

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', τεύχος 247 Παρασκευή 2 Δεκεμβρίου 1983,

Δρχ. 50

ΚΥΠΡΟΣ • ΕΟΚ • ΣΥΝΟΔΟΙ κ.ά... Η τριμερής αναμέτρηση της Αθήνας

- Κ. ΣΗΜΙΤΗΣ: Αποκλειστική συνέντευξη στο «ΑΝΤΙ»
- Οι εταίροι της ΕΟΚ συνέρχονται
- ΚΚΕ: νεολαία, σκληροί και μαλακοί
- Ν.Δ.: Ανανεωμένη γεροντοκρατία
- ΑΕΙ: Πολιτική κρίση και Συμβούλιο Επικρατείας
- Διπλωματικές λοβιτούρες

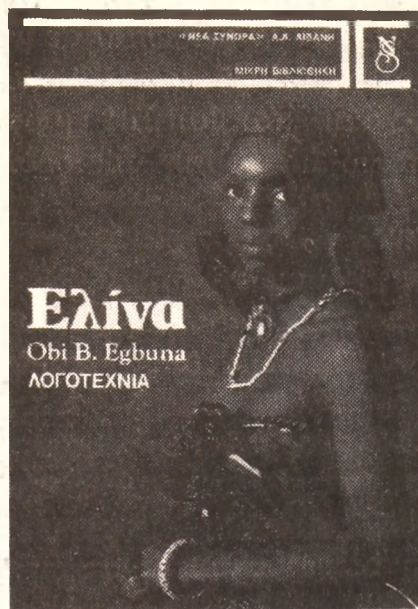
Και πάλι Αφρικάνικη λογοτεχνία
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ από τις εκδόσεις «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ» Α.Α. Λιβάνη

ΑΛΑΝ ΠΑΤΟΝ
ΚΛΑΨΕ ΑΓΑΠΗΜΕΝΗ, ΧΩΡΑ

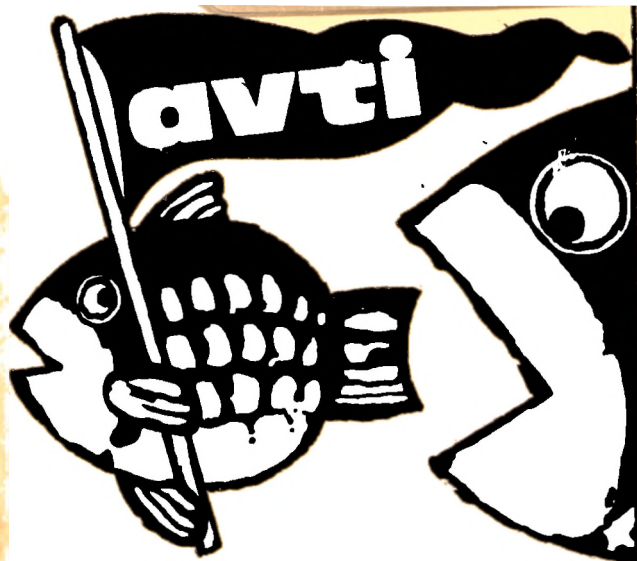
Μια καταπληκτική ιστορία που
περιγράφει με βιβλική απλότητα τα
προβλήματα των φυλετικών σχέσεων.

Επίσης από τις εκδόσεις «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ στη σειρά «Αφρικάνικη Λογοτεχνία»
το συναρπαστικό βιβλίο του ΟΜΠΙ ΕΓΚΜΠΟΥΝΑ
«ΕΛΙΝΑ»

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ-ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ» Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ

Σόλωνος 94, τηλ. 36.10.589 και 36.00.398

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713—72.32.819

Περίοδος Β' • Χρόνος 10ος • Τεύχος 247

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Βασίλης Ευδιάς Αμερικάνικη βάση στην Τουρκοκρατού- μενη Κύπρο	9
Σπύρος Κωνσταντίνου Πόσο αξίζουν οι ευρωπαϊκές μετοχές της Ελλάδας στην Κύπρο;	10
Αλέξανδρος Ξύδης Μια πικρή ευκαιρία για διπλωματική α- ναμέτρηση	12
Κώστας Σημίτης Συνέντευξη στο ANTI	14
Στέλιος Κούλογλου Για να ξεπεραστεί η κρίση στην ΕΟΚ χρειάζονται χρήματα ή ψυχίατρος;	17
Άκης Κοσώνας ΚΚΕ: Μονολιθικότητα προς χάριν της κοινοβουλευτικής νομιμότητας	20
Ρέπορτερ ΝΔ: Ομαδοποιήσεις και ελιγμοί άτολ- μων ανανεωτών	21
Στέλιος Κούλογλου Η Ελληνική πρεσβεία στη Βαρσοβία θα γίνει ρετάλι;	24
Αμαλία Βαν Χεντ Γιατί ο δεκάχρονος Χασάν έγινε μικρο- πωλητής	28
Βασίλης Κωστόπουλος Οι προσφυγές για την αντισυνταγματικό- τητα του νόμου για τα ΑΕΙ	30
Ρούλα Ελευθερίου Αυτούς τους γύφτους ποιος θα τους πά- ρει;	34
Ανδρέας Μπελεζίνης Μέρος δεύτερο: 120 μ(ετά) Κ(αβάφη)	36
Γιώργος Μολέσκης Οι μεταφράσεις του Μαγιακόφσκη στα ελληνικά	44
Στ. Αντωνάκος (συνέντευξη) «Νέον» και νέοι εκφραστικοί τρόποι	46

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΕΠΤΑΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ ΚΥΠΡΙΑΚΟ: Αναζητούνται ένοχοι	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ	8
Γ. Ιωάννου Γ. Καλαϊτζής: Η παρανόηση	13
ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΕΣ	22
Δημήτρης Ψυχογιός: 1984, έτος ΒΑΝ Δημήτρης Λίβας: Φθινοπωρινό δράμα της συμφοράς και της επιθυμίας	22
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	26
Εξοπλισμοί-Βολιβία	42
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	47
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ (Β. Στεφανής: Ν. Κάλλας)	48
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΕΣ	50
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	50

Η ΩΡΑ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ καμιά αμφιβολία πως η πρόσφατη ανοικτή διένεξη ανάμεσα στον πρωθυπουργό της Ελλάδας και τον πρόεδρο της Κύπρου εκδηλώθηκε σε τόνους πολύ πιο δραματικούς απ' αυτούς που ανταποκρίνονταν στις πραγματικές διαστάσεις της όποιας διαφωνίας τους. Από την άλλη όμως μεριά δημιουργείται η αίσθηση πως η αποκατάσταση της τυπικής «ομοφωνίας» και της «κοσμιότητας» στις σχέσεις των δυο πολιτικών ηγετών ίσως και μετά τις αισιόδοξες δηλώσεις μετά τη λήξη των συζητήσεων, δεν ανταποκρίνεται σε κάποια αποκατασταθείσα συμφωνία σχετικά με τη γραμμή πλεύσης, αλλά μάλλον στην «ψύχραιμη» αποδοχή της αδυναμίας μας να αποκτήσουμε (η ελλαδική και η ελληνοκυπριακή πλευρά) μια κοινή γραμμή που να είναι ταυτόχρονα και αποτελεσματική.

ΔΕΝ ΞΕΡΟΥΜΕ αν η αναβληθείσα σύσκεψη των κυπριακών πολιτικών κομμάτων θα μπορούσε πράγματι να καλύψει αυτό το κενό παίρνοντας από κοινού την ευθύνη κάποιων αποφάσεων, αλλά θεωρούμε πλέον αναγκαία τη διαμόρφωση ενιαίας εθνικής πολιτικής.

ΙΣΩΣ κάποιοι αναρωτηθούν τι μπορεί να σημαίνει για μας τους Έλληνες ενιαία εθνική πολιτική, και πώς μια τέτοια πολιτική θα μπορούσε να οδηγήσει στη λύση του προβλήματος, αφού είναι γνωστό πως το ανυπέρβλητο εμπόδιο για τη λύση του κυπριακού είναι η τουρκική αδιαλλαξία. Αδιαλλαξία που υπαγορεύεται από τις μακροπρόθεσμες βλέψεις των Τούρκων στο σύνολο του νησιού. Είναι λοιπόν βέβαιο πως οι Τούρκοι δεν πρόκειται να δεχθούν ρυθμίσεις που δεν θα τους αφήνουν κάποια παράθυρα ώστε στο μέλλον —αν και όταν τους δοθεί η ευκαιρία— να μπορέσουν να προχωρήσουν στην υλοποίηση των επεκτατικών τους στόχων. Μ' αυτό το δεδομένο, η ελληνική πλευρά —θα μπορούσε λογικά να προσθέσει κάποιος— είναι αδύνατον να δεχθεί μια λύση που θα άφηνε αυτά τα παράθυρα. Έτσι, αν δεν καμφθούν οι Τούρκοι, το αδιέξοδο θα είναι αντικειμενικό.

ΠΑΝΩ σ' αυτές τις σκέψεις στηρίζεται η φιλοσοφία της ελληνικής αντιμετώπισης του προβλήματος, που θεωρώντας δεδομένη την αποφυγή δυναμικής αναμέτρησης, στηρίζει όλες της τις ελπίδες στις διεθνείς πιέσεις προς την Τουρκία, ελπίζοντας ίσως και σε μελλοντική αλλαγή κάποιου απ' τους παράγοντες που διαμορφώνουν τους σημερινούς συσχετισμούς δυνάμεων. Μέχρι τότε, η επίσημη ελλαδική και ελληνοκυπριακή στάση θα επιμένει στη μη νομιμοποίηση των τετελεσμένων και στην προσπάθεια να διατηρείται διεθνώς το θέμα «ζωντανό».

ΟΣΟ ΟΜΩΣ κι αν αυτές οι σκέψεις είναι ορθές, έχουν εις βάρος τους το χρόνο. Ένας ουσιαστικός απολογισμός της δεκάχρονης πορείας του κυπριακού και του διπλωματικού αγώνα, δείχνει πως ο χρόνος που κυλά λειτουργεί σε βάρος μας. Όχι μόνο γιατί νομιμοποιεί εξ αντικειμένου τα τετελεσμένα αλλά κυρίως γιατί η διαιώνιση της διαμάχης εντείνει μέσα στους Τουρκοκύπριους τις εθνικιστικές διαχωριστικές τάσεις και έτσι καλλιεργεί την αντιπαράθεση των δύο κοινοτήτων, η οποία είναι και το ουσιαστικό κανάλι για το πέρασμα και τη νομιμοποίηση της τουρκικής πολιτικής.

ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ λοιπόν πως σ' αυτό το σημείο το μόνο πράγμα που δεν έχει θέση είναι η επανάπαυση στο βερμπαλισμό ή έστω στην αμηχανία.

ΕΙΝΑΙ φανερό πως έχει έρθει και για την ελληνική πλευρά η ώρα κάποιων καθοριστικών αποφάσεων. Αποφάσεων που θα ήταν ευκολότερες αν είχαν προηγηθεί της τουρκοκυπριακής αυθαιρεσίας.

ΕΙΤΕ η πολιτική ηγεσία επιλέξει το δρόμο της σύγκρουσης με την Τουρκία, είτε το δρόμο του συμβιβασμού ανάμεσα στις δύο κοινότητες, αυτό θα πρέπει να γίνει αποφασιστικά και χωρίς περιστροφές.

ΚΑΙ Η ΜΙΑ και η άλλη επιλογή έχουν υπέρ και κατά. Αυτό όμως που είναι βέβαιο είναι πως η διαιώνιση της σημερινής κατάστασης μόνο δεινά μπορεί να επιφέρει.

ΑΥΤΟ οι πολιτικές ηγεσίες της Ελλάδας και της Κύπρου το ξέρουν πολύ καλά. Είναι ευθύνη τους να βρουν τις διαδικασίες που θα οδηγήσουν στην απάντηση αυτών των διλημάτων.

ΚΥΠΡΙΑΚΟ: Αναζητούνται ένοχοι...

ΚΑΙ, ΞΑΦΝΙΚΑ, λίγο προτού πάρει το λόγο στη γενική συνέλευση του ΟΗΕ, ο πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Σπ. Κυπριανού, ανακάλυψε ότι το κυπριακό θα μπορούσε να λυθεί, μέσω της «σιδηράς κυρίας». Συνεπώς, χρέος της Ελλάδας που, βάσει των συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου, παραμένει εγγυήτρια δύναμη, είναι να συνεργασθεί με τις άλλες δυο εγγυήτριες δυνάμεις —τη Βρετανία και την Τουρκία— για να επαναφέρουν σε ισχύ το Σύνταγμα του 1960.

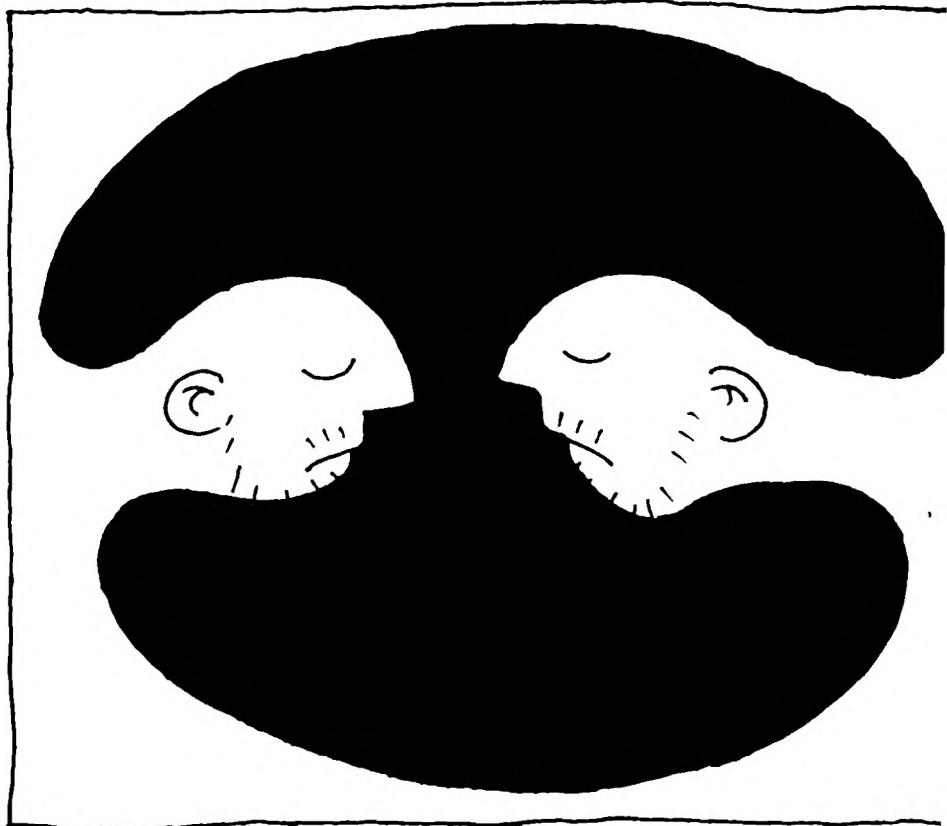
ΑΥΤΑ ΕΙΠΕ ο Σπ. Κυπριανού, στη Νέα Υόρκη, λίγες ώρες μετά τη συνάντησή του με το Ρόναλντ Ρέγκαν, και αυτά επανέλαβε στο Νέο Δελχί, από το βήμα της κοινοπολιτειακής διάσκεψης, αποδεχόμενος, στην ουσία, την πρόταση της Μάργκαρετ Θάτσερ, για μια τριμερή διάσκεψη στο Λονδίνο, με τη συμμετοχή της Βρετανίας, Ελλάδας και Τουρκίας.

ΠΟΙΕΣ ΔΙΑΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ, όμως, είχε δώσει η Αγγλίδα πρωθυπουργός στον Κύπριο πρόεδρο; Και κάτω από ποιους όρους, προϋποθέσεις, νομικό πλαίσιο και βασικό στόχο, θα γινόταν η «τριμερής»; Ακόμα: Τι είχε πει ο Αμερικανός πρόεδρος στο Σπ. Κυπριανού; Οι ΗΠΑ διακηρύσσουν ότι, στις προσπάθειες, για λύση του Κυπριακού, δεν είναι ο «κύριος μετέχων» (the major participant), από την άλλη, όμως, δεν παύουν να υπογραμμίζουν, συνεχώς, ότι έχουν «σημαντικά συμφέροντα στην περιοχή». Πώς τοποθετούνται, λοιπόν, οι ΗΠΑ απέναντι στην πρόταση Θάτσερ;

ΣΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ αυτά, δεν υπήρξαν χρονικά περιθώρια για απαντήσεις... Και δεν υπήρξαν, γιατί η θύελλα που έμελλε να ξεσπάσει, κάλυψε, αμέσως, και τη Λευκωσία, και την Αθήνα, και τη Βόνη —όπου βρισκόταν ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου— και τους ουρανούς της Κέρκυρας... Στη Λευκωσία, πρώτο αντέδρασε το ΑΚΕΛ: Η «τριμερής» —αναφώνησε— είναι μέρος της γνωστής ιμπεριαλιστικής συνωμοσίας, που θέλει να επιβάλει δυτική-νατοϊκή λύση στο Κυπριακό, έξω από το πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών. (Το ΑΚΕΛ επιμένει ν' αγνοεί ότι δεν υπάρχει δυτικό σχέδιο «λύσης του Κυπριακού» —βρετανικό, αμερικανικό ή καναδικό— που να μην εμφανίστηκε σαν σχέδιο των Ηνωμένων Εθνών...). Συνεπώς, η «τριμερής» πρέπει ν' απορριφθεί και τη θέση της να καταλάβει η «διεθνής διάσκεψη για το κυπριακό» —πρόταση ορθή και, προπαντός, σοβιετική! Κατά της τριμερούς, με διαφορετικό σκεπτικό, τάχθηκε και το σοσιαλιστικό κόμμα ΕΔΕΚ, ενώ ο «Συναγερμός» του Γλ. Κληρίδη επιφυλάχθηκε ν' αναπτύξει τις απόψεις του στη σύσκεψη Παπανδρέου —αρχηγών κυπριακών κομμάτων, που είχε προγραμματισθεί για χθες Πέμπτη, στο Καστρί. Αλλά η σύσκεψη —φευ!— δεν έγινε...

«Δεχόμαστε την τριμερή, αφού...»

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ, αυτός που ενημέρωνε, συνεχώς τον πρωθυπουργό —κατά την παραμονή του στη Βόνη και τη Ρώμη— ήταν ο υφυπουργός Εξωτερικών, Ι. Καψής: *Τάδε έφη Κυπριανού εις Νέον Δελχί...* Και ο Α. Παπανδρέου, που ήθελε να είναι απερίσπαστος στις συνομιλίες του με τους Κολγκένσερ και Κράζι, ένοιωθε πως κάποιος τραβούσε το χαλί κάτω από τα πόδια του: «Επιτέλους —είπε, σε μια στιγμή, έμπλεως οργής, στον Ι. Καψή— δεν είναι ο Κυπριανού που θα μας υποδείξει αν πρέπει ή δεν πρέπει να μετάσχουμε στην τριμερή της Θάτσερ... Επακολούθησε και δεύτερη, και τρίτη, και τέταρτη, επικοινωνία Αθήνας-Βόνης και Βόνης-Αθήνας, προτού

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ '83

ο Α. Παπανδρέου πάρει την οριστική —όπως διαγραφόταν...— απόφασή του: «Έστω —διαμήνυε στον Καψή— δεχόμαστε την τριμερή, αν αυτή είναι η θέληση της Λευκωσίας, αλλά η ευθύνη είναι δική τους»...

Η ΝΕΑ «ΓΡΑΜΜΗ» —θα ήταν 11 το βράδι, της περασμένη Παρασκευής— διοχετεύθηκε αμέσως στον καλό φιλοκυβερνητικό Τύπο: *Ναι, παίρνουμε μέρος στην «τριμερή», γιατί αυτό πιθύμει η Λευκωσία.* Και η ανταπόκριση υπήρξε σχεδόν πανμοιότυπη: «*Η ΕΛΛΑΔΑ ΠΗΓΑΙΝΕΙ ΣΕ ΤΡΙΜΕΡΗ, ΜΕ ΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*» —ήταν οι τίτλοι των «Νέων»... «*ΔΕΧΟΜΑΣΤΕ ΤΗΝ ΤΡΙΜΕΡΗ, ΑΦΟΥ ΤΟ ΘΕΛΕΙ Η ΛΕΥΚΩΣΙΑ*» —συμπλήρωσε η «Ελευθεροτυπία». Όσο για τον Τύπο της Δεξιάς, ήταν φυσικό να δώσει τη δική του διάσταση σ' αυτό που χαρακτήριζε «*ξαφνική στροφή 180 μοιρών στον χειρισμό του Κυπριακού*». Το οκτάστηλο της «Βραδυνής» εξάγγιζε, έτσι, ότι «*Ο ΑΝΔΡΕΑΣ ΔΕΧΕΤΑΙ ΤΩΡΑ ΤΡΙΜΕΡΗ*», ε ή «Απογευματινή» έγραφε για «*απόφαση-εκπληξη*» και η «Εσπερινή» για «*εντυπωσιακή υποχώρηση του Ανδρέα*», κ.ό.

Θύελλα πάνω από την Κέρκυρα

ΕΤΣΙ ΕΙΧΑΝ τα πράγματα όταν, το μεσημέρι του Σαββάτου, οι δημοσιογράφοι πληροφορούνταν ότι η διάσταση αψέων Αθήνας-Λευκωσίας, όχι μόνο συνεχιζόταν, αλλά και μακωνόταν. Η Λευκωσία πετούσε το «μπαλάκι» των ευθυνών στην Αθήνα, και η Αθήνα (το υποτιθέμενο εθνικό κέντρο) στη Λευκωσία. Δήλωσε έτσι, κυβερνητικός εκπρόσωπος στην Αθήνα: «*Δεν υπάρχει οριστική απόφαση της Ελλάδας να μετάσχει στην τριμερή. Την απόφαση «ναι ή όχι» θα την πάρει η Λευκωσία. Αυτή αποφασίζει, εμείς συμπαρασόμεθα*»... Δήλωσε, από την πλευρά του, κυβερνητικός εκπρόσωπος, στη Λευκωσία: «*Έστω και αν έχουμε απόψεις, απόφαση οριστική ο λόγος για τη σύγκληση της τριμερής έχουν οι εγγυήτριες δυνάμεις*» —διάβαζε η Αθήνα...

ΛΙΓΗ ΩΡΑ αργότερα, κι ενώ το πρωθυπουργικό αεροπλ

διέσχισε, κατά το ταξίδι της επιστροφής, τους ουρανούς της Κέρκυρας, ξεσπούσε η μεγάλη θύελλα. Όρθιος ο πρωθυπουργός και μιλώντας στους δημοσιογράφους σε τόνους όχι τόσο χαμηλούς, καλούσε τον πρόεδρο Σπ. Κυπριανού να δηλώσει —ανοιχτά και δημόσια— «ποια (επιτέλους) είναι η επιθυμία του. Και εγώ υπόσχομαι ν' ανταποκριθώ». Η κατάληξη, ωστόσο, ήταν η ίδια με αυτή του «κυβερνητικού εκπροσώπου», στην Αθήνα: «Το ναι ή το όχι —για τη συμμετοχή ή μη συμμετοχή της Ελλάδας στην τριμερή— θα το αποφασίσει η Λευκωσία».

Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ είναι λίγο πολύ γνωστή: ο Κύπριος πρόεδρος δηλώνει και πάλι πως η απόφαση για τη συμμετοχή ή όχι της Ελλάδας στην τριμερή, είναι «κατ' εξοχήν θέμα της ελληνικής κυβερνήσεως», αλλά ότι, προς χάρη του εθνικού συμφέροντος, δεν έχει δυσκολίες να «συμμερισθεί τις σχετικές ευθύνες, αν και θα μπορούσε κάλλιστα να τις αποφύγει»... Ταυτόχρονα, σχεδόν, το «Βήμα της Κυριακής» δημοσίευε ένα ανατριχιαστικό βρετανικό «σχέδιο λύσης του Κυπριακού», το οποίο, υποτίθεται, συζήτησε ή συζητούσε ο Σπ. Κυπριανού με τους Άγγλους. Η δημοσίευση του «σχεδίου» εξοργίζει τη Λευκωσία: Οι σχετικές πληροφορίες, τονίζει εκπρόσωπός της, είναι «τουλάχιστον περιέργες», αφήνοντας να νοηθεί ότι οι πληροφορίες αυτές κάπου «κατασκευάστηκαν», εφόσον ο Κύπριος πρόεδρος δε συζήτησε κανένα σχέδιο «λύσης του Κυπριακού» στο Λονδίνο ή στην Ουάσιγκτον ή στο Νέο Δελχί... Και ο χορός καλά κρατούσε!

ΜΕΣΑ Σ' ΑΥΤΟ το κλίμα, που έμελλε ν' αναβιώσει παλιές εντάσεις και παλιούς χαρακτηρισμούς, του τύπου: «ο πρόεδρος της Κύπρου δεν είναι κάποιος νομάρχης ή τοποτηρητής των Αθηνών», κτλ., εκδηλώθηκε η παρέμβαση του προέδρου της Δημοκρατίας, Κ. Καραμανλή. Τηλεφωνεί στο Νέο Δελχί και παρακαλεί τον Σπ. Κυπριανού να έλθει στην Αθήνα, για να εξετάσουν, μαζί με τον πρωθυπουργό (Καραμανλής-Κυπριανού-Παπανδρέου) την «παρούσα κατάσταση στην Κύπρο». Και φυσικά, μέσα στο πλαίσιο αυτό, τη βρετανική πρόταση για σύγκληση διάσκεψης των τριών εγγυητριών δυνάμεων.

ΚΑΤΑ ΚΟΙΝΗ παραδοχή, η παρέμβαση Καραμανλή υπήρξε έντονα θετική. Το κλίμα των σχέσεων Αθήνας-Λευκωσίας, αλλάζει, οι αιχμές κατά Κυπριανού, από τις στήλες ορισμένων φιλοκυβερνητικών εφημερίδων, απαλείφονται και ο ίδιος ο πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, από το Νέο Δελχί, όπου βρισκόταν, δηλώνει πως η ένταση που, προς στιγμή, δημιουργήθηκε ανάμεσα στον ίδιο και τον πρωθυπουργό Α. Παπανδρέου, οφείλεται σε «μικρή παρανόηση».

Όταν αναζητούνται ένοχοι

ΠΟΙΟΣ, ΟΜΩΣ, μπορεί να ευθύνεται για την «παρανόηση» αυτή; Ξαφνικά, τρεις απογευματινές εφημερίδες —το «Έθνος», ο «Ελεύθερος Τύπος», και η «Μεσημβρινή»— ανακαλύπτουν πως ο «μέγας υπεύθυνος», ο «μέγας ένοχος» για την κρίση που είχε δημιουργηθεί στις σχέσεις Αθήνας-Λευκωσίας, και που οφειλόταν στην «εσφαλμένη τηλεφωνική ενημέρωση του πρωθυπουργού», δεν είναι άλλος από τον υφυπουργό Εξωτερικών, Ι. Καψή. Το «Έθνος», έτσι, κάτω από τον τίτλο «ΓΚΑΦΑ ΟΛΚΗΣ», βεβαιώνει πως «επιρρίπτονται ευθύνες στον υφυπουργό κ. Γιάννη Καψή, για τη βιασύνη του να «πείσει» τον πρωθυπουργό να προβεί στις γνωστές δηλώσεις του για το «τι θέλει επιτέλους ο κ. Κυπριανού» και, μάλιστα, να του «υπαγορεύσει» τον τόνο των όσων είπε»... Από την πλευρά του ο «Ελεύθερος Τύπος», με τίτλο: «ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΕΝΟΧΟΙ - ΠΑΡΕΣΥΡΑΝ ΤΟΝ ΑΝΔΡΕΑ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ», γράφει για κάποιο ερώτημα που πλανάται τώρα στην ήδη βεβαρυμένη ατμόσφαιρα

και που αναζητεί αυτούς που «από αφέλεια, άγνοια, τραγικά κακή εκτίμηση ενός τόσο σοβαρού θέματος (ή άλλο τι πολύ πιο βαρύ...), παρέσυραν τον πρωθυπουργό». Τόσο ο «Ελεύθερος Τύπος», όσο και η «Μεσημβρινή», αποφεύγουν ν' αναφέρουν ρητά το όνομα του υφυπουργού Εξωτερικών, Γιάννη Καψή, όμως όλα τα σφυριά αυτόν υπαινίσσονται και αυτόν κτυπούν. Ο «Ελεύθερος Τύπος», μάλιστα, βεβαιώνει πως τη σχετική διαδικασία «για την επισήμανση των υπευθύνων και την επιβολή των αναγκαιών κυρώσεων», έχει κινήσει ο ίδιος ο πρωθυπουργός, που δε συγχωρεί το γεγονός ότι η ενημέρωση που του γινόταν, όσο βρισκόταν στη Βόνη, ήταν «εσπευσμένη», «πλημμελής» και με «τρόπο ερεθιστικό»!

ΣΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ αυτά, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Δημ. Μαρούδας απάντησε λέγοντας πως «ο υφυπουργός Εξωτερικών Γιάννης Καψής απολαμβάνει της πλήρους εμπιστοσύνης του πρωθυπουργού», δεν μπόρεσε, όμως, ν' απαντήσει για τη «σύμπτωση» των δημοσιευμάτων αυτών (στα απογευματινά φύλλα της Τρίτης...) ή αν η κυβέρνηση συμμερίζεται τη διατύπωση Κυπριανού ότι όλα όσα έγιναν οφείλονται σε κάποια «παρανόηση».

ΠΕΡΑΝ, ωστόσο, από το τι είπε ή δεν είπε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, το ερώτημα που απασχολεί, τη στιγμή αυτή, τους πολιτικούς σχολιαστές, είναι όχι τόσο ποιος «ενέπνευσε» τα δημοσιεύματα αυτά, αλλά, αν, πράγματι, αναζητείται, τη στιγμή αυτή, κάποιο εξιλαστήριο θύμα και αν το «θύμα» αυτό πρέπει να είναι ο υφυπουργός Εξωτερικών, Ι. Καψής, που εμφανίζεται ικανός να «υπαγορεύει» στον πρωθυπουργό της χώρας όχι μόνο το περιεχόμενο, αλλά και τον τόνο των όποιων πρωθυπουργικών δηλώσεων! Όσο για τα άλλα που καταμαρτυρούνται, σήμερα, σε βάρος του υφυπουργού Εξωτερικών —αφέλεια, άγνοια, κτλ.— ασφαλώς δε συμβιβάζονται με την εκδοχή ότι, τελικά κατάφερε να «π α ρ α σ ύ ρ ε ι» τον πρωθυπουργό σε δηλώσεις που όξυναν τις σχέσεις Αθήνας-Λευκωσίας και ζημίωσαν, γενικότερα, την εθνική υπόθεση. Επιτέλους, ο υπεύθυνος πρωθυπουργός της Ελλάδας δεν μπορεί να είναι ευεπίφορος στις «παγίδες», τις «πιέσεις» ή τους «ερεθισμούς» του όποιου υπουργού ή υφυπουργού του!

Ζάππειο: Το τέλος της προεδρίας

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, το πολιτικό επταήμερο κατέγραψε τη συνάντηση Καραμανλή-Παπανδρέου (τη Δευτέρα), τη σύσκεψη του πρωθυπουργού με τον αρχιεπίσκοπο Ιάκωβο και εκπρόσωπους της ομογένειας των ΗΠΑ (την Τρίτη) και την «τριμερή των Αθηνών» (την Τετάρτη), στο πλαίσιο της οποίας οι πρόεδροι Κ. Καραμανλής, Σπ. Κυπριανού και ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου, προσπάθησαν να διαμορφώσουν κοινή γραμμή, για την ανίχνευση και αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων —εφόσον υπάρχουν...— για την παραπέρα ανέλιξη του Κυπριακού. (Λεπτομέρειες για τη σύσκεψη αυτή στο επόμενο «Επταήμερο»).

ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ δεν εμπόδισε από την άλλη, την κάποια —στοιχειώδη, έστω— προετοιμασία για τη σύνοδο κορυφής της ΕΟΚ, που αρχίζει πανηγυρικά, μεθαύριο Κυριακή, στο Ζάππειο. Η ελληνική προεδρία δεν έχει, φυσικά, να παρουσιάσει κάποιο περιλαμπρό έργο, αλλά κάποιοι κοινοτικοί φίλοι της Ελλάδας, επιμένουν ότι, όπως και αν έχει το πράγμα, τα ΙΝ είναι περισσότερα από τα ΟΥΤ και ότι, παρά τις δυσκολίες και τα εμπόδια, η ΕΟΚ παραμένει... «εφτάψυχη»! Συνεπώς, καλά θα κάνουν οι τριςχιλιετείς Έλληνες να ετοιμάζονται, από τώρα, για τις ευρωεκλογές του Ιουνίου, που πολλά μπορούν να δείξουν για το πού φυσάει ο άνεμος...

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΙΕΡΑ ΟΔΟΣ - ΟΥΤΕ ΙΕΡΟ, ΟΥΤΕ ΟΣΙΟ

Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ μας έχει συνηθίσει σε αντιφατικές δηλώσεις, αλλά και σε αντίστοιχες πράξεις. Έτσι, δεν θα μας έκανε ιδιαίτερη εντύπωση ότι το καλοκαίρι ο Υπουργός Χωροταξίας παρουσίαζε τα σχέδιά του για την αναβάθμιση της Δυτικής Αθήνας, με την αποκατάσταση του επίσημου χαρακτήρα της Ιερής Οδού, τον περιορισμό της βαριάς κυκλοφορίας σ' αυτήν, τη δημιουργία ζωνών πρασίνου κατά μήκος της και τη χωροθέτηση εκεί αντίστοιχων λειτουργιών (υπουργεία, Αττικό Πανεπιστήμιο). Ενώ αντίθετα, ο «συνάδελφος» του Υπουργός Δημοσίων Έργων δήλωνε πρόσφατα ότι η Ιερά Οδός κατασκευάζεται ως αυτοκινητόδρομος με έξι τροχιές για να ανακουφίσει το κυκλοφοριακό της Αθήνας. Κι ενώ ο Πρωθυπουργός έδινε την ευλογία του στο Ρυθμιστικό της Αθήνας και τις οδηγίες του για την άμεση εφαρμογή του, ο Υπουργός Δημοσίων Έργων δημοπράτησε και κατακύρωσε εργολαβία 300 εκατομμυρίων για την ανακατασκευή της Ιερής Οδού με 28 μ. πλάτος, ανισόπεδους κόμβους και όλα τα άλλα εργαλεία της κυκλοφοριακής τεχνικής, σε πλήρη αντίθεση με το Ρυθμιστικό Σχέδιο. Συνήθης διαφωνία υπουργών· υπάρχουν και σοβαρότερα θέματα!

Έλα όμως, που η σημερινή άθλια Ιερά Οδός είναι χαραγμένη ακριβώς πάνω στην αρχαία... ότι σε βάθος μόλις ενός μέτρου υπάρχουν σημαντικές αρχαιότητες, όπως αποδείχτηκε από παλαιότερες ανασκαφές, και ότι τα έργα που προγραμματίζει το Υ.Δ.Ε. θα πλήξουν ανεπανόρθωτα έναν από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους της Αθήνας.

Τι κάνει γι' αυτό το θέμα το Υπουργείο Πολιτισμού; Θα ακολουθήσει πάλι την προσφιλή του τακτική να τρέχει λαχανιασμένο πίσω από τις μπουλντόζες για να μαζέψει τα σπασμένα αγάλματα, ή θα πάρει έγκαιρα, κάποια μέτρα; Τι κάνει το Υπουργείο Χωροταξίας;

Θα βρει ο κ. Τρίτσης λίγο χρόνο από τις Ευρωπαϊκές του ενασχολήσεις για να μεριμνήσει και για τα δικά μας θέματα; (Ευτυχώς, που τελειώνει αυτό το αστείο της ελληνικής προεδρίας σε ένα μήνα). Τι κάνει ο Δήμος Αιγάλεω, όπου ο νέος αυτοκινητόδρομος θα οδηγήσει τη βαριά κυκλοφορία κατ' ευθείαν στο κέντρο του; Τι κάνει, ο δήμος της Αθήνας μας κυρίως το τρίτο διαμέρισμά του, όταν υποσκάπτονται έτσι τελεσίδικα οι προσπάθειες αναβάθμισης της δυτικής περιοχής της πόλης;

Καταλαβαίνουμε βέβαια και την άλλη πλευρά. Αναθέρμανση της οικονομίας. Να δουλέψουν οι εργολάβοι, μείωση της ανεργίας στις μπουλντόζες. Να γίνει και κάποιο έργο!

Ναι! αλλά όχι με την καταστροφή κάποιων στοιχείων σ' αυτόν τον τόπο, που δεν ανήκουν αποκλειστικά σε μας.

Αφγανιστάν: Ιδού η Κύπρος ιδού και η κατοχή

Την περασμένη βδομάδα συζητήθηκε στον ΟΗΕ ψήφισμα για την αποχώρηση «όλων των ξένων στρατευμάτων» από το Αφγανιστάν. Η πρόταση υπερψηφίστηκε με 116 ψήφους «υπέρ», 20 ψήφους «κατά» και 17 αποχές. Ανάμεσα στις χώρες που απείχαν από την ψηφοφορία φροντίζοντας να μην δυσανεστήσουν την ΕΣΣΔ ήταν και η Κυπριακή Δημοκρατία. (Η Ελλάδα, αντίθετα προς τις τελευταίες της συνήθειες ψήφισε «υπέρ» της αποχώρησης).

Η κυπριακή διπλωματία δεν διακρίθηκε πάντοτε ούτε για την οξυδέρκεια ούτε για την αποτελεσματικότητά της. Προβάλλοντας συνεχώς την αδυναμία της και την «τραγωδία» της Κύπρου μέσα σε έναν χώρο που κυριαρχεί ο κυνισμός και οι σκοπιμότητες είχε στα θετικά της ένα και μόνο ατού: το ότι η

Κύπρος —ίσως επειδή δεν είχε και άλλη επιλογή— ήταν ένα από τους σταθερούς υπερασπιστές των αρχών του διεθνούς δικαίου πέρα και έξω από οποιεσδήποτε σκοπιμότητες. Αυτό τουλάχιστον ήταν η εικόνα που ήθελε να προβάλλει για τον εαυτό του το κυπριακό κράτος.

«Ζητώ από όλους σας να σκεφτείτε σοβαρά τι μπορεί να συμβεί μια μέρα στις δικές σας τις χώρες» έλεγε τις ίδιες ημέρες από το βήμα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ ο πρόεδρος Κιπριανού.

Δεν αμφιβάλλουμε ότι κάποιες σκοπιμότητες οδήγησαν τη Κύπρο να αποφύγει να πάρει δια της ψήφου της θέση για την εισβολή και την κατοχή των σοβιετικών στρατευμάτων στο Αφγανιστάν. Θέλουμε όμως να ξέρουμε ποια πειστικότητα θεωρεί ο Κύπριος Πρόεδρος ότι μπορεί να έχει στα μάτια των συναδέλφων του υπερασπιζόμενος μια υπόθεση την ίδια στιγμή που αρνείται να πάρει θέση υπέρ μιας άλλης με το ίδιο ακριβώς περιεχόμενο.

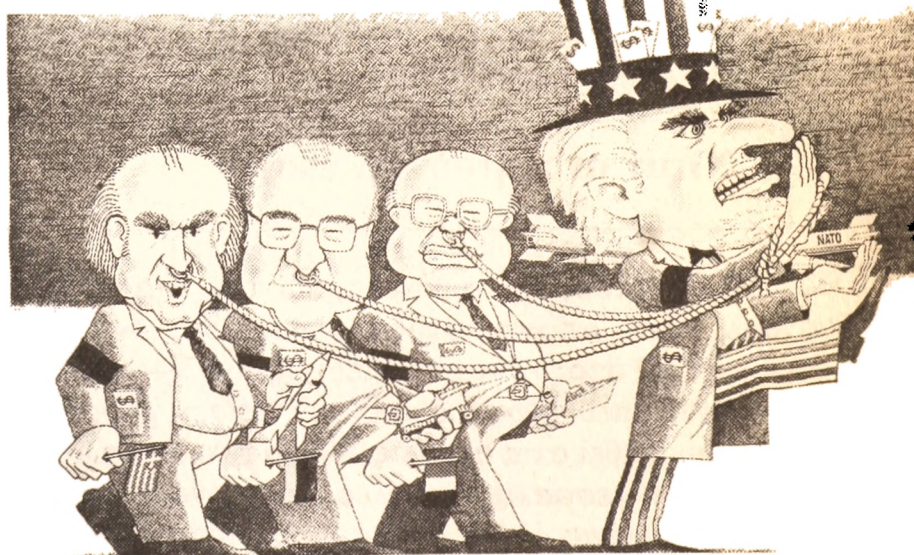
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΑΤΑΞΙΕΣ...

Ατυχής για την ιστορία της «Καθημερινής», η δημοσίευση της πλαστής επιστολής, που δήθεν έστειλε ο Πρόεδρος της ΕΕΔΥΕ κ. Αργυριάδης προς τον Πρόεδρο του Παγκοσμίου Συμβουλίου Ειρήνης κ. Σάντρα. Και ακόμα περισσότερο ατυχής —για να μην πούμε κουτοπόνηρη— η απόπειρα έμμεσης απολογίας με την προβολή του επιχειρήματος ότι στο δημοσίευμα υπήρχε η φράση: «Αν επιβεβαιωθεί το γνήσιο της επιστολής αυτής τότε αποδεικνύεται ο απόλυτος έλεγχος που ασκείται στο «κίνημα» ειρήνης της ΕΕΔΥΕ από το ΠΣΑ, το οποίο καθοδηγείται από τη Μόσχα».

Το ΑΝΤΙ πήρε ένα φάκελο από τον ίδιο αποστολέα «έναν Έλληνα Κομμουνιστή και Πατριώτη» που δεν αποκαλύπτει την ταυτότητά του γιατί όπως γράφει στο συνοδευτικό «Είμαι υποχρεωμένος να σκεφθώ την οικογένειά μου και την ασφάλειά της», που εκτός από

την πλαστή επιστολή Αργυριάδη περιείχε και μια αφίσα έμπνευσης δήθεν της ΕΕΔΥ για την πορεία του Πολυτεχνείου. Το ύφος των επιστολών δεν άφηνε καμιά αμφιβολία ότι πρόκειται για προβοκάτσια και φυσικά η σύνταξη το ΑΝΤΙ δεν τις δημοσίευσε.

Πιστεύουμε ότι στην «Καθημερινή» υπάρχουν έμπειροι δημοσιογράφοι που μπορούν να διακρίνουν μια τόσο εμφανή πλαστογράφηση. Αλλά και στην περίπτωση ακόμη που λησμονούν αυτή την ικανότητα θα περίμενε κανείς από τη «Καθημερινή» να ανατρέξει στις πηγές της, και να εξακρίβώσει το γνήσιο της επιστολής. Αντί γι' αυτό προτίμησε να τη δημοσιεύσει και να διαψεύσει με ένα και πάλι αόριστο τρόπο την άλλη μέρα. Τα μόνα βέβαια, που θίχτηκαν μ' αυτή τη δημοσίευση ήταν το κύρος και η αξιοπιστία της εφημερίδας.

Η αφίσα που συνόδευε την ύποπτη επιστολή

ΑΝΑΒΛΗΘΗΚΕ Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ «ΑΝΤΙ»

... Που είχε οριστεί για τη Δευτέρα 28 Νοεμβρίου λόγω μη προσελεύσεως της μηνυτριάς, ιδιοκτήτριας της «Ελευθέρης Ώρας». Νέα δικάσιμος ορίστηκε για τις 19 Δεκεμβρίου ημέρα Δευτέρα, «ενώπιον του Τριμελούς Εφετείου». Εν αναμονή...

ΣΥΝΟΙΚΙΑΚΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

προβλήματα
και προοπτικές
ενός νέου θεσμού

Μέσα στο χειμώνα που διανύουμε θα διεξαχθούν για πρώτη φορά στις γειτονιές της Αθήνας, εκλογές για την ανάδειξη συνοικιακών συμβουλίων. Πρόκειται για έναν θεσμό που «έρχεται να κάνει πράξη τη λαϊκή συμμετοχή», σύμφωνα με τις κυβερνητικές εξαγγελίες.

Είναι αλήθεια ότι ο νόμος που κατοχυρώνει τη λειτουργία αυτών των συμβουλίων είναι μια σημαντική θεσμική κατάρκτηση. Πολύ περισσότερο μάλιστα που προβλέπει και δίνει δυνατότητες για τη μετεξέλιξη των συμβουλίων σε προχωρημένες μορφές λαϊκής συμμετοχής.

Και όπως συμβαίνει πάντα με την εφαρμογή ενός νέου θεσμού, τα πρώτα βήματά του θα παίξουν σημαντικό ρόλο στην μετέπειτα εξέλιξη του.

Οι κάτοικοι κάθε γειτονιάς καλούνται να δώσουν αυτοί το ουσιαστικό περιεχόμενο στον θεσμό, ανάλογα με τις ιδέες τους και τη δυνατότητά τους να τις πραγματοποιούν. Αν ο θεσμός πετύχει, οι Δήμοι θα μπορούν πλέον να βασίζονται σε ρεαλιστικότερες εκτιμήσεις των επιμέρους αναγκών των δημοτών τους, ώστε σιγά σιγά τα καθήκοντά τους να γίνουν περισσότερο επιτελικά και συντονιστικά. Τα συνοικιακά συμβούλια θα είναι υπεύθυνα για τη διαπίστωση και προβολή των αναγκών κάθε γειτονιάς, θα ιεραρχούν, θα οργανώνουν και θα υποβάλλουν στις αρμόδιες δημοτικές αρχές τα αιτήματα των κατοίκων κάθε γειτονιάς.

Τα προβλήματα αυτού του νέου θεσμού είναι προφανή. Όσο κι αν φανεί υπερβολικό, δεν θα 'ναι μακριά απ' την αλήθεια να υποστηρίξουμε ότι τα συνοικιακά συμβούλια καλούν-

ται να λύσουν σε μικρογραφία όλα τα προβλήματα της ελληνικής δημόσιας ζωής. Απ' τη μια μεριά ο πολύς κόσμος είναι μαθημένος στη μη-συμμετοχή στα κοινά, είτε απογοητευμένος από τη σχετική εμπειρία του, είτε παγίως φοβισμένος από τη σχετική ιδεολογία της Δεξιάς που ήθελε τον πολίτη αμέτοχο των κοινών. Από την άλλη, την εφαρμογή του νέου θεσμού θα αναλάβουν —όπως συνηθίζεται σ' αυτές τις περιπτώσεις...— τα κομματικά στελέχη κάθε γειτονιάς για να προωθήσουν την κομματική τους γραμμή στους νέους αυτούς μαζικούς χώρους ή, έστω, για να «δώσουν το καλό παράδειγμα» στους άλλους. Και, αν γίνει και δώ, ό,τι γίνεται συνήθως και σ' άλλες ανάλογες περιπτώσεις, τα αριστερά κόμματα θα αναδειχθούν ως κυρίως ενδιαφερόμενοι φορείς (αλλά και νομείς) του νέου θεσμού.

Θα είναι ασφαλώς μεγάλο πολιτικό λάθος, αν τα κόμματα της Αριστεράς θεωρήσουν τον νέο αυτό θεσμό σαν μια νέα αφορμή για επίδειξη της κομματικής τους δύναμης και καταμέτρησης των ψήφων τους. Οι κομματικοί ανταγωνισμοί θα επιδράσουν αρνητικά στη διάθεση του μη κομματικοποιημένου κόσμου, για τον οποίο τελικά η γειτονιά είναι μια μονάδα κοινωνικής ζωής αυθόρμητη, φιλική, ζωντανή, οικεία. Στην κλίμακα μιας γειτονιάς, τα κοινά συμφέροντα είναι περισσότερο αυτονόητα, η οικειότητα ανάμεσα στον κόσμο πηγάζει από την ταυτότητα των καθημερινών εμπειριών στον κοινό χώρο. Συνεπώς η διαμόρφωση κοινής γνώμης μπορεί ν' ακολουθηθεί έναν δρόμο πιο φυσικό, λιγότερο προκατασκευασμένο, πιο αυθόρμητο, και γι' αυτό και πιο ουσιαστικό, πιο δημοκρατικό, πιο αποτελεσματικό. Και αν τελικά το πείραμα πετύχει, είναι βέβαιο ότι η εμπειρία συμμετοχής στα κοινά που θ' αποκτήσει ο λαός μέσα απ' αυτές τις διαδικασίες, θα 'ναι μια ιδεολογική κατάρκτηση πολύτιμη όσο και άμεσα χρήσιμη.

Λιγότερες αργίες... σε λίγο

«Οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες έχουν ένα πρόγραμμα διδασκαλίας 40 εβδομάδων το χρόνο, ενώ στη χώρα μας είναι ζήτημα αν οι μέρες διδασκαλίας φτάνουν τις 130-140 το χρόνο (δηλαδή περίπου 28-30 εβδομάδες). Για το λόγο αυτό νομίζουμε πως επιβάλλεται να περιοριστούν οι διακοπές Χριστουγέννων και Πάσχα».

Απ. Κακλαμάνης, 25 Νοέμβρη-Πρόταση του
Υπ. Παιδείας προς ΟΛΜΕ, ΔΟΕ, ΟΛΤΕΕ.

Η Στατιστική έχει πάντα μια απaráμιλλη γοητεία. 40 εβδομάδες είναι σαφώς περισσότερες από 30, άρα αυξάνοντας τις εβδομάδες αυτόματα η Παιδεία μας «εξευρωπαϊάζεται». Μόνο που οι αριθμοί σαν απόλυτα μεγέθη δεν σημαίνουν τίποτα. Οι 40 εβδομάδες στη Γαλλία περιλαμβάνουν και όλες εκείνες τις

ΚΙ ΕΓΩ
ΠΟΥ ΠΙΣΤΕΨΑ ΟΤΙ
ΕΙΜΑΙ Ο ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ ΠΑΠΑΣ
ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ

30.11.83
Τ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

ώρες που ο Έλληνας μαθητής καταναλώνει από φροντιστήριο σε φροντιστήριο για να συμπληρώσει τα κενά της Ελληνικής Παιδείας, κενά που έχουν σχέση με την ποιότητα και όχι με την ποσότητα.

Η επέκταση του χρόνου διδασκαλίας αυτή τη στιγμή, δεν μπορεί παρά να μεταφραστεί σαν αύξηση της αποστήθισης ξερών και αποσπασματικών πληροφοριών (που άλλωστε ποτέ δεν θα είναι αρκετές από τη στιγμή που ανακαλύφθηκαν τα κομπιούτερ) κάνοντας έτσι το σχολείο λίγο περισσότερο απωθητικό απ' ό,τι ήδη είναι.

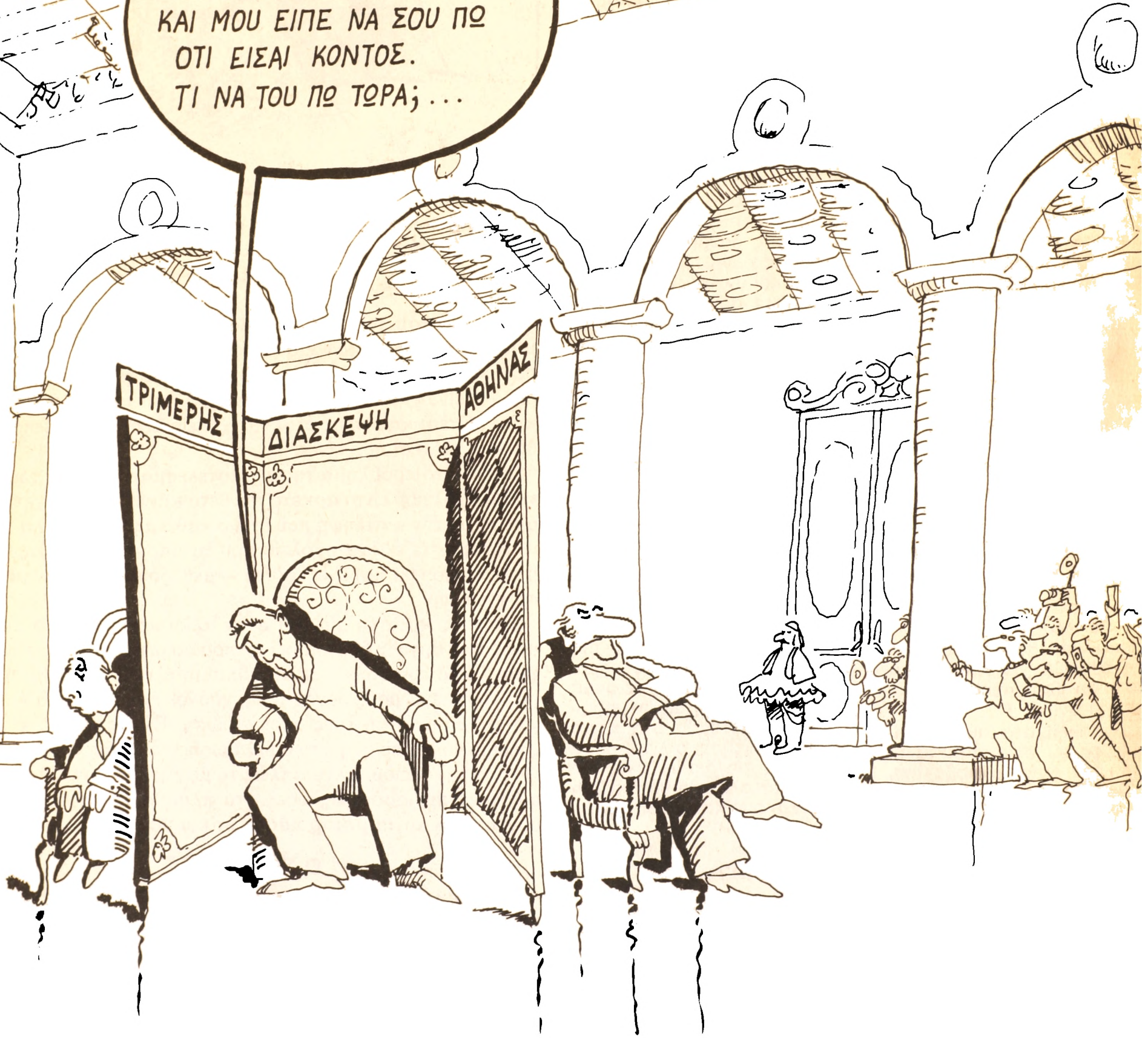
Βέβαια το πρόβλημα της αναποτελεσματικότητας του Ελληνικού σχολείου είναι αρκετά σύνθετο και οι λύσεις σχετίζονται άμεσα με την αντίληψη που έχει ο καθένας για το ρόλο του. Αναφερόμαστε σ' ένα σχολείο που θα παρέχει «γνώσεις» ή ένα σχολείο που θα παρέχει εφόδια —μεθόδους— για την απόκτηση γνώσεων;

Πάντως και στη μία και στην άλλη περίπτωση, ο περιορισμός των αργιών δεν μπορεί να προσφέρει τίποτα. Αντίθετα αφαιρεί από τους νέους σε μια κρίσιμη ηλικία ένα πολύτιμο μέρος του ελεύθερου χρόνου τους, χρόνου που είναι απαραίτητος για την κοινωνική τους ολοκλήρωση. Εκτός βέβαια κι αν το ζητούμενο δεν είναι η όποια βελτίωση της παιδευτικής λειτουργίας του σχολείου, αλλά απλώς το μάντρωμα των παιδιών στις αιθούσες περισσότερες ώρες στα πλαίσια της παλιάς χρυσής συνταγής «Αργία μήτηρ πάσης κακίας».

Ο ΣΙΑ-ΚΩΒΟΣ

Πέρασε λοιπόν ο καιρός που ο αρχιεπίσκοπος Αμερικής ήταν ο γνωστός μας ΣΙΑ-ΚΩΒΟΣ. Ήρθε, στην Αθήνα —δηλαδή τον προσκαλέσαμε εμείς, δηλαδή η σοσιαλιστική μας κυβέρνηση— και τώρα σαν εμισάριος του Ελληνισμού θα προσφέρει τις καλές του υπηρεσίες για την Κύπρο και το έθνος των Πανελλήνων, με διαβήματα και ενέργειες προς τα μεγάλα αφεντικά που εδρεύουν στην Ουάσιγκτον. Και τι φωνάζαμε, λοιπόν, —όσοι φωνάζαμε, νομίζουμε και ο κ. Γ. Καψής σαν διευθυντής των «Νέων», τότε —ότι ο Ιάκωβος πούλησε τη Δημοκρατία, την Κύπρο, το Μακάριο· ότι υπηρέτησε τη Χούντα. Πάνε, πέρασαν όλα αυτά. Ο Σιάκωβος νομιμοποιήθηκε, εντάχθηκε, έγινε «δικός μας άνθρωπος». Έγινε δικός μας άνθρωπος, αλήθεια; Αναρωτήθηκε κανείς άραγε πως με τη φόρα που έχουμε πάρει σε λίγο θα μας λογαριάζει αυτός για δικούς του ανθρώπους;

ΣΠΥΡΟ,
ΤΟΥ ΕΙΠΑ ΟΤΙ ΜΟΥ ΕΙΠΕΣ
ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΧΟΝΤΡΟΣ,
ΚΑΙ ΜΟΥ ΕΙΠΕ ΝΑ ΣΟΥ ΠΩ
ΟΤΙ ΕΙΣΑΙ ΚΟΝΤΟΣ.
ΤΙ ΝΑ ΤΟΥ ΠΩ ΤΩΡΑ; ...

30.11.83
ΤΟ ΔΩΔΕΚΗ

Αμερικανική βάση στην Τουρκοκρατούμενη Κύπρο

του Βασίλη Ξυδιά

Μια αμφιλεγόμενη ειδηση που δημοσιεύτηκε την περασμένη βδομάδα στην εβδομαδιαία εφημερίδα «Die Zeit» προσθέτει ένα νέο στοιχείο που, αν ευσταθεί, δίνει μια άλλη διάσταση στη σχέση των Αμερικάνων με την ανακήρυξη της τουρκοκυπριακής «ανεξαρτησίας».

Η «Die Zeit» ισχυρίζεται πως εδώ και λίγο καιρό έχει αρχίσει στην τουρκοκρατούμενη περιοχή της Κύπρου η κατασκευή μιας Αμερικανικής αεροπορικής βάσης η οποία πρόκειται να χρησιμοποιηθεί από τις Δυνάμεις Ταχείας Αναπτύξεως (Rapid Deployment Forces). Προφανής προσανατολισμός των αμερικανικών αυτών στρατιωτικών δυνάμεων είναι η περιοχή της Μέσης Ανατολής.

Η βάση κατασκευάζεται από μονάδες των τουρκικών στρατευμάτων στην περιοχή Γκετζιτκαλε που βρίσκεται βορειοανατολικά της Λευκωσίας. Πρόκειται για ένα μεγάλο αεροδρόμιο, με όλες τις απαραίτητες βοηθητικές εγκαταστάσεις.

Μ' αυτό το δεδομένο, η «Die Zeit» καταλήγει στο συμπέρασμα πως η συμφωνία για την κατασκευή της βάσης αυτής ανάμεσα στους Αμερικανούς και τον Ντενκτάς ήταν καθοριστική για την απόφαση του δεύτερου να προχωρήσει στην υλοποίηση της απειλής που εκτόξευσε πριν από αρκετό καιρό. Γιατί μ' αυτή τη συμφωνία ο Ντενκτάς αισθανόταν ότι τώρα αποκτούσε ένα ισχυρό στήριγμα εφόσον συνέδεε τις δικές του βλέψεις με τα αμερικανικά συμφέροντα στην περιοχή. Από την άλλη μεριά ο Ντενκτάς, με την κατασκευή της βάσης αυτής, στερούσε από τους Έλληνες της Κύπρου ένα διαπραγματευτικό χαρτί: το μονοπώλιο της παροχής στρατιωτικών διευκολύνσεων στους Αμερικάνους πάνω στο κυπριακό έδαφος.

Είναι γνωστό πως η κυπριακή κυβέρνηση παρέχει στους Αμερικάνους το δικαίωμα της χρήσης των βάσεων και άλλων εγκαταστάσεων στο νησί, πράγμα που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σαν «επιχείρημα» που θα τους ωθήσει να ασκήσουν μεγαλύτερη πίεση στους Τούρκους προς όφελος των ελληνικών θέσεων. Στην ύστατη περίπτωση, υποτίθεται, πως η κυπριακή κυβέρνηση θα μπορούσε να «εκβιάσει» τους Αμερικάνους, απειλώντας τους ότι θα τους στερήσει αυτό το δικαίωμα αν δεν εξασκούσαν ικανοποιητικές πιέσεις στην Άγκυρα και τον Ντενκτάς. Η κατασκευή της νέας αμερικανικής βάσης στην τουρκοκρατούμενη ζώνη αφαιρεί αυτό το χαρτί από τα χέρια των Ελλήνων της Κύπρου.

Στην πραγματικότητα η ειδηση αυτή αποτελείται κατά ένα μέρος από μια αντικειμενική πληροφορία και κατά ένα μέρος από μια εκτίμηση. Η πληροφορία αφορά την κατασκευή του νέου αεροδρομίου. Το ότι το αεροδρόμιο αυτό προορίζεται για αμερικανική βάση, είναι εκτίμηση της εφημερίδας.

Η γερμανική εφημερίδα στηρίζει την άποψή της σε έναν βασικά συλλογισμό: Το αεροδρόμιο που ήδη υπάρχει στα τουρκοκρατούμενα —λέει ο αρθρογράφος— υπερκαλύπτει πλήρως τις τωρινές και οποιεσδήποτε πιθανές μελλοντικές ανάγκες των Τούρκων και των Τουρκοκυπρίων. Επομένως —συμπεραίνει— το νέο αεροδρόμιο δεν μπορεί να έχει κανέναν άλλο προορισμό από το να καλύψει τις ανάγκες μιας αμερικανικής βάσης. Σ' αυτό συνηγορούν το μεγάλο του μέγεθος, η σύγχρονη κατασκευή του, και το είδος των βοηθητικών εγκαταστάσεων.

Παρόλο όμως που αυτός ο συλλογισμός στηρίζεται σε μια αρκετή μεγάλη δόση αυτοσχεδιασμού θα μπορούσε, αν ευσταθεί, να εξηγήσει ένα περίεργο άρθρο. Στις 22 Νοεμβρίου η «Τζουμχουριέτ» αναδημοσίευσε ένα άρθρο των «Νιου Υορκ Τάιμς» σύμφωνα με το οποίο τον Αύγουστο του 1982 οι ΗΠΑ και η Κυπριακή κυβέρνηση υπόγραψαν συμφωνία για την χρησιμοποίηση του αεροδρομίου της Λάρνακας από αμερικανικά στρατιωτικά αεροπλάνα που σκοπό θα έχουν να επέμβουν σε μια ενδεχόμενη αναμέτρηση στον Λίβανο. Το άρθρο συμπλήρωνε ότι τώρα η κυπριακή κυβέρνηση σκέπτεται να αποσύρει αυτές τις διευκολύνσεις και ότι οι ΗΠΑ μελετούν το πώς θα αντιδράσουν σε μια τέτοια περίπτωση. Να λοιπόν μια δημοσίευση που θα μπορούσε κάλλιστα να είναι η προπαγανδιστική προλειανση του εδάφους για τη δημοσιοποίηση της νέας αμερικανικής βάσης στην τουρκοκρατούμενη Κύπρο.

Σ' αυτή την εκδοχή έρχεται εξάλλου να συνηγορήσει και μια ακόμα σειρά συλλογισμών σχετικά με την προηγούμενη ιστορία και τα διλήμματα της αμερικανοτουρκικής στρατιωτικής συνεργασίας.

Είναι προφανές πως η γεωγραφική θέση της Τουρκίας την καθιστά έναν ιδιαίτερα προνομιακό τόπο για την τοποθέτηση στρατιωτικών βάσεων που θα στοχεύουν την θερμή περιοχή της Μέσης Ανατολής. Υπάρχει άλλωστε και το ιστορικό προηγούμενο των αμερικανικών δυνάμεων που επενέβησαν στον Λίβανο το '58 ορμώνοντας από το τουρκικό Ιντσιρλί. Γι' αυτόν το λόγο, η αμερικανική στρατιωτική ηγεσία θα ήθελε πολύ να μπορεί να χρησιμοποιεί ελεύθερα τις στρατιωτικές της βάσεις στην Τουρκία για οποιαδήποτε χρήση (προφανώς και επιθετική) που θα της επέβαλαν οι στρατιωτικοί της στόχοι στην Μέση Ανατολή.

Είναι γνωστό πως το Πεντάγωνο προσπαθεί να πείσει εδώ και τρία χρόνια την Τουρκία να χρησιμοποιήσει το έδαφός της και για αυτές τις περιπτώσεις.

Η Τουρκία το αρνήθηκε συστηματικά, γιατί κάτι τέτοιο θα την έφερνε σε αντίθεση με τις Αραβικές χώρες, πράγμα που με την σειρά του θα υπονόμει τις τουρκικές βλέψεις για μια οικονομική διείσδυση στον ασιατικό

χώρο, που αποτελεί αυτή τη στιγμή έναν από τους κύριους άξονες της τουρκικής αναπτυξιακής στρατηγικής.

Βλέπουμε λοιπόν πως η προσπάθεια για τη μετατροπή της Τουρκίας σε μια οικονομική γέφυρα του Δυτικού κόσμου προς την Ασία (γιατί ουσιαστικά περί αυτού πρόκειται) έρχεται σ' αντιπαράθεση με τη μετατροπή της σε ένα στρατιωτικό προγεφύρωμα της Δύσης (ή των Αμερικάνων ειδικότερα), και μπορεί κανείς να φανταστεί τα προβλήματα που γεννιούνται απ' αυτή την αντίφαση.

Η κατασκευή μιας αμερικανικής βάσης στην τουρκοκρατούμενη Κύπρο θα μπορούσε κάλλιστα να είναι η λύση ενός τέτοιου προβλήματος από την στιγμή που η βάση αυτή θα ήταν ουσιαστικά μια παραχώρηση της Άγκυρας, ενώ τυπικά θα ήταν υπόθεση ενός ανεξάρτητου κράτους και επομένως δεν θα δέσμευε την ίδια την Τουρκία στις σχέσεις της με τις Αραβικές χώρες.

Θα μπορούσε παρόλα αυτά κάποιος να ισχυριστεί πως το τουρκοκυπριακό «κράτος» έχει κάνει κάποιες άλλες επιλογές ανάμεσα στη Δύση και την Ασία.

Τα Σαουδαραβικά κεφάλαια είναι ήδη ένα από τα μεγαλύτερα στηρίγματα της Τουρκοκυπριακής «κρατικής» Τράπεζας, που με τη σειρά της χρηματοδοτεί την όποια βιομηχανική δραστηριότητα στη βόρεια Κύπρο. Ταυτόχρονα, η δήλωση του Οζάλ για τη μετατροπή της βόρειας Κύπρου σε μια «ελεύθερη ζώνη εμπορίου» (πρόκειται για μια απ' τις πρώτες δηλώσεις που έκαμε ο Οζάλ μετά την εκλογή του) όσο κι αν παραμένει αδιευκρίνιστη στο ακριβές της περιεχόμενο, δείχνει ωστόσο ότι βλέπει το μέλλον του Τουρκοκυπριακού «κράτους» με μια λογική ανάλογη μ' αυτήν της οικονομικής γέφυρας.

Αν, παρόλα αυτά, το νεοκατασκευαζόμενο αεροδρόμιο προορίζεται πράγματι για αμερικανική στρατιωτική βάση, τότε θα πρέπει να είναι βέβαιο ένα πράγμα. Πως η απόφαση για την εγκατάστασή της σίγουρα θα αποτέλεσε αντικείμενο διαμάχης ανάμεσα σε δυο διαφορετικές αντιτιθέμενες επιλογές των Τούρκων σχετικά με τον προσανατολισμό και τον ρόλο του νεοσύστατου «κράτους». Ίσως και με την ίδια την επιλογή της ίδρυσής του.

Το γεγονός αυτό μας παραπέμπει στις διαφορές πληροφορίες που έχουν ήδη δημοσιευτεί στον ελληνικό Τύπο σχετικά με τις αντιθέσεις που υπήρξαν στην τουρκική χούντα για την ανακήρυξη της τουρκοκυπριακής «ανεξαρτησίας». Όπως επίσης μας παραπέμπει και στις αντίστοιχες αντιθέσεις των διαφόρων αμερικανικών στρατιωτικο-πολιτικών μηχανισμών.

Είναι ήδη βέβαιο ότι το «κράτος» του Ντενκτάς δεν είναι νόμιμο παιδί των ΗΠΑ. Τίποτα όμως δεν αποκλείει να είναι το έκθετο του πενταγώνου.

Πόσο αξίζουν οι ευρωπαϊκές μετοχές της Ελλάδας στην Κύπρο;

του Σπύρου Κωνσταντίνου

Τις σοβαρές προσπάθειες του κ. Α. Παπανδρέου για την επιτυχία της διάσκεψης της ΕΟΚ στην Αθήνα, εξήρε ακόμη και ο Χανς Ντήτριχ Γκένσερ στη διάρκεια του επίσημου δείπνου, που παρέθεσε την περασμένη Παρασκευή προς τιμήν του Έλληνα πρωθυπουργού και προέδρου της ΕΟΚ, στη Βόνη. Ήταν λίγο αργότερα, το βράδυ της ίδιας μέρας, που ο πρωθυπουργός άναψε το τελικό πράσινο φως στον υφυπουργό Τύπου Δημήτρη Μαρούδα να δώσει στη δημοσιότητα τη γνωστή δραματική του δήλωση που δημοσιοποιούσε τη διάσταση απόψεων ανάμεσα στην Αθήνα και τη Λευκωσία.

Οι σχετικές διαβουλεύσεις (για να «διευκρινίσει» ο κ. Κυπριανού όχι βέβαια τι ακριβώς είπε στο Νέο Δελχί όσο σε τι από αυτά επιμένει), ανάμεσα στην «Αθήνα», που βρισκόταν στη Βόνη και στη «Λευκωσία», που βρισκόταν στο Νέο Δελχί και διεξαγόταν μέσω της Λευκωσίας —που παρέμενε ακόμα στη θέση της— δεν είχαν αποδώσει.

Ήταν, όμως, απλή σύμπτωση το γεγονός ότι η δραματική κορύφωση του κυπριακού έγινε στη Βόνη, στην οποία οι ελληνικές ενέργειες στα κοινοτικά πλαίσια, για την επιβολή κυρώσεων στην τουρκική πλευρά, συναντούσαν, μέχρι την επίσκεψη Παπανδρέου, αν όχι τη μεγαλύτερη αντίθεση τουλάχιστον τη μικρότερη προθυμία. Μάλλον όχι αν πιστέψουμε την εξήγηση που δίνουν ορισμένοι κυβερνητικοί παράγοντες στην αυθόρμητη και πηγαία, όπως τη χαρακτηρίζουν αντίδραση του πρωθυπουργού να δώσει στη δημοσιότητα μια τόσο σημαντική δήλωσή του λίγο πριν τα μεσάνυχτα. Οι συνομιλίες για το εθνικό θέμα είχαν μέχρι και εκείνη τη στιγμή εξελιχθεί πολύ ικανοποιητικά για την ελληνική πλευρά.

Αν έχουν, λοιπόν, κάποια σημασία οι δημόσιοι έπαινοι του Χανς Ντήτριχ Γκένσερ για την ελληνική προεδρία, ή οι αντίστοιχες διαβεβαιώσεις του Χέλμουτ Κολ, είναι γιατί αφήνουν ορισμένα περιθώρια αισιοδοξίας ότι οι καλές υπηρεσίες της ελληνικής Προεδρίας για την Κοινότητα θα αποσπάσουν και τη Γερμανική συγκατάθεση για έμπρακτα κοινοτικά μέτρα κατά της Τουρκίας. Ή, εν πάση περιπτώσει, υπέρ της κυβέρνησης Κυπριανού.

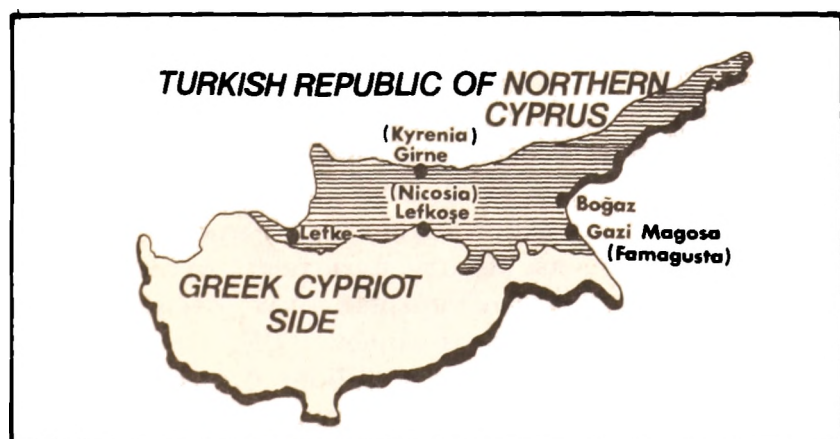
Πολύ περισσότερο μάλιστα, όταν ο Γκένσερ ήταν ο «ταύρος εν υαλοπωλείω» στο Ζάππειο στις 12 Σεπτεμβρίου όταν αντίκρουσε το βέτο του κ. Γ. Χαραλαμπίδου για το νοτιοκορεάτικο τζάμπο. Εν όψει της διάσκεψης της Αθήνας θα γίνουν βήματα, εκ μέρους της Κοινότητας, για να επιβληθούν κυρώσεις στην Τουρκοκυπριακή πλευρά. Ίδωμεν. Όπως και να 'χει το πράγμα πάντως, ο μόνος διεθνής χώρος όπου μπορεί η υποστήριξη προς την κυβέρνηση Κυπριανού να πάρει και πρακτικές μορφές είναι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Προς αυτή την κατεύθυνση κινείται όχι μόνο η ελληνική κυβέρνηση αλλά και όλα τα ελληνικά πολιτικά κόμματα μέσω των εκπροσωπήσεών τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ακόμη και ο γενικός γραμματέας του ΚΚΕ είπε στη συνέντευξή του

στους ξένους ανταποκριτές ότι παρά την αντίθεση του κόμματι του στην ένταξη, εντούτοις οι ευρωβουλευτές του ΚΚΕ «αγωνίζονται για να περισώσουν ότι μπορούν». Και προσθέτουμε εμείς υπερψηφίζουν στην Ευρωβουλή το ψήφισμα της Ιταλίδας κομμουνίστριας Γκλοριόζο, με το οποίο επιβάλλονται κυρώσεις στους Τουρκοκύπριους, ζητείται η επίσπευση της Τελωνειακής Ένωσης της Κύπρου με την Κοινότητα και τονίζεται ότι η βελτίωση των οικονομικών και εμπορικών σχέσεων της Κυπριακής Δημοκρατίας με την Κοινότητα «θα διευκόλυναν την επίτευξη δικής και μόνιμης λύσης στο κυπριακό, διασφαλίζοντας την ενότητα και την ανεξαρτησία της Κύπρου στα πλαίσια των αποφάσεων του ΟΗΕ». Κατά τα άλλα, για το ΚΚΕ (και μόνο γι' αυτό;) η ΕΟΚ και το NATO παραμένουν στο ίδιο συνδικάτο ή για μεν την Ελλάδα «ένταξη στην ΕΟΚ της αφαιρεί την εθνική ανεξαρτησία» ενώ γι την Κύπρο η απλή τελωνειακή ένωση την διευκολύνει να την ξαναβρεί.

Πολλοί, βέβαια, και πρώτοι πρώτοι οι νεοδημοκράτες θα ήθελαν να μπορούσαν να ισχυριστούν ότι το ΠΑΣΟΚ αποδέχθηκε και το «τρίτο αγκωνάρι» (εκτός από το «η Κύπρος αποφασίζει, η Ελλάδα συμπαρίσταται» και το «Μόνον οι Δυτικοί μπορούν να πισουν την Τουρκία») της Καραμανλικής σύλληψης για τα Εθνικά θέματα: Να μπούμε στην ΕΟΚ πριν την Τουρκία. Δεν μπορούν όμως. Γιατί ενώ επιχαιρούν προς στιγμήν για το «δυτικό σκίρτημα» την ίδια ώρα καταγγέλουν ή προμηνύουν «αντιδυτικό ξέσπασμα». Ο λόγος: αν αναγνωρίσουν στο ΠΑΣΟΚ τη συνέχεια του Προέδρου της Δημοκρατίας χάνουν το βασικότερο στήριγμα της δικής τους ύπαρξης. Και δεν μπορούν βέβαια, γιατί την ίδια στιγμή που ο πρωθυπουργός τρέχει —κατά την έκφραση της «Καθημερινής»— προς τη Δύση, την ίδια ώρα κλείνει το μάτι στην Ανατολή αφού ακόμη και στη Ρώμη, όπου δήλωσε ότι «δεν υπάρχουν καλοί και κακοί πύραυλοι», επανέλαβε ότι είναι αντίθετος τόσο στην κατάσταση των Πέρσινγκ και Κρουζ όσο και στην τοποθέτηση των SS-20. Πράγμα που σημαίνει ότι οι ήδη εγκατεστημένοι SS-20 δεν ανατρέπουν την ισορροπία.

Τι πήραμε, τι ζητάμε, τι δεν θα δώσουμε

Ήδη η ελληνική κυβέρνηση πέτυχε την απαγόρευση των εξαγωγών των Τουρκοκυπριακών προϊόντων προς τις χώρες της Κοινότητας εφόσον συνοδεύονται με έγγραφα και φορτωτική του Τουρκοκυπριακού «mini state». Οι εξαγωγές αυτές πρέπει και στο εξής να γίνονται με έγγραφα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το τόσο και αυτή η απόφαση μπορεί να έχει ηθικό και μόνο χαρακτήρα γιατί κάλλιστα μπορεί να καταστρατηγηθεί αφού τα του

Ο χάρτης της Κύπρου, όπως εικονίζεται δημοσιεύτηκε στο τουρκικό αγγλόφωνο εβδομαδιαίο περιοδικό *Briefing*. Προκειμένου να χαρακτηρίσει την τουρκοκυπριακή ζώνη ο χάρτης την αναφέρει με το όνομα «Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου», ενώ για ό,τι απόμεινε απ' τον «Αττίλα» αρνείται να το χαρακτηρίσει με το διεθνώς αναγνωρισμένο όνομα της *Κυπριακής Δημοκρατίας* και το αναφέρει απλώς σαν «Ελληνοκυπριακή Πλευρά». Αν και το *Briefing* δεν είναι κυβερνητικό έντυπο, θεωρείται ωστόσο ότι εκφράζει τους προβληματισμούς «έγκυρων κύκλων» στην Άγκυρα.

Μια πικρή ευκαιρία για διπλωματική αναμέτρηση

του Αλέξανδρου Ξύδη

Η ανακήρυξη του ψευτοκράτους του Ντενκτάς δεν είναι «κακόν αμιγές καλού». Τα χέρια της Κύπρου και της Ελλάδας λύθηκαν, οι διπλωματικοί χειρισμοί των κυβερνήσεων μπορούν να διεξαχθούν με μεγαλύτερη άνεση. Η πρωτοβουλία, για πρώτη φορά από χρόνια, περιέρχεται στον Κύπριο Πρόεδρο και στον Έλληνα Πρωθυπουργό.

Την απειλή της ανακήρυξης την κράδαινε ο Ντενκτάς από το 1975, σαν εκβιασμό με τον οποίο απέσπασε από τον Μακάριο και τον Κυπριανού αλληπάλληλες παραχωρήσεις. Σήμερα η απειλή έχει γίνει πράξη και μπήκαμε σε καινούρια φάση. Ο Ντενκτάς έδειξε το αληθινό του πρόσωπο, ότι δε θέλει συνομιλίες και διαπραγματεύσεις. Κατά συνέπεια πρέπει ν' αποσυρθούν ρητά όλες οι ελληνοκυπριακές παραχωρήσεις, αφού έγιναν στ' όνομα μιας συνδιαλλαγής, αλλά δε βρήκαν την παραμικρή ανταπόκριση. Αυτό θα είναι το πρώτο κέρδος.

Η απρόοπτα γρήγορη αναγνώριση του ψευτοκράτους από την Άγκυρα έχει κι αυτή τα καλά της. Αποδειχνει αδιάψευστα αυτό που πιστεύαμε πολλοί στην Ελλάδα, αλλά δεν ήθελαν να το πιστέψουν οι ξένοι «φίλοι» και «εταίροι» μας της Δύσης —για λόγους δικής τους πολιτικής, που δεν είναι απαραίτητα και δική μας— ότι δηλαδή το καθεστώς του Ντενκτάς δε θα μπορούσε να σταθεί μια μέρα δίχως τη στήριξη της Άγκυρας, και ότι για να κρατήσουν τη Βόρεια Κύπρο, οι Τούρκοι δε διστάζουν να ποδοπατήσουν και τον Χάρτη των Η.Ε., αφού ποδοπάτησαν όλες τις διεθνείς αποφάσεις, καθώς και τις συμφωνίες που έχουν υπογράψει ειδικά για την Κύπρο. Τώρα είδε το φως η συντριπτική πλειοψηφία των χωρών του κόσμου. Για πρώτη φορά οι τουρκικές ενέργειες είτε από την κατεχόμενη Κύπρο ξεκινούν είτε από την Άγκυρα, καταδικάστηκαν ταυτόχρονα στην ίδια ψηφοφορία του Συμβουλίου Ασφαλείας από ΗΠΑ και Σοβιετική Ένωση. Κρίμα που χρειάστηκε να περιμένουμε για να επιτευχθεί στον Ντενκτάς αυτή η σπάνια ενότητα.

Τι θα γίνει τώρα που πρέπει να εφαρμοστεί η απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας; Ας ελπίσουμε πως δεν θα έχουμε ν' αντιμετωπίσουμε προσπάθεια των ΗΠΑ να εξαργυρώσουν την υποστήριξή τους στο κυπριακό σε άλλα πεδία όπου τους χρειάζεται η μικρή Ελλάδα και η ακόμα μικρότερη Κύπρος, αλλά πολύ περισσότερο η Τουρκία. Ίσως η αποδοκιμασία του Ντενκτάς που εξάχθηκε με το τσιγκέλι από τη Σοβιετική Ένωση να είναι λιγότερο ακριβή για την Ελλάδα στην εξόφλησή της.

Ακριβώς γι' αυτό η μέγιστη πλειοψηφία των μέσων και μικρών δυνάμεων, ευαίσθητων στις διχοτομήσεις και στις κατοχές, που καταδίκασαν τον Ντενκτάς και την Άγκυρα μέσα κι έξω από τα Η.Ε. να προσφέρει στην Κύπρο και στην Ελλάδα ένα νέο ατού, το δεύτερο, που λάνθανε από παλιά αξιοσημείωτο. Μπορούν να έχουν κάποια άνεση τώρα οι κυβερνήσεις Κύπρου και Ελλάδας σε όλα τα διεθνή βήματα, εφόσον δεν επαναπαυθούν στην ικανοποίηση από την επιτυχία της φάσης του-

της της μάχης: να αξιοποιηθεί αυτό που αποδείχτηκε τώρα ριτράνα σε παγκόσμια κλίμακα, το γεγονός δηλαδή ότι δίχως την πλήρη και συνεχή υποστήριξη της Τουρκίας, που υλοποιείται με την παρουσία επί δέκα χρόνια 30.000 Τούρκων στρατικών, εφοδιασμένων με όπλα του ΝΑΤΟ, δίχως τον ποταμό της χρηματικής βοήθειας δυτικής προέλευσης που εισρέει στο σώμα της Άγκυρας, ο Ντενκτάς δεν θα είχε το θράσος να αναρρώξει το ψευτοκράτος του. Αν δεν υπήρχε στην Κύπρο το τοπικό εκστρατευτικό σώμα, δεν θα είχε λόγο ύπαρξης και η κρή ελληνική δύναμη, και το κυπριακό πρόβλημα θα είχε λυθεί προ πολλού.

Μόνο όταν φύγουν τα τουρκικά στρατεύματα από την Κύπρο, θα μπορέσει να διαμορφωθεί ατμόσφαιρα πρόσφορη συζήτηση από την αρχή και για επίλυση του κυπριακού, με αναδική βάση τις συμφωνίες του 1960, καθώς και τις αλληλένληλες από το 1974 αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας, και τα ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης των Η.Ε. που επιτάσσουν την αποχώρηση των ξένων στρατευμάτων δηλαδή, και πρώτο λόγω των τουρκικών.

Και ο τουρκικός στρατός μπορεί να φύγει πολύ σύντομα, χωρίς να κινδυνεύσει η Τουρκοκυπριακή μειονότητα, εφόσον προβληθεί επίσημα και γίνει δεκτή από τα Η.Ε. η πρόταση του Πρωθυπουργού Ανδρέα Παπανδρέου να αντικατασταθούν οι δυνάμεις των Η.Ε., των οποίων τις δαπάνες θα μπορούσε να καλύψει η Ελλάδα, εφόσον δεν υπάρχει άλλη οικονομική δυνατότητα. Θα ήταν πολύ μικρότερες από τις δαπάνες ενός πλέρους.

Μόνο μετά από μια τέτοια ενέργεια μπορεί ν' αρχίσει πραγματικός διάλογος ανάμεσα στις δύο κύριες κοινότητες του νησιού (ίσως και με συμμετοχή των μικρότερων), με ίσους όρους μέσα σε συνθήκες ασφάλειας τόσο για την ελληνοκυπριακή κοινότητα των 500.000, όσο και για την τουρκοκυπριακή των 120.000. Θα πρέπει να επιστρέψουν φυσικά στην Τουρκία ο τουρκικός στρατός και οι 50.000 έποικοι από την Ανατολή που αλλοιώνουν τη δημογραφική και την κοινωνική σύσταση της τουρκοκυπριακής κοινότητας, κατεβάζοντας και τη βιοκή της στάθμη.

Αποχώρηση λοιπόν όλων των Τούρκων που εισβάλανε το 1974 στρατιωτικών και εποίκων, κατοχύρωση της ασφάλειας ελληνοκυπρίων και τουρκοκυπρίων από δυνάμεις του ΟΗΕ, πρέπει να αποτελέσουν τώρα το μοναδικό στόχο της κυπριακής και ελληνικής διπλωματίας.

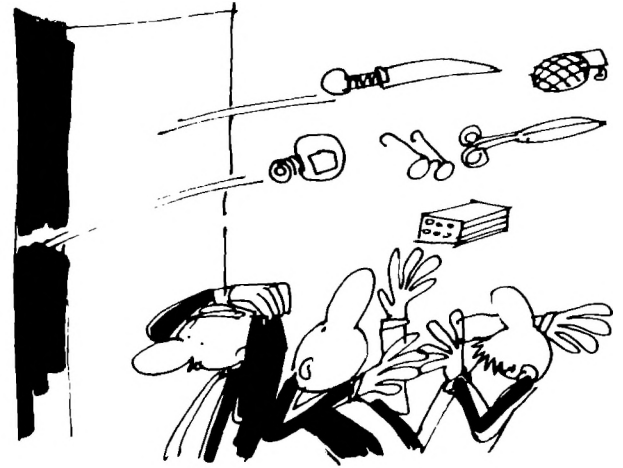
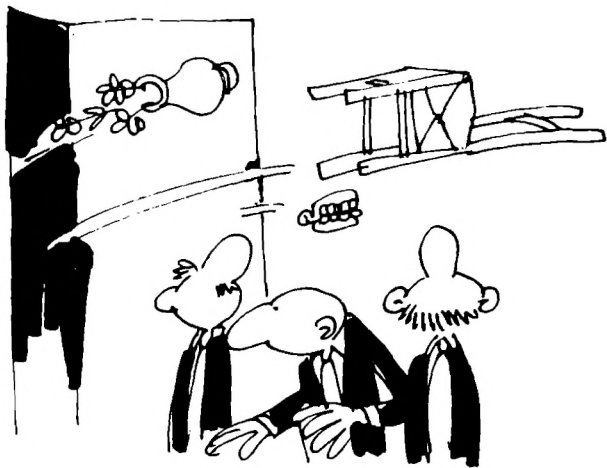
Αν αρνηθούν οι Τούρκοι θα έχουν αποδείξει ακόμα μια φορά την άφρονη αδιαλλαξία τους, που τη συντηρούν οι ΗΠΑ, το άσβεστη εχθρότητά τους για τον Ελληνισμό, Κυπριακό και Ελληνικό, και θα έχουν επιβεβαιώσει τις επεχτατικές τους βλέψεις στην Κύπρο και στο Αιγαίο. Ίσως, με γνήσια πιεστικές νοθεσίες συνοδευόμενες από ενέργειες πιο αποτελεσματικές και ειλικρινείς από το εμπάρκο του 1975 να κατορθώσουν οι μερικανοί να ωθήσουν τους Τούρκους σ' αυτήν την ενέργεια. Θ' απευθυνθούν στην Άγκυρα με την έγκριση και την υποστήριξη ολόκληρης της διεθνούς κοινότητας. Θα τους δοθεί ακόμη η ευκαιρία να δείξουν στην ελληνισμό ότι τον αναγνωρίζουν σαν παράγοντα ειρήνης και όχι αναταραχής στην Ανατολική Μεσόγειο, αλλά και να ρίξουν το βάρος τους για την ειρήνευση όλης της περιοχής που σήμερα μπαίνει σε κίνδυνο όχι μόνο από τον πόλεμο του Ισραήλ με τους Άραβες, αλλά και από επιβουλές της Τουρκίας. Ας κρατήσουν η ελληνική και η κυπριακή διπλωματία την πρωτοβουλία, προχωρώντας με νηφαλμία στο νέο αυτό βήμα, μην λησμονώντας και την προσημεία της 15ης Δεκεμβρίου όταν το Συμβούλιο Ασφαλείας θα έπρεπε ν' αποφασίσει την παράταση ή μη της Ειρηνευτικής Δύναμης των Η.Ε. στην Κύπρο.

Αλέξανδρος Ξύδης

20 Νοέμβρη 1975

Η παρὰνòηση

του Γιάννη Καλαϊτζή

ΕΠΡΟΚΕΙΤΟ
ΓΙΑ ΜΙΑ
ΜΙΚΡΗ
ΠΑΡΑΝΟΗΣΗ

ΚΑΙ ΟΤΑΝ
Η ΚΥΠΡΟΣ
ΠΑΡΑΝΟΕΙ
Η ΕΛΛΑΣ
ΣΥΜΠΑΡΙΣΤΑΤΑΙ

ΚΑΙ Η
ΣΥΣΚΕΨΗ
ΜΕ ΤΟΥΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ
ΑΡΧΗΓΟΥΣ
ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ...

ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΗΚΕ
ΩΣ ΕΝΤΕΛΟΣ
ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟΣ
ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΩΣ
ΑΝΑΓΚΑΙΑ

ΣΥΜΕΠΙΣ
ΑΝΑΒΛΗΘΗΚΕ

ΕΞΑΛΛΟΥ ΕΧΟΥΜΕ ΚΙΟΛΑΣ
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ!
Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ
ΕΠΕΦΥΛΑΞΕ ΑΝΑΛΟΓΟ ΥΠΟΔΟΧΗ
ΣΤΟ ΨΕΥΤΟΚΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΝΤΕΚΤΑΣ

ΤΙΜΩΡΗΣΑΜΕ ΤΟΥΣ
ΕΧΘΡΟΥΣ ΤΩ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ
ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΣΗ ΤΟΥΣ
ΔΕΙΞΑΜΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΤ
ΤΙΣ ΤΑΡΑΧΕΣ ΤΟΥ
ΜΠΑΓΚΛΑΝΤΕΣ

ΤΙΜΩΡΗΣΑΜΕ
ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΧΟΥΝΤΙΚΟΥΣ
ΓΙΑ ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΤΟΥΣ
ΑΦΑΙΡΩΝΤΑΣ
ΕΝΑ ΕΝΑ ΤΑ
ΣΤΗΡΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥΣ

ΔΗΛΑΔΗ...
Ο ΙΑΚΩΒΟΣ
ΣΥΝΕΡΓΑΖΕΤΑΙ
ΠΙΑ
ΜΕ ΜΑΣ

ΤΟ
ΨΕΥΤΟΚΑΤΑ
ΔΙΚΑΣΕ

ΚΑΙ ΤΗ
ΛΗΣΤΕΙΑ
ΣΤΗ ΜΑΓΓΛΙΑ

ΤΩΡΑ ΠΙΑ ΕΝΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΣΥΝΘΗΜΑ

Η
ΤΑΝ...

...Η
ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ
ΟΛΩΝ ΤΩΝ
ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ
ΠΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ
Η ΟΜΟΓΕΝΕΙΑ
ΚΑΙ Η ΠΡΕΣΒΙΑ
ΤΗΣ ΕΟΚ
ΓΙΑ ΤΗΝ
ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ
ΛΥΣΕΩΝ

...ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
ΤΩΝ ΑΧΕΠΑΝΣ
ΚΑΙ ΤΟ ΛΟΜΠΥ ΤΟΥ
ΚΟΓΚΡΕΣΣΟΥ

ΟΛΟΣ Ο
ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
ΜΑΣ
ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ

ΚΑΙ ΤΟΥ
ΕΝΟΣ
ΠΡΑΞΙΚΟΠΗ
ΜΑΤΟΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ
ΑΛΛΟΥ

«Θέλουμε συμβιβασμό αλλά... πρώτης κατηγορίας»

ΑΝΤΙ: Πιστεύετε ότι στην προσεχή Σύνοδο Κορυφής της ΕΟΚ στην Αθήνα θα υπάρξει κάποιος συμβιβασμός;

ΑΠ: Ένας συμβιβασμός είναι πολύ πιθανός. Πρέπει όμως να εξετάσουμε τι σημαίνει αυτό. Υπάρχουν συμβιβασμοί που μπορούν να δώσουν λύσεις σε πολύ σημαντικά προβλήματα. Αλλά υπάρχουν και συμβιβασμοί, οι οποίοι μπορούν να τα κουκουλώσουν και απλώς να μεταθέσουν τη φύση τους. Θα έλεγα ότι την ΕΟΚ ειδικεύονται στους συμβιβασμούς αυτής της δεύτερης κατηγορίας. Έτσι δεν είναι απίθανο, να επιδιωχθεί και στην Αθήνα μια συμφωνία, η οποία θα αναβάλλει την επίλυση των κρίσιμων προβλημάτων.

Δεν πιστεύω πάντως ότι θα υπάρξει μια θεαματική εξέλιξη είτε προς τα μπρος είτε προς τα πίσω. Η ΕΟΚ έχει πολλά χρόνια ζωής και τα Κράτη-μέλη έχουν συνηθίσει να συμβιούν και να λύνουν με μακρόχρονες διαπραγματεύσεις τις διαφωνίες τους. Οι οικονομίες τους έχουν συνδεθεί σε τέτοιο σημείο, ώστε τα κράτη μέλη πρέπει αργά ή γρήγορα να βρίσκουν λύσεις.

Ο ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟΣ Α' ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ

ΑΝΤΙ: Ένας συμβιβασμός πρώτης κατηγορίας, τι θα έπρεπε να περιλαμβάνει;

ΑΠ: Μία συμφωνία όλων των πλευρών, για την αύξηση των ιδίων πόρων, την ένταξη της Ισπανίας και της Πορτογαλίας, την αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, τις νέες πολιτικές. Δεν νομίζω όμως ότι θα μπορούσε να υπάρξει συμβιβασμός σε όλα αυτά τα θέματα.

ποσού με το οποίο συμβάλλει στον Κοι-

Αρχίζοντας με μια κλασική θέση του Λένιν, («υπάρχουν συμβιβασμοί και συμβιβασμοί»), ο Υπουργός Γεωργίας κ. Κ. Σημίτης αναλύει τα «παιχνίδια» που θα παιχθούν στη Διάσκεψη Κορυφής των 10 Κοινοτικών Εταίρων. Στην συνέντευξη που παρέχώρησε στον συντάκτη μας **Στέλιο Κούλογλου**, αναφέρεται ακόμα στις διαμάχες της ΕΟΚ και τα αιτήματα κάθε χώρας - μέλους, στη διεύρυνση της κοινότητας και το ελληνικό μνημόνιο. Τέλος επιχειρεί έναν πρώτο απολογισμό της ελληνικής προεδρίας: «τουλάχιστον σπάσαμε την ρουτίνα».

από αυτά έχει γίνει σημαντική δουλειά προεργασίας, όπως για παράδειγμα στον αγροτικό τομέα όπου ήδη εκπονήθηκε ένα κείμενο. Αυτή τη στιγμή, κανένα κράτος μέλος δεν είναι απόλυτα σύμφωνο με αυτό, αλλά και πολύ λίγα έχουν ριζικές διαφωνίες έτσι ώστε αποτελεί μια μέση λύση που θα μπορούσε να γίνει αποδεκτή από όλα τα κράτη.

ΑΝΤΙ: Και από την Αγγλία;

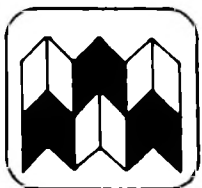
ΑΠ: Βέβαια. Αν για την τελευταία λυθεί ικανοποιητικά το πρόβλημα των επιτροφών της, δηλαδή της μείωσης του

Πρέπει να σημειώσω ότι σε ορισμένους προϋπολογισμούς, τότε είναι πιθανό να δεχτεί την αναμόρφωση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Το ίδιο συμβαίνει για παράδειγμα με την Ιρλανδία. Δηλαδή οι Ιρλανδοί δεν αποδέχονται καμιά περίπτωση τον περιορισμό των δαπανών για το γάλα γιατί η οικονομία τους στηρίζεται σ' αυτό. Αλλά θα μπορούσαν να το αποδεχτούν αν υπήρχαν αντιπαροχές στον τομέα της διαρθρωτικής πολιτικής, αν η Κοινότητα χρηματοδοτούσε τις διαρθρωτικές Αλλαγές που πρέπει να επιφέρουν στην Οικονομία τους. Θα έλεγα ότι κάτι παρόμοιο ισχύει και για την Ελλάδα. Εμάς βέβαια δεν μας θίγει, ή καλύτερα μας θίγει πολύ μικρότερο βαθμό απ' ό,τι τις Βρεitanικές χώρες, η αναμόρφωση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής που έχει κύριο σκοπό να περιορίσει την παραγωγή γαλακτοκ. Όμως, έχουμε τονίσει, ότι η αναμόρφωση της Κ.Α.Π. θα πρέπει να συνεπάγεται την καλύτερη μεταχείριση των μεσογειακών περιοχών και προϊόντων. Στο κείμενο δεν αναφέρεται ευθέως αυτό το σημείο αλλά εάν εγκριθεί κατ' αρχήν τα μεσογειακά προγράμματα και υπογραμμιστεί ότι θα πρέπει να βοηθηθούν οι λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές, ο συμβιβασμός μπορεί να γίνει αποδεκτός και από την Ελλάδα, για να έχουμε εξασφαλίσει τις προϋποθέσεις της ειδικής μεταχείρισης.

ΑΝΤΙ: Ποια είναι τα ιδιαίτερα συμφέροντα της Δυτικής Γερμανίας η οποία για ένα διάστημα κράτησε ευνοϊκή στάση απέναντι στις βρετανικές διεκδικήσεις;

ΑΠ: Ένα κύριο πρόβλημα στη Σύνοδο Κορυφής θα είναι η διεύρυνση τ

στον ΠΕΙΡΑΙΑ...

βιβλία - περιοδικά - αφίσσες

πρισμα

εκπαιδευτικά παιχνίδια

μπουμπουλινάς 48 και υψηλάντου - τηλ. 4172366

Κάθε δεύτερο
Σάββατο

**Δεκαπενθήμερος
ΠΟΛΙΤΗΣ**

Ένα περιοδικό γιά την Άριστερά

Κοινότητας. Η Δυτική Γερμανία την επιδιώκει με κάθε τρόπο, γιατί έτσι θα επεκτείνει την αγορά των βιομηχανικών της προϊόντων. Αντίθετα η Γαλλία θέλει να προστατέψει την αγροτική της παραγωγή από τα αντίστοιχα ισπανικά προϊόντα. Οι Δυτικογερμανοί είναι πρόθυμοι να δώσουν ορισμένες εγγυήσεις στη Γαλλία για την προστασία της αγροτικής της παραγωγής, ώστε να εξασφαλίσουν την πρόσβασή τους στην ισπανική αγορά.

ΑΝΤΙ: Θα αποδεχθεί όμως η Γαλλία μια απόφαση που θα καθορίζει τις σχετικές διαδικασίες και τον ακριβή χρόνο ένταξης των δύο χωρών της Ιβηρικής χερσονήσου;

ΑΠ: Το βλέπω δύσκολο για πολιτικούς, θα έλεγα, λόγους. Ο χώρος που η σημερινή γαλλική κυβέρνηση έχει τη βασική εκλογική της πελατεία είναι η Νότια Γαλλία η οποία, κυρίως, κινδυνεύει από τα ισπανικά προϊόντα. Όμως η γαλλική κυβέρνηση έχει δεσμευθεί πολιτικά για τη διεύρυνση της ΕΟΚ και η δυσκολία έγκειται στην εξεύρεση ενός σημείου εξισορρόπησης.

ΑΝΤΙ: Η Ελληνική αγροτική οικονομία δεν θα αντιμετωπίσει προβλήματα ανταγωνισμού στην περίπτωση της ένταξης;

ΑΠ: Τα ισπανικά προϊόντα είναι ανταγωνιστικά των ελληνικών. Τα ισπανικά πορτοκάλια για παράδειγμα κυριαρχούν αυτή τη στιγμή στη Δυτική Ευρώπη, γιατί η κοινοτική προστασία για τα πορτοκάλια δεν είναι ικανοποιητική. Πιστεύω ότι η ελληνική παραγωγή είναι πολύ μικρή και το μέλλον της εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ποιότητα, τη συσκευασία και την εμπορική οργάνωση. Ακόμα και με υψηλή προστασία η ελληνική παραγωγή δεν πρόκειται να απορροφηθεί αν δεν βελτιώσει την ποιότητά της.

ΑΝΤΙ: Υπάρχει όμως πρόβλημα και με το ελαιόλαδο.

ΑΠ: Υπάρχει πρόβλημα γιατί με την ένταξη θα υπάρξουν περισσεύματα ελαιόλαδου στην Ισπανία, από την αύξηση της κατανάλωσης των σπορελαίων, που δεν θα μπορούν να εξαχθούν. Πάντως για το ελληνικό ελαιόλαδο ισχύει ότι και για τα άλλα προϊόντα. Έχει πολύ καλή ποιότητα, αλλά χωλαίνει στην τυποποίηση και την εμπορία.

ΔΕΝ ΠΡΟΩΘΗΣΑΜΕ ΤΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ

ΑΝΤΙ: Πώς έχει διαμορφωθεί η κατάσταση με το ελληνικό μνημόνιο και τι αναμένεται σχετικά μ' αυτό από την προσεχή σύνοδο;

ΑΠ: Ο πρωθυπουργός είχε πει εξαρχής, ότι κατά τη διάρκεια της Προεδρίας η Ελλάδα δεν πρόκειται να πιέσει

για μνημόνιο για να μην δημιουργηθούν εμπλοκές στην άσκηση της Προεδρίας. Το μνημόνιο θα συζητηθεί στη διάσκεψη της Αθήνας, αλλά δεν είμαι σε θέση να σας πω αν θα παρθούν τώρα αποφάσεις ή αργότερα. Σε κάθε περίπτωση πολλά από τα θέματα που θα συζητηθούν όπως για παράδειγμα στα μεσογειακά προγράμματα σχετίζονται άμεσα με τα αιτήματα του μνημονίου.

ΑΝΤΙ: Στους κύκλους της ΕΟΚ λέγεται ότι η Ευρωπαϊκή Κομισιόν είχε αποδεχθεί τα βασικότερα σημεία του μνημονίου αλλά μπροστά στις διαφοροποιήσεις της Ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, τείνει να αλλάξει θέσεις σαν ένα είδος τιμωρίας προς την Ελλάδα.

ΑΠ: Δεν συμμερίζομαι καθόλου αυτή την άποψη. Δεν υπάρχει αλλαγή στις θέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το μνημόνιο. Εκείνο το οποίο θα μπορούσε να πει κανείς είναι ότι κάτω από την ανάγκη περικοπής των δαπανών χώρες όπως η Γερμανία ή η Βρετανία θα θελήσουν να περιορίσουν τις εκταμιεύσεις προς την Ελλάδα.

ΑΝΤΙ: Μα υπάρχουν άρθρα στον Economist για παράδειγμα, που τονίζουν ότι οι Βρετανοί φορολογούμενοι δεν μπορούν να χρηματοδοτούν την αντίθετη με τις βασικές επιλογές της ΕΟΚ Ελληνική εξωτερική πολιτική.

ΑΠ: Ο καθένας κρίνει από τα παραδείγματα που έχει. Εγώ στο Συμβούλιο των Υπουργών Γεωργίας ή τις άλλες Επιτροπές που παρακολουθεί το Υπουργείο δεν διέκρινα κανένα συσχετισμό ανάμεσα στις οικονομικές αποφάσεις και την εξωτερική πολιτική της Ελλάδας.

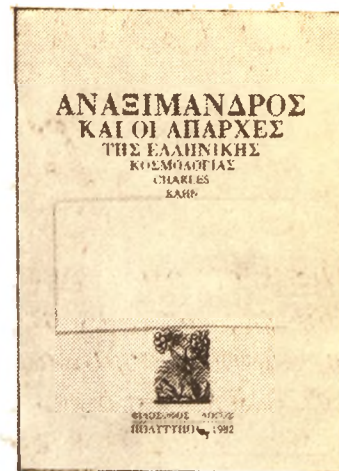
ΑΝΤΙ: Μπορείτε να κάνετε ένα απολογισμό της Προεδρίας στον αγροτικό τομέα;

ΑΠ: Νομίζω ότι ως προς τη διαχείριση η Ελληνική Προεδρία υπήρξε επιτυχής και τα τρέχοντα που έπρεπε να λυθούν επιλύθηκαν μέσα στα χρονικά περιθώρια που είχαμε. Το ίδιο έγινε και με ορισμένα από τα γενικότερα προβλήματα που εκκρεμούσαν.

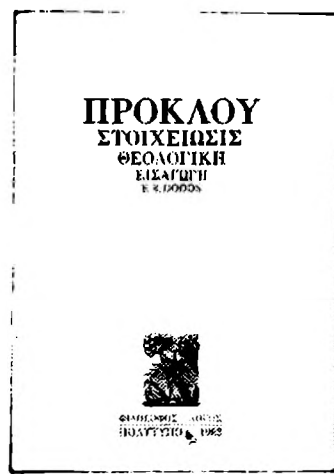
ΑΝΤΙ: Και ο γενικότερος απολογισμός της Ελληνικής Προεδρίας;

ΑΠ: Οι χώρες της ΕΟΚ είχαν στην αρχή κάποιο φόβο, για τον τρόπο που θα αντιμετωπίσουν τα προβλήματα οι Έλληνες ή την απειρία τους. Μπορώ όμως να πω ότι στο δικό μου τομέα, οι φόβοι διαλύθηκαν γιατί είδαν ότι κι αυτή η Προεδρία ήταν περίπου όπως οι άλλες. Προσθέτω ακόμα ότι σε ορισμένες περιπτώσεις ανταποκριθήκαμε καλύτερα από άλλες χώρες που είχαν κάνει την ίδια δουλειά και αντιμετωπίζαν το θέμα μ' ένα πνεύμα ρουτίνας.

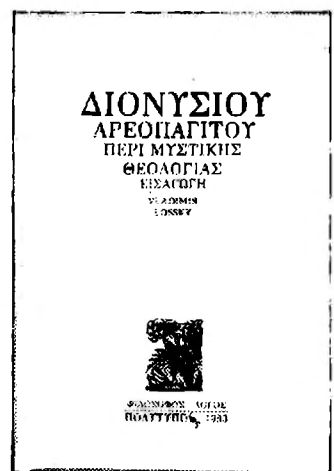
ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
ΣΕΙΡΑ: «ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»
Επιμέλεια: Νίκος Γιανναδάκης

CHARLES KAHN
Ο Αναξίμανδρος και οι απαρχές
της ελληνικής κοσμολογίας
σελ. 384 δρχ. 480

ΠΡΟΚΛΟΥ
ΣΤΟΙΧΕΙΩΣΙΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ: E. R. DODDS
σελ. 269 δρχ. 380

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ: VLADIMIR LOSSKY
σελ. 85 δρχ. 130

Στην ίδια σειρά
θα κυκλοφορήσουν προσεχώς:
ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ
ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ

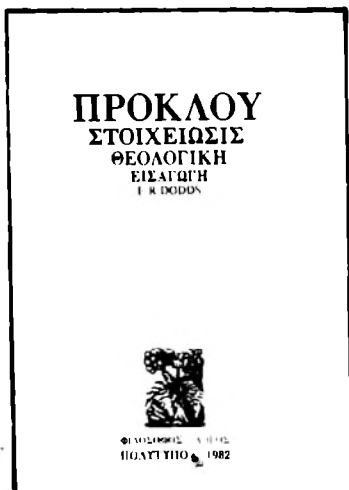
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΑΘΗΝΑ: «ΝΕΦΕΛΗ» Μαυρομιχάλη 9
• τηλ: 36.07.744, 36.39.962
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία»
• Τσιμισκή 78 • τηλ: 279.720

εκδοτική προσφορά

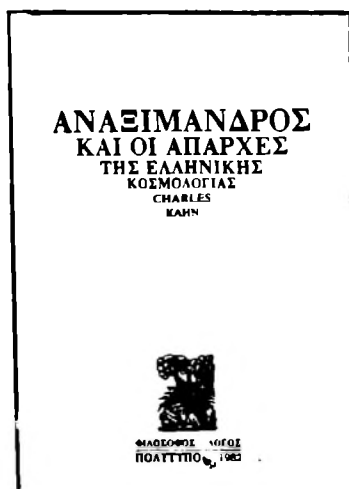
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ
Περί Μυστικής Θεολογίας
Εισαγωγή: Vladimir Lossky
σελ. 85 δρχ. 130

ΠΡΟΚΛΟΥ
Στοιχειώσεις θεολογική
Εισαγωγή: E.R. Dodds
σελ. 269 δρχ. 380

CHARLES KAHN
Ο Αναξίμανδρος και οι
απαρχές της ελληνικής
κοσμολογίας
σελ. 384 δρχ. 480

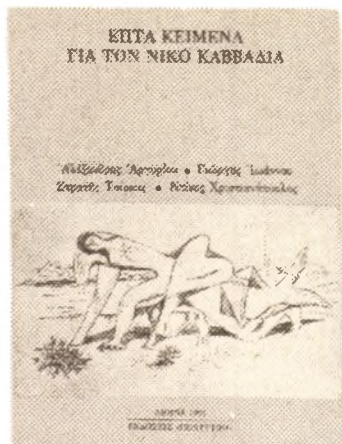

Δανιήλ Ι. Ιακώβ
Η αρχαιογνωσία του
Οδυσσέα Ελύτη
σελ. 112 δρχ. 150

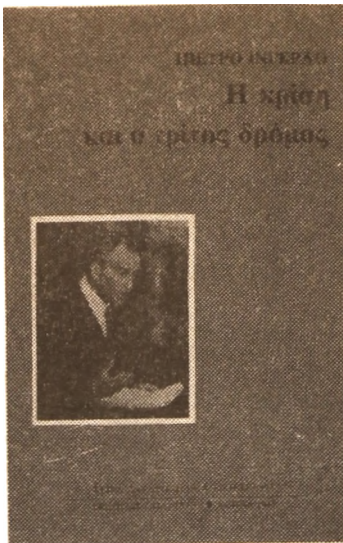
Μια ενδιαφέρουσα μελέτη για τις πηγές αρχαιογνωσίας του Οδυσσέα Ελύτη. Τεκμηριωμένη προσέγγιση του ποιητικού έργου, μέσα από την καταγραφή των αντλήσεών του από τα αρχαία ελληνικά κείμενα.

Επτά κείμενα για τον ΝΙΚΟ ΚΑΒΒΑΔΙΑ
Γράφουν οι
Αλέξανδρος Αργυρίου,
Γιώργος Ιωάννου,
Στρατής Τσίρκας, Ντ.
Χριστιανόπουλος.
σελ. 80 δρχ. 120

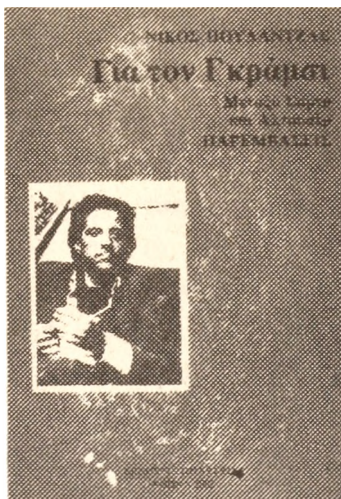
Στην ίδια σειρά κυκλοφορούν σύντομα:
● Μ. Κοπιδάκης: «Αριάδνη» του Γ. Σεφέρη
● Γ. Κεχαγιόγλου: «Εις την οδόν των Φιλελλήνων» του Ανδ. Εμπειρίκου
● δοκίμια για τον Οδ. Ελύτη, Γ. Ρίτσο

Πιέτρο Ινγκράο
Η κρίση και ο τρίτος
δρόμος
σελ. 175 δρχ. 280

Μια ανάλυση για τις προοπτικές και τη φιλοσοφία του τρίτου δρόμου προς το σοσιαλισμό, την κρίση του μαρξισμού και της αριστεράς και τα προβλήματα του μεσογειακού εργατικού κινήματος.

Νίκου Πουλαντζά
Για τον
Γκράμσι—Μεταξύ
Σάρτρ και Αλτουσέρ
σελ. 158 δρχ. 250

Το τελευταίο βιβλίο του Νίκου Πουλαντζά που συνοψίζει τις αναζητήσεις του για τη σύγχρονη φιλοσοφία τη θεωρία του κράτους, την κρίση των πολιτικών κομμάτων.

Στην ίδια σειρά —«Σύγχρονη Πολιτική Σκέψη»— κυκλοφορούν προσεχώς:

- Ραλφ Μίλιμπαντ, Το κράτος στην καπιταλιστική κοινωνία
 - Λουί Αλτουσέρ, Αυτοκριτική
 - Ανιές Χέλλερ, Ριζοσπαστική Φιλοσοφία
 - Λουπορίνι, Μπαλιμπάρ, Τόζελ
- Η κριτική της πολιτικής στον Μαρξ

Γιάννη Ιωάννου
Η Άλλη Επταετία
σελ. 256 δρχ. 400

Γιάννη Ιωάννου
Ο Τρίτος Δρόμος
σελ. 224 δρχ. 400

Δυο λευκώματα με καυστικά σχόλια-σκίτσα για την μεταπολιτευτική Ελλάδα από το 1974 ως το 1982

Πέτρου Μαρτινίδη
Συνηγορία της
Παραλογοτεχνίας
σελ. 240 δρχ. 350

Τεκμηριωμένη ανάλυση για τον κόσμο του αστυνομικού και κατασκοπευτικού μυθιστορήματος, των κόμικς και της επιστημονικής φαντασίας.

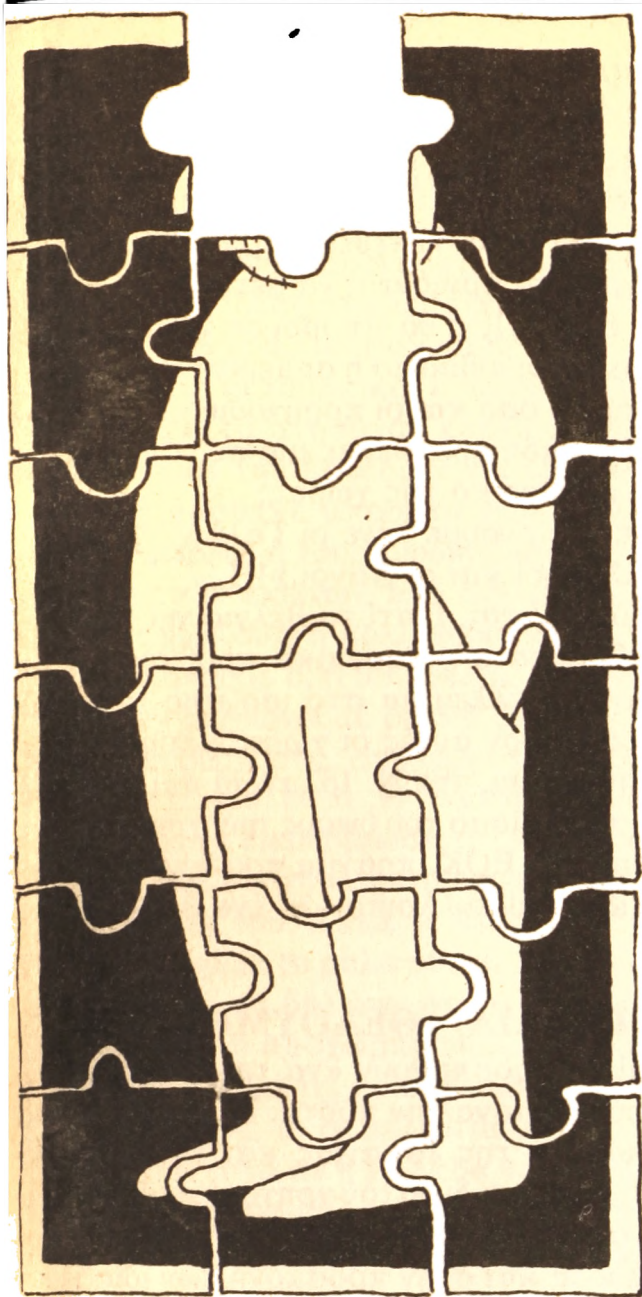
Δημήτρη Ψυχογιού
Μεροληπτική κατάθεση
σελ. 112 δρχ. 180

Οδοιπορικό των προσδοκιών και απογοητεύσεων της μεταπολιτευτικής περιόδου.

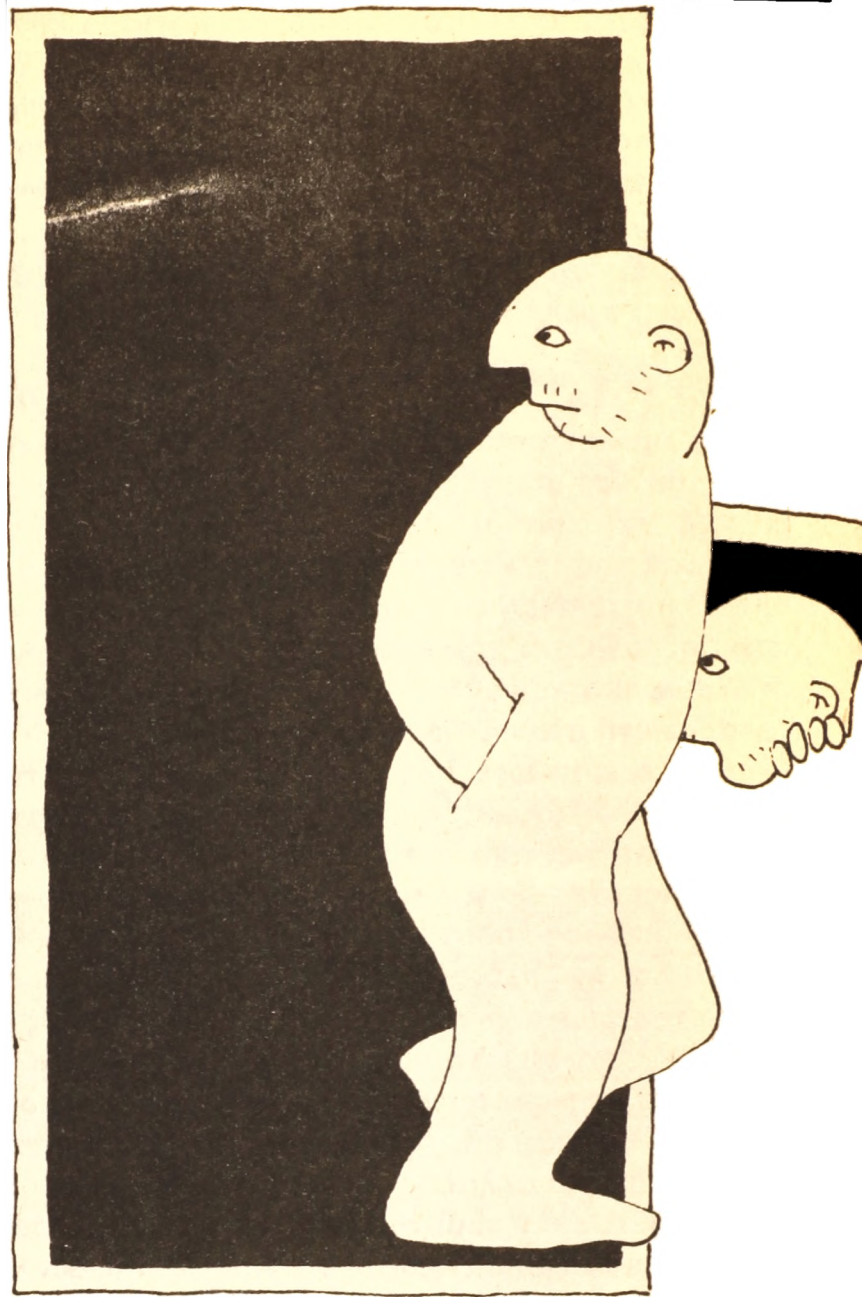
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΑΘΗΝΑ: εκδόσεις «ΝΕΦΕΛΗ» Μαυρομιχάλη 9, Τηλ. 36.07.744 — 36.39.962
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία» Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

Για να ξεπεραστεί η κρίση της ΕΟΚ χρειάζονται χρήματα ή ψυχίατρος;

του Στέλιου Κούλογλου

Η ευρισκόμενη σε κρίση Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα έχει ανάγκη χρημάτων για το ξεπέρασμα των προβλημάτων της ή μήπως ψυχολογικής θεραπείας; Αν πιστέψει κανείς τα δημοσιεύματα του Τύπου που εξαντλούνται στην προσπάθεια ανίχνευσης των νέων πόρων που θα πρέπει να αντληθούν (από πού άραγε;) για την κάλυψη των νέων αναγκών του κοινοτικού προϋπολογισμού, τις κατ' ιδίαν συνομιλίες των τεχνοκρατών της ΕΟΚ ή τις δηλώσεις των πολιτικών με το ίδιο περιεχόμενο, μπορεί εύκολα να φτάσει στο συμπέρασμα ότι με λίγα παραπάνω λεφτά, όλα μπορούν να ξεπεραστούν.

Είναι όμως ακριβώς έτσι τα πράγματα; Ασφαλώς η οικονομική κρίση των χωρών μελών, τα διαρθρωτικά προβλή-

ματα της κοινής αγοράς ή η εξάντληση των ιδίων πόρων παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στη δημιουργία και την όξυνση των οικονομικών κυρίως προβλημάτων που διχάζουν τους «δέκα» εταίρους. Αν όμως ληφθεί υπόψη ότι ο προϋπολογισμός της ΕΟΚ (γύρω από τον οποίο γίνεται ο όλος καυγάς) ανέρχεται μόλις στα 2,5% του συνόλου των εθνικών προϋπολογισμών των κρατών μελών, ή ότι τα λεφτά που ζητάει πίσω η Μ. Θάτσερ αποτελούν «μικροέξοδα» μπροστά στις καθημερινές δαπάνες της Μ. Βρετανίας, τότε η ανίχνευση των αιτιών της κρίσης πρέπει αναγκαστικά να ξεπεράσει μία «μικροοικονομική» ανάλυση. Φαίνεται ότι στην πραγματικότητα, οι —μερικές φορές αστείες— κονταρομαχίες των εταίρων αναδεικνύουν ένα γενικότερο

πρόβλημα που απηχεί και την ευρωπαϊκή συνοχή, και την εθνική υπόσταση των ξεχωριστών κρατών μελών: πρόκειται για τη συνεχώς διευρυνόμενη υπεροχή των Αμερικάνικων και Γιαπωνέζικων προϊόντων που εισβάλλουν σε μια Ευρώπη, της οποίας τα αντίστοιχα προϊόντα χάνουν την ανταγωνιστικότητά τους.

Αν στην νευρικότητα που προκαλεί η προηγούμενη διαπίστωση προστεθούν οι εθνικοί ανταγωνισμοί ή και «σωβινισμοί», οι προσωπικές αντιθέσεις μεταξύ των αρχηγών των κρατών, οι εκλογικοί υπολογισμοί των κυβερνήσεων, τότε σχηματίζεται το «παζλ» της σημερινής ΕΟΚ: 10 κράτη μέλη που παίζουν ένα παλιό παιδικό παιχνίδι, όπου κάθε παικτης αναρωτιέται μεγαλόφωνα: «γιατί εγώ κι όχι αυτός;»

Ένα από τα πιο κωμικοτραγικά σημεία της ιστορίας είναι ότι η εξομάλυνση όλων αυτών των «ψυχολογικών» προβλημάτων εναπόκειται στη —συγκυριακή— Ελληνική Προεδρία: Μία σχιζοφρενική κοινωνία και ο πρωθυπουργός της καλούνται να διατυπώσουν τις απαραίτητες προτάσεις ενός κάποιου συμβιβασμού, την ίδια ώρα όπου η μεν Ελλάς δεν έχει «πάρει μυρουδιά» από τις τελευταίες τεχνολογικές και βιομηχανικές εξελίξεις, που θα μπορούσαν να στηρίξουν μια στρατηγική διεξόδου, ο δε πρωθυπουργός της δεν έχει αποφασίσει αν θα πρέπει να μείνει ή να φύγει από την ΕΟΚ και δεν έχει διαμορφώσει μια ελάχιστη ελληνική κοινοτική πολιτική...

Σε κάθε περίπτωση η προσεχής Σύνοδος των αρχηγών των κρατών μελών της ΕΟΚ, που θα γίνει στην Αθήνα στις αρχές Δεκεμβρίου, θα απασχοληθεί με τα τρέχοντα κρίσιμα προβλήματα της κοινότητας: τον προϋπολογισμό, και την περίπτωση της Μ. Βρετανίας, τις υποψηφιότητες των χωρών της Ιβηρικής χερσονήσου (Πορτογαλία-Ισπανία) και φυσικά με το ελληνικό μνημόνιο, κάτι που ασφαλώς ενδιαφέρει τη χώρα μας.

Τα έσοδα της ΕΟΚ προέρχονται σ' ένα ποσοστό 40% περίπου από τον φόρο προστιθέμενης αξίας (ΤΒΑ), 32% περίπου από τις τελωνειακές εισφορές και τα υπόλοιπα από τις προκαταβολές για τα εισαγόμενα αγροτικά προϊόντα από τρίτες χώ-

ρες (11% περίπου) και τους φόρους που πληρώνουν οι «υπάλληλοι» της ΕΟΚ.

Τα δύο τρίτα από αυτόν τον προϋπολογισμό καταναλώνονται για την προστασία των αγροτικών προϊόντων, ενώ τα υπόλοιπα διοχετεύονται στην ενίσχυση προβληματικών επιχειρήσεων, την περιφερειακή ανάπτυξη, την προστασία του περιβάλλοντος κτλ. Με δεδομένο λοιπόν ότι οι ανάγκες αυξάνονται (ή αλλιώς οι χώρες της ΕΟΚ παράγουν περισσότερα αγροτικά προϊόντα απ' όσα χρειάζονται, άρα απαιτούνται νέες επιδοτήσεις) πρέπει να αυξηθούν και τα έσοδα.

Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ: «ΑΣ ΠΛΗΡΩΣΟΥΝ ΟΛΟΙ ΟΙ ΑΛΛΟΙ»

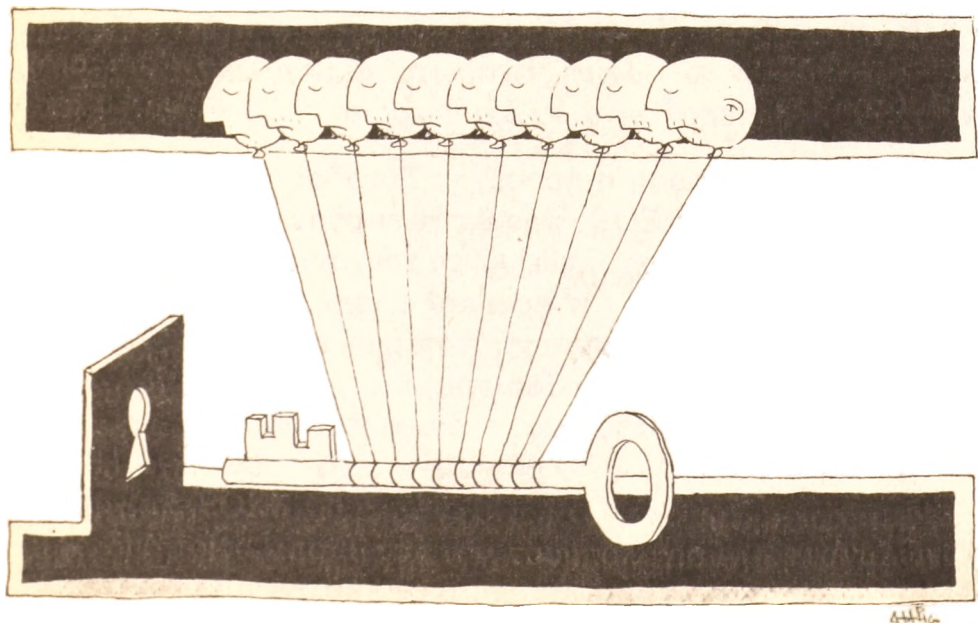
Πρέπει όμως να αυξηθούν; Η Μ. Βρετανία διαφοροποιείται ήδη απ' αυτό το σημείο. Σύμφωνα με την κ. Θάτσερ αυτό που χρειάζεται πάνω απ' όλα είναι μία αναπροσαρμογή της αγροτικής πολιτικής της κοινότητας και ο περιορισμός του ποσοστού που καταναλώνεται από τον προϋπολογισμό για την ενίσχυση της αγροτικής παραγωγής. Η σιδηρά κυρία δεν έχει —αντικειμενικά κρίνοντας— άδικο. Η χώρα της, δεν είχε ποτέ υπερπαραγωγή στον αγροτικό τομέα, αντίθετα εδώ και πολλά χρόνια κάνει εισαγωγές. Έτσι ενώ χρηματοδοτεί την ΕΟΚ με το TVA και τους άλλους φόρους που αναλογούν στην Μ. Βρετανία, δεν παίρνει τίποτα πίσω.

«Γιατί λοιπόν —λένε οι Άγγλοι τεχνοκράτες— να αυξηθεί και άλλο ο φόρος προστιθέμενης αξίας (TVA) στα κάθε είδους προϊόντα που πωλούνται στην Αγγλία, πράγμα που θα αυξήσει τις τιμές; Μειώστε την αγροτική παραγωγή στη χώρα σας». Όπως ήδη γράψαμε στην αρχή, η αύξηση που θα πλήρωνε η Μ. Βρετανία σε περίπτωση ανόδου του ποσοστού του TVA ή αντίθετα τα λεφτά των αποζημιώσεων που ζητάει από τα κοινοτικά ταμεία, δεν θα αλλάξουν στο ελάχιστο την οικονομική της κατάσταση. Αλλά η εμμονή της κ. Θάτσερ έχει προφανώς σοβαρά πολιτικά κέρδη: Ποιος βρετανός πολίτης δεν θα ήθελε να πληρώνει έστω και 30 λίρες λιγότερο τον χρόνο, που αλλιώς θα πάνε για παράδειγμα στους κτηνοτρόφους της Ολλανδίας;

Δ. ΓΕΡΜΑΝΙΑ:

«ΤΙ ΚΑΝΟΥΝ ΤΑ ΛΕΦΤΑ ΟΙ ΙΤΑΛΟΙ;»

Τα Βρετανικά επιχειρήματα αγγίζουν σε κάποιο βαθμό και τη Δυτική Γερμανία. Η τελευταία, παρ' ότι ακόμα και σήμερα δεν αρνείται το ρόλο του βασικού χρηματοδότη της Κοινής Αγοράς, θεωρεί ότι τα λεφτά της πάνε χαμένα, εξαιτίας της αναξιπιστίας και της «λοβιτούρας» των γεωργών της Νότιας Ιταλίας παραδειγματος χάριν, που —όπως υποστηρίζουν οι Γερμανοί— τα χρησιμοποιούν «για οτιδήποτε άλλο, εκτός από το σκοπό της μεταρρύθμισης της γεωργίας». Έτσι η σημερινή κυβέρνηση Κολ, που ανέλαβε να εφαρμόσει μία πολιτική λιτότητας στη Δ. Γερμανία, αναρωτιέται γιατί θα πρέπει να διακινδυνεύσει μια πολιτική φθορά, υπερασπίζοντας στο Γερμανικό Κοινοβούλιο, το διογκωμένο προϋπολογισμό της ΕΟΚ, έστω κι

αν κάθε Γερμανός πολίτης πληρώνει γι' αυτόν μόλις γύρω στα 60-100 μάρκα τον χρόνο.

ΓΑΛΛΙΑ: «ΑΣ ΠΛΗΡΩΣΟΥΝ ΒΕΛΓΟΙ, ΟΛΛΑΝΔΟΙ ΚΑΙ ΔΑΝΟΙ»

Από την πλευρά της η Γαλλία, που ύστερα από αρκετά χρόνια εισπράξεων από την ΕΟΚ έχει φτάσει στο σημείο να παίρνει περίπου όσα δίνει, δεν είναι διατεθειμένη, αν δεν αυξηθούν οι επιδοτήσεις στα αγροτικά προϊόντα, να μεταβληθεί ξαφνικά σε χρηματοδότη της ΕΟΚ. Πώς θα μπορούσε να υπερασπιστεί κάτι τέτοιο στο Γαλλικό Κοινοβούλιο η σημερινή σοσιαλιστική κυβέρνηση, που «μιζάρει» όσο και οι προηγούμενες στον Γαλλικό Εθνικισμό, ενώ έχει ήδη χρεωθεί με μια αυστηρότατη πολιτική λιτότητας στο εσωτερικό της χώρας;

«Εμείς όσα δίνουμε, παίρνουμε λένε οι Γάλλοι. Ας πληρώσουν οι Βέλγοι, οι Ολλανδοί και οι Δανοί.»!!!

Και το γαϊτανάκι συνεχίζεται. Γιατί το Βέλγιο για παράδειγμα, αντιμετωπίζει σοβαρότατα οικονομικά προβλήματα, παρουσιάζει ένα σοβαρότατο έλλειμμα στο ισοζύγιο πληρωμών κτλ. Με τη σειρά τους λοιπόν αυτές οι χώρες μπορούν να ρίξουν το μπαλλάκι στην Ιταλία, την Ν. Ιρλανδία και την Ελλάδα, προτείνοντας τον περιορισμό του ύψους των χρηματοδοτήσεων στην «περιφέρεια» της ΕΟΚ, πράγμα που δεν θα δεχθούν οι τελευταίες. «Τα παιδιά παίζει» λοιπόν, σ' ένα φαύλο κύκλο ευρωπαϊκού τύπου.

ΙΣΠΑΝΙΑ-ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ: «ΘΕΛΟΥΜΕ ΚΙ ΕΜΕΙΣ»

Κι ενώ οι δέκα εταίροι προσπαθούν «να τα βρουν» μεταξύ τους, δύο ξένοι κτυπούν επίμονα την πόρτα. Η με χίλιους τρόπους διαδηλωμένη διάθεση της Ισπανίας και της Πορτογαλίας, να προσχωρήσουν όσο το δυνατόν γρηγορότερα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, οφείλεται, εκτός από την... προσήλωσή τους στην Ευρωπαϊκή ιδέα και στην προσμονή των ιδιαίτερων προνομίων που απολαμβάνουν τα νεότερα μέλη του Δυτικοευρωπαϊκού club, όταν μάλιστα ανήκουν και στην κατηγορία των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών.

Αυτό όμως το τελευταίο, μέσα στις συνθήκες της κρίσης, αποτελεί ίσως και το μειονέκτημά τους. Η αγροτική παραγωγή της Ισπανίας, ανταγωνίζεται άμεσα την αντίστοιχη γαλλική παραγωγή, γεγονός που επιβάλλει στους Γάλλους συντρόφους να πρωτοστατούν στην ιδέα της διατήρησης του κλειστού club «μέχρις ότου φτιάξουν τα πράγματα». Από την άλλη πλευρά η αρκετά ανεπτυγμένη πλην προβληματική μεταλλουργία της Ισπανίας θα προστίθετο στις ήδη υπάρχουσες προβληματικές κάτι που κάνει και τους άλλους εταίρους περισσότερο συγκρατημένους. Στο μεταξύ οι Ισπανοί σοσιαλιστές ζητάνε επιτακτικά μία απάντηση στο ερώτημα αν η συμφωνία ένταξης θα υπογραφεί μέσα στο 1986, ώστε να διαμορφώσουν ανάλογα την εκλογική τους στρατηγική. Και επειδή οι Γάλλοι «το οππορτουνίζουν», η Ισπανική αντιπροσωπεία απεχώρησε επιδεικτικά από το πρόσφατο Συνέδριο του Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος. Τελικά την νύφη θα την πληρώσει μάλλον η Πορτογαλία, της οποίας η ένταξη δεν θέτει μείζον πρόβλημα. Πώς όμως θα μπορούσαν να ξεχωριστούν οι δύο περιπτώσεις, χωρίς να προκληθεί σκάνδαλο;

ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΣ ΤΙ ΘΕΛΕΙ;

Φυσικά η Ελλάδα δεν έχει καμία αντίθεση με τη διεύρυνση της Κοινότητας. Η προσχώρηση δύο Μεσογειακών κρατών με σχετικά παρόμοιο επίπεδο ανάπτυξης, θα ισχυροποιούσε σίγουρα στα πλαίσια της ΕΟΚ, τα κράτη της περιφέρειας. Όσο δε αφορά την πιθανότητα ανταγωνισμού με τα ελληνικά προϊόντα, φαίνεται ότι το πρόβλημα δεν έχει μελετηθεί σε βάθος. Άλλωστε εμείς θα μείνουμε ή θα φύγουμε από την ΕΟΚ ώστε να ενδιαφερόμαστε για το μέλλον μας μέσα σ' αυτήν;

Ο απολογισμός της Ελληνικής Προεδρίας ξεφεύγει από τα πλαίσια του άρθρου και άλλωστε έχει γίνει μέχρις ένα χρονικό σημείο με θαυμάσιο τρόπο από τον Μ. Παπαγιαννάκη στο ΑΝΤΙ («Ελληνική Προεδρία ή απουσία;» τχ. 242). Αυτό που χρειάζεται εδώ να υπογραμμισθεί είναι ότι η ελληνική κυβέρνηση, όχι μόνο αισθάνθηκε θαυμάσια μέσα στο Κοινοτικό αλαλούμ, αλλά το προώθησε συστηματικά: μετά από μία μακρόχρονη αρνητική στάση, ανέλαβε με τόση υπερηφάνεια την Προεδρία, που δεν θα είχαν φανταστεί ούτε οι μακαρίτες αγνοί θιασώτες της ευρωπαϊκής ιδέας στη δεκαετία του '50 και μετά έκανε ό,τι κανείς δεν περίμενε, ενώ αγνόησε αυτά που όλοι περίμεναν. Για παράδειγμα οι τουρκικοί κύκλοι στο ΝΑΤΟ ήταν λίγο πριν τον Ιούνιο αρκετά ανήσυχοι, επειδή νόμιζαν ότι η Ελλάδα θα χρησιμοποιούσε την προεδρία για να πιέσει για το κυπριακό, θέμα που ξεχάσθηκε μπροστά στο Λίβανο, την κρίση στην Κεντρική Αμερική ή τους ευρωπυραύλους. Δεν συμπεριλαμβανόμαστε μεταξύ εκείνων που αρνούνται τη χρησιμότητα τέτοιων πρωτοβουλιών ή πολύ περισσότερο υποστηρίζουν ότι θα έπρεπε να κάνουμε ό,τι θα ήθελαν οι ισχυροί της Κοινότητας, ακόμα κι αν διαφωνούμε ριζικά με την ουσία των θέσεων της ελληνικής κυβέρνησης, στο θέμα του «τζάμπο» ή της «ομαλοποίησης» στην Πολωνία. Η ανακηρυξη του τουρκοκυπριακού κράτους ήρθε να επιβεβαιώσει ότι η θέση της Ελλάδας ως προέδρου, δεν δημιούργησε καμιά αναστολή στον Ντενκτάς και τους προστάτες του. Αλλά το θέμα δεν είναι αυτό. Δεν μπορεί κανείς αφού παίζει το ρόλο του σε παγκόσμιο επίπεδο ως Προεδρία της ΕΟΚ, να δηλώνει ότι αν το... μνημόνιο δεν γίνει δεκτό μπορεί και να αποχωρήσουμε, την ίδια στιγμή που ο κ. Παπανδρέου γυρίζει τις πρωτεύουσες για να συμβιβάσει τους ισχυρούς εταίρους, οι δε τελευταίοι για το τελευταίο θέμα που ενδιαφέρονται είναι αν η Ελλάδα θα μείνει ή θα φύγει. Με άλλα λόγια αν η ΕΟΚ χρειάζεται τον ψυχίατρό της, τότε η Ελλάδα είναι η πλέον ακατάλληλη για το ρόλο αυτό.

Ο ΠΡΟΣΕΧΗΣ ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ

Βέβαια οι Δυτικο-Ευρωπαίοι σύμμαχοί μας, δεν έχουν... τρελαθεί τόσο, ώστε να τινάξουν την προσεχή Σύνοδο της Αθήνας, και την ΕΟΚ γενικότερα στον αέρα, και αν παρ' ελπίδα συμβεί κάτι τέτοιο, τα πράγματα θα είναι πολύ σοβαρά. Η σημερινή αδιαλλαξία των διαπραγματευτών, υπαγορεύεται περισσότερο από ορισμένους κανόνες τακτικής, τόσο προς τους αντιπάλους όσο και προς το εκλογικό σώμα των αντιστοιχών χωρών.

Τουλάχιστον οι τεχνοκράτες της Κοινότητας, είναι σχεδόν σίγουροι ότι με κάποια μικρή μείωση ορισμένων δαπανών και μία μικρή αύξηση του TVA, η ισορροπία πάνω σ' ένα τεντωμένο σχοινί, μπορεί να συνεχιστεί και για την επόμενη χρονιά, ενώ το πρόβλημα της διεύρυνσης μπορεί να παραπεμφθεί στις καλές της Γαλλικής Προεδρίας...

Έτσι εκτός από τα διεθνή θέματα (Λίβανος, Κ. Αμερική) η συζήτηση για το μνημόνιο έχει μία ιδιαίτερη σημασία (;) για την Ελλάδα. Κύκλοι της ΕΟΚ στο Παρίσι δεν παύουν να απειλούν ότι μετά τις ελληνικές «αταξίες» είναι έτοιμοι να «τιμωρήσουν» την Ελλάδα, παρ' ότι η ευρωπαϊκή Commission είχε σχεδόν καταλήξει σε μία ευνοϊκή αντιμετώπιση των ελληνικών αιτημάτων.

Βέβαια ευφύεστατα ο κ. Παπανδρέου ανέλαβε με τα ταξίδια του στις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, να συμβιβάσει τους εταίρους, τονώνοντας έτσι το ευρωπαϊκό του προφίλ και προσπαθώντας να πετύχει μία ικανοποίηση, των αιτημάτων του.

Το κακό για τους υπόλοιπους, αλλά και για την Ελλάδα είναι ότι κανείς δεν ξέρει τις πιθανές αντιδράσεις: Μπορεί το μνημόνιο να γίνει δεκτό και η Ελλάδα να απειλεί προσεχώς με αποχώρηση, για κάποιο άλλο θέμα. Και από την άλλη πλευρά

μπορεί να απορριφθεί, και η Ελλάδα να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες πανευρωπαϊκού επιπέδου ακόμα και μετά το τέλος της Προεδρίας της.

Ας μην ξεχνάμε ότι, υπάρχει για μετά και το status της «Τρόικας», που αποτελείται από το προεδρεύον, το προηγούμενο και το επόμενο μέλος. Αφού «αξιοποιήσαμε» την Προεδρία, γιατί να μην «αξιοποιήσουμε» και την Τρόικα; □

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΖΩΟΔΟΧΉ ΠΗΓΗΣ 17,
936 39 980

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΛΟΓΗ
ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ

ΠΛΗΡΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΟΛΩΝ
ΤΩΝ ΑΝΤΙΕΞΕΔΡΑΣΤΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
"Ελεύθερος Τύπος"

σημείδια

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ 8 Του Νοέμβρη - Δεκέμβρη

● ΕΡΕΥΝΑ - ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΑ ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

μιλάνε στα «Σημείδια»:

- Πέτρος Εύθυμιου
- Νίκος Ήλιοπουλος
- Γιάννης Μαντζουράνης
- Παναγιώτης Μπουρδάλας
- Δημήτρης Παπαχρήστος

Μία πολύπλευρη εκτίμηση για τό τί συνέβη πριν 10 χρόνια σέ συνάρτηση μέ τήν γενικότερη πολιτική κατάσταση στον τύπο καί τίς προοπτικές τής σημερινής γενιάς.

● ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΜΑΡΕΙΣΤΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ

- Χρήστος Γιανναράς
- Κώστας Μοσκόφ
- Έρευνα για τήν γνώμη των άπλών ανθρώπων

● Η ΣΤΡΑΤΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ

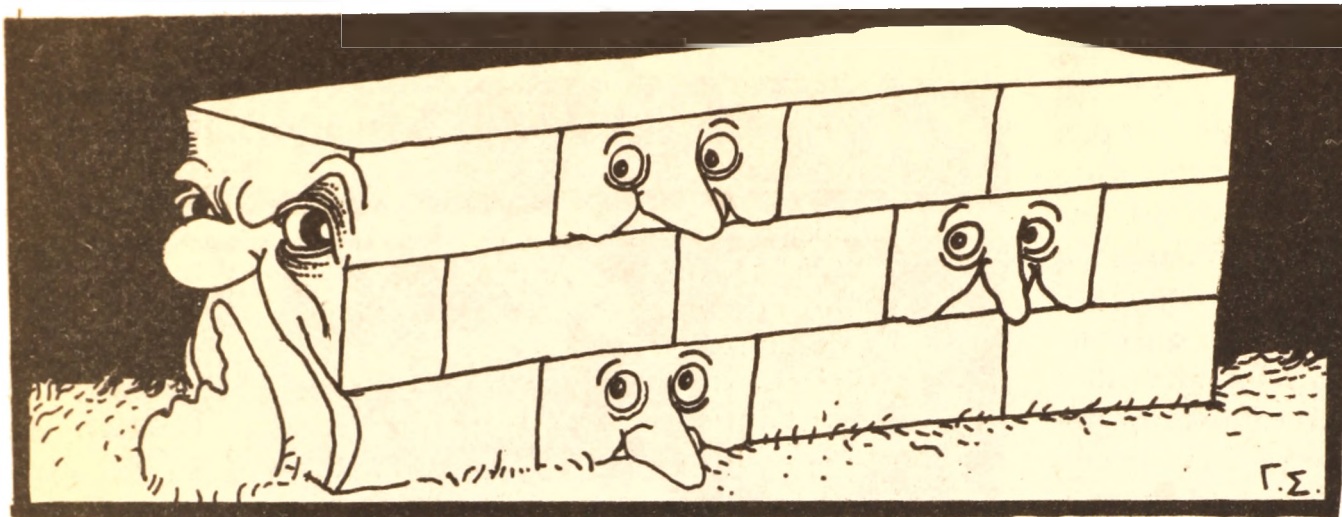
Άρθρο του Κορνήλιου Καστοριάδη, αποκλειστική δημοσίευση από τή «Λιμπερασιόν»

● ΧΡΙΣΤΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

Άρθρο του Σπύρου Ψίχα

ΚΚΕ: Μονολιθικότητα προς χάριν της κοινοβουλευτικής νομιμότητας

του Άκη Κοσώνα

Η μονολιθικότητα και τα ιδεολογικά στεγανά έρχονται να καταξιωθούν και να περάσουν σαν κύρια χαρακτηριστικά του ΚΚΕ —αναγνωριστικά της μορφής και του περιεχομένου του. Ο τρίτος ισχυρός εκπρόσωπος της κοινοβουλευτικής μας ζωής, πρέπει να λάβει το διαβατήριό του, έστω κι αν δεν το επιθυμεί διακαώς, για να αποκτήσει τα υπαγορευόμενα από τους κανόνες του παιγνιδιού δικαιώματα. Έτσι, αφού η ΝΔ είναι δεξιά, κεντροδεξιά, παλαιοκομματική, φιλελεύθερη κτλ., το ΠΑΣΟΚ είναι αριστερό, λαϊκό, κυβερνητικό και αντιπολιτευτικό, πρέπει και ο τρίτος εταίρος να είναι κάτι. Επειδή για κάποιους λόγους έχει θεωρηθεί ότι ο τίτλος του αντανάκλα και το περιεχόμενο, απομένει να του αποδοθούν μερικοί χαρακτηρισμοί που θα χρησιμοποιούνται γραφικά ανάλογα με την περίπτωση. Στο Κυριακάτικο ΒΗΜΑ, επιχειρήθηκε «η σκιαγράφηση της σημερινής ταυτότητας της νεολαίας του ΚΚΕ», και μόνον αυτή, επειδή ίσως η εφημερίδα εκτιμά πως όσα γίνονται στο ΚΚΕ και στην ΚΝΕ δεν μπορούν να απηχούν κάτι διαφορετικό από την κυρίαρχη άποψη, αλλά απλά, ανταλλαγές ιδεών πάνω σε δοσμένες αρχές.

Σκιαγράφηση λοιπόν της ΚΝΕ, όπως και με την ΟΝΝΕΔ, όπως με την νεολαία ΠΑΣΟΚ, κρατώντας βέβαια μιαν απόσταση ασφαλείας απ' όσα μπορεί να συμβαίνουν στη νεολαία του ΚΚΕ. Περιγραφή και απαρίθμηση ονομάτων που βρίσκονται στο Κεντρικό Συμβούλιο —όλ' αυτά βέβαια, θα μπορούσε να τα πληροφορηθεί κανείς, από τον ΟΔΗΓΗΤΗ. Δεν προβλέπονται αλλαγές —πάντα κατά την εφημερίδα— πολιτικής τουλάχιστον σημασίας. Το γιατί δεν μας το εξηγεί, άρα, εμείς «έχουμε» το πράσινο φως για να καταλάβουμε πως δεν επίκεινται αλλαγές, γιατί δεν χρειάζονται αλλαγές. Όλα καλά λοιπόν στην ΚΝΕ, εκτός βέβαια απ' τις οργανώσεις επιστημόνων, την σπουδάζουσα, και αρκετές οργανώσεις βάσης, όπως αυτή του Περιστερίου. Ας δούμε, τι μπορεί να μην πηγαίνει καλά, και γιατί δεν πρόκειται να υπάρξουν ουσιαστικές αλλαγές στο ΚΣ της νεολαίας.

Μετά τη διαγραφή των τεσσάρων τον Ιούλιο, η ηγεσία του κόμματος και της νεολαίας ακολούθησε τη γνωστή τακτική απέναντι στα προβλήματα που προέκυψαν με την απομάκρυνση των Τρανταλίδη, Γιαλκέτση, Μπίστη, και Αντωνίου. Η σκλήρυνση της γραμμής, απέφερε και τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Έτσι, εκτός από λίγες περιπτώσεις, δεν έγιναν γνωστές οι διαφωνίες που εξέφρασαν ορισμένα στελέχη προς την ηγεσία. Οι απειλές περί μαζικών διαγραφών, έπιασαν τόπο, όταν μάλιστα νομιμοποιήθηκαν και δια στόματος Φλωράκη, στη συγκέντρωση του Σπόρτινγκ, λίγο καιρό μετά τις διαγραφές των «τεσσάρων». Η εξυγίανση που επικαλέστηκε ο γ.γ. του ΚΚΕ και η θέση του για το κόμμα «το κόμμα δεν μπορεί να είναι ο χώρος δημιουργίας μικροομάδων», φίμωσαν κυριολεκτικά τις αντιθέσεις που κινδύνευαν να βγουν προς τα έξω.

Μπορεί οι αντιθέσεις να μην δημοσιοποιήθηκαν, αλλά υπήρξαν και υπάρχουν αρκετά έντονες. Η απουσία θέσεων διαφοροποιημένων από τις κυρίαρχες, μέσα στα κομματικά έντυπα (σε αντίθεση με άλλες χρονιές) δεν μπορεί βέβαια να σημαίνει ότι όλοι οι διαφωνούντες βρέθηκαν εκτός κόμματος, ούτε ότι συνειδητοποιήσαν τελικά τα λάθη τους και συμπλέουν πια με τις απόψεις του κ. Φαράκου π.χ. Οι διαφωνίες στελεχών θα μπορούσαν σχηματικά να εντοπιστούν σε δύο πόλους.

- Πρώτα σ' εκείνα τα μέλη που έχουν γενικότερο πρόβλημα με την πολιτική φύση του κόμματος, και

- δεύτερο, σ' αυτούς που εκφράζονται από τη θέση της παραγωγής μαρξιστικού-λενινιστικού έργου και θεωρούν ότι πρέπει να γίνει δουλειά σε βάθος στην ιδεολογία του κόμματος.

Η πρώτη κατηγορία που έχει —σύμφωνα με τις πληροφορίες μας μικρότερο αριθμό «πιστών» από τη δεύτερη— δεν έχει μέσα και τρόπους έκφρασης των ανησυχιών της έτσι, περιορίζεται σε ιδιωτικές συζητήσεις και ελπίζει σε επιρροές.

Η δεύτερη, έχει προσβάσεις και σ' αυτό το Κεντρικό Συμβούλιο, όπου η νεοσταλινική τάση κερδίζει έδαφος, δίνοντας

—παρόλα αυτά— μια μορφή ανανέωσης στις διεκδικήσεις της, αφού απαιτεί (και δουλεύει γι' αυτό) απομάκρυνση των γερόντων του κόμματος και βελτίωση του ιδεολογικού επιπέδου των μελών της ΚΝΕ. Ο προβληματισμός αυτών των στελεχών οριοθετείται από την πίστη τους στις βασικές αρχές του μαρξισμού-λενινισμού και από την επιφύλαξη τους απέναντι στα κοινοβουλευτικά παιγνίδια της ηγεσίας. Δεν απηχεί βέβαια το απαύγασμα της προόδου αυτή η άποψη, αλλά φαίνεται να κερδίζει οπαδούς.

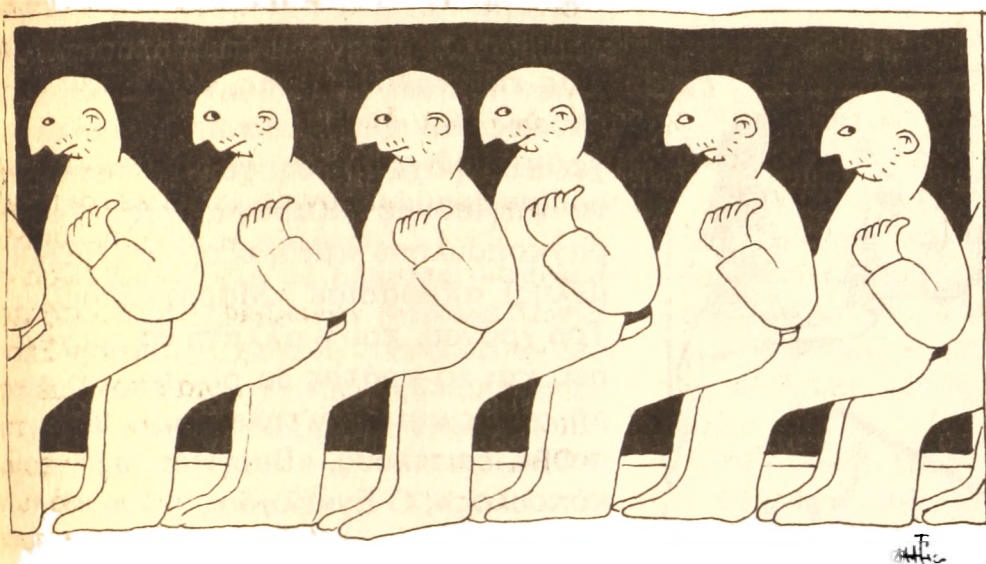
Πέρα όμως απ' την όποια σχηματοποίηση, δεν μπορεί κανείς, (ούτε και οι ιθύνοντες του κόμματος) να αγνοήσει κάποιες νέες αντιθέσεις που γεννιώνται μέσα σε κομματικές οργανώσεις. Οι πρόσφατες διαγραφές δέκα στελεχών από την Σπουδάζουσα, έρχονται την ίδια εποχή με την απομάκρυνση πολλών μελών από την ΚΟΒ Περιστερίου, ενέργειες της ηγεσίας που πραγματοποιήθηκαν λίγο καιρό πριν την έναρξη των εργασιών του 3ου συνεδρίου της ΚΝΕ.

Πιθανότατα, οι ιθύνοντες του κόμματος πιστεύουν ότι με αυτή την τακτική των διαγραφών και των απειλών πετυχαίνουν δύο στόχους μαζί: Τη φίμωση των ανανεωτικών (νεοσταλινικών και μη) και την σιωπή των διαφωνούντων «μικρών στελεχών». Μέχρι το συνέδριο λοιπόν, η ενότητα σ' όλα τα επίπεδα είναι εξασφαλισμένη. Μετά απ' αυτό, όπου βέβαια, η κυρίαρχη τάση θα βγει ενισχυμένη, θα είναι και πρακτικά δύσκολο για τους ανανεωτές να προτείνουν απόψεις που δεν έχουν μέχρι τώρα προπαγανδιστεί μέσα από την ΚΟ ΜΕΠ ή τον ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ. Αναγκαστικά μετά τους επιτυχημένους χειρισμούς των σκληροπυρηνικών, οι άλλες τάσεις μέσα στο κόμμα έχουν υποχρεωθεί σε μια ανामονή.

Η προβολή του ΚΚΕ και της νεολαίας του σαν προσκεκλημένων μιας διαρκούς κοινοβουλευτικής χοροεσπερίδας, εξυπηρετεί πολύ καλά την άποψη και την πολιτική του Π.Γ. και εξοργίζει τους σκληρούς κομματικούς —παρ' όλ' αυτά η προσπάθεια να κατοχυρωθεί στη συνείδηση του κόσμου το ΚΚΕ σαν τέτοιο (νόμιμο, κοινοβουλευτικό κτλ.) εξασφαλίζει τη γοητεία μιας «κομμουνιστικής νομιμότητας». Ένστοιχείο που καλύπτει «ηθικά» τους όψιμους φίλους του κόμματος και σφραγίζει την «ορθή και επιβεβλημένη» (αν όχι «πρωτοπόρα») συμμετοχή του ΚΚΕ και της νεολαίας του στην πολιτική πορεία του τόπου.

Ομαδοποιήσεις και ελιγμοί άτολων «ανανεωτών»

του Ρέπορτερ

Αν οι σκληροί Αβερωφικοί έχουν πρόβλημα και θέλουν να διαλύσουν την ανανεωτική κίνηση μέσα στη «Νέα Δημοκρατία», ο ίδιος ο κ. Αβέρωφ δεν μοιάζει ιδιαίτερα ενοχλημένος από την ύπαρξή της. Κι αυτό γιατί, ελπίζει ότι η ίδια η ομάδα (που όλο και μεγαλώνει) θα του προσδώσει ένα φιλελεύθερο —σύγχρονο προσωπείο που ο ίδιος και οι ανησυχητικά υπερήλικες συνεργάτες του αδυνατούν να παράγουν και να προβάλουν προς τα έξω. Τα περί «εμφυλίων σπαραγμών», κροκοδείλων, δελφίνων, σκυλόψαρων και άλλα γραφικά, δεν αποτελούν ούτε είδηση ούτε πιστοποιητικά γνώσης της ελληνικής. Ο ανταγωνισμός είναι δεδομένος, εκεί που παίζεται το παιχνίδι είναι η ικανότητα ελιγμών και η βιωσιμότητα των σχημάτων που πιέζουν τις εξελίξεις.

Η ΝΔ θα μπορέσει να επιβιώσει αν κατορθώσουν οι δύο κυρίαρχες τάσεις που θα υπάρχουν μέσα της να κάνουν η μια προς την άλλη τα απαραίτητα βήματα. Εκείνοι που το πράττουν σ' αυτή τη φάση είναι οι ανανεωτές, επειδή ακριβώς έχουν συνειδητοποιήσει δύο αλήθειες: Πρώτα, ότι μια διάσπαση δεν συμφέρει κανένα (αντίθετα σημαίνει εξαφάνιση της ΝΔ) και δεύτερο, γιατί έχουν πολλούς λόγους να πιστεύουν (ακόμη και λόγω ηλικίας) ότι ο χρόνος είναι με το μέρος τους.

Δίνοντας σημασία στην «ιδεολογική πάλη» για την οριοθέτηση της πολιτικο-κοινωνικής ταυτότητας του κόμματος είναι σίγουρο πως εκπέμπουν προς τα προχωρημένα στελέχη του κόμματος, τη γοητεία της έρευνας και της «αυτονόμησης» από τις εντολές των γερόντων. Έπειτα, η κίνηση των ανανεωτικών προσπαθειών να δώσει δημοσιότητα στην ενωτική της διάθεση, γεγονός που καθησυχάζει όσους φοβούνται τη μοναξιά του διαγραμμένου και τη ρετσινιά του διασπαστή. «Θέλουμε να δείξουμε ότι δεν έχουμε διασπαστικές διαθέσεις, αλλά επιδιώκουμε την ανανέωση μέσα από το κόμμα και για το κόμμα», τονίζει ηγετικό στέλεχος των ανανεωτικών.

Θα πρέπει να σημειώσουμε, ότι η αυθαιρεσία του Στέφανου Μάνου, προβλημάτισε βαθιά τα μέλη της ομάδας, τέθηκε ακόμα και το θέμα διάλυσης ή διατήρησής της, για να επικρατήσει η ψυχραιμία άποψη της διατήρησης, με τη δέσμευση για όλα τα μέλη,

να μιλούν χωρίς να ξεπερνούν «κάποια πλαίσια» και να αποφεύγουν την ανάπτυξη «τρομοκρατικών» ιδεολογικών θέσεων. Άλλωστε, ο νεοκαπιταλισμός που επαγγέλθηκε και υποσχέθηκε ο κ. Μάνος, δεν είναι η κυρίαρχη άποψη στην ομάδα —αντίθετα αποτελεί ισχνή μειοψηφία. Παρόλ' αυτά, κανένας από τους «συναντώμενους» δεν αποδίδει «δόλο» στον Στ. Μάνο, μια και ο τελευταίος δεν έχει δείξει τάσεις ηγεμονισμού και καθοδήγησης, ενώ παρόμοιες διαθέσεις εκφράζονται ανοικτά —χωρίς καμιά απήχηση βέβαια— από τους κ. Έβερετ, Τζαννετάκη και Παλαιοκρασσά.

Ιδιαίτερα, ο Μιλτ. Έβερετ από τη γέννηση της κίνησης (έξι μήνες πριν περίπου) προσπάθησε με αρχηγικές εμφανίσεις να καταξιωθεί σαν αρχηγός «πρώτα στο λαό, αφού οι ομοτράπεζοι δεν τον αποδέχονταν πρόθυμα» —προσπάθεια που ανέβασε κάπως τις μετοχές του, (διαθέτει περί τους 7 βουλευτές «δικούς του»), αλλά που δεν είχε αναμενόμενα αποτελέσματα στην κίνηση. Πίεσε, ο κ. Έβερετ με τις εμφανίσεις του —ή νόμιζε ότι πίεσε— αλλά, είναι φανερό, ότι αυτή την εποχή οι μετοχές των μικρών εταιριών (αλλά και των μεγαλύτερων, π.χ. Μητσοτάκης) δεν συγκινούν τους παίκτες. Οι άλλοι δύο, οι Τζ. Τζαννετάκης και Γ. Παλαιοκρασσάς, έχουν κάποιες ηγετικές φιλοδοξίες, «οι ίδιοι νομίζουν ότι είναι ικανοί να ηγηθούν» αλλά δεν καθορίζονται από αυτές, έτσι σε καμιά περίπτωση δεν «κουράζουν» τους συναδέλφους τους με ανθυγειινές συζητήσεις και διεκδικήσεις.

Η αρχή της «ίσης συμμετοχής» στην κίνηση δεν επιβιώνει μόνο για λόγους τιμής, έρχεται και σαν αναγκαιότητα για όλους εκείνους που είχαν πάντα —και σήμερα περισσότερο από ποτέ την άποψη πως το κόμμα υποφέρει από κομματάρχες, πρωτοπαλίκαρα, και φερέλπιδες εθνογάλαζους κήρυκες. Όπως παρατηρήσαμε η ανανεωτική ομάδα ασκεί ιδεολογική πίεση για «εσωκομματική δημοκρατία». Αυτό βολεύει σ' ένα βαθμό τον Ευ. Αβέρωφ αλλά απ' την άλλη, τον φέρνει μοιραία σε αντίθεση με τους θεματοφύλακες των όσιων και ιερών της παραδοσιακής Δεξιάς. Δεν φαντάζεται κανείς τον κ. Παπαδόγγονα π.χ. ανανεωμένο και διαβασμένο περί ριζοσπαστικού φιλελευθερισμού, ούτε βέβαια τον κ. Παπακωνσταντίνου προπαγανδιστή νέων ιδεολογικών ρευμάτων —ούτε φυσικά και τον κ. Αβέρωφ· εξυπηρετείται όμως ο τελευταίος όταν άλλοι πράττουν εκείνα που ο ίδιος μισεί, αλλά θεωρεί απαραίτητα για τη διατήρησή του στην ηγεσία και για τη βελτίωση της φυσιογνωμίας του κόμματος.

Είναι χαρακτηριστικό, ότι μετά την ήττα του Κ. Μητσοτάκη, κανείς από τους άλλους διεκδικητές δεν προβάλλει αντιρρήσεις στον κ. Αβέρωφ —όλοι περιμένουν και εκτιμούν ότι η συσπείρωση γύρω από τον αρχηγό μάλλον τους ωφελεί. Ο νομιμόφρων Γ. Βαρβιτσιώτης, ήδη από το καλοκαίρι είχε ανταμειφθεί, κερδίζοντας θέση κοινοβουλευτικού εκπροσώπου, σήμερα, έχει επίσης υπεύθυνες θέσεις μέσα στο κόμμα. Ο ίδιος, δεν έχει εγκαταλείψει τα ηγετικά του σχέδια, δείχνει όμως καλή διαγωγή, αποφεύγοντας «κακές επαφές» και συσκέπτεται με την ομάδα των τριών πιστών του (ο ίδιος μιλά για επτά) διαγράφοντας το μέλλον.

Οι πληροφορίες από το περιβάλλον του κ. Ράλλη, πείθουν ότι αφού ο τέως πρωθυπουργός ασχολήθηκε για λίγο χρόνο «με το ψάρεμα και το κυνήγι» εκτιμάται, ότι οι διακοπές του τελειώσαν. Άλλωστε, δεν χρειάζεται να κάνει κανείς τόσες εμφανίσεις και να δίνει συνεντεύξεις τύπου, βεβαιώνοντας ότι «έχει τελειώσει με την πολιτική». Μια δήλωση αρκεί, αλλά ο Γεώργιος Ράλλης βιβλία γράφει (και καλά κάνει και τα γράφει), συνεντεύξεις για τις Βάσεις δίνει, για το κυπριακό μιλά, όλα αυτά κάτω απ' τη σημαία της αποχώρησης απ' την πολιτική. Αποχώρηση από τις διαδικασίες της «Νέας Δημοκρατίας» ναι, αλλά από την πολιτική όχι. Ήδη οι πηγές μιλούν για θετική του στάση απέναντι στην κίνηση και για ενδιαφέρον περί της πορείας της.

Ενισχύεται η εικόνα των δύο πόλων στη ΝΔ, ακόμα και από αυτή τη στάση του κ. Αβέρωφ. Η πορεία της κίνησης, δεν αναμένεται εντυπωσιακή και σκανδαλώδης, μια και δεν πρόκειται να χρησιμοποιήσει την απειλή διάσπασης σαν μέσο πίεσης, αλλά, όλες οι ενδείξεις πείθουν για τη διάθεσή της να αρθρώσει έναν πολιτικό λόγο που θα οδηγήσει το κόμμα σε κάποιες εξελίξεις. Αν μέσα σ' αυτές υπάρχει και η πιθανότητα της διάσπασης, είναι ένα πρόβλημα που δεν ανήκει μόνο στην ΝΔ, αλλά απευθύνεται για μελέτη σ' όλο το κομματικό, πολιτικό και κοινωνικό φάσμα του τόπου.

1984: έτος BAN

Από ακαδημαϊκή σκοπιά το 1983 θα μείνει στην ιστορία ως «έτος Γιανναρά». Για πρώτη φορά τουλάχιστον απ' όσο ξέρω, εν Ελλάδι (ίσως και παγκοσμίως) χύθηκε τόσο μελάνι, ασχολήθηκαν τόσο καιρό, σε τέτοια έκταση, τόσοι κόσμος, τόσες πολλές εφημερίδες και περιοδικά με αποκλειστικό θέμα την εκλογή ενός καθηγητού φιλοσοφίας. Παντού όπου φθάνουν οι εφημερίδες, ανάμεσα σ' όλους όσους ξέρουν γράμματα κι αντέχουν να τις διαβάζουν, έγιναν κονταροχτυπήματα για τις διαχρονικές και συγχρονικές θέσεις θεολογίας - φιλοσοφίας, ρασιοναλισμού - ιρασιοναλισμού, εκκλησίας - πανεπιστημίου. Μόνον οι αναλφάβητοι έμειναν απέξω, λόγω της σιωπής της ραδιοτηλεόρασης.

Αυτούς φαίνεται είχε στο νου της η Ένωση Ελλήνων Φυσικών (ΕΕΦ) όταν πρότεινε «ανοιχτή συζήτηση στην τηλεόραση» για να λυθεί, επιτέλους, το επόμενο μείζον επιστημονικό πρόβλημα που διχάζει την ελληνική κοινωνία: το BAN προβλέπει τους σεισμούς ή όχι; Παίρνοντας λοιπόν υπ' όψιν τους αναλφάβητους, οι φυσικοί αποδεικνύονται δημοκρατικότεροι των φιλοσόφων. Στην πραγματικότητα όμως, πρόκειται για λαϊκίστικο ελιγμό (ευνόητο, αφού, όπως λέγεται, η ΕΕΦ ελέγχεται από το ΠΑΣΟΚ) με πολύ πιο ύπουλο στόχο: ν' ανακηρυχθεί το έτος 1984, «έτος BAN».

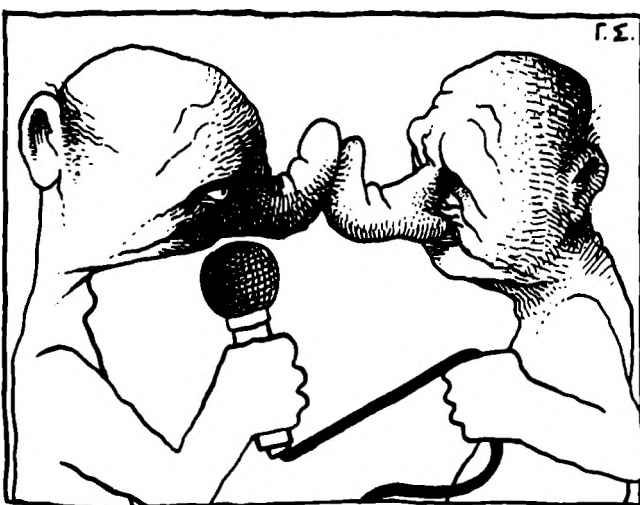
Γιατί όμως; Γιατί η ΕΕΦ θέλει το 1984 έτος BAN; Μήπως γιατί, ίσως, κάποια τάση μέσα στο ΠΑΣΟΚ που σχετίζεται με την ΕΕΦ θέλει να τα βάλει με κάποια άλλη τάση στο ΠΑΣΟΚ η οποία (δεύτερη) τάση υποστηρίζει το δίδυμο Δρακόπουλος - Παπαζάχος απέναντι στο τρίδυμο Βαρώτσος - Αλεξόπουλος - Νομικός το οποίο (τρίδυμο) ως τώρα υποστήριζε η δεξιά, ενώ τώρα αναλαμβάνει την υποστήριξή του και η (πρώτη) τάση του ΠΑΣΟΚ διότι δεν μπορεί άμεσα να τα βάλει με την άλλη (δεύτερη) τάση, η οποία φαίνεται ότι έχει την υποστήριξη του Τσοχατζόπουλου;

Είναι απίθανο, όχι μόνο γιατί είναι πολύπλοκο αλλά και γιατί συνεπάγεται διάφορα αδιανόητα πράγματα: Πρώτο, ότι υπάρχουν τάσεις και ομαδοποιήσεις στο ΠΑΣΟΚ. Δεύτερο, ότι σε θέματα καθαρής επιστήμης εμπλέκεται η πολιτική: θα ήταν σαν να δεχόμαστε ότι το «θέμα Γιανναρά», π.χ., δεν το δημιούργησε η προαιώνια ασταμάτητη πάλη ιδεαλισμού - υλισμού αλλά οι πολιτικές προσωπικότητες, και άλλες διαφορές ανάμεσα σε ομάδες καθηγητών. Τρίτο, ότι οι εφημερίδες και η ραδιοτηλεόραση ασχολούνται με τέτοια θέματα επηρεα-

ζόμενες από μικροπολιτικές συγκρούσεις: θα ήταν σαν να δεχόμαστε ότι ασχολήθηκαν με τη διαμάχη Βολονάκη - Νίτσου για άλλους λόγους πέρα από τη θεραπεία της Θάλειας και της Μελομένης.

Στην πραγματικότητα, η ΕΕΦ δεν αποτελεί παρά την αιχμή του δόρατος των φυσικών, και γενικότερα των θετικών ακαδημαϊκών κύκλων οι οποίοι δεν αντέχουν πλέον τη μονοπώληση των μέσων ενημέρωσης από τους θεωρητικούς.

Δεν περνά μέρα που να μην υπάρχει στον Τύπο άρθρο καθηγητού Α' Β' Γ' ή λέκτορος κοινωνιολογίας, φιλοσοφίας, ιστορίας, φιλολογίας, εγκληματολογίας κτλ., που να παίρνει θέση σε κάποιο από τα τρέχοντα, ή μόνιμα, προβλήματα της ανθρωπότητας. Δεν υπάρχει «έρευνα» δημοσιογραφική που να μην έχει την ερ-

μηνεία κάποιου από τους παραπάνω περί των εκτρώσεων, της μετανάστευσης, των ναρκωτικών, των βάσεων, της παιδείας, και γενικώς παντός του επιστητού. Ποιος ρώτησε ποτέ φυσικούς, μαθηματικούς, βιολόγους, κτλ., ολ' αυτά και τα υπόλοιπα; Πότε κάλεσαν σε στρογγυλή ή άλλη τράπεζα οι ΕΡΤ 1-2 θετικούς επιστήμονες; Δεν έχουν απόψεις αυτοί, δεν έχουν φωτογένεια;

Το BAN αποτελεί τη χρυσή ευκαιρία των θετικών ν' αποκτήσουν κι αυτοί πρόσβαση στην εφήμερη, πλην επίζηλη φήμη που προσφέρουν τα μέσα μαζικής τοξίνωσης στους θεωρητικούς. Το σύνδρομο των 6,7 ρίχτερ είναι ακόμη ολοζώντανο. Ο Εγκέλαδος, ως θεός, είναι πιο ενδιαφέρων κι από τον Μαρξ κι από τον Χριστό. Οι θεωρητικοί δεν έχουν ιδέα από κύματα Rayleigh κι από κύματα Love, που οι θετικοί ξέρουν πολύ καλά πως είναι σημαντικότερα από τις μανικές κι αγαπητικές καταστάσεις. Οι θεωρητικοί δεν ξέρουν τίποτα για τη συσσώρευση τάσεων στο ρήγμα της Αταλάντης που ίσως να είναι αποκαλυπτικότερη από την ενσάρκωση ή τη θέωση. Εδώ και τώρα είναι η ευκαιρία ν' ανοίξει ο δρόμος για τους θετικούς.

Δεν μπορεί κανείς παρά να χειροκροτήσει το σατανικό σχέδιο των φυσικών. Αν πετύχει, μετά την κοινωνιολογία, τη

φιλοσοφία, την ιστορία θα γίνει επιτέλους κι η σεισμολογία κτήμα των πλατιών μαζών. Κι έτσι θ' ανοίξει ο δρόμος για την πληροφορική, τη βιοτεχνολογία, τη μικροηλεκτρονική που αποτελούν τα κλειδιά της τρέχουσας επιστημονικοτεχνολογικής επανάστασης και του τρίτου δρόμου για το σοσιαλισμό. Σκέφτεστε τι υλική δύναμη αποτελεί ένας λαός που, χάρις στις εφημερίδες και την τηλεόραση, έχει κατατοπιστεί εξ ίσου για τα προβλήματα της φιλοσοφίας και τα προβλήματα της σεισμολογίας; Θα μπορεί πια ν' αποφασίζει για όλα συνειδητά, με πλήρη επίγνωση αιτίων και αποτελεσμάτων.

Θα ξεπεράσει σε δημοκρατικότητα και τους πρώτους κομμουνιστές που, πριν καθιερωθεί το δικαίωμα απεριόριστου χρόνου εισήγησης και δευτερολογίας της καθοδήγησης, έλυναν δι' ανατάσεως των χειρών το πρόβλημα: υπάρχει θεός ή όχι; Φέτος, χάθηκε η ευκαιρία να ψηφίσουμε «Καράγιωργας» - «Μαραγκοπούλου» και η εξουσία (Παπαθεμελής) αποφάσισε «Μαραγκοπούλου». Του χρόνου, που η αλλαγή θα προχωρήσει, και το κράτος θα σβύσει λίγο ακόμη, χάρις και στην τηλεόραση, θα ψηφίσουμε, επιτέλους, «Βαρώτσος» ή «Δρακόπουλος»; Ο Εγκέλαδος θ' αναγκαστεί να υποκύψει και η αντικειμενικότητα των επιστημών θα λάμψει.

Δημήτρης Ψυχογιός

Φθινοπωρινό δράμα της συμφοράς και της επιθυμίας

Πράξη α':

Αυλαία, 2 Σεπτέμβρη.

Ο θάνατος της Λαμπέτη μας αφήνει άναυδους. Ήταν αυτή η μάχη με το θάνατο —και αυτός ο θάνατος ο τόσο φορτισμένος από την επιθυμία για ζωή και δημιουργία που γίνεται απίστευτος και απαράδεκτος.

Αυτή η μάχη της ζωής και οι δυο μόνιμοι σύντροφοί της —ελπίδα και φόβος— όπως βρήκε την ευκαιρία να τους φωτίσει ο Μ. Πλωρίτης σχολιάζοντας το επιτύμβιο επίγραμμα του Καζαντζάκη (Βήμα 10 Σεπτ.). Ελπίδα και φόβος —και από κάτω η επιθυμία που αδιάκοπα τους συντηρεί— ελπίδα για την ευδωση της επιθυμίας —φόβος για την αποτυχία, για την απειλή που την εμποδίζει— και ακόμα στο τέλος ο φόβος ίσως της ίδιας της επιθυμίας.

Πράξη β':

Την ίδια σχεδόν ώρα της κηδείας της Έλλης (και του Πατσιφά) ο Σαββόπουλος ονειρεύεται τη συναυλία της Καλογρέζας.

Χρόνος σύμπτωσης του Θάνατου και του Ονείρου. Σύμπτωση των αντιθέτων, (των πιο

αντιθέτων) —και η πραγματικότητα φαίνεται γεμάτη, ακόρεστη τέτοιων συμπτώσεων— και ίσως ολόκληρη η ζωή μια τέτοια σύμπτωση —εφόσον στο βάθος ίσως πρόκειται για συν-πτώση— τουτέστιν ομαδική έξοδος από το «χώρο του μη πόνου» στο χώρο της Επιθυμίας (και του ονείρου).

Ο Σαββόπουλος ονειρεύεται: ονειρεύεται αλεξιπτωτιστές, οθόνες τηλεόρασης, αθλητές, ποδηλάτες...

και ένα μεγάλο αερόστατο...

έλεγε: «Είμαι ένας άνθρωπος που ονειρεύεται. Θέλω να κάνω πραγματικότητα τα παιδικά μου όνειρα. Δεν ξέρω αν θα γίνουν όλα αυτά που σας είπα, αλλά δεν μπορώ να μην τα λέω: Δεν μπορώ να συγκρατηθώ...»

Και αποπειράται να κάνει το όνειρο πραγματικότητα.

Το όνειρο —η συναυλία— η γιορτή...

Στο χώρο τούτο το σκοτεινό, το γεμάτο αρτηριοσκλήρωση και σοβαροφάνεια, αποκαλύπτει δημόσια όνειρα παιδικά και το παντοτινό ίσως όνειρο των παιδιών: το όνειρο —τσιρκο, το παντοτινό σκάνδαλο— όπου σαρκασμός και παράλογο ελάχιστα κρύβουν τη μόνιμη «αίτηση αγάπης».

Ο παλιάτσος θέλει να γιορτάσει —να γιορτάσουμε —20 χρόνια και βγήκαμε ζωντανοί— η επιθυμία ζωντανή —επιθυμεί τα Διονύσια— εκεί όπου η επιθυμία παραμερίζει την ντροπή και γίνεται λέξη και πράξη.

Πράξη γ':

Η γιορτή έγινε —αλλά δεν έγινε.

Το αερόστατο πέταξε— αλλά δεν πέταξε.

Κατηγορίες για υπερβολές και βολές απ' όλες τις πλευρές.

Έτσι το αερόστατο έπεσε διάτρητο (πριν, κατά ή μετά τη συναυλία δεν έχει σημασία) και το πανάκριβο όνειρο: κουρέλι - κουρελάκι τ' ουρανού.

Έπεσε διάτρητο, αφού βέβαια μαρξιστές ή νεομαρξιστές, ορθόδοξοι ή νεοορθόδοξοι, περιθωριακοί ή νεοπεριθωριακοί, αγωνιστές ή νεοαγωνιστές, αντιστασιακοί ή νεοαντιστασιακοί, λαϊκοί ή νεολαϊκοί και ο Χάρρυ Κλυν έχουν άλλα όνειρα σοβαρότερα (επανάσταση, ειρήνη, κτλ. —άσε και που ψωμί δεν έχουμε, τυρί γυρεύουμε).

Η γιορτή δεν έγινε, γιατί η γιορτή απαιτεί συμπάθεια —τουτέστιν συμμετοχή στο πάθος και τα πάθη. Διαφορετικά, τι οδυνηρό να ταΐζεις με τα όνειρά σου περιεργούς.

Η παράσταση απέτυχε —ο σκηνοθέτης, ο σκηνοθέτης και πρωταγωνιστής φορτωμένος ευχές, αφόρητα εκτεθειμένος στη γωνία.

Η γιορτή - παράσταση απέτυχε και ίσως μοίρα όλων των εορτών: η αποτυχία —ο σκηνοθέτης θα αποτυγχάνει πάντα - πάντα η παράσταση ημιτελής —ο έρωτάς μας ημιτελής— αφού

«είναι σαν τη συναυλία που είναι ανίκανη να τελειώσει και να το ευχαριστηθεί,

γιατί έχει ένα κόμπο απ' την αρχή».

Κόμπο και θηλειά στο λαιμό της Επιθυμίας —απ' την αρχή.

Πράξη δ':

Και αφού κόπασαν εκείνες οι πρώτες συζητήσεις —(εκείνα τα μπερδέματα με τις αρχαιότητες και ορθοδοξίες, την Αλαμάνα και τα Εξάρχεια, έτσι που φάνηκε πως μπήκαμε αμετάκλητα πια και στη σκοτεινότητα του τραγουδιού —ανεπάρκεια του συνθέτη ή του ακροατή άραγε;)— να και η μεγάλη συζήτηση Μαρξιστών και Ορθόδοξων.

Νιώσαμε κι εμείς το κοινό τους σημείο: Την επιθυμία αλλαγής του κόσμου. Ένωσαν κι εκείνοι πως επιθυμία αλλαγής έτσι σκέτη —πολύ βαρεία κι ασήκωτη και μαύρη είναι. Γι' αυτό ας προσθέτουμε και λίγο ερωτισμό. Κι έτσι έγινε ο επαναστάτης, ο αγωνιστής: «άνθρωπος ερωτικός» και «αγαπητικός» που πυρπολείται για τον άλλο κτλ. και ο ορθόδοξος: «ερωτικός, αγαπητικός άνθρωπος» που ο έρωτάς του φθάνει ακόμα μέχρι τα φίδια.

Καλά όλα αυτά. Αλλά περί της δικής μας επιθυμίας, της επιθυμίας του σώματός μας, του σάρκινου και της ψυχής μας της καθημερινής (και όχι της αιώνιας) ούτε κουβέντα.

Αναζητούν το λόγο του πριν σώματός μας, του όλου σώματός μας, του λόγου των ορθόδοξων ή αιρετικών τους αναλύσεων, λόγο στον οποίο ο άνθρωπος τους έτσι ή αλλιώς γίνεται «αγαπητικός», αλλά ούτε λόγος για τη δική μας επιθυμία, το λόγο του έρωτά μας.

Τα κανάλια τους λειτουργούν καλά.

Μιλούν για «κοινωνία αγαπητική» τη στιγμή που ακόμα και τα μικρά παιδιά (ίσως περισσότερο εκείνα) ξέρουν τόσο καλά ότι η κοινωνία μας ήταν και είναι «κανιβαλική» —ψυχο και σωματικά— «κοινωνία φόβου». Τέτοια είναι γιατί στηρίχτηκε (εκτός από την ιδιοκτησία και την εκμετάλλευση) στην αποσιώπηση της επιθυμίας, στην απαγόρευση και την «απόληση», στη δια-στροφή (μέχρι τα φίδια ακόμα)

Γι' αυτό και «η αγάπη μας κομμάτια κι αποσπάσματα»

Οι λόγοι, οι λόγοι, οι λόγοι τους... αλλά «Η σάρκα γεμάτη θλίψη αλιμονο! και διάβασα όλα τα βιβλία» λέει ο Σ. Μαλλαρμέ

και ακόμα

ΠΑΣΧΑ 83, 11 το πρωί. Έλεγε ο Σαββόπουλος:

«Στη ζωή πρέπει να τα δώσεις όλα για όλα, αυτό είναι φάση». Η πρώτη φορά που το άκουσα αυτό, κατά τρόπο πειστικό και συγκινητικό, ήταν από την Αριστερά, από τη γλώσσα των διεκδικήσεων. Γι' αυτό θα 'μαι πάντα ευαίσθητος απέναντι στους αριστερούς.

Μ' αυτή τη λογική όμως τα δίνεις όλα και στο τέλος δε μένει τίποτα, κληρονομείς το τίποτα. Μα εγώ (ο κάθε άνθρωπος) θέλω «να τα δώσω όλα» —«για όλα». Αλλιώςτικά το παιγνίδι είναι σημαδεμένο— δεν παίζω. Θέλω να κερδίσω το σώμα μου, όχι συμβολικά, όχι ιδεαλιστικά. Θέλω να ξανάβρω το σώμα μου οπωσδήποτε σ' ένα μελλοντικό χρόνο. Μήπως υπάρχει ανάσταση;

Αυτά έλεγε. Και εγώ μαζί του αναρωτιέμαι: μήπως υπάρχει ανάσταση της Επιθυμίας.

(Θα ξανάβρουμε το χαμένο μας σώμα; —και κοντά σ' αυτό και το πνεύμα;).

Οι λόγοι τους λοιπόν... αλλά Ω λόγε του «πριν και του όλου μας σώματος»/ Ω λόγε του «πριν και του όλου μας Κόμματος»/ Αν το προπύργιο της Ορθοδοξίας βρίσκεται στο Άγιο Όρος το/ προπύργιο του Μαρξισμού σε ποιο Όρος βρίσκεται;

Πράξη τελευταία:

Αυλαία... Θεσ/νίκη. Μια ακόμα «σύμπτωση»

20 Σεπτ. Κ. ΜΟΣΚΩΦ (ΒΗΜΑ ΚΥΡΙΑΚΗΣ):

«Το Όρος, η Ορθοδοξία, ο παραδομένος λόγος. Είναι δίπλα μας. Όταν έχει Βαρδάρη, απ' το παράθυρό μου, στην παραλία της Σαλονίκης, μπορώ να το διακρίνω το Όρος. Είναι ένα μικρό τριγωνικό στίγμα, σα στήθος Παρθένου, εκεί στο Νότο. Ένα τόσο σα σημάδι κάπου εκατόν πενήντα χιλιομέτρα πιο κάτω. Όμως είναι δίπλα μας. Η Σαλονίκη το βλέπει. Γι' αυτό κι ο σαλονικιώτικος λόγος, αν έχεις παρατηρήσει, όπως διατυπώνεται και λογοτεχνικά, είναι λόγος ολικός. Είναι λόγος ερωτικός όπως ο λόγος της Ορθοδοξίας».

(ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 4 και 10 Οκτ. —κ.α. εφημερίδες):

«Το σκότωσα γιατί φοβόμουν τα σχόλια του κόσμου»

Ιδού το «νυν και αεί» σώμα της «αγαπητικής κοινωνίας» μας.

Πράξη τελευταία. Η αυλαία ανοικτή. Στη σκηνή το σφαγμένο κορμί του νεογέννητου και της άγαμης μητέρας του —σκληρά, αδυσώπητα και παραπλανητικά φωτισμένα. (Όλα θα διαβούν από τις γλώσσες τις στραγγαλίστριες).

Πριν —ελπίδα και φόβος. Οι ελπίδες βουλιάζουν— ο φόβος κάνει άγρια την εμφάνισή του.

Την ώρα της σφαγής ουδείς λόγος (όλοι ερείπια)— πάρεξ εκείνος του φόβου και του μαχαιριού.

Ο λόγος των σωμάτων, παιδιού και μητέρας, επιλεγμένα για τη σύμπτωση, (αφού ο κόσμος σώματα τέτοια γεμάτος), ο λόγος τους τώρα: η σιωπή, η σιωπή-κραυγή.

Τι σύμπτωση!

Εκείνοι να αγνατεύουν το Όρος —«σα στήθος Παρθένου», να ακούν «λόγο αγαπητικό»— την ώρα που εκείνη κρατά μαχαίρι.

Εκείνοι: το σύμπτωμα —(ή το συν-πτώμα).

Εκείνη: το παράπτωμα —και παρά το πτώμα πάντα η Επιθυμία— αιώνια πτώση.

Σφαγμένα κορμιά ποιος θα σας αφουγκραστεί όχι από «το μέρος του λόγου τους και του δικού τους πόστου» αλλά «σα λεζούλα ενός αγνώστου»;

Ω λόγε των τροπαρίων, λόγε της ενοχής των α-σωμάτων/ Ω λόγε των τραγουδιών των πονεμένων μας σωμάτων/ ως πότε ο ρυθμός της επιθυμίας θα είναι/ χ α σ ά - π ι κ ο ς ;

Η κοινωνία αποστρέφει τα μάτια από την επιθυμία. Απλά κάποτε την ανέχεται. Αλλά δίχως το (πραγματικό) αντίκριμά της θα είμαστε (για πάντα) φριχτοί.

Δημήτρης Γ. Λίβας

Η Ελληνική πρεσβεία στη Βαρσοβία θα γίνει ρετάλι;

του Στέλιου Κούλογλου

Η Ελληνική Πρεσβεία της Βαρσοβίας, είναι χωρίς αμφιβολία, μία πρεσβεία... αλλιώτικη από τις άλλες. Για παράδειγμα, απλοί υπάλληλοι ή κλητήρες, μπορούν να βρίζουν τον Πρέσβη, ακόμα κι όταν εκείνος είναι παρών ή να απειλούν ότι «θα τα πουν όλα γι' αυτόν στον εισαγγελέα» χωρίς εκείνος να αντιδρά καθόλου. Ή ακόμη, για να αναφέρουμε άλλο ένα παράδειγμα, στους διπλωματικούς κύκλους της Βαρσοβίας ή στην Πολωνική διοίκηση ακούγεται ότι «κάτι τρέχει στην Ελληνική Πρεσβεία», συνοδευόμενο συχνά από πονηρά χαμόγελα...

Φυσικά τον τόνο σ' όλα αυτά, στον... «εκδημοκρατισμό» ή την... καλή φήμη της Πρεσβείας, τον δίνει ο Έλληνας πρέσβης κ. Ρετάλης. Φερόμενος να έχει διαπράξει μία σειρά από ατασθαλίες μεταξύ των οποίων μία απάτη σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου που ανέρχεται στο ύψος των 7 εκατ. δρχ., ο κ. Ρετάλης έχει χάσει κάθε ίχνος αξιοπιστίας μεταξύ των διπλωματικών και των υπαλλήλων, οι οποίοι γνωρίζουν καλά τα καθέκαστα και αντιτίθενται

όλοι χωρίς καμία εξαίρεση, στην πρακτική και τις κάθε είδους συναλλαγές του προϊσταμένου τους.

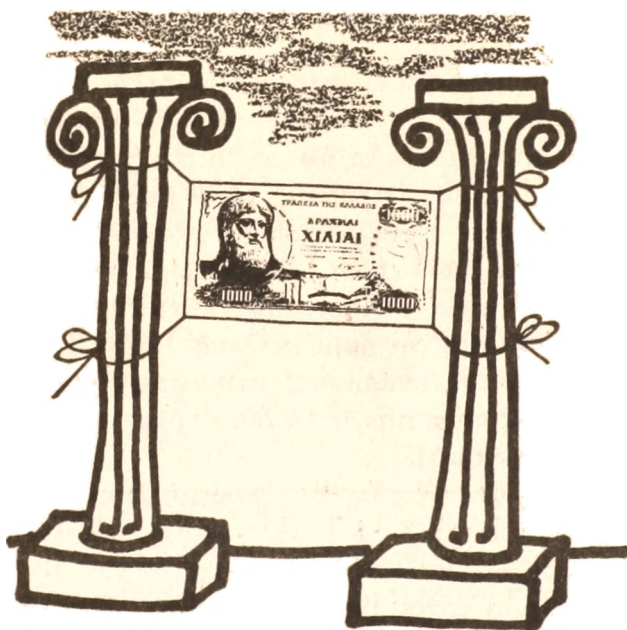
Για όλες αυτές τις υποθέσεις, έχει ήδη ξεκινήσει, μετά από απόφαση του Υπουργείου Εξωτερικών μια διοικητική ανάκριση, ύστερα από καταγγελίες ανθρώπων που δουλεύουν στην Ελληνική Πρεσβεία, και οι οποίοι δεν δίστασαν —πράγμα πρωτοφανές για τα διπλωματικά δεδομένα— να καταγγείλουν τα κακώς κείμενα και να ζητήσουν την κάθαρση της Πρεσβείας.

Φέρνοντας στο φως της δημοσιότητας, την ενδιαφέρουσα αυτή υπόθεση και τις σπαρταριστές ή αποκαλυπτικές της πλευρές, θέλουμε να ελπίζουμε ότι η ηγεσία του Υπουργείου Εξωτερικών θα πάρει, όσο το δυνατόν γρηγορότερα, τα κατάλληλα μέτρα, ώστε και η εύρυθμη λειτουργία της Πρεσβείας να αποκατασταθεί αλλά και να αποφευχθεί η μείωση του κύρους της χώρας και των διπλωματικών της υπηρεσιών. Αλλά ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή...

Ήδη από τις αρχές του 1981, ο πρέσβης κ. Ρετάλης ζητάει από το Υπουργείο Εξωτερικών να εγκρίνει μία δαπάνη για την επισκευή της πρεσβευτικής κατοικίας. Το αίτημα διατυπώνεται συστηματικά αν όχι φορτικά, συνδυασμένο με την παράκληση να εγκριθεί η ανάθεση της εργασίας όχι στο πολωνικό κράτος, αλλά σε κάποιον ιδιώτη, ώστε να αποφευχθεί ο σκόπελος της πολωνικής γραφειοκρατίας.

Αυτό το τελευταίο, αμελητέο φαινόμενο στοιχείο, («λεφτά θα δώσουμε, τι σημασία έχει ποιος θα τα πάρει»), είναι το σημείο που «ποντάρει» ο κ. Ρετάλης, το οποίο όμως θα στραφεί, εν είδει μπούμεραγκ, εναντίον του: οι Πολωνοί δεν επιτρέπουν την ανάθεση τέτοιου είδους εργασιών σε ιδιώτες, όταν αυτές αφορούν τα κτίρια διπλωμάτων, πολύ περισσότερο όταν το μεν ωραιότατο— κτίριο στο οποίο κατοικεί ο κ. Ρετάλης και το δεκαμελές περίπου προσωπικό του, θεωρείται «διατηρητέο», το δε κατά τον Πρέσβη ύψος των επισκευών ανέρχεται στο ιλιγγιώδες ποσό των 2.800.000 ζλότου, δηλαδή 4.760.000 περίπου δραχμών. Όλες τις παρόμοιες εργασίες που ξεπερνούν τα όρια των μικρο-επισκευών τις αναλαμβάνει η PUMA, ένας κρατικός οργανισμός και σχεδόν πάντα δωρεάν. Ή ορθότερα, ενσωματώνοντας τις πιθανές επισκευές στο νοίκι που πληρώνουν οι ξένες διπλωματικές υπηρεσίες. Κατά έναν «περίεργο» τρόπο, ο υπαρκτός σοσιαλισμός, θα τιμωρήσει τον κ. Ρετάλη...

Για να ξαναγυρίσουμε όμως στο 1981, ο Έλληνας Πρέσβης κατορθώνει να πείσει τον τότε Υπουργό Εξωτερικών κ. Μητσοτάκη, που επισκέπτεται την Βαρσοβία, το καλοκαίρι του ίδιου χρόνου. Επικαλείται

μία πιθανή επίσκεψη του Πρόεδρου της Δημοκρατίας στη Βαρσοβία, γεγονός που τότε συζητείται, καθώς και το κύρος της χώρας. Ο κ. Μητσοτάκης πείθεται να ανατεθούν οι εργασίες σε ιδιώτη και το σχετικό σήμα φτάνει από το Υπουργείο Εξωτερικών στη Βαρσοβία. Εδώ αρχίζει το δεύτερο μέρος του σχεδίου...

ΟΤΑΝ Ο Κ. ΡΕΤΑΛΗΣ ΤΑ ΚΑΝΕΙ... ΠΛΑΚΑΚΙΑ

Φυσικά ο κ. Ρετάλης δεν απευθύνεται σε εργολάβο, αφού ήδη γνωρίζει ότι κάτι τέτοιο απαγορεύεται. Αντίθετα, αποφασίζει να πείσει μετά την Ελληνική και την... Πολωνική γραφειοκρατία, με κάποια γεύματα με τον διευθυντή της PUMA και μερικά μικροδώρα. Έχουμε στα χέρια μας τρία αποκαλυπτικά έγγραφα: Μόλις ο κ. Ρετάλης παίρνει «το οκέυ» από την Ελλάδα απευθύνεται με έγγραφό του στην PUMA (10-9-81) ζητώντας από την κρατική

εταιρεία την εκτέλεση των εργασιών. Λίγες μέρες μετά η PUMA απαντά θετικά, τονίζοντας ότι όλα τα έξοδα βαρύνουν την ίδια, εκτός από τα υλικά της στέγης τα οποία κοστολογεί στο ύψος των 190.000 ζλότου. Και το αποκορύφωμα: Εννιά μέρες αργότερα (5-10-81), ο κ. Ρετάλης στέλνει τρίτο έγγραφο με το οποίο βεβαιώνει την Αθήνα ότι οι εργασίες εκτελέστηκαν καλώς και ότι κατεβλήθησαν 2.800.000 ζλότου στον ιδιώτη κ. Bogdan Kasperowski!!! (Όπως είναι φανερό, η υπόθεση παίρνει και διαστάσεις πλαστογραφίας, αλλά σ' αυτό το θέμα θα επανέλθουμε στη συνέχεια).

Για να μην υπάρχει όμως καμία αμφιβολία για τα προηγούμενα, όταν πια η υπόθεση έχει μπει στο δρόμο της επίλυσής της, στις 14-9-83, δηλαδή δύο χρόνια αργότερα, η PUMA βεβαιώνει με νεότερο έγγραφό της, ότι η ίδια επισκεύασε την πρεσβευτική κατοικία, το όλο έργο στοίχισε έτσι κι αλλιώς πολύ λιγότερα από τις πρεσβευτικές αποδείξεις (δηλαδή 1.016.479 ζλότου), ο δε πρέσβης πλήρωσε μόλις 198.393 ζλότου!!!

Τέλος ένα ακόμη στοιχείο, που φανερώνει ότι ο Πρέσβης μας στην Βαρσοβία πάσχει μεταξύ των άλλων και από αμνησία (ή τουλάχιστον νομίζει ότι πάσχουν όλοι οι άλλοι) είναι και τα πλακάκια της αυλής του. Δικαιολογώντας με το έγγραφό του στο Υπουργείο Εξωτερικών 2.800.000 ζλότου, είχε προσδιορίσει ότι... είχαν αφιερωθεί στην τοποθέτηση νέας στέγης (1.400.000), στο βάψιμο του εξωτερικού του κτιρίου (800.000) και στις πλάκες της αυλής (600.000). Όπως προκύπτει από το έγγραφο της PUMA που ήδη αναφέραμε, οι επισκευές δεν επεκτάθηκαν και στα πλακάκια της αυλής, παρά μόνο στη φα-

τασία του Πρέσβη. Αλλά ας υποθέσουμε ότι τοποθετήθηκαν. Στον προϋπολογισμό της Πρεσβείας για το 1984, τον οποίο υπέβαλε ο κ. Ρετάλης στις 2 Αυγούστου του 1983, ζητάει μεταξύ των άλλων κι ένα —αντιστοίχου ύψους— ποσό ξανά για τα... πλακάκια της αυλής του. Ο κήπος του Έλληνα Πρέσβη στη Βαρσοβία, μοιάζει λίγο με το γεφύρι της Άρτας!!! Με τον ίδιο προϋπολογισμό ζητάει συνολικά 250.000 για την επισκευή —πέρα από τα πλακάκια— και της Πρεσβείας, φαίνεται ότι «κάτι είχε στο μυαλό του» ο κ. Ρετάλης και για την επόμενη χρονιά αφού όπως είπαμε αυτές τις εργασίες τις αναλαμβάνει η ΡΥΜΑ. Αλλά ευτυχώς για τους Έλληνες φορολογούμενους, το 1984 θα αποδειχθεί μάλλον δισεκτο έτος για τον κ. Ρετάλη...

3.400.000 ΔΡΧ. ΓΙΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΕΠΙΠΛΩΝ

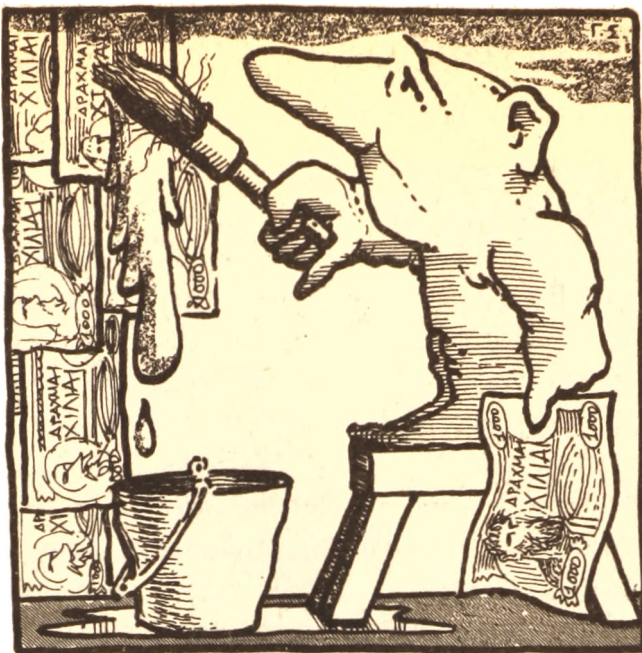
Αλλά τα 2.800.000 ζλότυ (4.700.000 δρχ.) δεν είναι τα μοναδικά χρήματα που ο κ. Ρετάλης κατηγορείται ότι οικειοποιήθηκε. Λίγο καιρό πριν, το Ελληνικό Δημόσιο είχε πληρώσει 2.000.000 ζλότυ (3.400.000) για τη... συντήρηση των επίπλων της Πρεσβευτικής κατοικίας. Δυστυχώς, τα δικαιολογητικά για μια τόσο δαπανηρή συντήρηση, την οποία θα ζήτησε και... ο Λουδοβίκος ο 14ος βρίσκονται φυλαγμένα από τον Πρέσβη, και εναπόκειται στο Ελληνικό Δημόσιο, η περαιτέρω διαλεύκανση της υπόθεσης. Και σ' αυτήν την περίπτωση πάντως, τα χρήματα δόθηκαν από τον ίδιο τον κ. Ρετάλη, σε κάποιον ιδιώτη, με την υπέρβαση των οικονομικών υπεύθυνων της Πρεσβείας.

Ο ΠΡΕΣΒΗΣ ΑΣΧΟΛΕΙΤΑΙ ΜΟΝΟ ΜΕ... ΜΙΚΥ-ΜΑΟΥΣ

Αυτό το τελευταίο σημείο είναι χαρακτηριστικό για την όλη μεθοδολογία, που χρησιμοποίησε ο κ. Ρετάλης, προκειμένου να καρπίσκει τα χρήματα των «επισκευών». Ενώ δηλαδή, όπως είναι αυτονόητο, γίνεται συνήθως, οι «ιδιώτες» θα μπορούσαν να περάσουν από την Πρεσβεία, για να πάρουν τα χρήματα από τον αρμόδιο υπάλληλο και να υπογράψουν τις αποδείξεις, ο Πρέσβης αποφάσισε και αυτή τη φορά να... ξεπεράσει τη γραφειοκρατία, αναλαμβάνοντας χρέη ταμιά.

Στην περίπτωση μάλιστα των 2.800.000 ζλότυ, όταν ο αρμόδιος υπάλληλος ζήτησε από τον κ. Ρετάλη να υπογράψει μία απόδειξη, προκειμένου να του δώσει τόσα χρήματα ώστε να πληρώσει τον ιδιώτη, εκείνος απάντησε περιφρονητικά ότι «ο Πρέσβης της Ελλάδος δεν υπογράφει αποδείξεις»!! (sic). Τότε ο υπάλληλος (κ. Ιωαννίδης), έβαλε τα χρήματα σε ένα δίσκο και άρχισε να γυρίζει όλα τα γραφεία της Πρεσβείας, φωνάζοντας ότι ανεβάσει χρήματα στον Πρέσβη, ώστε να έχει μάρτυρες!!!

Θα ήταν βέβαια άδικο να χρεώσουμε στον Πρέσβη μας μια συστηματική άρνηση παροχής αποδείξεων. Υπάρχει για παράδειγμα και η περίπτωση της αγοράς ενός κρεβατιού για το φύλακα της Πρε-

σβείας, που το Υπουργείο Εξωτερικών ενέκρινε, και μάλιστα στο ύψος των 70.000 ζλότυ!!! Όπως αποδείχθηκε, η απόδειξη που προσκόμισε ο πρέσβης προερχόταν από ένα κατάστημα που ονομάζεται ΜΙΚΥ-ΜΑΟΥΣ και πουλάει μόνο παιδικά παιχνίδια!!! Τελικά το κρεβάτι αυτό δεν υπάρχει στην Πρεσβεία, και ο φύλακας εξακολουθεί να κοιμάται σ' ένα παλιό. Ελπίζουμε τουλάχιστον να έχει μία... κούκλα από το ΜΙΚΥ-ΜΑΟΥΣ να παίζει...

BOCDAN Ο ΜΠΟΓΙΑΤΖΗΣ

Τέλος, ένα ακόμα ενδιαφέρον στοιχείο, που όπως και πολλά άλλα της ίδιας υπόθεσης έχουν διαστάσεις αστυνομικού μυστηρίου, είναι ο ιδιώτης που υπέγραψε τις αποδείξεις τις οποίες έστειλε ο κ. Ρετάλης στο Υπουργείο Εξωτερικών.

Όπως γνωρίζουμε, ο πρέσβης μας διέταξε την Πολωνίδα γραμματέα του να γράφει τις αποδείξεις στα... Γαλλικά, και μετά τις έστειλε στο Υπουργείο Εξωτερικών υπογεγραμμένες από έναν Πολωνό, ονόματι Bocdan Kascegowski. Την ίδια εποχή νέας Πολωνός, που ο πρέσβης αποκαλούσε Bocdan Malarz (το τελευταίο στα πολωνικά σημαίνει μπογιατζής), έκανε κάτι μικροεπισκευές αυτή τη φορά όχι στην Πρεσβευτική κατοικία, αλλά στην ίδια την Πρεσβεία.

Ξεκινώντας απ' αυτό το δεδομένο, οι άνθρωποι που διερεύνησαν την υπόθεση, ανακάλυψαν ότι ο Malarz και Kascegowski ήταν το ίδιο πρόσωπο. Τελικά βρίσκουν τον Kascegowski ο οποίος δηλώνει κατηγορηματικά ότι εκτός από 150.000 ζλότυ που πήρε από τον Πρέσβη για μικροεπισκευές της Πρεσβείας, δεν έχει ιδέα για τα 2.800.000 ζλότυ και δεν έχει πατήσει το πόδι του στην Πρεσβευτική κατοικία!!! Άρα ή ο περί ου ο λόγος Πολωνός είναι συνένοχος σε κάποια απάτη ή ο Πρέσβης έχει πλαστογραφήσει την υπογραφή του, αφού βεβαίωσε το «γνήσιο της υπογραφής» στην απόδειξη που έστειλε στο Υπουργείο Εξωτερικών και βρίσκεται στα χέρια μας.

«ΤΩΡΑ ΔΕΝ ΜΕ ΣΩΖΕΙ ΤΙΠΟΤΑ»

«Τώρα δεν με σώζει τίποτα». Με αυτήν τη χαρακτηριστική φράση αντέδρασε, ο κ. Ρετάλης, όταν ο Πρέσβης του Βερολίνου κ. Ελευθεριάδης του τηλεφώνησε ειδο-

ποιώντας ότι θα έλθει στη Βαρσοβία ύστερα από διαταγή του Υπουργού Εξωτερικών, για να διαλευκάνει την υπόθεση.

Αυτή όμως η αντίδραση, δεν οδήγησε τον κ. Ρετάλη σε ηττοπάθεια. Διοργανώνοντας την άμυνά του, δεν δίστασε να χρησιμοποιήσει όλα τα μέσα για την απόδειξη της αθωότητάς του. Έτσι επεδίωξε να πείσει τον τώως κλητήρα της Πρεσβείας κ. Κουραχάνη, ο οποίος απελύθηκε μετά από ένα επεισόδιο στα σύνορα, να καταθέσει ότι «οι εργασίες έγιναν από ιδιώτες, κι όλα τα άλλα είναι ψέματα». Δυστυχώς για τον κ. Ρετάλη, η συζήτηση αυτή μαγνητοφωνήθηκε και είναι αποκαλυπτική: Για παράδειγμα, υπόσχεται στον κ. Κουραχάνη, με αντάλλαγμα μια ευνοϊκή κατάθεση, ότι θα τον ξαναπροσλάβει «μόλις αλλάξει η ροή των πραγμάτων, επειδή ξέρει ότι είναι εθνικόφρων» ή επικαλείται τη φιλία του με τον Υπουργό Προεδρίας κ. Κουτσόγιωργα, ο οποίος του δήλωσε ότι ο Διευθυντής του Γραφείου Τύπου της Πρεσβείας στη Βαρσοβία κ. Μ. Δραγούμης «δεν είναι δικός μας».

Δυστυχώς ο τελευταίος, παρότι έχει παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαλεύκανση της υπόθεσης, αρνήθηκε να μας μιλήσει γι' αυτήν, αν και του εξηγήσαμε ότι ένας από τους σκοπούς του ταξιδιού μας στη Βαρσοβία, ήταν ακριβώς η επί τόπου διερεύνησή της. Προσφέροντάς μας πολύτιμες υπηρεσίες για το υπόλοιπο δημοσιογραφικό ρεπορτάζ που έπρεπε να φέrouμε σε πέρας, αρκέστηκε μόνο να υπογραμμίσει ότι τα όσα έκανε «δεν εντάσσονται στη γνωστή αντίθεση Γραφείων Τύπου - Διπλωμάτων αλλά αποσκοπούν αποκλειστικά στη βελτίωση της κατάστασης και την κάθαρση της Πρεσβείας», και δεν θέλησε να σχολιάσει τους υπαινιγμούς του κ. Ρετάλη για τον κ. Κουτσόγιωργα.

Απομένει το ερώτημα αν από πλευράς κυβέρνησης υπάρχει κάποια πρόθεση κάλυψης του κ. Ρετάλη. Η σχετικά αργοπορημένη απόφαση του Υπουργείου Εξωτερικών για τη διενέργεια ανακρίσεων, η προειδοποίηση του κ. Ρετάλη από τον Πρέσβη του Βερολίνου, ότι «θα έρθει σε ένα μήνα για την υπόθεση» (πράγμα που έδινε όλο τον καιρό στον υπό κατηγορία Πρέσβη να εξαφανίσει όλα τα «επικίνδυνα στοιχεία») ή τέλος κάποιες «φιλίες» του πρέσβη με πολιτικά πρόσωπα (που έλαβαν χώρα σε όχι και τόσο αθώα «θεάματα» της Βαρσοβίας στα οποία αν χρειαστεί θα επανέλθουμε), είναι μόνο ορισμένες ενδείξεις.

Υπάρχουν βέβαια, από την άλλη πλευρά, οι διαβεβαιώσεις της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ για την πάταξη των σκανδάλων (και στην περίπτωσή μας τα πράγματα είναι πολύ καθαρά) ή ακόμα οι επανειλημμένες δηλώσεις του Συλλόγου Διπλωματικών, ο οποίος βεβαιώνει ότι είναι έτοιμος να εξετάσει συγκεκριμένες περιπτώσεις, και θα πρέπει ίσως να ξεκινήσει με μία χαρακτηριστική. Υπάρχει άραγε τίποτα —ή κάποιος— που να μπορεί να σώσει τον κ. Ρετάλη;

ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ: Εν αναμονή της διασαφήνισης των ρώσικων προθέσεων

Η αποχώρηση της Ρωσίας από τις διαπραγματεύσεις για τον περιορισμό των πυρηνικών πυραύλων μέσου βεληνεκούς της Γενεύης, αν και αιφνιδίασε την κοινή γνώμη, δεν ήταν κεραυνός εν αιθρία. Στις 21 Νοέμβρη μια ανακοίνωση του Tass διατεινόταν ότι ο αμερικάνος διαπραγματευτής Νίτσε είχε ανεπίσημα (προτείνει στη σοβιετική πλευρά τη μείωση των πυραύλων SS-20 στο επίπεδο του αγγλο-γαλλικού πυρηνικού οπλοστασίου με αντάλλαγμα την αναβολή της εγκατάστασης των αμερικάνικων πυραύλων. Το Tass προσέθετε ότι η πρόταση αυτή θα μπορούσε να αποτελέσει μια βάση αποδεκτή και από τις δύο πλευρές. Παρερμηνεύοντας προσωπικές ίσως απόψεις του Νίτσε, οι Ρώσοι καθιστούσαν σαφή τα όρια στα οποία θα ανεχόντουσαν να κινηθούν οι διαπραγματεύσεις της Γενεύης.

Η διάψευση της ανακοίνωσης από το Σταϊντ Ντιπάρτμεντ (αξιωματούχος του δήλωσε ότι «δεν βλέπουμε κανένα λόγο να μετατρέψουμε μια ρώσικη πρόταση σε αμερικάνικη»), και η κατηγορηματική άρνηση των αμερικάνων να διαπραγματευθούν πάνω σε μια τέτοια βάση, αποδείκνυε ότι η «διπλή απόφαση» του ΝΑΤΟ (διεξαγωγή συνομιλιών κάτω από την ταυτόχρονη απειλή της εγκατάστασης πυραύλων) δεν ήταν μια μπλόφα που θα αποκαλυπτόταν την ύστατη στιγμή. Έτσι όταν το βράδυ της Τρίτης 22 Νοέμβρη η Μπούντεσταγκ ενέκρινε την ανάπτυξη των Πέρσιγκ-2 στο γερμανικό έδαφος με ψήφους 286 έναντι 226, η αποχώρηση της ρώσικης πλευράς από τις διαπραγματεύσεις της Γενεύης ήταν ήδη προαποφασισμένη. Την ίδια μέρα ο Πονομαριώφ, γραμματέας του ΚΚΣΕ σε άρθρο του επιβεβαίωσε ότι «η εμφάνιση των νέων αμερικάνικων πυραύλων καθιστά αδύνατη τη συνέχεια των διαπραγματεύσεων».

Η επίσημη αναγγελία της αποχώρησης των Ρώσων από τις διαπραγματεύσεις, που έγινε από τον Κβιτσίνσκι, τον σοβιετικό διαπραγματευτή, στις 23 Νοέμβρη ήταν αναμενόμενη από τις ηγεσίες των Δυτικών. Όχι όμως και η έκταση των αλλαγών, που επιφέρει αυτή η απόφαση των Ρώσων, στη διεθνή τους στρατηγική.

Οι Αμερικάνοι πίστευαν ότι η αποχώρηση των Ρώσων, ήταν μια απεγνωσμένη κίνηση, επιβεβλημένη από την αποτυχία της πολιτικής τους, που απέβλεπε στο να προκαλέσει διαφωνίες ανάμεσα στις κυβερνήσεις των χωρών του ΝΑΤΟ ως προς την εγκατάσταση των αμερικάνικων

νικών πυραύλων, και ότι κατόπιν ωρίμου σκέψεως θα επανήρχοντο στις συνομιλίες. Ο εκπρόσωπος του Λευκού Οίκου μάλιστα δήλωνε στις 24 Νοέμβρη ότι «οι σοβιετικοί μας έχουν πει ότι πρόκειται περί συντόμου παύσεως και προβλέπουμε την επανέναρξη των διαπραγματεύσεων στις 7 με 8 Γενάρη». Την αμερικάνικη αυτή εκτίμηση ενίσχυε και η σχετική ανακοίνωση του Tass, σύμφωνα με την οποία «ο παρών γύρος των διαπραγματεύσεων» είναι εκείνος που «σταμάτησε». Η λέξη «γύρος» ή «φάση» χρησιμοποιείται από τη Μόσχα για να περιγράψει κύκλους συνομιλιών που τους διαδέχονται ολιγόμηνες παύσεις.

Η ανακοίνωση όμως του Αντρόπωφ το βράδυ της Πέμπτης 24 Νοέμβρη, ήρθε να διαλύσει τις αυταπάτες των Δυτικών. Στην ανακοίνωση αυτή, η διατύπωση «του παρόντος γύρου» αντικαταστάθηκε από τη φράση «έκανε αδύνατη την συμμετοχή» (της Ρωσίας στις συνομιλίες). Στην ίδια ανακοίνωση αναγγέλεται η άρση του περιορισμού της ανάπτυξης των SS-20 που είχε υποσχεθεί ο Μπρέζνιεφ τον Μάρτιο του '82 και η εγκατάσταση πυραύλων στην Ανατολική Γερμανία και την Τσεχοσλοβακία, όπλα που θα μπορούν να πλήξουν το αμερικάνικο έδαφος «σε ωκεανούς και θάλασσες» (όχι σε έδαφος όπως π.χ. Κούβα ή Νικαράγουα). Η υλοποίηση αυτών των αποφάσεων, τη δοκιμασία των οποίων οι αμερικάνοι προσπαθούν να υποβαθμίσουν για να μετριάσουν την ανησυχία της διεθνούς κοινής γνώμης, θα επηρεάσει ουσιαστικά το σκηνικό της αντιπαράθεσης των υπερδυνάμεων.

Η αναγκαία (για να ανταποκριθεί στις νέες απαιτήσεις) ανάπτυξη του στρατιωτικού τομέα της ρώσικης οικονομίας θα εντείνει τα προβλήματα της και θα προκαλέσει ανακατανομή της εξουσίας ανάμεσα στις ηγετικές ελίτ προς όφελος των στρατιωτικών. Συνδυασμένη συνέπεια αυτών, θα είναι η όξυνση του επεκτατικού χαρακτήρα της Ρωσίας. Παράλληλα η αύξηση της διεθνούς έντασης, θα ενισχύσει την παγκόσμια πόλωση, που το λιγότερο οδυνηρό αποτέλεσμά της για τους Δυτικούς θα είναι η δυσκολία οικονομικής πρόσβασής τους στις πολυάριθμες χώρες του τρίτου κόσμου που πολιτικά επηρεάζονται από τη Ρωσία.

Αλλά και η συνοχή του Δυτικού κόσμου θα τεθεί σε δοκιμασία με την εφαρμογή των αποφάσεων του Αντρόπωφ. Η ανάπτυξη του ειρηνιστικού κινήματος όχι μόνο δεν θα ανασταλεί, αλλά θα επε-

κταθεί και στην Αμερική, που θα απειλείται από πυρηνικούς πυραύλους εξίσου με την γηραιά ήπειρο. Στη συνδυασμένη κινητοποίηση της κοινής γνώμης σ' όλη την Δύση είναι αμφίβολο αν θα αντισταθεί με την ίδια επιτυχία η πολιτική της ηγεσία, όπως φέτος.

Οι Αμερικάνοι, προκειμένου να καθησυχάσουν τους Ευρωπαίους, αρνούνται τις προοπτικές αυτές και ισχυρίζονται ότι θα τους αφήσει παγερά αδιάφορους η όποια πρωτοβουλία των Ρώσων εκτός από μια εγκατάσταση πυραύλων στην Κούβα. Άλλωστε στους «σκληρούς» και αδιάλλακτους που περιβάλλουν τον Ρήγκαν μια τέτοια εξέλιξη είναι ευπρόσδεκτη, γιατί πιστεύουν ότι η Ρωσία σε κανένα πεδίο δεν θα μπορέσει να ανταγωνιστεί νικηφόρα την Αμερική.

Τα ερωτηματικά όμως δεν τίθενται στο κατά πόσο θα επιδεινωθεί η διεθνής κατάσταση, αλλά στο κατά πόσο η Ρωσία θα προχωρήσει στην υλοποίηση των προτάσεων που ανήγγειλε ο Αντρόπωφ.

Στην ρώσικη κοινωνία υπάρχει σήμερα ένα κενό εξουσίας. Ο Αντρόπωφ που έχει καταγραφεί σαν «μεταρρυθμιστής» δεν έχει εμφανιστεί δημόσια εδώ και εκατό μέρες, λόγω της αρρώστειάς του. Η ανακοίνωσή του, που διαβάστηκε από εκφωνητή της τηλεόρασης και όχι από τον ίδιο, όταν αναφέρεται στην εξουσία χρησιμοποιεί πληθυντικό.

Φαίνεται ότι στους κόλπους της σοβιετικής ηγεσίας βρίσκεται σε εξέλιξη μια διαμάχη ανάμεσα στους σκληροπυρηνικούς και τους μεταρρυθμιστές που απεικονίστηκε και στις ανακοινώσεις του Tass. Η αποχώρηση από τις διαπραγματεύσεις της Γενεύης πρέπει να ανταποκρίνεται στις επιδιώξεις και των δύο ομάδων και μ' αυτή την έννοια να βρίσκει σύμφωνη ολόκληρη τη σοβιετική ηγεσία. Όμως η κάθε ομάδα εντάσσει αυτή την κίνηση με διαφορετικό τρόπο στη στρατηγική της.

Για τους σκληροπυρηνικούς η αποχώρηση είναι ένα αποφασιστικό βήμα. Ενσχύεται έτσι η διεθνής ένταση, που θα παγιώσει την δυσπραγία της ρώσικης οικονομίας καθώς αυτόματα θα διογκώνεται ο στρατιωτικός της τομέας.

Για τους μεταρρυθμιστές η αποχώρηση είναι περισσότερο μια κίνηση τακτικής, ένας διαπραγματευτικός ελιγμός προκειμένου να εκβιαστούν οι Αμερικάνοι να προσεγγίσουν τις σοβιετικές απόψεις. Για τους μεταρρυθμιστές που επιδιώκουν τον ορθολογισμό και την αποδέσμευση των παραγωγικών διαδικασιών από τις κομματικές ντιρεκτίβες, οι οικονομικές σχέσεις με τη Δύση (δάνεια, εισαγωγή τεχνολογίας κτλ.) είναι ζωτικές. Η ανατροπή όμως του συσχετι-

σμού **δυνάμεων** στην Ευρώπη που συνοδεύει την εγκατάσταση των αμερικάνικων πυραύλων, χαλαρώνει την πολιτική επιρροή που ασκεί η Ρωσία, με σοβαρές συνέπειες στις ρωσο-ευρωπαϊκές οικονομικές σχέσεις.

Είναι μάλιστα πολύ πιθανό οι μεταρρυθμιστές να έχουν αφήσει την πρωτοβουλία κινήσεων σήμερα στους αντιπάλους τους, ελπίζοντας ότι την κατάλληλη στιγμή θα μπορέσουν να κάνουν απο-

δεκτό σ' όλες τις τάσεις του κομματικού μηχανισμού τον συμβιβασμό που θα επιβάλλει στη Δύση το δέος μιας αδιάλλακτης σοβιετικής ηγεσίας.

Η εξέλιξη της αντιπαράθεσης ανάμεσα στις δύο ομάδες της σοβιετικής ηγεσίας θα είναι αποφασιστική, για τον ανταγωνισμό των δύο υπερδυνάμεων. Μέχρι την έκβασή της, η θερμοκρασία θα ανεβαίνει σ' όλες τις γωνιές του πλανήτη μας.

ΒΟΛΙΒΙΑ: Η Αριστερή κυβέρνηση ανάμεσα στα Συνδικάτα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

Μέσα σε μια παγκόσμια συγκυρία που επισκιάζεται από το θέαμα και το δράμα, η μακρινή μας Βολιβία διεκδικεί τη δική της παρουσία στον χώρο της διεθνούς επικαιρότητας. Στο επίκεντρο μιας εξελισσόμενης σύγκρουσης ανάμεσα στην αριστερή κυβέρνηση και στα εργατικά συνδικάτα βρίσκεται το ζήτημα του πώς θα αντιμετωπίσει η χώρα το τεράστιο χρέος της προς το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Ένα χρόνο μετά τη θριαμβευτική νίκη της Αριστεράς, η Βολιβία ξαναζει στιγμές πολιτικής έντασης που δημιουργούν ερωτηματικά (αλλά και κάποιες ελπίδες) όχι μόνο για το μέλλον και τον προσανατολισμό της νεαρής δημοκρατίας, αλλά και για όλες τις χώρες που η θέση τους στη διεθνή οικονομία, τους δημιουργεί ανάλογα διλήμματα.

Χώρα ηπειρωτική, στην καρδιά της Λατινικής Αμερικής, η Βολιβία είναι γνωστή στη Δύση από την εκλεκτής ποιότητας κοκαΐνη της. Η παράνομη καλλιέργεια και επεξεργασία της κοκαΐνης δεν αποτελεί μια περιθωριακή δραστηριότητα. Αντίθετα, η «παρα-οικονομία» που αρθρώνεται γύρω της είναι τέτοιας έκτασης που της έδινε το δικαίωμα να διεκδικεί το νόμιμο μερίδιό της στην άσκηση της πολιτικής εξουσίας. Κάτι που οι στρατιωτικές χούντες (γνωστές σαν «χούντες της κοκαΐνης») ποτέ δεν αρνήθηκαν, ενώ επιπλέον ανέλαβαν εργολαβικά τη διάθεση της κοκαΐνης στις αγορές της Δύσης.

Η διαφθορά όμως που κυριάρχησε στους κόλπους των στρατιωτικών, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη ενός ισχυρού εργατικού κινήματος, οδήγησε τη στρατιωτική χούντα σε κατάρρευση.

Στις εκλογές που έγιναν στις 10 Οκτώβρη του 1982, ο Σιλ Ζουάζο επικεφαλής του μετώπου της Αριστεράς U.D.P. (*Λαϊκή Δημοκρατική Ένωση*) θριάμβευσε. Στην U.D.P. συμμετείχαν, το *Εθνικιστικό Επαναστατικό Κίνημα της Αριστεράς (M.N.R.I.)* του Ζουάζο, η μεγαλύτερη

εκλογική δύναμη της χώρας, που εκφράζει εργατικά, αγροτικά και μικροαστικά στρώματα, το *Κομμουνιστικό Κόμμα της Βολιβίας* που έχει ισχυρή πρόσβαση στα συνδικάτα και στους διανοούμενους, και το *MIR* που συσπειρώνει τους ριζοσπαστικοποιημένους αγρότες και τα φτωχά στρώματα της εργατικής τάξης που ζει στις περιφέρειες των αστικών κέντρων.

Με την τεράστια συναίνεση που απέσπασε ο Ζουάζο από ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών δυνάμεων προχώρησε στην πλήρη αποκατάσταση των δημοκρατικών ελευθεριών, την κατοχύρωση των συνδικαλιστικών και πολιτικών δικαιωμάτων και δημιούργησε θεσμούς λαϊκής συμμετοχής στην προοπτική μιας συγκυβέρνησης με τα εργατικά συνδικάτα.

Η διεθνής κρίση, το κατατρακύλισμα των τιμών των μετάλλων (που αποτελούν τη βασική συναλλαγματοφόρα πηγή της Βολιβίας) στη διεθνή αγορά, και το χρέος 2,8 δισεκατομμυρίων δολαρίων που του κληρονόμησε η χούντα, δεν άφηναν περιθώρια για την εφαρμογή μιας οικονομικής πολιτικής που στόχο θα είχε την άνοδο του βιοτικού επιπέδου. Μέσα σ' ένα χρόνο, ο υπουργός οικονομικών άλλαξε τρεις φορές. Η αδυναμία της κυβέρνησης να χαράξει μια σταθερή γραμμή επιδείνωσε την οικονομική κατάσταση.

Η οικονομία βρίσκεται αυτή τη στιγμή στα πρόθυρα της χρεωκοπίας, πράγμα που ώθησε τον Ζουάζο να αναζητήσει καινούργιους συμμάχους. Η προσέγγισή του με τους Χριστιανο-Δημοκράτες (κόμμα της μεσαίας αστικής τάξης) έπληξε τη συνοχή του κυβερνητικού συνασπισμού. Στις 20 Γενάρη του 1983, το MIR παραιτήθηκε από τις κυβερνητικές θέσεις που κατείχε και αποχώρησε από την U.D.P.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, στη βοήθεια του οποίου έχει καταφύγει ο Ζουάζο, προκειμένου να του χορηγήσει ένα δάνειο 350 εκατομμυρίων δολαρίων

απαιτεί την εφαρμογή μιας μονεταριστικής οικονομικής πολιτικής. Στα μέσα Νοέμβρη αναγγέλλεται μια πολιτική λιτότητας βασισμένη στην ισχυρή υποτίμηση του πέσο (του εθνικού νομίσματος) και στην αύξηση των τιμών των τροφίμων.

Τα συνδικάτα των μεταλλωρύχων αντιδρούν άμεσα και ρίχνουν το σύνθημα της απεργίας που υιοθετείται από πολλές εργατικές ενώσεις. Στις 21 Νοέμβρη, η απεργία παραλύει την Βολιβία, και οι εργατικές διαδηλώσεις συγκλονίζουν τη Λα Παζ. Όλοι οι ζωτικοί τομείς της οικονομίας έχουν νεκρώσει. Τα ορυχεία, τα μαγαζιά, οι δημόσιες μεταφορές δεν λειτουργούν.

Η Κεντρική Εργατική Ομοσπονδία, που καθοδηγεί την απεργία καλεί την κυβέρνηση να απορρίψει τους όρους του Δ.Ν.Τ., και να προχωρήσει σε μονομερή καταγγελία των συμβάσεων δανειοδότησης. Δηλαδή την καλεί να αρνηθεί να πληρώσει το εξωτερικό χρέος.

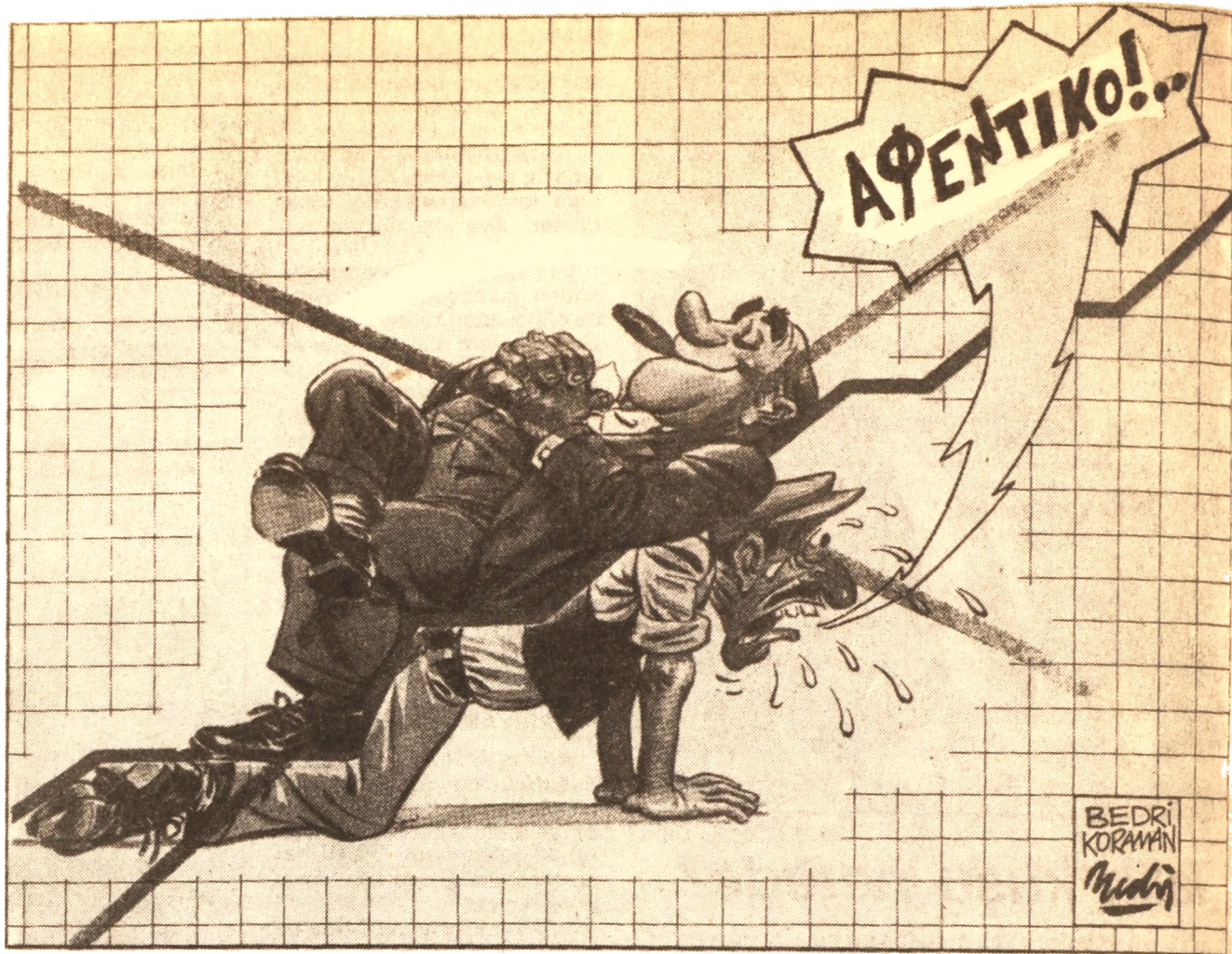
Στις 22 Νοέμβρη, η Γερουσία σε αντίθεση με την γραμμή που έχει κυριαρχήσει στους κόλπους της κυβέρνησης, ψηφίζει με μεγάλη πλειοψηφία, αύξηση 100% του βασικού μισθού.

Τη διάσταση κυβέρνησης - συνδικάτων, караδοκούν για να εκμεταλλευθούν οι στρατιωτικοί. Το ενδεχόμενο ενός νέου στρατιωτικού πραξικοπήματος προβάλλει όλο και πιο απειλητικό.

Η έκβαση της διαμάχης που συγκλονίζει τη Βολιβία, θα έχει διεθνή αντίκτυπο αρκετά ισχυρό. Γιατί αν μια αριστερή κυβέρνηση μιας υπερ-χρεωμένης χώρας που έχει τη συναίνεση του συνόλου σχεδόν του πληθυσμού δεν μπορεί να αντισταθεί στις επιταγές του Δ.Ν.Τ., τότε και καμιά άλλη κυβέρνηση δεν θα τολμήσει να το κάνει. Αν όμως τα συνδικάτα επιβάλουν τη γραμμή της άρνησης πληρωμής του εξωτερικού χρέους και η κυβέρνηση κατορθώσει να αντισταθεί στις έντονες πολιτικές και οικονομικές πιέσεις που θα της ασκηθούν, τότε το πλήγμα που θα έχουν υποστεί οι διεθνείς οικονομικές δεσμεύσεις και σχέσεις θα έχει σαν συνέπεια τον κλονισμό του παγκόσμιου πιστωτικού συστήματος. Γιατί αν μια τέτοια λύση αποδειχθεί εφικτή και βιώσιμη, θα υιοθετηθεί - ανενδοίαστα από το σύνολο των υπερχρεωμένων χωρών του τρίτου κόσμου. Το Δ.Ν.Τ. είναι αποφασισμένο για να αποτρέψει μια τέτοια εξέλιξη, να συντρίψει τον πρώτο που θα διασάλευε τη διεθνή οικονομική τάξη. Ο Ζουάζο φαίνεται ότι αισθάνθηκε αρκετά αδύναμος για να αντιπαρατεθεί στο Δ.Ν.Τ., και δεν θα 'θελε να διακινδυνεύσει την τύχη της νεαρής δημοκρατίας της Βολιβίας.

Γιατί ο δεκάχρονος Χασάν έγινε μικρο- πωλητής

Σκίτσο τουρκικής εφημερίδας —τολ-
μηρό για τις σημερινές συνθήκες
λογοκρισίας— που μιλά όχι μόνο για
την εκμετάλλευση των εργαζομένων
αλλά και την καταβράθρωση όλης της
οικονομίας.

ή ο κατήφορος της τουρκικής οικονομίας

της Αμαλίας Βαν Χέντ

Δυο πράγματα πρέπει να προσέχει κάθε μέρα ο δεκάχρονος Χασάν, πριν αρχίσει να πουλά τηνπραμάτεια του —χένα, στυλό, και σουγιάδες— στο πλοίο απ' τη ευρωπαϊκή προς την ασιατική πλευρά της Πόλης. Πρώτον να μην υπάρχει ανάμεσα στους ταξιδιώτες κανένας αστυνομικός ή στρατιωτικός και δεύτερο να τύχει ο ελεγκτής εισητηρίων γνωστός και εύκολος στο «λάδωμα». Αν και οι δυο προϋποθέσεις εκπληρώνονται, ο Χασάν υψώνοντας την παιδική φωνή του, με στόμφο «μεγάλου», διαλαλεί τα προσόντα του εμπορεύματός του: η χένα ομορφαίνει τα μαλλιά των γυναικών, θα πει, τα γερμανικά στυλό είναι αθάνατα και οι ελβετικοί σουγιάδες σε βγάζουν ασπροπρόσωπο σε κάθε δύσκολη κατάσταση.

Στη διάρκεια του μικρού ταξιδιού απ' τη μια πλευρά του Βοσπόρου στην άλλη, ο Χασάν δεν κατόρθωσε να πουλήσει εκείνη τη μέρα τίποτε. Γι' αυτόν το περίφημο «οικονομικό θαύμα του Βοσπόρου» που ανακάλυψαν τα δυο τελευταία χρόνια διάφοροι διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί παραμένει ένα μακρινό όνειρο.

Οι αριθμοί ευημερούν

Τον Απρίλιο του '83 ο γερμανός Dr. Rolf Geberth, γενικός γραμματέας της «Οργάνωσης Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης» (ΟΟΣΑ) και ειδικός για την Τουρκία, θα υποστηρίξει: «η Τουρ-

κία είναι ένα πειστικό παράδειγμα, για το πώς ένα αναπτυσσόμενο κράτος ξεπερνά μια βαθιά κρίση με μια σχεδόν απίστευτη επιτυχία».

Ο δόκτορας Geberth αναφερόταν αναμφισβήτητα στην κρίση του '79. Η Τουρκία, υπερχρεωμένη στο εξωτερικό με περίπου 20 δισεκ. δολάρια, αδυνατούσε να πληρώσει τα ληξιπρόθεσμα χρέη της. Η κατηγορηματική άρνηση των διεθνών τραπεζών να της χορηγήσουν και άλλα δάνεια είχε σαν αποτέλεσμα να ξεσπάσει η χρόνια έρπουσα οικονομική κρίση.

Η έλλειψη «σκληρού» συναλλάγματος (δολάρια, φράγκα και γερμανικά μάρκα), που η γειτονική χώρα προμηθευόταν στη διάρκεια του '70 κατά το πλείστον με τη μορφή δανείων από τις τράπεζες του εξωτερικού, οδήγησε αυτόματα και σε άλλες ελλείψεις. Οι μηχανές, οι πρώτες ύλες, τα προϊόντα και ιδιαίτερα το know-how των αναπτυγμένων χωρών, που πληρώνονταν μέχρι τότε σε ξένο συνάλλαγμα, και απ' τα οποία η βιομηχανία της Τουρκίας —όπως των περισσότερων αναπτυσσόμενων χωρών— είναι άμεσα εξαρτημένη, έπαυσαν να περνούν το κατώφλι της Τουρκίας. Ξαφνικά παρατηρήθηκε σε μια χώρα, η οποία κάτω από συνηθισμένες συνθήκες πλέει στο λάδι, έλλειψη λαδιού, γιατί δεν υπήρχε η πρώτη ύλη για τη συσκευασία του τενεκεδένιου κουτιού. Η κρατική βιομηχανία τρακτέρ

μπορούσε να εκμεταλλευτεί μόνο το 10% της ικανότητάς της, η ιδιωτική βιομηχανία κεραμικών το 25%. Η αυξημένη ζήτηση σε σχέση με τη συνεχώς μειωμένη προσφορά προϊόντων πέταξε τις τιμές στα ύψη. Τέλος του '79 ο πληθωρισμός στη Τουρκία είχε ξεπεράσει κατά πολύ το όριο του 100%.

Η αστική κυβέρνηση Ντεμιρέλ, κάτω από συστάσεις και πιέσεις του εγχώριου μεγάλου κεφαλαίου και των ξένων οικονομικών παραγόντων από τις αρχές του '60 ένθερμος υποστηρικτής του «οικονομικού φιλελευθερισμού», δεν είχε πατην πολυτέλεια της εκλογής.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

Για την ανάρρωση της πάσχουσας Τουρκίας το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο είχε έτοιμη τη συνταγή: προώθηση των εξαγωγών. Το σκεπτικό ήταν σχετικά απλό: Για να μπορέσει η Τουρκία και στο μέλλον να πληρώνει τα δάνειά της καθώς και να αγοράσει τα ακριβά και για τη βιομηχανία της απαραίτητα προϊόντα των αναπτυγμένων χωρών, θα έπρεπε τα έσοδα των εξαγωγών της να φτάνουν τουλάχιστον κατά προσέγγιση τα έξοδα των εισαγωγών.

Για το όραμα αυτό έλειπε όμως στην Τουρκία η βιομηχανία εξαγωγών. Οι παραδοσιακές της εξαγωγές περιορίζονται στα γεωργικά και ανεπεξέργαστα προϊόντα. Για το «χτίσιμο» μιας νέας βιομηχανίας το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

επέβαλε τη λήψη των ακόλουθων μέτρων:

- τη θαρραλέα υποτίμηση της λίρας έναντι του ξένου συναλλάγματος, ώστε τα τουρκικά προϊόντα να γίνουν «φτηνά» ή αλλιώς ανταγωνίσιμα·
- τη γενναία ενίσχυση των μεγάλων εξαγωγικών μονάδων από μέρους του κράτους·
- την άρση όλων των περιορισμών για το ξένο κεφάλαιο· και τέλος
- την εξοικονόμηση οικονομικών πόρων —για ενίσχυση παραγωγικών επενδύσεων— απ' τους μισθούς των εργαζομένων.

Απ' την πλευρά του, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο σε συνεργασία με τον ΟΟΣΑ και τις άλλες διεθνείς Τράπεζες δέχτηκαν να χορηγήσουν στην Τουρκία επιπλέον δάνεια και μια παράταση χρόνου για την επιστροφή των χρεών της (Debt re-scheduling).

Μια σχεδόν απίστευτη επιτυχία

Ακόμη και σήμερα οι «ισχυροί» της τουρκικής οικονομίας —Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, ο «πρωθυπουργός» Οζάλ και το Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας— μαλώνουν μεταξύ τους, για το ποιος θα 'πρεπε να εισπράξει τα κέρδη των οικονομικών «επιτυχιών». Σαν επιτυχίες αναφέρονται η μείωση του πληθωρισμού από το καταστροφικό ποσοστό των 130% πριν το πραξικόπημα στο 30% του '82, ο διπλασιασμός των εξαγωγών από 3 δις το '80 σε περίπου 6 διςεκ. δολάρια το '82, η αύξηση του εθνικού εισοδήματος και η μείωση του εμπορικού ελλείματος από 3.1 δις δολάρια του '80 σε 1 δις. το '82.

Οι επιτυχίες του '80-'82 άρχισαν να χάνουν όμως τη λάμψη τους. Ο πληθωρισμός αυτό το χρόνο τρέχει με 36% και αναμένεται να ξεπεράσει και το όριο του 40%. Ο νέος πρωθυπουργός θα αναγκαστεί να αυξήσει τις τιμές των προϊόντων των κρατικών υπηρεσιών (ηλεκτρισμός, νερό, κτλ.) που αναβλήθηκαν λόγω των εκλογών. Οι εξαγωγές μειώθηκαν, μια και οι κύριες χώρες - πελάτες των τουρκικών εξαγωγών, (Ιράν και Ιράκ), δυο χρόνια μετά το διαρκή πόλεμο μεταξύ τους, δεν έχουν πια «ρευστό» και αν παραγγέλνουν στην Τουρκία, οι παραγγελίες πληρώνονται μόνο με πιστώσεις. Με τη μείωση των εξαγωγών μειώθηκε συγχρόνως και η παραγωγικότητα των μεγάλων εξαγωγικών μονάδων, που τα δυο τελευταία χρόνια κρατήθηκε τεχνητά λόγω των νέων δανείων σε υψηλά, για την Τουρκία, επίπεδα. Επιπλέον η διαρροή ξένου κεφαλαίου προς την Τουρκία, που παρατηρήθηκε στη χώρα μετά την εφαρμογή αποφάσεων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου σημείωσε «τους

πρώτους 8 μήνες του '83 μείωση κατά 49.3% σε σύγκριση με το τελευταίο χρόνο» (Cumhuriyet 10.9.83).

Και το πραγματικά καυτό πρόβλημα της Τουρκίας (έλλειψη αποθέματος ξένου συναλλάγματος) δεν έχει εκδηλωθεί ακόμη. Η παράταση χρόνου επιστροφής των δανείων της, που συμφωνήθηκε το '80 μεταξύ των διεθνών τραπεζών και της χώρας, τελειώνει τέλος του '85. Από κει και ύστερα η Τουρκία θα αναγκαστεί να πληρώνει 2.5 διςεκ. δολάρια κάθε χρόνο για τόκους ή για την εξόφληση προηγούμενων δανείων.

Το μονεταριστικό μοντέλο που προσφέρθηκε στην Τουρκία σίγουρα δεν ήταν θαυματουργό.

Ο πληθυσμός λιμοκτονεί

«Μπορούμε καθημερινά να παρακολουθούμε τη "λατινοαμερικανοποίηση" της χώρας μας», θα υποστηρίξει ένας απολυμένος από τη χούντα καθηγητής πανεπιστημίου. Και ο Ετσεβίτ: «Μόνο που στην Τουρκία εισάχθηκε από τους μονεταριστές ένα μοντέλο που ναυάγησε εδώ και καιρό στη Λατινική Αμερική» (Spiegel).

Στην «παραδειγματική Τουρκία» η εξοικονόμηση κεφαλαίου από τους μισθούς των εργαζομένων, που οι στρατηγοί και οι ξένοι οικονομικοί παράγοντες επέβαλαν με δικτατορικό τρόπο —διάλυση του συνδικαλιστικού κινήματος, φυλακίσεις των συνδικαλιστών, απαγόρευση απεργιών και ο αυστηρός έλεγχος όσων εργατικών οργανώσεων απόμειναν— είχε σαν αποτέλεσμα να πέσουν σταδιακά σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ οι πραγματικοί μισθοί σε επίπεδα χαμηλότερα της δεκαετίας του '70. Έτσι ένας εργάτης που δούλευε 44 λεπτά της ώρας για να αγοράσει ένα κιλό ψωμί το 1963 το Μάιο του '81, δούλευε 59 λεπτά και το Ιανουάριο του '82 χρειαζόταν κιόλας μια ώρα και 13 λεπτά.

Ο κατώτερος και επικρατέστερος μηνιαίος μισθός των 16.000 λιρών (6 χιλιάδες δρχ.) σε πραγματικούς αριθμούς δεν ξεπερνά τις 10.000 λίρες (Μιλλιέτ, 17.9.83). Ο μέσος μισθός των υπαλλήλων κυμαίνεται μεταξύ 30 και 50 χιλιάδων λιρών.

Σε σύγκριση με τους μισθούς, το κόστος ζωής αυξάνεται καθημερινά. Όπως λογάρισαν οι κρατικές στατιστικές, το «μικρότερο καλάθι της νοικοκυράς» για μια τετραμελή οικογένεια κοστίζει 32.000 λίρες το μήνα. Πράγμα που, για τους εργαζόμενους, σημαίνει εξαθλίωση και πείνα.

Άλλη σύγκριση: για πρώτη φορά μετά το '77 το ετήσιο κατά κεφαλήν εισόδημα κατέβηκε κάτω από 1.000 δολά-

ρια. Σε σχέση με το '80 (1.400 δολ.) η αγοραστική δύναμη του μισθού των Τούρκων εργαζομένων έχασε το 1/3 της αξίας της.

Η συγκράτηση των μισθών έφερε σαν επακόλουθο τη μείωση της ζήτησης προϊόντων στην εσωτερική αγορά. Επιπλέον η πρωτοφανής ενίσχυση των μεγάλων παραγωγικών μονάδων από το κράτος —χορήγηση δανείων με χαμηλούς τόκους— και η ανάγκη για αύξηση των εξαγωγών, πίεσε τις τιμές των βιομηχανικών προϊόντων κάτω του κόστους. Χιλιάδες μικρομεσαίοι δεν κατόρθωσαν να επιβιώσουν, με άμεση συνέπεια τα κέρδη να συσσωρεύονται σε λίγα χέρια.

Και τέλος ο εκσυγχρονισμός των μέσων παραγωγής στις αγροτικές περιοχές άφησε ελεύθερο ένα στρατό άνεργων, πρώην αγροτών μικρών μονάδων ή αγροτικών εργατών.

Η φυγή στις πόλεις

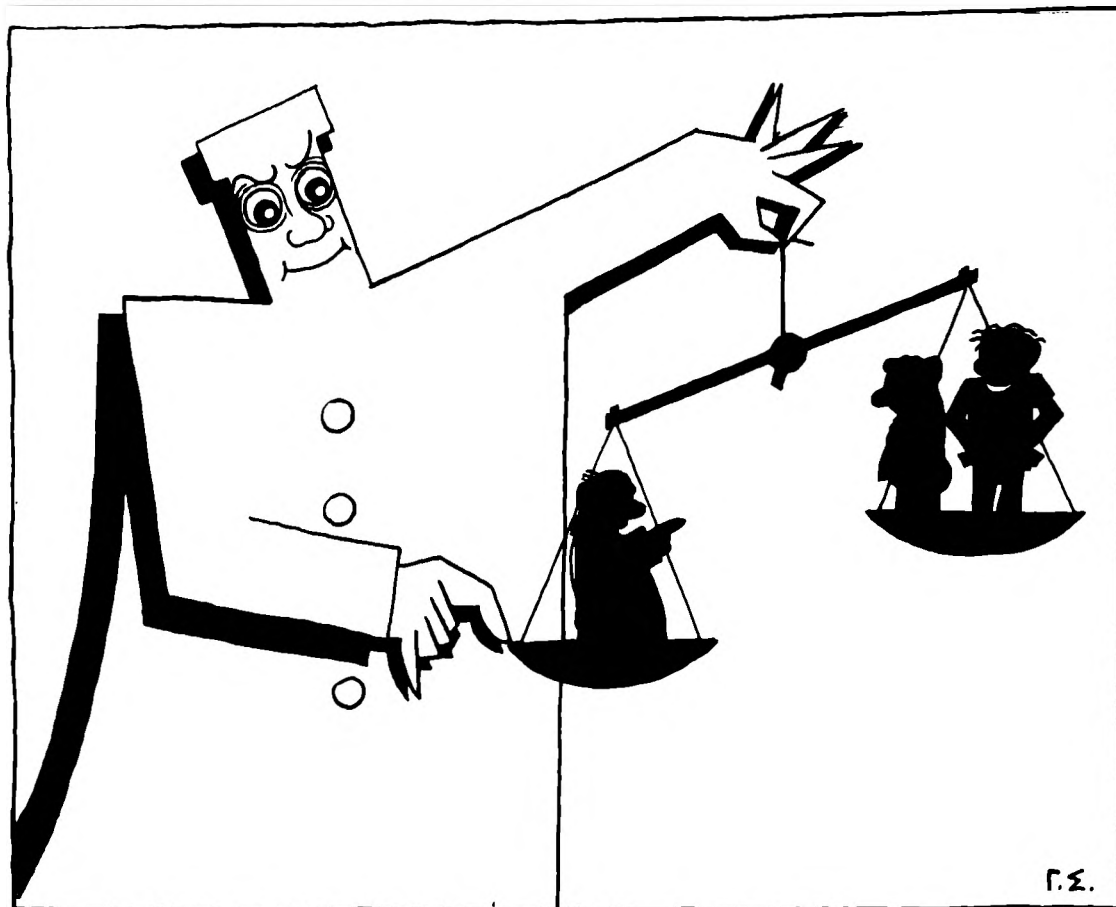
Οι πρώην μικρομεσαίοι των επαρχιών, οι αγρότες και οι κολίγοι των αγάδων από τις ανατολικές περιοχές ξεχύθηκαν απ' τις αρχές του '81 προς τις μεγαλουπόλεις, σ' ένα τρελό κυνηγητό για δουλειά. Λίγοι από αυτούς κατόρθωσαν να βρουν κάτι. Η ανεργία χτυπά τη χώρα ανελέητα. Ένα πέμπτο του ενεργού πληθυσμού (3.6 εκατομύρια Τούρκοι) είναι σήμερα με τις επίσημες πηγές, σήμερα άνεργοι.

Μπροστά σ' αυτή την ακατάσχετη φυγή των ανέργων προς τις μεγαλουπόλεις οι στρατηγοί αποφάσισαν να λάβουν νέα μέτρα. Την άνοιξη του '81 απαγόρευσαν ρητά την είσοδο των επαρχιωτών στις μητροπόλεις, αν οι τελευταίοι δεν είχαν προηγουμένως μια άδεια εργασίας ή κατοικίας. Με το επιχείρημα, ότι οι μικροπωλητές στους δρόμους και τα μικρά καφενεία κατά μήκος του Βοσπόρου δίνουν στους ξένους την εντύπωση μιας βαθιά ανατολίτικης εικόνας, διώχτηκαν όσοι από αυτούς δεν είχαν άδεια.

Βέβαια οι άνεργοι δεν γύρισαν πίσω στις επαρχίες τους. Στις μεγαλουπόλεις τρέφουν οι περισσότεροι ακόμη την ελπίδα πως κάπου, κάποτε θα βρουν κάποια εργασία. Προσωρινά ο δεκάχρονος Χασάν αντικαθιστά τον πατέρα του στην αναζήτηση πόρων ζωής.

Μόνο που ο μικροπωλητής Χασάν, ο αχθοφόρος Αλί και το λουστράκι ο Αχμέτ μπορεί σε λίγα χρόνια να καταφύγουν και πάλι στην τρομοκρατία, την πάταξη της οποίας επικαλέστηκε η Χούντα για το πραξικόπημά της. Θα ήταν ένας τρόπος εκδίκησης για τη συνεχή καθημερινή εξαθλίωσή τους.

□

Μια κρίση πολιτικής σκοπιμότητας υπό την κρίση του Συμβουλίου της Επικρατείας

του Βασίλη Θ. Κωστόπουλου

1. Το ιστορικό των προσφυγών.

Τα πρόσωπα και τα πράγματα

Οι «προσφεύγοντες» είναι καθηγητές των δύο μεγάλων Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της Αθήνας, του Πανεπιστημίου και του Μετσόβιου Πολυτεχνείου. Η συντριπτική όμως πλειοψηφία ανήκει στο δεύτερο. Καθηγητές έτσι απλά, καθηγητές «εν ενεργεία» ή ακόμα και «Τακτικοί καθηγητές» (παρά την κατάργηση του τίτλου «τακτικός» και την απαγόρευση χρησιμοποίησής του) είναι οι τίτλοι που συνοδεύουν τα ονόματα εκείνων που προσέφυγαν στο Συμβούλιο της Επικρατείας ζητώντας να ακυρωθούν οι πράξεις της διοίκησης (του Υπουργού Παιδείας και των Ιδρυμάτων στα οποία υπηρετούν) που εκδόθηκαν κατ' εφαρμογή του Ν. 1268/1982 «για τη δομή και τη λειτουργία των Α.Ε.Ι.», του γνωστού πλέον σαν «νόμου - πλαισίου», για την Ανώτατη Εκπαίδευση. Οι πρώην «τακτικοί Καθηγητές» λοιπόν εναντίον του νόμου - πλαισίου ή για να ακριβολογήσουμε εναντίον εκείνων των διατάξεων του που έθεταν τέρμα (ή έστω φαίνονται να απειλούν) στα διοικητικά τους προνόμια, αλλά κυρίως στο απερίσπαστο μέχρι τότε δικαίωμά τους, της αναπαραγωγής του είδους, που τους εξασφάλιζε το προηγούμενο νομικό καθεστώς του Ν. 5343/1932.

Ο λόγος: Το Σύνταγμα, στις διατάξεις του οποίου προσκρούουν —κατ' αυτούς— οι διατάξεις του «νόμου-πλαισίου».

Ποιες διατάξεις όμως του «νόμου - πλαισίου» προσβάλλονταν σαν αντισυνταγματικές και γιατί. Δύο υπήρξαν τα «μειζονα» θέματα, που αφορούσαν καίρια σημεία της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης: η διοίκηση των Α.Ε.Ι. και η υπηρεσιακή κατάσταση των πανεπιστημιακών δασκάλων. Και ειδικότερα:

α) η σύνθεση των εκλεκτορικών σωμάτων για την εκλογή της διοίκησης των νέων συλλογικών οργάνων των Α.Ε.Ι. (Πρυτάνεων, Αντιπρυτάνεων, Προέδρων Τμήματος).

Σύμφωνα με τους αιτούντες, οι διατάξεις του Ν. 1268/1982, που προβλέπουν τη συγκρότηση των παραπάνω εκλεκτορικών σωμάτων «δεν συνάδουν» προς τη συνταγματική επιταγή της «πλήρους αυτοδιοίκησης» των Α.Ε.Ι. (άρθρο 16 παρ. 5 του Συντάγματος) διότι παρέχουν το εκλογικό δικαίωμα και σε πρόσωπα άλλα πλην των Καθηγητών, «άλλως διότι δεν εξασφαλίζουν εις τους Καθηγητάς την εις το εκλεκτορικόν σώμα πλειοψηφίαν». (Αντί της διοίκησης των Α.Ε.Ι. αποκλειστικά από τους τακτικούς Καθηγητές, που προέβλεπε ο προηγούμενος Ν. 5343/1932, ο «νόμος - πλαίσιο» προβλέπει εκλογή των

*Ο συντάκτης του άρθρου παρέστη στη συζήτηση των προσφυγών στο Συμβούλιο της Επικρατείας για λογαριασμό του Πολυτεχνείου Κρήτης, του Πανεπιστημίου Πατρών και του Πανεπιστημίου Θράκης.

πανεπιστημιακών αρχών των συλλογικών οργάνων από ειδικό εκλεκτορικό σώμα, που απαρτίζεται —εκτός των εργαζομένων όλων των άλλων κατηγοριών στο Ίδρυμα— από ίσο αριθμό εκπροσώπων διδασκόντων, μελών του ΔΕΠ —Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού— και φοιτητών).

Στην παραπάνω αυτή κατηγορία ανήκουν ουσιαστικά δύο προσφυγές (αιτήσεις ακυρώσεως). Και οι δυο προέρχονται από Καθηγητές του Ε.Μ. Πολυτεχνείου. Η πρώτη 5 καθηγητών (Νικολόπουλος, Παντελίδης, Σαραβάκος, Μουρίκη και Παππάς). Η δεύτερη 18 Καθηγητών (Παρισάκης, Θεοχάρης, Κουρεμένος, Χαΐνης, Κουνάδης, Αρμένακας, Δασκαλόπουλος, Παπαγεωργίου, Τεγόπουλος, Λουκάκης, Κανάραχος, Λασκαρίδης, Ρακιντζής, Αμπακούμκιν, Λεωνίδου, Σάνδρης, Σεραφείμ, Κυριακόπουλος).

β) Η ένταξη του υπηρετούντος διδακτικού προσωπικού

Έξι τουλάχιστον προσφυγές στρέφονται εναντίον των αποφάσεων του Υπουργού Παιδείας με τις οποίες έγινε διαπίστωση της αυτοδικαιας ένταξης στις βαθμίδες Δ.Ε.Π., που καθιερώνει ο «νόμος - πλαίσιο», του ήδη υπηρετούντος στα Α.Ε.Ι. διδακτικού προσωπικού.

Σύμφωνα με τις προσφυγές αυτές, οι αυτοδικαιες εντάξεις του διδακτικού προσωπικού, που ήδη υπηρετούσε στα Α.Ε.Ι. κατά την έναρξη της ισχύος του «νόμου - πλαισίου», στις νέες βαθμίδες του Λέκτορα, Επίκουρου Καθηγητή, Αναπληρωτή Καθηγητή και Καθηγητή αντικείμενα στη συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της αυτοδιοίκησης των Α.Ε.Ι., διότι αποστερούν τα αρμόδια όργανά τους από το δικαίωμα να εκλέγουν και να προάγουν σε ανώτερες βαθμίδες το διδακτικό προσωπικό τους, άλλως διότι θεσπίζουν απ' ευθείας προαγωγή διδασκόντων χωρίς κρίση των αρμοδίων πανεπιστημιακών οργάνων.

Στη δεύτερη αυτή κατηγορία ανήκουν 4 προσφυγές των Π. Γεωργίου και Λ. Ρεσβάνη (Καθηγητών στη Φυσικομαθηματική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών), 1 προσφυγή 33 Καθηγητών του Ε.Μ.Π. (Αρμένακας, Λοΐζος, Ευφραιμίδης, Αμπακούμκιν, Γιώτης, Δασκαλόπουλος, Κουρεμένος, Θεοχάρης, Χαΐνης, Τε-

γόπουλος, Παππάς, Παπαγεωργίου, Παντελίδης, Αγγελόπουλος, Μουρίκη, Μπούρας, Δεκαβάλλας, Νικολόπουλος, Φικιώρης, Διάμεσης, Μυλωνάς, Κορωνάιος, Λουκάκης, Αθανασιάδης, Παρισάκης, Καμπούρης, Ρακιντζής, Κυριακόπουλος, Σαραβάκος, Μαραγκόζης, Σάνδης, Τσουτρέλης) και 1 προσφυγή 5 άλλων καθηγητών του Πανεπιστημίου Αθηνών (Σέκερης, Γεωργίου, Μαράκης, Παταριάς της ΦΜΣ και Χριστοφιλοπούλου της Φιλοσοφικής Σχολής).

Όλες αυτές οι παραπάνω προσφυγές συζητήθηκαν στις 3 Νοεμβρίου 1983 στο Γ' Τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας με πενταμελή «λόγω σπουδαιότητας» σύνθεση (5 Σύμβουλοι, 2 Πάρεδροι).

Κατά τη συζήτηση αυτή, για την οποία αφιερώθηκε ολόκληρη η μέρα, παρενέβησαν υπέρ του Υπουργείου Παιδείας, του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Ε.Μ.Π. και για τη διατήρηση των προσβαλλομένων πράξεων τα Πανεπιστήμια Θεσσαλονίκης, Πατρών, Ιωαννίνων, Θράκης και το Πολυτεχνείο Κρήτης.

Για τη συμπλήρωση του «ιστορικού» πρέπει να αναφερθεί ακόμα ότι υπήρξε και μία τρίτη κατηγορία προσφυγών Καθηγητών του Πανεπιστημίου Αθηνών με τις οποίες προσβάλλονταν οι υπουργικές αποφάσεις που διαπίστωναν τον χωρισμό των Σχολών σε Τμήματα, κατ' εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του «νόμου - πλαισίου» και που παραπέμφθηκαν λόγω αρμοδιότητας στο Δ' Τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Ακόμα υπήρξαν δύο μεμονωμένες προσφυγές που συζητήθηκαν. Η πρώτη του Ι. Δασκαλόπουλου, Καθηγητή της Νομικής Αθηνών, που προσέβαλε την πράξη εκείνη του Υπουργού Παιδείας, όπου ονομάζονταν «καθηγητής» (α' βαθμίδας) και από τον τίτλο του οποίου αφαιρέθηκε το επίθετο «τακτικός», που κατοχυρώνονταν —κατά τον αιτούντα— από το Σύνταγμα. Η δεύτερη 4 σπουδαστών του Ε.Μ.Π. (Ανδριακόπουλος, Πατριανάκος, Μπουχώρης, Ξανθέας), που προσέβαλαν σαν αντισυνταγματική τη διάταξη εκείνη του «νόμου - πλαισίου» που όριζε ότι η εκπροσώπηση των φοιτητών στα συλλογικά όργανα του Πανεπιστημίου θα γίνεται μέσω των Συλλόγων των φοιτητών.

2. Ο λόγος για τη συνταγματικότητα

Αν οι υποθέσεις που δικάζονταν στο Συμβούλιο της Επικρατείας άφηναν —κατά κανόνα— αδιάφορη την κοινή γνώμη, η συζήτηση των παραπάνω προσφυγών προκάλεσε τελικά το ενδιαφέρον της και εμφάνισε πρωτοσέλιδη τη σχετική ειδησεογραφία στις εφημερίδες.

Η αλήθεια είναι ότι το «έναυσμα» είχε ήδη δοθεί από το περασμένο καλοκαίρι με μια απόφαση του ίδιου του Γ' Τμήματος (την υπ' αριθμ. 3173/1983). Κρίνοντας μια προσφυγή κατά πράξης Προέδρου Τμήματος, που αφορούσε το θέμα μεταγραφής ενός φοιτητή του εξωτερικού (Αθ. Κόκκινου) στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, το Συμβούλιο της Επικρατείας, ασκώντας το λεγόμενο «παρεμπιπτόντα έλεγχο» της συνταγματικότητας των νόμων, έκρινε (χωρίς τέτοιο αίτημα να υπάρχει στη συγκεκριμένη προσφυγή) ότι «ο ούτως αναδεικνυόμενος Πρόεδρος του Τμήματος αποτελεί θεσμόν μη συνάδοντα προς το Σύνταγμα και συνεπώς αι υπ' αυτού εκδιδόμεναι πράξεις δεν είναι ισχυραί». Εν όψει όμως της σπουδαιότητας των ζητημάτων που γεννιούνται από τη συνταγματικότητα των σχετικών διατάξεων του «νόμου - πλαισίου», το Γ' Τμήμα (με τριμελή τότε σύνθεση) παρέπεμψε την υπόθεση στην Ολομέλεια, που όμως έμελε να μη συνέλθει ποτέ για την εκδίκαση αυτής της υπόθεσης, μια που —όπως είναι γνωστό— ο αιτών φοιτητής παραιτήθηκε από την προσφυγή του και η δίκη καταργήθηκε.

Η παρεξήγηση εδώ είναι περισσότερο από φανερή. Γιατί ο έλεγχος της συνταγματικότητας ενός νόμου που κάνουν τα δικαστήρια της χώρας μας (από τα Ειρηνοδικεία μέχρι τον Άρειο Πάγο και το Συμβούλιο της Επικρατείας) περιορίζεται μόνο στην κρίση εάν η συγκεκριμένη διάταξη νόμου απλά «συνά-

δει», όπως λέγεται, ή όχι προς τις συνταγματικές διατάξεις. Και όχι εάν ένας νόμος είναι καλύτερος ή έστω περισσότερο σύμφωνος με το Σύνταγμα.

Ποια είναι όμως η λογική των προσφυγών; Δεν είναι άλλη από τη μοιραία ταύτιση του προγενέστερου νομικού πλαισίου του Ν. 5343/1932 με το Σύνταγμα.

Αποτέλεσμα: αναβάθμιση ενός κοινού νόμου (και τι νόμου!!!) σε επίπεδο συνταγματικής διάταξης ή υποβάθμιση του Συντάγματος στο επίπεδο του κοινού αυτού νόμου. Δύο όψεις του ίδιου νομίσματος, ή της ίδιας λογικής που όμως δεν φαίνεται να αποθάρρυνε τους υποστηρικτές της, ούτε όταν επρόκειτο να ανατρέψει την κοινά παραδεγμένη ιεραρχική σχέση ανάμεσα στους κανόνες κοινού και συνταγματικού δικαίου.

Το ότι δε η λογική αυτή ασκείται τελείως ενσυνείδητα στο όνομα μιας δεδομένης πολιτικής και παιδαγωγικής αντίληψης (που εξέφραζε ο προηγούμενος νόμος 5343/1932) φαίνεται καθαρά μέσα από τα ίδια τα κείμενα των αιτήσεων ακυρώσεων που περιέχουν αναπόφευκτα πλήθος κρίσεων καθαρά πολιτικών.

Ας παρακολουθήσουμε δύο μόνο αποσπάσματα απ' αυτά, ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αλλά και αποκαλυπτικά (από την προσφυγή των Π. Νικολόπουλου κτλ.): «... κατά παράδοσιν και εντός του αυτού συνταγματικού πλαισίου η εκλογή των Πρυτανικών Αρχών ήτο αποκλειστικώς έργον των τακτικών Καθηγητών των Α.Ε.Ι...».

... «η επιβληθείσα πλήρως ανατροπή του κανόνος αυτού και η μετατροπή του Σώματος των τακτικών Καθηγητών εις μειοψηφίαν διά του Ν. 1268/1982... εξαφανίζει πλήρως την παιδευτική δράσιν του Καθηγητού και υποβαθμίζει ανεπιτρέπτως διά το μέλλον του τόπου την παρεχόμενην εκπαίδευσιν...»

... με τον Ν. 1268/1982 οι Καθηγητές «αποστερούνται υπό της Πολιτείας του κύρους εκείνου, το οποίον αποτελεί την απροσάλευτον βάσιν πάσης παιδαγωγίας, όταν μάλιστα αποτελεί κοινόν τόπον ή αφόρητος κομματικοποίησις των φοιτητικών συλλόγων ...» ενώ η κομματικοποίηση των συλλόγων των Καθηγητών, των περιβόητων «Ενώσεων», είναι ανύπαρκτη στην πολιτική και πανεπιστημιακή πραγματικότητα! ...)

Το ότι η επιχείρηση αντισυνταγματικότητας του «νόμου - πλαισίου» δεν μπορεί να έχει ουσιαστικό αντίκρυσμα και στο νομικό επίπεδο φαίνεται και από το γεγονός ότι οι συνταγματικές αρχές της ακαδημαϊκής ελευθερίας και της αυτοδιοίκησης

νηπιαγωγείο
το αστεράκι

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό αστεράκι».
- Μιά μικρή δασή μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο – Διδασκαλία και επίβλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλάτε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε γιά τό παιδί σας.

Γκόλφω Π. Εύθυμιού
Βαλσαμώνος 4 και Άσκληπιού τηλ. 6447830 – 3635419.

των Α.Ε.Ι. (που και οι ίδιοι οι προσφεύγοντες επικαλούνται) είναι από τη φύση τους αρχές γενικές και κατευθυντήριες για τον κοινό νομοθέτη. Είναι μ' άλλα λόγια αρχές που η υλοποίησή τους είναι αναγκαστικά σταδιακή και πάντοτε σχετική σε σχέση με την ιδεατή ολοκλήρωσή τους. Που από τα πράγματα ανατίθεται στον κοινό νομοθέτη που καλείται να τις εξειδικεύσει σύμφωνα με τις αντιλήψεις που κάθε φορά κρατούν και που ανταποκρίνονται (τουλάχιστον κατά τεκμήριο) στην εκφρασμένη βούληση της λαϊκής πλειοψηφίας¹.

3. Η αντιπαράθεση (πολιτική και νομική) Τα προβλήματα.

Παρά το γεγονός ότι η αντιπαράθεση στο Συμβούλιο της Επικρατείας έγινε «εφ' όλης της ύλης» (δεν έλλειψαν άλλωστε ούτε οι αναφορές στις «μπογιές στους τοίχους των Πανεπιστημίων», στις «βωμολοχίες των συνθημάτων», στην «αγροματοσύνη των σημερινών φοιτητών», και σε ολίγη... χιτλερική Γερμανία...), η επιχειρηματολογία στα δύο «μείζονα» θέματα που προαναφέρθηκαν παρουσιάστηκε ως εξής:

3.1. Στο θέμα της σύνθεσης των εκλεκτορικών Σωμάτων για την εκλογή Πρυτανικών Αρχών και Προέδρου Τμήματος (λέξεις - κλειδιά: τακτικός Καθηγητής, πλειοψηφία —έστω αλλά απόλυτη— ιδιαίτερη θέση Καθηγητών).

Εδώ, όπως προαναφέρθηκε, το πλαίσιο ήταν δεδομένο. Ήδη λίγους μήνες πριν, το Γ' Τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας είχε αποφανθεί με την υπ' αριθμ. 3173/1983 απόφασή του ότι:

● «ο νομοθέτης οφείλει να λαμβάνει υπόψιν την ιδιαίτεran θέσιν την οποία κατέχουν οι καθηγηταί των Α.Ε.Ι. έναντι των λοιπών ομάδων των μελών αυτών...»

● «ειδικότερον, ο νομοθέτης δύναται μεν... να προβλέπει την συμμετοχήν εις τα συλλογικά όργανα διοικήσεως των Α.Ε.Ι. διαφόρων ομάδων εκ των μελών αυτών, αλλά οφείλει εις εκπλήρωσιν του καθήκοντος προστασίας του ατομικού δικαιώματος προς ελευθέραν επιστημονικήν δράσιν, έρευναν και διδασκαλίαν... αφενός να συγκροτεί τας ομάδας αυτάς κατά τρόπον ομοιογενή, τουτέστιν εξ ατόμων τα οποία συγκροτούν τα αυτά προσόντα και ικανότητας και εκπληρούν την αυτή λειτουργία εντός του Πανεπιστημιακού χώρου, αφ' ετέρου να αναγνωρίζει την κατά τα ανωτέρω ιδιαίτεran θέσιν των καθηγητών κατανέμων κατά τοιούτον τρόπον τας ψήφους εις τας διαφόρους ομάδας, ώστε η απόλυτος πλειοψηφία να ανήκει εις το σώμα των καθηγητών, δι ό τι ούτω μόνον δύναται να διασφαλισθεί η ακώλυτος άσκησις του εις αυτούς, κατά πρωτεύοντα λόγον, ανήκοντος ατομικού δικαιώματος της επιστημονικής ερεύνης και διδασκαλίας και να επιτευχθεί εν γένει η ομαλή λειτουργία των Α.Ε.Ι.».

● «η κατανομή των ψήφων εις τας διαφόρους ομάδας (Δ.Ε.Π. —Φοιτητάς— Ε.Μ.Υ και Ε.Δ.Τ.Π.) δεν συνάδει προς την ανωτέρω συνταγματικήν επιταγήν, συμφώνως προς την οποίαν η πλειοψηφία πρέπει να ανήκει εις το Σώμα των Καθηγητών, ενώ εξάλλου η προβλεπομένη υπό των ανωτέρω διατάξεων σύνθεσις του Δ.Ε.Π. αντίκειται εις την εκ του Συντάγματος απορρέουσα αρχήν της ομοιογενείας, δεδομένου ότι εις τούτο (Δ.Ε.Π.) μετέχουν, πλην των Καθηγητών και μέλη του λοιπού Επιστημονικού και Διδακτικού Προσωπικού του Πανεπιστημίου, τα οποία, ούτε τα αυτά προς τους καθηγητές τυπικά και ουσιαστικά προσόντα κέκτληνται, ούτε και την ιδίαν λειτουργίαν και αποστολήν εκπληρούν».

Αυτό που ίσως είναι άγνωστο για τους μη νομικούς είναι ότι η απόφαση αυτή του Συμβουλίου της Επικρατείας μεταφέρει (χωρίς να το μνημονεύει) με «αξιοσημείωτη ευκολία» τις σκέψεις που περιέχονται στην απόφαση του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της Δυτ. Γερμανίας (BVerF G) της 29.5.1973 που έκρινε το θέμα της συνταγματικότητας της πανεπιστημιακής νομοθεσίας της Κάτω Σαξωνίας². Και αυτό που

είναι ίσως ακόμη πιο άγνωστο είναι ότι το Δικαστήριο αυτό προεδρεύονταν (τότε) από εξέχοντα μεν δικαστή, στέλεχος σημαντικό δε, της (γερμανικής) Χριστιανοδημοκρατίας... Πάντως, πέρα από την οποιαδήποτε νομική φιλολογία (και είναι κάμποση) επάνω στο θέμα, είναι αρκετό να υπογραμμίσει κανείς πόσο άκαιρο αλλά και επικίνδυνο είναι η υιοθέτηση από το Συμβούλιο της Επικρατείας μιας λύσης ξένου δικαστηρίου και μάλιστα γερμανικού όταν:

● κατά τη διαμόρφωση της νομικής του κρίσης ο γερμανός δικαστής είχε υπόψη του τα γερμανικά πραγματικά δεδομένα (πανεπιστημιακά, ιστορικά, παιδαγωγικά, οικονομικά, κοινωνιολογικά) που είναι εντελώς διαφορετικά από τα αντίστοιχα ελληνικά.

● οι κρίσιμες διατάξεις της πανεπιστημιακής νομοθεσίας είναι διαφορετικές στις δύο χώρες.

● ο «παρεμπιπτόν» έλεγχος της συνταγματικότητας που ασκεί το Συμβούλιο της Επικρατείας δεν μπορεί να εξομοιωθεί με την αποστολή ενός Συνταγματικού Δικαστηρίου (κάτι σαν εκείνου που είχε προσπαθήσει να δημιουργήσει η χούντα) και που είναι συνυφασμένη από τη μια μεριά με την ομοσπονδιακή δομή μιας Πολιτείας, ενώ από την άλλη έχει «οιωννεί» νομοθετικό χαρακτήρα με αποτέλεσμα να δημιουργεί έτσι τον κίνδυνο μιας υποσυνείδητης ολίσθησης προς το καθεστώς των «κυβερνούντων δικαστών».

Η επιχειρηματολογία των προσφυγών, εμπνευσμένη βασικά από τη γερμανική απόφαση που προαναφέρθηκε και ενισχυμένη από την απόφαση 3173/1983 που την υιοθέτησε, ουσιαστικά ταυτίζει την έννοια των Α.Ε.Ι. με την έννοια των «καθηγητικών συλλόγων». Από την άλλη μεριά, προϋποθέτει τελείως αυθαίρετα την ύπαρξη στο ελληνικό Σύνταγμα των δύο αρχών της «ομοιογένειας» και της «απόλυτης πλειοψηφίας» που διατύπωσε το γερμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο. Εκείνο δε που είναι εκπληκτικό είναι ο τρόπος με τον οποίο οι παραπάνω δύο αρχές του γερμανικού δικαστηρίου γίνονται «συνταγματική επιταγή» για τον Έλληνα νομοθέτη. Εδώ χρησιμοποιείται το κ λ ε ι δ ι που ήδη σημειώθηκε: η ιδιαίτερη θέση των Καθηγητών. Που προκύπτει (κατά την 3173/1983 απόφαση και τους προσφεύγοντες) από:

α) τον ειδικό τρόπο της εκλογής τους,

β) τη μακροχρόνια δραστηριότητα και εμπειρία τους στην έρευνα και τη διδασκαλία και

γ) τη μείζονα ευθύνη τους για την ομαλή λειτουργία του Πανεπιστημίου.

Όμως, ούτε ο ειδικός τρόπος των εκλογών των καθηγητών, ούτε τα τυπικά τους προσόντα, αλλά ούτε καν αυτή η ίδια η έννοια του «καθηγητή» ορίζονται από το σύνταγμα. Αντίθετα όλα αυτά ορίζονται από το σχετικό νόμο που κάθε φορά ισχύει και σε καμιά περίπτωση δεν αποτελούν συνταγματικές αρχές. Το πολύ πολύ να ήταν αρχές της προγενέστερης νομοθεσίας (5343/1932). Όπως δεν αποτελεί καν συνταγματική αρχή οργάνωσης και λειτουργίας των Α.Ε.Ι. το γεγονός της συμμετοχής των καθηγητών στα Ειδικά Δικαστήρια που προβλέπει το Σύνταγμα.

Εάν οι παραπάνω αρχές (της ομοιογένειας, της απόλυτης πλειοψηφίας) και το «συμπέρασμα» στο οποίο οδηγούνται (της ιδιαίτερης θέσης των καθηγητών) δεν στηρίζονται σε καμιά διάταξη του Συντάγματος, είναι τελείως μετέωρο το άλλο συμπέρασμα που υιοθετεί η 3173/1983 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας και στο οποίο χωρίς ενδοιασμό —φυσικό άλλωστε— προσχωρούν οι προσφεύγοντες: ότι δηλαδή το ατομικό δικαίωμα της επιστημονικής έρευνας και διδασκαλίας ανήκει «κατά πρωτεύοντα» λόγο στους καθηγητές. Συμπέρασμα συνταγματικά απαράδεκτο αλλά και κατ' εξοχήν επικίνδυνο, γιατί καμιά διάταξη του Συντάγματος σχετικά με ατομικό ή κοινωνικό δικαίωμα δεν καθιερώνει μια τέτοια διάκριση ανάμεσα σε «πρωτεύοντες» και «δευτερεύοντες» φορείς δικαιώματος.

Με βάση τα παραπάνω δεδομένα, όπως πολύ συνοπτικά εκτέθηκαν, η συγκρότηση των εκλεκτορικών σωμάτων —όπως ρυθμίζονται από το «νόμο - πλαίσιο»— όχι μόνο δεν αντίκειται στις συνταγματικές αρχές της ακαδημαϊκής ελευθερίας και της πλήρους αυτοδιοίκησης των Α.Ε.Ι., αλλά αντίθετα υλοποιεί αυτές ακριβώς τις αρχές κατά τρόπο πολύ πληρέστερο απ' ό,τι η «προγενέστερη» νομοθεσία και ανταποκρίνεται πιο ικανοποιητικά στις συνταγματικές επιταγές που οι παραπάνω διατάξεις επιβάλλουν στον κοινό νομοθέτη.

3.2. Στο θέμα της ένταξης του ήδη υπηρετούντος διδακτικού προσωπικού των Α.Ε.Ι. (μοναδική λέξη - κλειδί: η κρίση).

Εδώ οι προσφεύγοντες, ταυτίζοντας αυθαίρετα τις αυτοδικαίες εντάξεις του ή δ η υπηρετούντος διδακτικού προσωπικού με την προαγωγική τους εξέλιξη, συγκεντρώνουν όλα τα πυρά τους στις αυτοδικαίες εντάξεις. Εδώ τα πράγματα είναι **σοβαρά**. Είπαμε, πρόκειται για το σημαντικότερο πράγμα που **κανένας** ποτέ δεν διανοήθηκε να αμφισβητήσει από τους πάλαι ποτέ «τακτικούς καθηγητές»: την ανεμπόδιστη αναπαραγωγή του είδους.

Και ίσως γι' αυτό δικαιολογούνται από μέρους τους και εκφράσεις που κάτω από άλλες συνθήκες θα κρίνονταν ασυγχώρητες. Γιατί φθάνει να ξεπερνά τα όρια η ανεπιτρέπτη ταύτιση από τους προσφεύγοντες καθηγητές της σημερινής Πολιτείας που ψήφισε το «νόμο - πλαίσιο» με τα δικτατορικά καθεστώτα και τα καθεστώτα υπό ξενική κατοχή. Είναι άλλωστε ο κλάδος ειδικά αυτός που τελευταίος από όλους θα νομιμοποιούνταν να επιχειρήσει τέτοιες αναφορές, όταν είναι μάλιστα γνωστό ότι η λέξη «κρίση» (δική τους για άλλους ή άλλων γι' αυτούς) σπάνια ισοδυναμούσε με αυτό που τώρα με όψιμη συνταγματική ευαισθησία ισχυρίζονται, δηλαδή το έργο επιστημονικής αξιολόγησης.

Για την αντίκρουση των απόψεων αυτών παρατέθηκε μια σειρά επιχειρημάτων που προσφέρονταν από το ίδιο το σύστημα του «νόμου - πλαισίου». Και, κυρίως, ότι οι διατάξεις του, που βάζονται ως αντισυνταγματικές, δεν αφορούν με κανέναν τρόπο εκλογή ή προαγωγή διδακτικού προσωπικού αφού όλοι οι διδάσκοντες στους οποίους αφορούσαν οι εντάξεις υπηρετούσαν ή δ η στα Α.Ε.Ι. και είχαν ήδη επιλεγεί από τα αρμόδια πανεπιστημιακά όργανα. Είχαν δηλαδή υποστεί τουλάχιστον δύο κρίσεις (μία κατά την υποστήριξη της διδακτορικής τους διατριβής και την ανακήρυξή τους ως διδάκτορες και μία —τουλάχιστον— κατά τον διορισμό τους στο Πανεπιστήμιο).

Το ότι οι διαπιστωτικές αυτές εντάξεις ήταν αναγκαστικά αυτοδικαίες οφείλεται στην υποχρέωση του νομοθέτη να προβλέψει την τύχη των ήδη υπηρετούντων πανεπιστημιακών δασκάλων και να τους τοποθετήσει ακριβώς στις βαθμίδες εκείνες του νέου νόμου που αντιστοιχούσαν στην ιεραρχική θέση που κατείχαν με το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς. Αυτό δεν είναι ίσως εκείνο που ενοχλούσε. Γιατί κανείς δεν θα είχε αντίρρηση για ένταξη στην οποιαδήποτε βαθμίδα αρκεί να υποβάλλονταν στην κρίση των ανωτέρων τους. Κι εδώ δόθηκε ικανοποιητική απάντηση: κάτι τέτοιο θα ισοδυναμούσε με απαίτηση να τυχουν εφαρμογής εκείνες ακριβώς οι διατάξεις που καταργούσε ο «νόμος - πλαίσιο».

Άλλωστε ο ίδιος ο «νόμος - πλαίσιο» δεν παραλείπει να ξεκαθαρίσει ότι εκεί ακριβώς που πρόκειται για προαγωγή των μελών του Δ.Ε.Π. σε ανώτερη βαθμίδα, ρητά επιβάλλεται η υποβολή τους στην επιστημονική κρίση των αρμοδίων εκλεκτορικών σωμάτων, στα οποία δικαίωμα ψήφου έχουν αποκλειστικά μόνο οι διδάσκοντες εκείνοι που κατέχουν ανώτερη από τον κρινόμενο ιεραρχική βαθμίδα.

4. Ο Επίλογος

Η αναμενόμενη απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας και η κατά πάσα βεβαιότητα παραπομπή των υποθέσεων στην Ολομέλεια του ανώτατου δικαστηρίου δεν θα σημάνει και τον

επίλογο της διαμάχης. Απλά θα κλείσει (αν κλείσει) μια μόνο πτυχή του μεγάλου πολιτικού θέματος που αποτελεί η Ανώτατη Εκπαίδευση.

Ο Τύπος της Δεξιάς έσπευσε ήδη να παίξει και στα δύο ταμπλώ. Η κυβέρνηση —γράφει π.χ. η «Καθημερινή» στις 5.11. 1983— «*θα εύχεται ενδόμυχα να κηρυχθεί αντισυνταγματικός ο «νόμος - πλαίσιο» από το Συμβούλιο της Επικρατείας διότι αυτό θα την βοηθούσε να υπερνικήσει τις αντιδράσεις. Και να φτιάξει άλλο νόμο.*»

Χωρίς να υπολογίζουν αυτούς για τους οποίους ο «νόμος - πλαίσιο» έχει πρωταρχική σημασία: τους φοιτητές και τις οργανώσεις τους. Αυτούς τους «διερχόμενους «από τα Πανεπιστήμια, όπως ακούστηκε να τους αποκαλούν στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Αυτούς που ίσως καμιά απόφαση δικαστηρίου δεν θα τους αναγνωρίσει ότι έχουν «έννομο συμφέρον» (εν τη εννοία του νόμου βέβαια) να παρέμβουν σε μία δίκη από την έκβαση της οποίας κρίνεται το δικό τους μέλλον και του τόπου αυτού.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

2) Ε.Β. Βενιζέλου, τα πανεπιστημιακά όργανα κατά τον Ν. 1268/82 και η πλήρης αυτοδιοίκηση των Α.Ε.Ι. (Αρμενόπουλος, 1983 σ. 700). Για το θέμα της προβληματικής της απόφασης του ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου βλ. W. Habscheid, Πανεπιστήμιο και συνταγματική προστασία της επιστημονικής ελευθερίας (Εφημ. Ελλ. Νομικών, 1974 σ. 725 επ.) και W. Habscheid -Κ. Καλαβρού, Επιστημονική ελευθερία και αναμόρφωση της Ανώτατης Παιδείας (Δίκη, 1974 σ. 81 επ.).

1) βλ. Ε.Β. Βενιζέλου, Ο «νόμος - πλαίσιο» για τα Α.Ε.Ι. Ο κοινός νομοθέτης και το άρθρο 16 του Συντάγματος (Δίκαιο και Πολιτική, τ. 2 (1982) σ. 151 επ.). Γενικά για την ακαδημαϊκή ελευθερία βλ. Α. Μάνεση, η συνταγματική προστασία της ακαδημαϊκής ελευθερίας (ανάτυπο από το περιοδικό «Ο Πολίτης», 1977 σ. 34 επ.).

ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΝ ΣΥΝΤΟΜΙΑ!

Δέν υπάρχει λόγος νά κρατάτε ολόκληρες τίς έφημερίδες πού διαβάζετε, γιά νά φυλάξετε μία είδηση πού σάς ένδιαφέρει. Κρατείστε μόνο τήν είδηση.

Ζητείστε μας τά άποκόμματα όλων τών έφημερίδων, γιά νά μή μπείτε έσείς στόν κόπο νά τά συγκεντρώσετε.

Δουλειά μας είναι νά ένημερωνόμαστε καί νά σάς ένημερώνουμε.

Διαβάζουμε όλες τίς έφημερίδες (έλληνικές καί ξένες) καί κρατάμε γιά λογαριασμό σας, τά άποκόμματα πού σάς άφορούν.

Δέν είμαστε «μερικοί άνθρωποι», αλλά ένα ολόκληρο δημοσιογραφικό έπιτελείο πού δουλεύει υπεύθυνα γιά τήν είδική - δική σας ένήμερωση.

Επικοινωνείστε μαζί μας!

EXPRESS NEWS

Τό προσωπικό σας Άρχείο.

ΣΤΡΑΤΟΣ ΜΟΛΥΒΑΣ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ & ΞΕΝΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 ΤΗΛΕΦ. 3243.351 ΑΘΗΝΑΙ Τ. Τ. 122

Αυτούς τους γύφτους ποιος θα τους πάρει;

της Ρούλας Ελευθερίου

«Απαγορεύεται η ανεξέλεγκτη εγκατάσταση πλανοδίων νομάδων (αθίγγανοι κτλ.) χωρίς σχετική άδεια σε οποιαδήποτε περιοχή». Μάης του '83. Με μια Υγειονομική Διάταξη (243/11.5.83) που συνυπογράφεται από τους κ. Γεννηματά, Παπαϊωάννου, Αυγερινό και την κ. Μ. Κυπριωτάκη - Περράκη, η Πολιτεία επιχειρεί να επιλύσει το πρόβλημα των νομάδων τσιγγάνων.

Η λύση έχει ήδη εφαρμοστεί σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες: Σε κάθε Νομό θα δημιουργηθούν ειδικοί χώροι κατασκήνωσης, που θα διαθέτουν την κατάλληλη υποδομή ώστε να εξασφαλιστούν κάποιοι ελάχιστοι όροι υγιεινής διαβίωσης.

Η αφορμή

Το Νομαρχιακό Συμβούλιο Αττικής, αμέσως μετά την έκδοση της διάταξης, αποφασίζει τη διαμόρφωση σε χώρο «κάμπινγκ» της θέσης ΜΠΟΥΚΟΒΙΑΙ στα Άνω Λιόσια για την εξυπηρέτηση των τσιγγάνων που εποχιακά κατασκηνώνουν στην περιοχή και στο γειτονικό Ζεφύρι (Ζοφριά).

Ταυτόχρονα, όμως, κάτω από την πίεση διαφόρων τοπικών συλλόγων για την απομάκρυνση των τσιγγάνων και από τον Άγιο Γιάννη Ρέντη, χωρίς να υπάρχει η κατάλληλη υποδομή, εκδίδεται κοινή απόφαση των νομαρχών Πειραιά και Δυτ. Αττικής για τη μεταφορά των τσιγγάνων από το ΟΚΛΑ στη θέση ΜΠΟΥΚΟΒΙΑΙ, δίπλα στο χώρο που εκτελούνται τα έργα για το κάμπινγκ. Η απόφαση εκτελείται αμέσως: οι σκηνές μαζεύονται και οι τσιγγάνοι με τη συνοδεία της Αστυνομίας οδηγούνται στην έρημη αυτή έκταση ανάμεσα στο αμαξοστάσιο της ΟΔΥ και κάποιο λατομείο. Δίνεται έτσι, η αφορμή για να ξεσπάσει ανοικτά πια, η διαμάχη μεταξύ του Δήμου Άνω Λιοσίων και της Νομαρχίας Δυτ. Αττικής, καθώς από καιρό υπάρχει διάχυτη η υποψία ότι «πάνε να μαζέψουν όλους τους γύφτους στα Άνω Λιόσια».

Η διαμάχη αυτή, που με μια πρώτη μα-

τιά φαίνεται να έχει τοπικό χαρακτήρα, αποκτά ενδιαφέρον από τη στιγμή που στον καμβά της εμπλέκονται και σε μερικές περιπτώσεις ενέχονται, τρία διαφορετικά κέντρα εξουσίας (το Υπουργείο, η Νομαρχία, η Τοπική Αυτοδιοίκηση), τρεις διαφορετικές πληθυσμιακές ομάδες (οι «ντόπιοι» κάτοικοι των Άνω Λιοσίων, οι τσιγγάνοι και «εμείς» οι φαινομενικά άσχετοι με την υπόθεση) και τέλος οι φορείς (κόμματα, σύλλογοι κτλ.).

Όταν το θύμα γίνεται θύτης

Ο Δήμος Άνω Λιοσίων έχει 23.000 κατοίκους και καταλαμβάνει μια έκταση οκτώ φορές σαν την Καισαριανή, χτισμένη σχεδόν ολόκληρη εκτός σχεδίου. Η περιοχή δίνει την εντύπωση μιας τεράστιας χωματερής. Εκτός από την ίδια τη Χωματερή «φιλοξενεί» μια σειρά ανεπιθύμητων για την υπόλοιπη Αθήνα εγκαταστάσεων.

Για τους γειτονικούς δήμους, τα Άνω Λιόσια έχουν τη φήμη μιας λίγο-πολύ «λούμπεν» περιοχής. Είναι χαρακτηριστικές οι διαμαρτυρίες τόσο των κατοίκων όσο και της Δημοτικής Αρχής των Νέων Λιοσίων, κάθε φορά που ο Τύπος συγχέει τα Νέα με τα Άνω Λιόσια.

Ποιοι όμως είναι οι «λευκοί» κάτοικοι των Άνω Λιοσίων. Είναι οι τελευταίοι εσωτερικοί μετανάστες, (εκτός από τους Αρβανίτες που αισθάνονται σαν οι πιο «ντόπιοι» από τους «ντόπιους»).

Συνηθισμένες απασχολήσεις: Εργάτες, οικοδόμοι, καθαρίστριες, οικιακοί βοηθοί, λίγοι κτηνοτρόφοι και γεωργοί. Χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, δεινή οικονομική κατάσταση, αίσθηση αποκλεισμού. Προσπαθούν να «ενταχθούν», να κατοχυρώσουν μια θέση στο πληθυσμιακό μωσαϊκό της πρωτεύουσας.

Η εγκατάσταση των τσιγγάνων στα Άνω Λιόσια, αποτελεί εμπόδιο σ' αυτή την προσπάθεια και εκλαμβάνεται σαν μια παραπέρα υποβάθμιση της περιοχής.

«Αν οι άλλοι δήμοι έχουν τα ίδια προβλήματα με τους τσιγγάνους, ας φτιάξουν

κι αυτοί κάμπινγκ. Φτάνουν οι χωματερες, τα τσιμέντα, η ΑΒΥΠ, η ΜΑΚ κ.ά.» γράφει τοπική εφημερίδα. «Κάθε οικισμός δέχεται συγκεκριμένο αριθμό γύφτων. Αν εμείς αυτή τη στιγμή δεχτούμε ένα μεγάλο αριθμό γύφτων, τότε πραγματικά τα Λιόσια θα πάρουν την όψη Γυφτούπολης», συμπληρώνει ο Δήμαρχος Άνω Λιοσίων κ. Πανάγος. «Όποιο πρόβλημα υπάρχει και χρειάζεται κάποια περιοχή για να λυθεί τελικά καταλήγει σ' εμάς».

Θύματα οι ίδιοι ενός «ταξικού» ρατσισμού, προσπαθώντας στην ουσία να διαφοροποιηθούν από τους «γύφτους», καταλήγουν να υιοθετούν το ρόλο του θύτη απέναντι σε ένα υποδεέστερο κοινωνικά στρώμα.

Η συγκάλυψη μιας καθολικής προκατάληψης

Ο ρατσισμός είναι πολύ κακό «πράγμα», όποιες κι αν είναι οι αιτίες που τον προκαλούν. Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι οι κάτοικοι των Άνω Λιοσίων και πιθανόν του Ρέντη και της Ζοφριάς, είναι καταδικαστέοι και «καθεύδομεν» ησύχως. Πώς όμως θα αντιμετωπίζαμε το θέμα αν το κάμπινγκ γινόταν δίπλα στο σπίτι μας και μάλιστα στο Ψυχικό ή στο Κολωνάκι; Η απάντηση υπάρχει: «Και τι να κάνουν οι γύφτοι στο Κολωνάκι;» Το ίδιο ακριβώς, λέει και ο Δήμαρχος Άνω Λιοσίων. «Γιατί να λύσουμε εμείς το πρόβλημα στα Άνω Λιόσια. Κάποια περιοχή, ναι. Έχουμε, όμως, υποδομή να τους απορροφήσουμε σε εργασία; Η περιοχή έχει 1500 ανέργους». Βέβαια, η εγκατάσταση όλο και περισσότερων «λευκών» στην ίδια εποχή, δεν φαίνεται να οξύνει το πρόβλημα της ανεργίας.

Ο Δήμαρχος είναι αριστερός, εκλέγεται με το ΚΚΕ, ο λόγος του δεν μπορεί να είναι αναγνώρισιμος σαν ρατσιστικός. Όπως δεν μπορεί να είναι και ο λόγος όλων των υπολοίπων που όσο κι αν απεγνωσμένα προσπαθούμε να ξεπεράσουμε τις προκαταλήψεις μας, δύσκολα ξεχνάμε την

«τρομερή κατήχηση της παιδικής ηλικίας» (Αν δεν είσαι καλό παιδί, θα σε δώσω στο γύφτο).

Σε χώρες όπου υπάρχει κάποια αποικιοκρατική παράδοση, η φυλετική διάκριση όχι μόνο γίνεται ανοικτά παραδεκτή, αλλά και θεωρητικοποιείται. Σε μας η ύπαρξη κάποιων δημοκρατικών «ταμπού», συγκαλύπτει τέτοια φαινόμενα και μας οδηγεί στην εφεύρεση περισσότερο λογικοφώνων επιχειρημάτων.

Γυφτούπολη και λαός:

Δυο λέξεις ένας κώδικας

Ομόφωνα το Δημοτικό Συμβούλιο των Άνω Λιοσίων αποφασίζει να θέσει όρους για τη λειτουργία του κάμπινγκ:

«...Ο χώρος του κάμπινγκ θα είναι περιφραγμένος με μάντρα για να ελέγχονται οι εισερχόμενοι και απερχόμενοι σκηνίτες οι οποίοι θα καταγράφονται από υπεύθυνο υπάλληλο του δήμου μας, για να μην μπορούν να διαμείνουν μονίμως... Μετά από τις 10-25 μέρες που θα μπορεί να μένει ο σκηνίτης αθίγγανος, θα είναι υποχρεωμένος να φεύγει εκτός αν κρίνει σκόπιμο η διοίκηση του κάμπινγκ ότι ανωτέρα βία αναγκάζει το σκηνίτη να παραμείνει εκεί λίγες μέρες ακόμη. Αν όλοι οι σκηνίτες δεν συμμορφώνονται με τους όρους λειτουργίας του κάμπινγκ, τότε το Διοικητικό Συμβούλιο θα κλείσει με απόφασή του το κάμπινγκ».

Οι όροι είναι σχεδόν απαγορευτικοί. Πρόκειται για τη (συνειδητή ή ασυνειδητή) σύλληψη ενός «γκούλαγκ». Μάντρα κατ' αρχήν για να μην τους βλέπουν απέξω. Απογραφή των εισερχόμενων και εξερχόμενων για να μην μπορούν να δέχονται ελεύθερα τους συγγενείς και φίλους τους. Τέλος εσωτερικός μηχανισμός αστυνόμευσης. Αν φταίξει ένας, την πληρώνουν όλοι.

Σε δεύτερη απόφασή του το Δημοτικό Συμβούλιο, επεξηγεί την πρώτη, αλλά αυτή τη φορά με πλειοψηφία. Οι τρεις δημοτικοί σύμβουλοι που μειοψηφούν, δεν δέχονται καθόλου την εγκατάσταση του κάμπινγκ γιατί τα «Λιόσια θα γίνουν μια γυφτούπολη και θα την πληρώσει ο Λιοσώτικος Λαός (από τα πρακτικά του Δημοτικού Συμβουλίου). Γνώμη Δημάρχου (από τα ίδια πρακτικά): «Συμμερίζομαι τις ανησυχίες των συναδέλφων και τους φόβους και γι' αυτό επιμένω η λειτουργία του κάμπινγκ να ελέγχεται από το Δ.Σ. Η πολιτεία αυτό θα πρέπει να το κατανοήσει άλλως θα έχει να αντιμετωπίσει την επέμβαση του Λαού Άνω Λιοσίων για να μην λειτουργήσει το κάμπινγκ στα Άνω Λιόσια».

Δεξιά και Αριστερά συνεννοούνται περίφημα με δυο λέξεις-κλειδιά: Γυφτούπολη και Λαός.

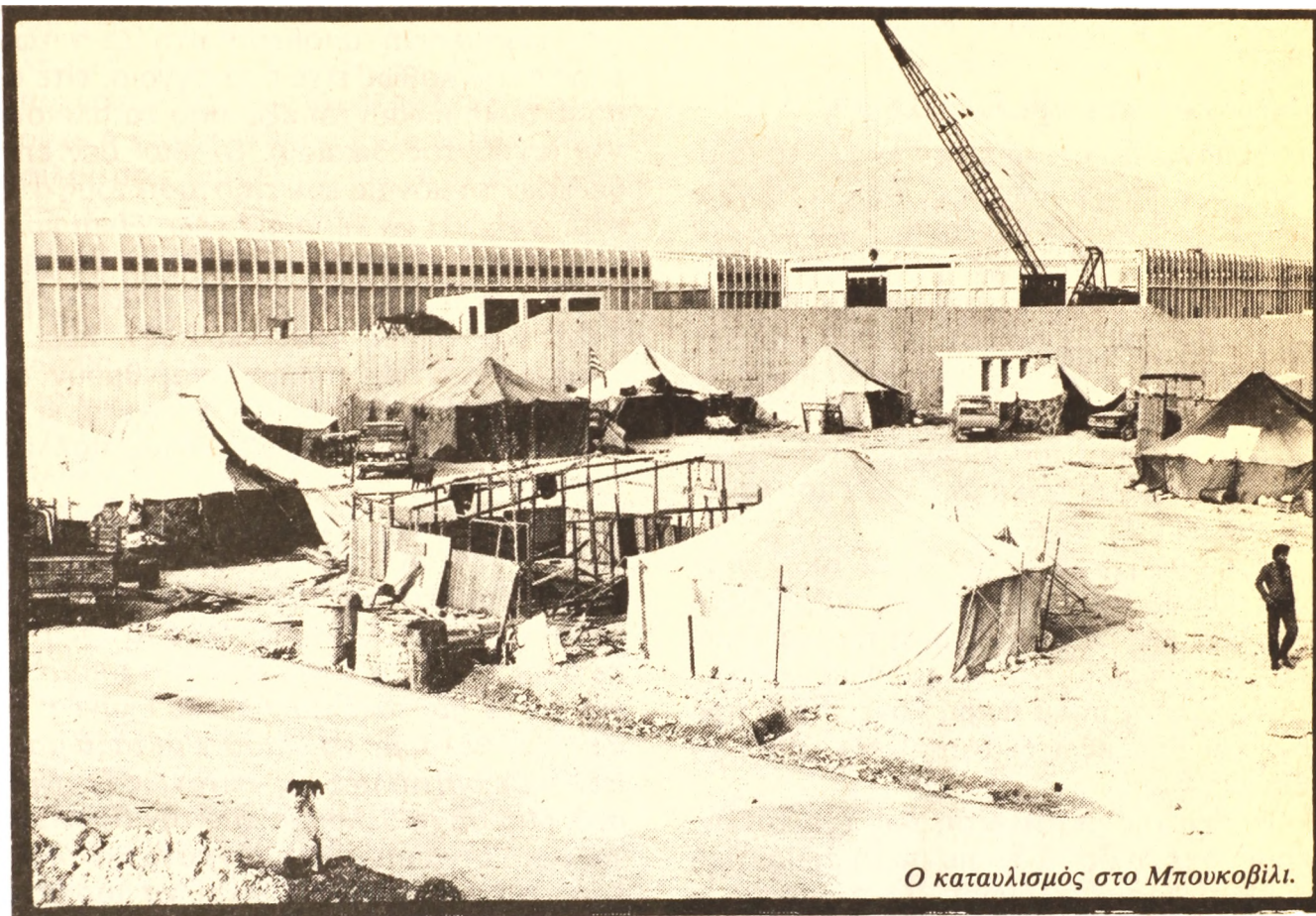
Η υποδαύλιση του θέματος ξεκίνησε από βουλευτή της Νέας Δημοκρατίας, που μάλιστα στις εκλογές του '77, είχε πρωτοδοτηθεί από τους τσιγγάνους (οι τσιγγάνοι ψηφίζουν όλοι μαζί και συνήθως ψηφίζουν αυτόν που κερδίζει. Γυρνώντας από τόπο σε τόπο αποτελούν δέκτες των από-

ψεων της κοινής γνώμης, όπως ακριβώς και οι ταξιτζήδες, σε πιο περιορισμένη ακτίνα). Στις εκλογές του 1981, οι τσιγγάνοι της περιοχής ψήφισαν ΠΑΣΟΚ και μάλιστα δυο συγκεκριμένους βουλευτές. Όπως και να 'χουν τα πράγματα, οι τσιγγάνοι ΚΚΕ δεν ψηφίζουν «Κομμουνιστής και γύφτος, την έχεις βαμμένη από χέρι».

Αν λοιπόν η Νέα Δημοκρατία σαν «Δεξιά» δεν έχει κανένα πρόβλημα να διακηρύξει ανοικτά τις αριστοκρατικές αντιλήψεις της, όπως τελικά κάνουν οι τρεις δημοτικοί Σύμβουλοι, το ΚΚΕ το ξεπερνάει, φθάνοντας στα ίδια συμπεράσματα, αλλά με άλλο σκεπτικό. Στην πραγματικότητα αντί να έρθει σε σύγκρουση με τους θύλακες εκείνους μεταξύ του πληθυσμού που διαδίδουν τη φυλετική προκατάληψη, ενδίδει και φθά-

Η εξουσία δεν έχει να κάνει με μια ατομική παραβίαση του Νόμου (το δίδυμο Πολιτεία-Πολίτης δεν ισχύει εδώ), αλλά με μια ομαδική ενέργεια.

Οι δρόμοι που ανοίγονται είναι δύο: Να κάνει επίδειξη δύναμης χωρίς προσχήματα ή να διασφαλίσει το κύρος της προβάλλοντας την εικόνα του Κράτους-Προστάτη. Δεν ζούμε πια στο Μεσαίωνα και η δεύτερη λύση τελικά επιλέγεται. Όταν ρωτάμε την κ. Περάκη γιατί η κατασκήνωση των τσιγγάνων στο κάμπινγκ θα είναι υποχρεωτική μας απαντά: «Το κάμπινγκ πήρε υποχρεωτικό χαρακτήρα για να εξυπηρετηθούν καλύτερα οι ίδιοι, καθώς θα έχει την κατάλληλη υποδομή». Το ερώτημα είναι γιατί δεν αφήνεται κάτι τέτοιο στη ελεύθερη βούληση των τσιγγάνων. Αν πραγματικά οι συνθή-

νει μάλιστα μέχρι την ανατροφοδότησή της. Έτσι ο Δήμαρχος Άνω Λιοσίων διογκώνει τον αριθμό των σκηνών που θα εγκατασταθούν στο κάμπινγκ από 80 που προβλέπει η μελέτη σε 300, και ο Τύπος —είτε σκόπιμα, είτε γιατί δεν προχωρεί σε έλεγχο της πληροφορίας— δημοσιεύει την «είδηση», θορυβώντας ακόμη περισσότερο τους ήδη θορυβημένους κατοίκους και προετοιμάζοντας το κλίμα για την κινητοποίησή τους.

Η προάσπιση του κύρους της Κεντρικής Εξουσίας

Η Πολιτεία από την άλλη πλευρά που εδώ αντιπροσωπεύεται από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, αντιμετωπίζει με αμηχανία ένα σοβαρό πρόβλημα, που αχνοφαίνεται από την πρώτη κιόλας πρόταση της Υγειονομικής Διάταξης: «Απαγορεύεται η ανεξέλεγκτη εγκατάσταση πλανοδίων νομάδων (αθίγγανοι κτλ.) σε οποιαδήποτε περιοχή».

Οι τσιγγάνοι αμφισβητούν, αγνοούν ή καταπατούν ένα από τα βασικά και κοινά αποδεκτά «δικαιώματα» της Κεντρικής Εξουσίας: Την κυριαρχία πάνω στη γη που δεν ανήκει σε ιδιώτη.

κες είναι καλύτερες, θα θελήσουν οι ίδιοι να μένουν στον ειδικά διαμορφωμένο χώρο.

Το κράτος αναγορεύεται τελικά σε Κηδεμόνα μιας «ανώριμης» μερίδας του πληθυσμού του.

Νομαρχία: Μεταξύ δύο πυρών

Το ζήτημα φθάνει στο Νομάρχη. Η δική του θέα είναι λιγότερο πανοραμική. Πρέπει να συμβιβάσει τις αντίρופες δυνάμεις που δρουν στο χώρο ευθύνης του. Όταν τον ρωτάμε γιατί βιάστηκε να μεταφέρει τους τσιγγάνους από το Ρέντη χωρίς να υπάρχει καμιά υποδομή, απαντά: «Ήταν μια πράξη εξαναγκασμού προς εμάς. Οι κάτοικοι βρίσκονται σε διαμαρτυρία συνεχώς. Για να αποφευχθούν τα έκτροπα...» συνεχίζοντας «Οι σχέσεις μας με τους τσιγγάνους είναι ιδιαίτερα καλές. Αλλά υπάρχουν καθημερινά προβλήματα. Όταν γίνεται γύφτικος γάμος, έρχονται οι περίοικοι και με ξυπνούν τη νύχτα για να τον σταματήσω. Τι μπορώ να κάνω εγώ;».

Τελικά καταλήγει σε σπασμωδικές ενέργειες. Μεταφέρει τους τσιγγάνους από το Ρέντη. Εξήντα περίπου οικογένειες

εγκαθίστανται το καλοκαίρι σ' ένα σεληνιακό τοπίο χωρίς ένα υπόστεγο για να προφυλαχθούν από τον ήλιο. Όταν έρχεται ο χειμώνας έχουν απομείνει γύρω στις είκοσι που στήνουν πρόχειρα καταλύματα από λαμαρίνα για να προφυλαχθούν από τις βροχές. Αποφασίζει την εγκατάσταση 15 παλιών λεωφορείων για να επιλύσει προσωρινά το πρόβλημα. Οι σχέσεις του με το Δήμο οξύνονται ακόμη περισσότερο. Πριν ακόμη εγκατασταθούν τα λεωφορεία συναινεί, στην αποστολή συνεργείου από την Πολεοδομία, για να κατεβάσει τις λαμαρίνες.

Το μόνο που θα επιθυμούσε η ενδιάμεση αυτή βαθμίδα εξουσίας είναι να επικρατήσει κοινωνική γαλήνη στην «επικράτειά» της. Με τις εξισορροπιστικές αυτές ενέργειες είναι το μόνο που δεν επιτυγχάνεται.

Φολκλόρ και προκατάληψη

Οι μόνοι που τελικά δεν έχουν λόγο σ' αυτή την υπόθεση είναι οι ίδιοι οι τσιγγάνοι. Το «τσιγγάνικο ζήτημα» είναι αρκετά σύνθετο και τούτο το σημείωμα δεν φιλοδοξεί να αναπτύξει προτάσεις για την επίλυσή του. Θα περιοριστούμε σε κάποιες πρώτες διαπιστώσεις, που γεννήθηκαν από την επαφή με τους τσιγγάνους με αφορμή το θέμα του κάμπινγκ. Και πρώτ' απ' όλα η φολκλορική αντίληψη που έχουμε για τη ζωή τους.

Η όμορφη κατσιβέλα που με τα πλουμιστά μεσοφόρια της χορεύει καρσιλαμά και λέει «το μοίρα», είναι η πιο καταπιεσμένη γυναίκα του ελλαδικού χώρου. Παντρεύεται πολύ μικρή κάνει 10-12 παιδιά και δουλεύει ακατάπαυστα μέχρι το θάνατό της.

Η συνεχής μετακίνηση των τσιγγάνων, καμιά σχέση δεν έχει πια με τη ρομαντική ανάγκη για περιπλάνηση. Όντας το πιο εξαθλιωμένο μέρος του πληθυσμού (το 90% είναι αγράμματοι και άστεγοι) αναγκάζονται να απασχολούνται εποχιακά στις πιο βαριές και απωθητικές δουλειές. Περιφερόμενοι από τόπο σε τόπο, καλύπτουν σε ένα μεγάλο βαθμό τις ανάγκες της γεωργικής μας παραγωγής. Μια εφεδρεία που κοστίζει ελάχιστα καθώς είναι ανασφάλιστοι και χωρίς περίθαλψη. Η συνεχής μετακίνηση, τους εμποδίζει να στείλουν τα παιδιά τους στο σχολείο, μ' αποτέλεσμα ο φαύλος κύκλος της αμορφωσιάς να συνεχίζεται.

Η πολιτισμική καθυστέρηση και οι ανεπαρκείς οικιστικές προδιαγραφές (το τσαντήρι στην αυλή στήνεται υποχρεωτικά όταν μια οικογένεια τσιγγάνων έχει 12 παιδιά και ένα δυο δωμάτια για να μείνει) δημιουργούν αρκετές ενοχλήσεις στα αστικά κέντρα (η αντίληψή τους είναι αντίληψη ανθρώπων της υπαίθρου). Οι ενο-

χλήσεις αυτές δίνουν το έδαφος για μια σειρά προκαταλήψεων που θέλουν τους τσιγγάνους κλέφτες, απατεώνες, βρώμικους κτλ.

«Θέλουμε μια ζωή δικιά σας»

Από πού προέρχονται όμως οι τσιγγάνοι που βρίσκονται στο χώρο δίπλα στο κάμπινγκ; Το καλοκαίρι του '82 κατά τη διάρκεια της «μάχης της Λαχαναγοράς», οι τσιγγάνοι συμμετείχαν στη διακίνηση των προϊόντων. Ορισμένοι από αυτούς έμειναν στο Ρέντη και μετά το τέλος της σύγκρουσης και δουλεύουν είτε στα σφαγεία, είτε στη φορτοεκφόρτωση. Άλλοι πάλι είναι περαστικοί από την Αθήνα και ήρθαν είτε να δουν συγγενείς τους που μένουν στα Άνω Λιόσια είτε να παραστούν σε κάποια δίκη (το δικαστήριο είναι μια καθημερινή υπόθεση στη ζωή των τσιγγάνων καθώς είτε από άγνοια, είτε από ανάγκη κινούνται έξω από τα πλαίσια του ισχύοντος δικαίου). Οι ίδιοι δεν επιδιώκουν τη μόνιμη εγκατάστασή τους στο κάμπινγκ. «Τι να κάνουμε εδώ; Είναι έρημος τόπος. Προσωρινά θέλουμε να μείνουμε μέχρι να αποκτήσουμε κι εμείς ένα σπίτι σαν όλους τους άλλους», λέει ο Γιώργος Λούτας. Καθώς απαριθμούν τα προβλήματά τους το αίτημα έρχεται κι επανέρχεται συγκεκριμένο χωρίς πολλές «φιλολογίες».

«Γράψε», λέει ο Νικόλας Καραγιαννόπουλος «Οι τσιγγάνοι θέλουν μόνιμη κατοικία, δουλειά να δουλέψουνε και μόρφωση για τα παιδιά τους. Αυτό το συζητάμε όλοι, όταν μαζευόμαστε στα μπαμπάκια ή στα πορτοκάλια 100-200 σκηνές. Εμείς δεν θέλουμε να είμαστε μεταξύ μας. Θέλουμε σπίτι μες τις γειτονιές ξεχωριστά. Μια αρχή θέλουμε από την Πολιτεία και μετά σιγά σιγά τα πράγματα θα αλλάξουν. Να μας δώσουν δάνεια, να πάρουμε σπίτι μες τις γειτονιές να 'χουμε γείτονα εσένα, τον άλλο, να βλέπει το δικό μου το δικό σου και σιγά σιγά να αλλάξει η ζωή του. Δεν θα το πουν γύφτο, ούτε θα 'χει τη θέληση να τα μαζέψει, όπως τα μαζευα εγώ και πήγαινε δεξιά κι αριστερά».

Οι τσιγγάνοι το λένε με σαφήνεια: «Θέλουμε μια ζωή δικιά σας». Η πορεία για την ενσωμάτωσή τους, είτε το θέλουμε, είτε όχι έχει αρχίσει. Το Datsun φροντίζει γι' αυτό. Στην εποχή της ραγδαίας τεχνολογικής εξέλιξης, όσοι μένουν έξω από το παιχνίδι, χάνονται. Οι τσιγγάνοι διεκδικούν την επιβίωσή τους. Γι' αυτό και ενστικτώδεις ίσως, αλλά αποφασιστικά έχει αρχίσει η διαδικασία πολιτικής συγκρότησής τους*.

Έτσι οι τσιγγάνοι που κατασκήνωσαν στα Άνω Λιόσια προχώρησαν στην εκλογή επιτροπής για να «μιλάει» γι' αυτούς και σκέφτονται να τυπώσουν μια δική

τους εφημερίδα για να πουν την αποψη τους, καθώς οι «εφημερίδες γράφουν συνέχεια ψέμματα» για το πρόβλημά τους.

Ο Δημ. Τζαμαλής, ο Νικ. Καραγιαννόπουλος και ο Γιώργος Λούτας είναι τρία από τα μέλη της Επιτροπής, που μίλησαν μαζί μας όταν πήγαμε στον καταυλισμό τους. Μ' επιμονή μας ζητούν να δημοσιεύσουμε την Ανακοίνωση-κάλεσμα για συσπείρωση όλων των τσιγγάνων, μια επιμονή που υποδηλώνει μια ταυτόχρονη υπερηφάνεια γι' αυτό καθαυτό το γεγονός ότι έχουν γράψει Ανακοίνωση.

Ο λόγος είναι διεκδικητικός, είναι ο κοινός οικουμενικός λόγος κάθε αποκλεισμένης μειοψηφίας:

«Σήμερα στην Ελλάδα ζουν 150.000 τσιγγάνοι οι οποίοι δεν έχουν Πατρίδα, αλλά θέλουν να 'χουν.

Βαρέθηκαν τη ζωή που κάνουν γυρνώντας από το ένα μέρος στο άλλο και ζητούν μόνιμη κατοικία. Είναι σαν όλους τους άλλους τους Έλληνες, φορολογούνται και ζούνε με τους νόμους της Πολιτείας.

Ζητάμε από την Πολιτεία να δει και τα δικά μας προβλήματα και πρώτα απ' όλα τη στέγη. Δε ζητάμε να μας χαρίσει τίποτα, ζητάμε δάνεια για να χτίσουμε σπίτι. Στην εποχή μας δεν επιτρέπεται να υπάρχουν άνθρωποι που να μην ξέρουν να διαβάσουν, ενώ έχουν τη θέληση να μορφωθούν.

Τσιγγάνοι ένας λαός που χρόνια περιφέρεται θέλει ν' αποκτήσει γη και πατρίδα».

Στέγη, μόρφωση, δουλειά. Μια άλλη διατύπωση του ίδιου συνθήματος που ακούστηκε πρόσφατα και πάλι στους δρόμους της Αθήνας, στα 10 χρόνια από την επέτειο του Πολυτεχνείου. Κι αν παρόμοια αιτήματα θεωρούνται σήμερα αυτονόητα για κάθε άνθρωπο ανεξάρτητα από την ταξική του τοποθέτηση, φαίνεται πως το ίδιο δεν συμβαίνει και με την φυλετική. Οι τσιγγάνοι «πρέπει» ν' αποδείξουν ότι έχουν δικαίωμα στις τρεις αυτές προϋποθέσεις όχι μόνο για μια καλύτερη ζωή, αλλά και γι' αυτή καθαυτή την κοινωνική ένταξη.

*Η διαδικασία αυτή θέτει σε αμφισβήτηση την εξουσία «βασιλιάδων» και παραδοσιακών αρχηγών, και μοιραία οδηγεί σε ενδοφυλετικές συγκρούσεις. Έτσι, ο Β. Καμπέρης, Πρόεδρος της Πανελλήνιας Ένωσης Τσιγγάνων ψήφισε (σαν μέλος μιας ειδικής επιτροπής που συγκρότησε το Νομαρχιακό Συμβούλιο Αττικής) κατά της παραχώρησης των λεωφορείων, από αντίθεση προς την επιτροπή που έφτιαξαν οι τσιγγάνοι των Άνω Λιοσίων.

Ελληνική Λογοτεχνία • Δοκίμιο • Ξένη Λογοτεχνία
Φιλοσοφία • Εθνική Αντίσταση • Παιδικά
Ελληνικά Θέματα • Επιστημονική Φαντασία

ΕΞΑΝΤΑΣ

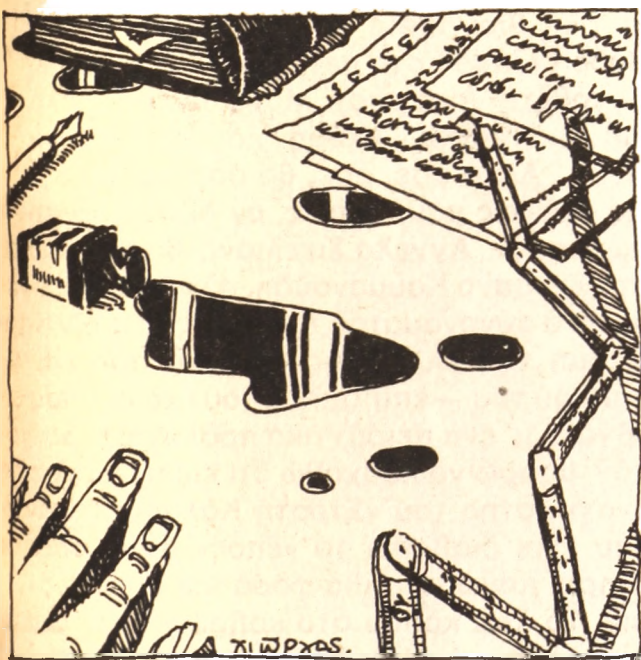
Κωλέττη 11 - Τηλ. 36.04.885
Τζαβέλα 1 - Τηλ. 36.21.236

120 μ(ετὰ) Κ(αβάφην)

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

του Ανδρέα Μπελεζίνη

Ο φίλος μου, όσο μιλούσα, δεν ανταποκρινόταν παρά μ' εκείνο το "φατικό" — όχι με την αρχαία σημασία — «ναι..., ναι...», με άκρως επιφυλακτική προφορά και επιτονισμό, κάτι που δε μου άρεσε καθόλου. 'Αρχισα να φοβάμαι ότι η έμφαση που έδινα στο μεταγλωσσικό και όχι πρωτογενή (ως προς το ποίημα) και άρα δεσμευτικό (για τον αναγνώστη) χαρακτήρα των ιδιωτικών σημειωμάτων ή και των σχολίων του Καβάφη, οδηγούσε στο αντίθετο αποτέλεσμα. 'Ωφειλα λοιπόν να γίνω σαφέστερος πάνω σ' αυτό, χωρίς να υποβαθμίσω την αυτοδύναμη σημασία των προσωπικών αναγνώσεων του ποιητή: «Μ' ακούς», τον ρώτησα, «τα σημειώματα του Καβάφη δεν εξασφαλίζουν κανένα προνόμιο αυθεντικότητας, από μόνο το γεγονός ότι τα έγραψε ο ίδιος. 'Ας τους να λένε...». «Το λέει όμως ο Τσίρκας...», βγήκε από την απομόνωσή του ο φίλος μου, έστω και αρνητικά, «και το λέει πάνω ακριβώς στο "Περιμένοντας τους Βαρβάρους"». 'Ετυχε να 'χω ανοιγμένο το "Ο Καβάφης και η Εποχή του" στο κεφάλαιο "Πώς το σχολίαζε ο ίδιος", όταν βγήκα να πάρω την εφημερίδα — που να μην έσωνα. Σου διαβάζω τα λόγια του: "Ο πιο αρμόδιος να μας φωτίσει για την έννοια του ποιήματος" — για τους "Βαρβάρους", με καταλαβαίνεις; στο ξαναδιαβάζω — "ο πιο αρμόδιος να μας φωτίσει... είναι αυτός που το έγραψε". Και, κακό που με βρήκε, ο Τσίρκας

«Ο πιο αρμόδιος... είναι αυτός που το έγραψε» δεν είχε μπροστά του ελληνικό σχόλιο του ποιητή, όπως εγώ τώρα, και δεν ξέρω αν είναι καλύτερα που δεν πρόλαβε να το δει· ή μήπως και του το είχαν δείξει πριν πεθάνει;»

Θυμόμουν μέσες - άκρες το σχετικό κεφάλαιο του Τσίρκα στο βιβλίο του του 1958, αλλά έκρινα ότι δεν έπρεπε να ξανοιχτώ απροετοίμαστος σε συζήτηση πάνω στο κρίσημο αυτό σημείο. Όσο για τη δυσοίωνα απορία του φίλου μου αν ο συγγραφέας των "Ακυβέρνητων Πολιτειών" και του "Πολιτικού Καβάφη" είχε ψαύσει το σχετικό εύρημα, δεν ερχόταν στο νου μου καμιά σχετική μαρτυρία. Αλλά προς Θεού ούτε κατά διάνοια δεν έπρεπε να γίνει μνεία της περικοπής εκείνης από την κριτική του Τσίρκα (του 1964) για τον Περίδη (του 1963). Δεν πρόκειται τόσο για όσα λέει στην αρχή για "καταλειποθηρία" και "καταλειποκαπηλ(ε)ία" — αλήθεια, γιατί γράφει με "ει" τη λέξη και όχι μόνο στην ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΕΧΝΗΣ, που πρωτομπήκε η κριτική του, αλλά και στο βιβλίο του μετά; μήπως παίζει με το ουσιαστικό "κατάλειμμα" αντί "κατάλοιπο"; Μόνο άνθρωποι κακής πίστεως θα σκανδαλίζονταν και ούτε ο καβαφολόγος ήταν τέτοιος ούτε ο φίλος μου· πρόκειται για το σημείο εκείνο της κριτικής όπου κακίζει τον Μ. Περίδη για το ότι έκρυβε μέσα στο συρτάρι του επί δεκαπέντε χρόνια κείμενα όπως η "(Ποιητική)" — «λες, λες», σκέφτηκα κατά μόνας, «λες να έχει σχέση με το σχόλιο;» —, το σημείωμα για τον Συμεών (το Στυλίου), το ανυπόγραφο εκείνο, καταπληκτικό, "(αυτεγκώμιο)". Βέβαια, αν χρειαζόταν, θ' αντλούσα επιχειρήματα από τη σαφέστατη θέση του Τσίρκα για την έκδοση των άγνωστων κειμένων κάθε μεγάλου των γραμμάτων μας και ξεχωριστά του Καβάφη, υπό τον όρο πάντα της φιλολογικής επάρκειας και ακρίβειας.

Το θέμα ήταν λεπτό και όσο για το αν ο Τσίρκας έτυχε ποτέ να δει το αυτόγραφο σχόλιο του ποιητή για τους "Βαρβάρους", έρχονταν πολλά περιστατικά στη μνήμη μου, αλλ' ίσως το προσφορότερο θα ήταν να θυμίσω στο φίλο μου πως ο φιλέρευνος λόγιος και πεζογράφος διέπραξε το μοιραίο εκείνο λάθος της χρονολόγησης του "Περιμένοντας τους Βαρβάρους". Δεν αμφέβαλα ότι μια συζήτηση πάνω σε τέτοιες λεπτομέρειες ήταν δίκαιο μαχαίρι, αλλά βασιζόμουν στην τιμιότητα του φίλου μου και στον κοινό του νου, που άντεχε και στις κυκλοθυμικές του εκρήξεις. Κάτι μου έλεγε ότι το ερώτημα του Γιάννη Σαρεγιάννη σε επιστολή του στον Τίμο Μαλάνο αν στο "αρχείο Καβάφη του Σεγκόπουλου" (θαρρώ, έτσι το γράφει) υπήρχαν "ατελείωτα ποιήματα ή φιλολογικά σημειώματα", αν το έβγαζα στη συζήτηση την κατάλληλη στιγμή, θα ήταν για καλό. Κι ας φαινόταν δυσμενές για μένα. Θα του έλεγα: «Μην παραπονείσαι, φίλε μου, εδώ ολόκληρος φυτοπαθολόγος και γνωστότατος καβαφιστής, όταν ετοίμαζε το βιβλίο του "Σχόλια στον Καβάφη", ρωτούσε να μάθει και έψαχνε να βρει. Και πάλι τα κατάφερε και χωρίς τα "ατελείωτα ποιήματα" — προφανώς εννοεί τα "Ανέκδοτα", που μας χάρισε ο Σαββίδης, όσο και τα "σχεδιάσματα", που περιμένουμε — και χωρίς τα "φιλολογικά σημειώματα"· υποθέτω ότι ο όρος είναι πολύ γενικός για να περιορίζεται μόνο στα αυτοσχόλια». Φυσι-

κά έπρεπε να ελέγξω πότε έγραψε το γράμμα ο Γιάννης Σαρεγιάννης κτλ. Τώρα το γιατί στο βιβλίο του δεν αναφέρεται παρά σπάνια στο "Περιμένοντας τους Βαρβάρους" — αυτή την εντύπωση είχα — ήμουν βέβαιος ότι σε τέτοια παγίδα δε θα με έριχνε ο φίλος μου. Στο κάτω - κάτω ας απαντούσε ο ίδιος, που ήξερε περισσότερα από μένα γι' αυτό τουλάχιστον το ποίημα. Η αλήθεια είναι ότι έπρεπε να μείνω μόνος με τα βιβλία μου. 'Ηθελα κυρίως να δω τι σχέση, πιθανώς, υπάρχει ανάμεσα στο σχόλιο των ΝΕΩΝ και στο άρθρο του Π.Α. Πετρίδη στο περιοδικό "Νέα Ζωή" (1909;), που γενικά πιστεύεται ότι μιλούσε εκ στόματος Καβάφη — εκδοχή για την οποία διατηρούσα πολλές επιφυλάξεις. Βιαζόμουν να παραβάλω τα κείμενα και μου πέρασε η υποψία ότι η περίοδος του σχολίου "Η ιδέα μου περί του μέλλοντος είναι πιο αισιόδοξη" αποτελούσε απάντηση σε όσα ακούγονταν — και γράφονταν, όπως από τον Πετρίδη — μετά την πρώτη δημοσίευση του ποιήματος ή ίσως και πριν απ' αυτή. Ο Πετρίδης έλεγε πάνω - κάτω ότι ο ποιητής εμπνεύστηκε το "Περιμένοντας τους Βαρβάρους" σε στιγμή βαθιάς απαισιοδοξίας και ρέμβης ή, δεν μπορούσα να θυμηθώ, ίσως "μαύρης απαισιοδοξίας και βαθιάς ρέμβης". Γινόταν ποτέ ο Καβάφης να υποβάλει μια τόσο απόλυτη έκφραση; ή μήπως δημιούργουσε σκόπιμα — και καλά έκανε! — σύγχυση, επιτρέποντας να κυκλοφορούν μέσω των θιασωτών του, που πήγαιναν γυρεύοντας, ακραίες καμιά φορά, αλλά δυνατές σε ορισμένους αναγνώστες του, ερμηνευτικές απόψεις και εν-(παρα-)νοήσεις, τις οποίες ο ίδιος στη συνέχεια προσδιόρθωνε; Μήπως κάτι τέτοιο συμβαίνει στο (επι)σημείωμα των "Καβαφικών Αυτοσχολίων" του Γ. Λεχωνίτη; Έπρεπε οπωσδήποτε να διαβάσω αντικρουστά τις σελίδες αυτές και τη δεύτερη παράγραφο του σχολίου των ΝΕΩΝ. Χρειαζόμουν χρόνο.

«Συμπάθα με, φίλε μου», του είπα. «Αισθάνομαι κουρασμένος για να πιάσω τώρα στα χέρια μου τον Τσίρκα. Τι λες, να ιδωθούμε αύριο σπίτι μου ή προτιμάς στο καλύβι σου; Θα μου υποσχεθείς μόνο ότι ως τότε δε θα πειράξεις τα χειρόγραφα; Σύμφωνοι; Όσο για τα σχόλια που λες, αν στ' αλήθεια μπορούμε να τα πούμε έτσι, άλλο πράγμα ποια έννοια έχει ο ποιητής στο νου του πριν ή και όταν γράφει το ποίημα, κι άλλο ποια έννοια — ποια "διάνοια", έλεγαν οι αρχαίοι — υπάρχει στο ίδιο το ποίημα και, πρόσεξε, σε παρακαλώ, άλλο πάλι, ποιος "ο νους του ρήματος", που και ο ίδιος ο ποιητής εικάζει, "καταμαντεύεται", σαν άλλος Αρίσταρχος ο Γραμματικός. Άλλωστε πολλά σημειώματα του Καβάφη είναι γεμάτα από κριτικά τεχνάσματα — δε λέω, πονηριές —, αν και όχι τόσο εύστοχα όσο τα αντίστοιχα ποιητικά του. Στο κάτω - κάτω δε δήλωσε ποτέ ο άνθρωπος κριτικός, μολονότι έγραψε και κριτικές και κριτικά σημειώματα ή πέρασε κάποιες κρίσεις του σε επιστολές που θα άξιζαν μια μικρή μελέτη — αντικειμενική και ανεπηρέαστη, θέλω να πω. Ύστερα, το νέο σχόλιο, στις πρώτες τουλάχιστον

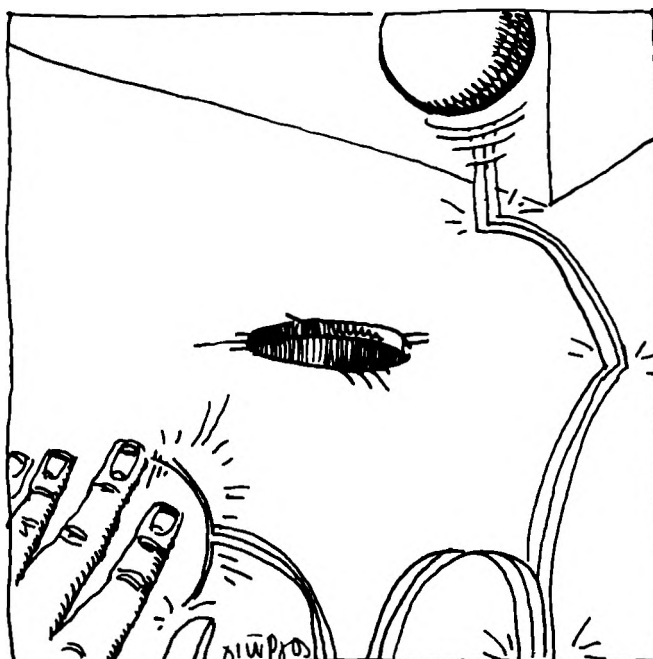
χιστον αναγνώσεις, ούτε κλονίζει ούτε ενισχύει τις πιο αξιόλογες από τις πολλές ερμηνείες του ποιήματος. Αν σε ψέξουν μετά τη δημοσίευση του βιβλίου σου, δεν έχεις παρά να τους παρασύρεις στις πιο ολισθηρές του μεριές, γιατί, να σου πω την αλήθεια μου, όπου το σχόλιο δεν είναι ουδέτερο και δεν περιέχει μια αυτονόητη σήμερα ανάλυση, γλιστράει από παντού».

Δεν ήμουν βέβαιος αν το τελευταίο αυτό, τραβηγμένο κάπως, θα ησύχαζε ή απεναντίας θα εξήπτε την κακή διάθεση του φίλου μου. Φαίνεται ότι συνέβη το πρώτο, γιατί βγαίνοντας από τη σιωπή του, παραδέχτηκε ότι με κατάλληλο χειρισμό θα μπορούσε να βολέψει το κυρίως σχόλιο, αν κάτι τέτοιο —πρόσθεσε— ήταν στη φύση του και στη φύση της δουλειάς του. «Αλλά τι θα κάνουμε», συνέχισε, «με τη δεύτερη παράγραφο, προπαντός με την τελευταία ημιπερίοδο;» Μου τη διάβασε, χτυπώντας τις λέξεις μια - μια: «(το ποίημα) μπορεί να παρθεί ως ένα επεισόδιον στην σταδιοδρομία προς το Αγαθόν». Είχαμε φτάσει πια στο κρίσιμο σημείο, αλλά δεν ήταν οπωσδήποτε η κατάλληλη στιγμή να διακόψω μονομερώς τη συζήτηση.

«Θα τα πούμε αύριο», τον ρώτησα, «δεν είναι έτσι; Αλλά από τώρα σε παρακαλώ να προσέξεις πώς ο σχολιαστής διατυπώνει τη σκέψη του: "μπορεί", λέει η έκφρασή του είναι δυνητική και ύστερα γράφει σαφώς "να παρθεί", όπου το παίρνω ίσον εκλαμβάνω, και το εκλαμβάνω έχει κάμποση υποκειμενική χροιά και στα νέα ελληνικά, έχει μέσα του το "κατά τινα έννοιαν", το "κατά τινα τρόπον"». Αισθανόμουν ότι έπρεπε να επιμείνω στη σημασία του "παίρνω", αφού δα στην εργασία του φίλου μου υπήρχε κεφάλαιο με τίτλο, ερωτηματικής και διαζευκτικής, πάντως, μορφής: "Ελλειψοειδής, κυκλική, σπειροειδής ή ευθύγραμμη η κίνηση της Ιστορίας κατά την ποιητική αντίληψη του Κ.Π. Καβάφη;" «Κοίταξε», συνέχισα, «μέ πόση γλωσσική τόλμη χρησιμοποιεί εδώ ο ποιητής —και ο γραμματικός βέβαια— το ρήμα "παίρνω" σε μια σημασία που δεν αποκλείει την έννοια της παρεξήγησης ή και της πλάνης ακόμη. Άλλωστε το ρήμα αυτό βρίσκεται τόσες φορές στην ποίηση του Καβάφη. Ρίξε μια ματιά στον "Πίνακα λέξεων" του Κοκόλη: "Επέστρεφε και παίρνε με...". Άλλο, βέβαια, το "παίρνω" στο στίχο αυτό, ωστόσο όλες οι σημασίες ξεκινάνε από την αρχή. Το ίδιο κι εδώ: άλλος από το σχόλιο θα πάρει ετούτα, κι άλλος εκείνα».

Έκανα ό,τι μπορούσα για ν' αποτρέψω το φίλο μου από την απειλή του και πίστευα ότι τα πηγαίνω καλά, αλλά ξαφνικά ξέσπασε: «κι αν θέλεις άλλες μεταφορικές χρήσεις: το βιβλίο μου το πήρε το ποτάμι κι εμένα ο διάβολος. Το σχόλιο, ας σοβαρευτούμε, δίνει λαβές στους αντιφρονούντες, άσε που οι επίγονοι του Τσίρκα και οι ζηλωτές του κριτικού ιδεαλισμού θα δώσουν στον όρο "Αγαθόν" (με κεφαλαίο το Α στο σχόλιο, δεν είναι έτσι;) το νόημα που τους συμφέρει. Και το χειρότερο, ο Καβάφης λέει ρητά "στην σταδιοδρομία προς το Αγαθόν", και η σταδιο-

δρομία —όπως και να το πάρει κανείς— προϋποθέτει ευθύγραμμη διαδρομή προς ένα στατικό τέρμα, προς μια συντέλεια, την οποία οι ανορθόδοξοι δεν θα εννοήσουν καν κατά το αυθεντικό, εσχατολογικό πνεύμα. Τι γίνεται τώρα με τη δική μου

"ΕΤΗΝ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΑΓΑΘΟΝ"

ερώτηση; "Κυκλική ή ευθύγραμμη, ελλειψοειδής ή σπειροειδής η κίνηση της ιστορίας κτλ.; —άλλαξα, ξέρεις, τη διατύπωση του τίτλου. Το σχόλιο αχρηστεύει και τις δυο μου διαζεύξεις. "Σταδιοδρομία", σου λέει ο άλλος —δεν εννοώ τον ποιητή, αλλ' όλους όσους θα πιαστούν από τη λέξη. Πάει να πει αδιάκοπη και συνεχής— σκέψου, όχι ασυνεχής— προσπάθεια του ατόμου (εδώ της ιστορίας, της κοινωνίας, των τάξεων, του λαού, της "αυτοκρατορίας", των πολιτειών, των συστημάτων) στο πολιτικό και κοινωνικό "στάδιο", πρωτίστως στο πεδίο του πολιτισμού. Πρωτίστως, βέβαια, θα πουν οι ιδεαλίζοντες, αλλά τελικά συναντώνται με τους δογματικούς, μια και η σταδιοδρομία υπονοεί ένα ιστορικό ολοκλήρωμα. Θα το 'θελε, πες μου, ο ποιητής να ματαιωθεί η δημοσίευση μιας εργασίας πάνω στο έργο του, μια ελάχιστη έστω προσφορά στο πλουσιότατο καβαφικό δείπνο, επειδή στα 120 (μετά) Κ(αβάφη) ευδόκησαν οι κληρονόμοι του να παραχωρήσουν σε καθημερινή εφημερίδα αυτό το περίεργο και, πάντως, όχι ακέραιο σχόλιο; Το θέλει ο ποιητής, εκεί που βρίσκεται, και όσοι ακόμη του ζητάνε διευκρινίσεις ή διασαφηνίσεις των ποιημάτων του;»

«Αν τέτοια λεν εκεί, αν τους μέλλει πια», ήρθε στο νου μου ο καβαφικός σοφιστής από το ωραίο και πολύ σωστό ποίημα "Τα δ' άλλα εν άδου τοις κάτω μυθήσομαι" από τα "Ανέκδοτα", αλλά για να μην κυλήσει και πάλι η συζήτηση στα περί "αθανάτου ζωής", προτίμησα να πω: «Εί τις άρα αίσθησις τοίς εκεί περί τών ένθάδε γινομένων». Πίστευα ότι έμένα έτσι πιο κοντά στο πνεύμα του ποιήματος "Λυσίου... τάφος", όπου το μεταθάνατο ενδιαφέρον του Γραμματικού για τα ποιητικά και φιλολογικά απλώς πιθανολογείται. Αλλά κιόλας ο φίλος μου ψιθύριζε με συγκινημένη φωνή, που σα να χαμήλωσε κάπως όταν έφτασε στο επίρρημα "ίσως", τους σχετικούς στίχους: "Τον θέσαμε κοντά σ' αυτά που θυμάται / ίσως κι εκεί —σχόλια, κείμε-

να, τεχνολογία, / γραφές, εις τεύχη ελληνισμών πολλή ερμηνεία».

Και κατέβασε το ακουστικό.

Έμεινα κάμποσο με το δεξι αγκώνα ακουμπισμένο στο γραφείο, μήπως ξανανοιίξει η κομμένη από την άλλη μεριά γραμμή. Μπορεί ν' άρχιζε συνήθως ο φίλος μου τα τηλεφωνήματα του με στίχους, αλλά δεν τα έκλεινε ποτε παρά με τη διφορούμενη κάπως ευχή "να 'σαι καλά".

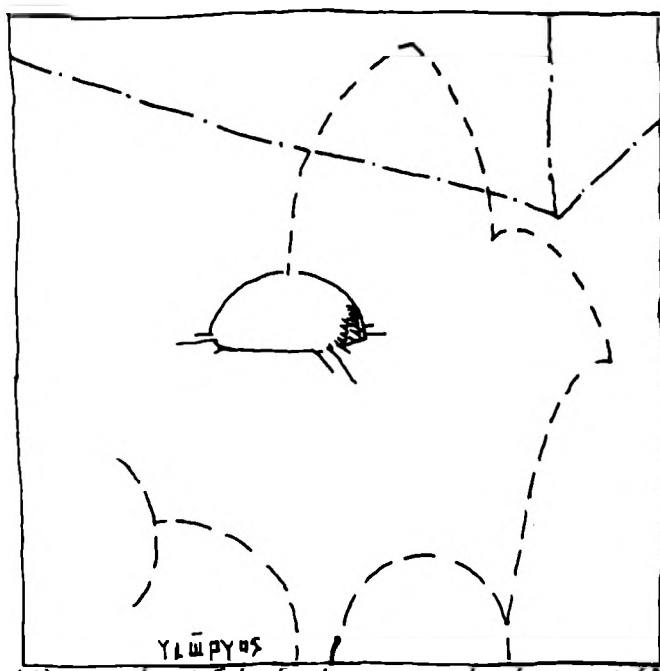
Έδωξα ωστόσο γρήγορα από το νου μου τη σκέψη ότι θα μπορούσε ποτέ να υπαινιχτεί κάτι το απονενοημένο επικαλούμενος καβαφικό ποίημα έστω και «επιτύμβιο». Ήταν αρκετά είρωνας για να επιχειρήσει κάτι τέτοιο, τη στιγμή μάλιστα που λίγο πριν η διαφωνία μας είχε δείξει την ασθενή και κωμική, κάπως πλευρά των αναλογιών ποίησης-βίου. Να σηκωθώ λοιπόν και να τρέξω στη μακρινή συνοικία πουμόναζε ο φίλος μου, δεν είχε κανένα νόημα. Τα χειρόγρατά του, βέβαια, κινδύνευαν, αλλ' όχι με καταστροφή· δε θα τα πετούσε ούτε στο καλάθι των αχρήστων, που άλλωστε δε διέθετε το μικρό του ασκηταριό στο δώμα μιας πολυκατοικίας, ούτε θα τα έκαιγε· ήταν αρκετά μετριοφρονας για να επαναλάβει μια τόσο διάσημη χειρονομία.

Σκεφτόμουν αυτά, όταν ξαφνικά κατάλαβα ότι ο φίλος μου ξανασήκωσε το ακουστικό, για να με πάρει, και βρήκε τη γραμμή ανοιχτή. «Μα τι κάνεις;» μου παραπονέθηκε, «δεν κατάλαβες ότι έκλεισα; Αφαιρέθηκες ή έχεις πέσει σε συλλογή; Δε φαντάζομαι να υπόθεσες ότι επειδή αναζήτησα κάποιες αναλογίες ανάμεσα στη μετάνοια του Κλέωνα και τη μεταμέλεια του Σαββίδη, θα σου άφηνα τηλεφωνικό «σημείωμα», σύντομο είν' αλήθεια, απλό και βαθύ, αλλά τόσο αταίριαστο, αν σκεφτόμουν... Το πολύ πολύ, μη φοβάσαι, θα στείλω τη μελέτη μου να κάνει συντροφιά με το μισοτελειωμένο μου μυθιστόρημα, τα σκαριφήματα των δοκιμών και τα σχεδάρια των σχολίων μου. Λέω να δοκιμάσω την τύχη μου στη βιογραφία· μου άνοιξε η όρεξη τώρα που ξαναδιάβασα την κριτική βιογραφία του Καβάφη από τον Robert Liddell στη μετάφραση της Καίτης Λογοθέτη-Άντερσον. Μόνο που θα ήθελα μια βιογραφία, ακόμη και κριτική, να είναι... Αλλά άσε, άσε, θα σου πω άλλοτε τις σκέψεις μου. Ξέρεις, αν δεν αποφασίσω για τον Άγγελο Σικελιανό, θα στραφώ στο Στέφανο Κουμανούδη. Αλήθεια σου έδωσε ο συνονόμάτός του φίλος σου την επιτομή της ελληνικής ιστορίας του επιπάπου του —επίπαπός του ήταν;— που έβγαλε μ' ένα πειραχτικό πρόλογο. Ε, λοιπόν, μπορώ να καυχηθώ ότι είμαι ο μόνος αναγνώστης του «Στρατή Καλοπίχειρου» που έχει διαβάσει το «έπος» αυτό, ολόκληρο, πάνω από μια φορά και προς τέρψιν. Το λέω κάπου στο καβαφικό μου μελέτημα· πίσω, πίσω και όσο γίνεται πιο βαθιά στον 19ο αιώνα, το δικό μας και το δυτικό.

Όσο άκουγα το φίλο μου, με διακατείχαν αντιφατικά συναισθήματα. Αλάφρωσα βέβαια που ο προς στιγμήν συσχετισμός μου καβαφικού επιγράμματος

—τελευταίου «τηλεφωνήματος» αποδείχτηκε απολύτως ανόητος· από την άλλη όμως μεριά τον έβλεπα να στρέφεται κιόλας ορμητικά —από δω και η πολυλογία του— σ' ένα άλλο είδος λόγου, που δε φανταζόμουν ποτέ ότι θα τον τραβούσε. Καταλάβαινα ότι έπρεπε να βελτιώσω την τακτική μου. Πρώτα πρώτα δε θα εκμεταλλευόμουν, για να μην τον ερεθίσω, την απολογία και το ευχαριστήριο προλόγισμα του R. Liddell όπου, το θυμόμουν καλά, εκφράζει την ευγνωμοσύνη του «προς το μεγάλο μελετητή του Καβάφη, τον κ. Γιώργο Σαββίδη» που του επέτρεψε να κοιτάξει και να ερευνήσει το πλούσιο αρχείο του ποιητή, του οποίου είναι κάτοχος. Πιθανώς θα τον ενοχλούσε το επίθετο «μέγας» που το ανεχόταν μόνο για ποιητές και πατέρες της εκκλησίας κι αυτούς μετρημένους με τα δάκτυλα στο φιλιατρό, ιλιγγιώντας όπως ο Ιερομόναχος Διονύσιος του Σολωμού. Ύστερα, ενδεχομένως θα θυμόταν, τώρα μάλιστα που έβαλε στο νου του να καταπιαστεί με βιογραφία, τους περιορισμούς στους οποίους υποβάλλουν τους μελετητές οι κάτοχοι στοιχείων, όπως με κάθε λεπτότητα αναφέρει στη βιβλιογραφία του ο ξένος βιογράφος του Καβάφη για γράμματα του ποιητή προς τον E. M. Forster.

Έκρινα επίσης ότι —προς θεού!— δεν έπρεπε ν' αναφερθώ, μολονότι μου 'ρχόταν κουτί, στον πρόλογο του Στέφανου Αθ. Κουμανούδη στη δεύτερη έκδοση του επιλλίου του, με πολλές προσθήκες και μεταβολές. Γράφει λοιπόν εκεί ο σοφός αυτός άνθρωπος ότι αν στ' αλήθεια η έκδοση του 1888 πρέπει να ονομαστεί «βελτιωμένη ή διορθωμένη», άλλοι δικαιούνται να το κρίνουν, «όχι αυτοί οι γράψαντες». Κατά την ιδιόχειρη μάλιστα διόρθωση που έχει επιφέρει ο ίδιος με στιλπνό μαύρο μελάνι στο προσωπικό του αντίτυπο, η περίοδος διαβάζεται ως εξής: «Άλλοι, κατά τη γνώμη μου, δικαιούνται να δίδουν τας τοιαύτας ή τας εναντίας ονομασίας εις τα εκ δευτέρου τυπούμενα ποιήματα, (αντί «βιβλία»), όχι αυτοί οι ποιήσαντες» και το λέει για προσθήκες και μεταβολές που έκανε ο ίδιος. Στο ίδιο αντίτυπο, εκτός από πυκνότερες υπογραμμίσεις και πάμπολλα ιδιόγραφα σχόλια στο περιθώριο, οι δυόμισι από τις τρεις τελευταίες λευκές σελίδες καλύπτονται από σημειώσεις, δικές του επίσης, υπό την ένδειξη «κρίσεις και ακριβείς εξεनेχθείσαι περί της Β' ταύτης εκδόσεως». Έτσι το τομίδιό μου αρχίζει και τελειώνει με το «κρίνω» εξίσου πρωταρχικό και αξεχώριστο από το «ποιώ», αρκεί να μη τα χαρίζουμε όλα στο ένα απ' τα δυο. Θα έλεγα λοιπόν στο φίλο μου: Τα βλέπεις είναι οι «μουσαφिरαίοι, οι νοικάρδες ή οι διαβατικοί» που κρίνουν, πάει να πει οι αναγνώστες και οι κριτικοί, και όχι οι νοικοκύρδες, ας είναι και οι τρελλοί, όπως φρονεί ο Ζήσιμος Λορεντζάτος στα «Μικρά Αναλυτικά στον Καβάφη». Νοικοκύρης δεν υπάρχει μετά τη γραφή τη δημοσίευση ή την έκδοση ενός ποιήματος ή φυλλαδίου ή συλλογής. Ό,τι είχε να οικονομήσει και να πορέψει ο ποιητής, με άλλα λόγια να

“Νοικοκύρης δεν υπάρχει μετά τη γραφή”.

κρίνει, να ξεχωρίσει, να φανερώσει ή να κρύψει, το πέρασε μέσα στο ποίημα, στη σειρά που ακολούθησε, στα στοιχεία που επέλεξε και πάει λέγοντας. Η κρίση του είναι η μαστοριά του. Από κει και πέρα και ο ίδιος ο ποιητής μπαίνει, στο δικό του ποίημα μέσα, φιλοξενούμενος —τι λέω, σαν κλέφτης. Πρέπει να πατάει στα νύχια των ποδιών του, γιατί είναι ο πιο άμαθος και αδέσιος από όλους τους άλλους· αλλιώς θα θέσει σε ενέργεια 'το σύστημα συναγερμού που ο ίδιος έχει στήσει, θα πιαστεί στα δόκανά του ή αν προτιμάς παραδοσιακότερες μεταφορές, θα κάνει να τριξει το ψαθί κάτω από τα πόδια του. Το περίεργο είναι ότι κι αν αναποδογυρίζαμε τις μεταφορές το ίδιο θα εκφράζαμε: αυτός που διαβάσει το ίδιο το ποίημά του φυλάγεται και δεν κάνει το ψαθί να τριξει κτλ. κι αυτό είναι το χειρότερο. Όσο γι' αυτά που έφερε ο λόγος του φίλου του για τη «μετάνοια» του Ιγνατίου, δε θα καθόμουν να τα ψιλοκοσκινίσω τώρα που ξαναζεστάνονταν για καλά· αλλιώς, θα αντέτεινα κάπως έτσι: Ο Ιγνάτιος δεν έφτασε ποτέ —κατά τη δομή και την υφή του ποιήματος— σε «μετάνοιαν αμεταμέλητον». Θ' αντλούσα τη φράση από τους πατέρες της «Φιλοκαλίας» που συχνά μου διάβαζε ο φίλος μου όταν τον συντρόφευα στις πολλές του αγρύπνιες ή στα νυχτέρια του —δε μου το ξεκαθάρισε ποτέ αν ξημερωνόταν διαβάζοντας για άσκηση ή από αϋπνία. «Ο Κλέων δεν «ανεκαινίσθη εις μετάνοιαν», δεν υπέστη τόση εσωτερική, ριζική, ανανέωση και «καλήν αλλοίωσιν» ώστε να μη μνημειώσει στην επιτάφια επιγραφή του τον πρότερο εθνικό του βιο. Και μόνο η παρένθεση για τους Αλεξανδρινούς —το νου σου στις παρενθέσεις του Καβάφη—: «(όπου δύσκολα ξιπάζονται)» ανοιγμένη ακριβώς μέσ τ' επιγράμμα αποκλείει τη «χριστιανοποίησή» του. Φαντάσου Χριστιανό που ασκεί κι από πάνω εκκλησιαστικό υπούργημα, να νοιάζεται για το αν οι κάτοικοι της Αλεξάνδρειας το β' αιώνα πάνω κάτω, μ.Χ., ξαφνιάζονται εύκολα ή δύσκολα, από τον όλβο του οποιουδήποτε εθνικού κοσμικού νέου. Προσποιείται δηλαδή ο Ιγνάντιος; Άπαγε! είναι απολύτως ειλικρινής, θέλω να πω έχει την ειλικρίνεια της καθαφικής τέχνης που από τη μια μεριά ανοίγει την παρένθεση για να στηρίξει τόσο την κοινωνική «αξίωση» και φήμη του Κλέωνα όσο και τα αλλεπάλληλα λαμ-

πρά εκείνα αιτιολογικά εμπρόθετα που ακολουθούν για τα ενδιαιτήματα, τα εντροφήματα, τα φορέματα, τα κοσμήματά του, κι από την άλλη για να δείξει ότι ο επιγραφόμενος είναι «εν μέρει (τινι) εθνικός, εν μεγίστω μέρει χριστιανίζων». Αλλά όταν υπάρχει και «ελάχιστον μέρος» κοσμικού φρονήματος ή «ψυχικού σώματος» ασκεί μεγίστη πίεση στο πνευματικό μέγεθος ή, σε αυθεντικότερη γλώσσα, στο «πνευματικό χάρισμα», τόσο που, αν κάποιος ήθελε να υπερβάλει, θα μετέφερε επί του Καβάφη την εξής κρίση του Ευσεβίου, θαρρώ: «αι των βιβλίων —διαβαζε ποιημάτων— υποθέσεις χριστιανίζουν μεν τη φωνή, τοις δε δόγμασιν —διάβαζε στα αισθήματα και φρονήματα— ελληνίζουσι». Κάπως έτσι θα μιλούσαν στο φίλο μου, σε ευθετότερο χρόνο. Δε μπορούσα όμως ν' αφήσω αναπάντητη την παρατήρησή του σχετικά με τη «μεταμέλεια», του Σαββίδη, έστω κι αν τον κακοκάρδιζα. Αφού λοιπόν δικαιολογήθηκα όπως όπως που άφησα τη γραμμή ανοιχτή, και αφού έδειξα σαφώς ότι θα επανερχόμουν στο θέμα των χειρογράφων του, αρκέστηκα να πω: «θα μου επιτρέψεις, φίλε μου, να παρατηρήσω ότι ο όρος «μεταμέλεια» δεν ταιριάζει για την περίπτωση του καθηγητή Σαββίδη. Ίσως ούτε «μετάγνωση» ή «μεταγνώμη» —του άρεσε να ακούει σπάνιες λέξεις. Ο καθηγητής Σαββίδης δε χρειάστηκε ποτέ να μεταμεληθεί. Το μόνο αμάρτημα —αν πρόκειται για αμάρτημα— ήταν ότι δέκα χρόνια πριν γράψει την επιφυλλίδα του για το χριστιανισμό του Καβάφη —με ερωτηματικό, πάντως, στον τίτλο, μην το ξεχνας— είχε αποκριθεί επιφυλακτικά στο σχετικό ερώτημα. Δε λέει ότι ο ποιητής, «ελληνικός» αλλ' όχι Έλλην ούτε Ελληνίζων («κατά τα παραδιδόμενα) ήταν αναφανδόν χριστιανός. Απλώς λέει ότι οφείλουμε να διαβάζουμε με αναδρομικό φωτισμό— χριστιανικό βέβαια, «χριστιανιστί», αν δε σου φαίνεται πολύ εξεζητημένο το επίρρημα— κάθε ποίημα του Καβάφη που μερικά ή ολικά έχει σχέση με τη θρησκεία, και την παγανιστική ακόμη. Και να σου εξομολογηθώ κάτι; Έχω την εντύπωση ότι ως προς το πνεύμα τουλάχιστον κάτι τέτοιο λες και συ στο παρεκβατικό, κάπως, υποκεφάλαιο της μελέτης σου «Πιστεύματα πίστης»· αλήθεια, μήπως πρέπει ν' αλλάξουμε τον τίτλο;»

Αν μπορεί ποτέ ένα ψάρι να πιαστεί από δυο δολώματα συγχρόνως, αυτό έγινε με το φίλο μου. «Όχι, όχι ακριβώς, δεν έχεις δίκιο», αντέδρασε στην αρχική μου παρατήρηση, «ο Σαββίδης παραπέμπει ρητά στο άρθρο του Δημαρά στο περιοδικό «Κύκλος» —στάσου να δω, στο διπλό μου ευρετήριο... ναι, στο τεύχος «Νοέμβρης του 1931» στο «Πάνω Νερά» υπάρχει ένα μικρό τυπογραφικό λάθος στη χρονολογία. Στο τεύχος λοιπόν αυτό διαβάζουμε ότι: «τη λύση του συμπλέγματος (κατωτερότητας)» που κατά την κρίση του αρθρογράφου αποτελεί τη βάση της Καβαφικής ψυχολογίας, «θα τη βρίσκαμε... εξίσου μέσα στην υψηλή συνείδηση της τέχνης του και στη χριστιανική του πίστη της οποίας η ύπαρξη δεν μπορεί να αμφισβητηθεί στο

σημείο που έφθασαν σήμερα οι καθαφικές μελέτες». Στις τελευταίες φράσεις η φωνή του φίλου μου είχε μια στρυφνάδα που την απέδωσα στο συνειρμό των δύο χρόνων: του «τότε» (1931) του Δημαρά, και του «σήμερα» (1981), ας πούμε, της Marina Rissna που στο βιβλίο της «La pensée politique de Constantin Cavafy» αφιερώνει μια ουδέτερη σελίδα στο ίδιο θέμα. Καθάρισε όμως η φωνή του, όταν, συνεχίζοντας, πρόσθεσε: «Τα εχέγγυα, τα τεκμήρια, αν το προτιμάς, πίστης που προσκομίζουν ακόμη και σήμερα, είναι ανεπαρκή όχι μόνο με μέτρο τον Παύλειον ορισμό της πίστης —ούτε να το συζητάμε—, αλλά και με κριτήρια του μη αρχαϊκού ή και του μέσου, ακόμη και του ύστερου χριστιανισμού». Χρησιμοποιούσε συχνά κάπως παράδοξη ορολογία. «Ο Καβάφης είναι κι αυτός χριστιανικός. Προσοχή, όχι χριστιανός ούτε χριστιανίζων (και καθόλου, βέβαια, «χριστιανομαθημένος»), αλλά Χριστιανικός, για να μεταθέσουμε τον γνωστό «αυτοχαρακτηρισμό» (κατά τον Τσίρκα) από το πεδίο των «αρχών» αλλά και του τέλους του χριστιανισμού στην περιοχή του ωραίου και σκληρού ελληνισμού. Χρησιμοποιώ την έννοια πολλαπλώς και όχι όπως θ' αρχίζουν από σήμερα το απόγευμα να κανοναρχούν: «Σταδιοδρομία προς το Αγαθόν!!!. Ε, σε διαβεβαιώ ότι τη λέξη σταδιοδρομία δε θα την βρεις στην Καινή Διαθήκη, θα βρεις όμως στην Α' προς Ρωμαίους το εδάφιο: «Ουκ οίδατε ότι οι εν τω σταδίω τρέχοντες, πάντες μεν τρέχουσιν, εις δε λαμβάνει το βραβείον;». Ξέρεις πόσο απροκατάληπτος είμαι σε θέματα λατρείας και δόγματος, δεν «φορώ φαιά», κι ας με λες μελανείμονα αλλά να θέλουν να δώσουν στον Καβάφη «στέφανον άφθαρτον» που προϋποθέτει δρόμον «ως ουκ αδήλως», που απαιτεί αγώνα πίστης και εγκράτειας, που κανονικά δεν εννοείται χωρίς «υπωπιασμόν» του σώματος, ε, αυτό δεν το αντέχω. Στέφανον αφθαρσίας σ' αυτόν που —με ξέρεις για σεμνότυφο;— σ' αυτόν που στο κάλλιστο ποίημα «ΕΝΑΣ ΘΕΟΣ ΤΩΝ» έχει γράψει το στίχο: «με τη χαρά της αφθαρσίας μες στα μάτια»! Μπορείς, πες μου, να ισχυριστείς, εσύ ή όποιος και να 'ναι, ακόμη και ο Ζήσιμος Λορεντζάτος, που ξέρεις πόσο σέβομαι, ότι ο Καβάφης σαν άνθρωπος —«σαν ποιητής» τόλμησα να τον διακόψω—, «σαν ποιητής και άνθρωπος αγωνιζόταν «ως ουκ ειρή και εις μάτην, αλλ' ως ειδώς πως τρέχει και ποι φέρεται» κατά τον ερμηνευτή, ότι πυγμαχούσε «όχι σα να έδερνε τον αέρα»; Δεν παίζουν μ' αυτά, μ' ακούς, δεν παίζουν.

Είχε εξαφθεί μιλώντας, αλλά παλι δεν περίμενα να δεχθώ την αριστερή του γροθιά κατά πρόσωπο, εκτός πια κι αν αναπαριστάνοντας την ωραία μεταφορική, παροιμιακή, εικόνα του Παύλου αναζητούσε πραγματικό αντίπαλο. «Είχε δίκιο ο Σεφέρης», μου το πέταξε, «τότε που του τηλεφώνησες για να του πεις ότι μελετάς τη γλώσσα των «τριών κρυφών Ποιημάτων» ότι τη σπουδάζεις παίζοντας, τι ακούσες λοιπόν από το Σεφέρη; «Δεν παίζουνε, κύριε, με τόσο σοβαρά πράγματα». Έτσι δε

σου είπε; Και βέβαια υπάρχουν «ανοίγματα μεταφυσικά» στα ποιήματα αυτά, αλλά έξαφνα, αν εσύ πήγαινες να κάνεις ψεύτικες θεολογίες εκεί όπου ο ίδιος πίστευε ότι τα φώτα μας είναι λίγα, αν έλεγες ότι η γλώσσα του «χριστιανικεύει»... όχι ότι «χριστιανίζει, αυτό θα μου άρεσε τελικά. Ε, λοιπόν, τέλειωσαν τα ψέματα. Αν ήταν να βγάλω ποτέ το βιβλίο μου, θα ξανάγραφα το υποκεφάλαιο για τα «Πιστώματα πίστης», αλλά μάλλον θα διαφωνήσεις και με το νέο τίτλο: θα κατέληγα πάντως σ' αυτό εδώ το συμπέρασμα: Ο Καβάφης σαν ποιητής (αλλά και σαν άνθρωπος) δεν ήταν ούτε χριστιανός, ούτε Χριστιανικός, αλλά «χριστιανίζων», όπως όλοι μας τουλάχιστον μετά τον Άγιο Νικόδημο τον Αγιορείτη και ίσως κάποιους γέροντες στο όρος: ναι, χριστιανίζων ή καλλίτερα «εν μέρει χριστιανικός, εν μέρει χριστιανίζων» —δεν το λέω προς ψόγον.

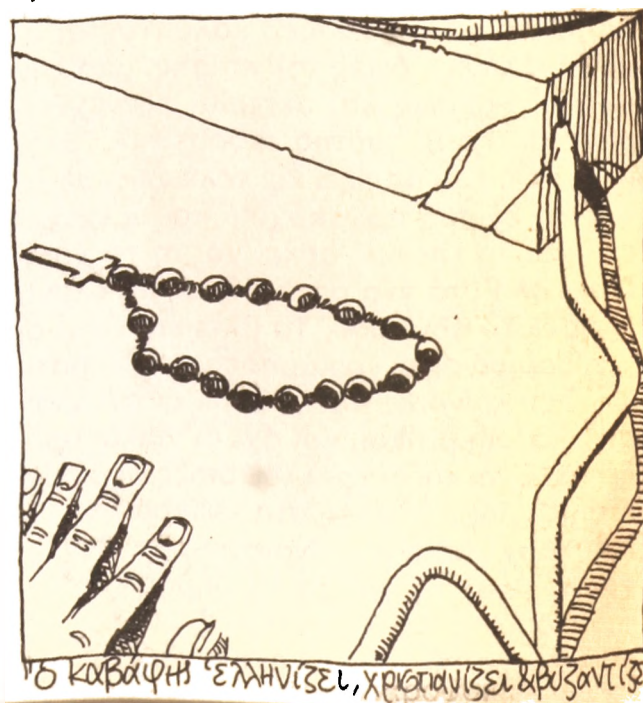
«Έ, τότε, γιατί δεν κατεβαίνεις στην Πάτρα τον Ιούλιο, στο Συμπόσιο Ποίησης να τα πεις;», τον ρώτησα δήθεν αφελώς. Θα είναι εκεί ο Φίλιπ Σέρραντ που ξέρει τη «Φιλοκαλία των Ιερών Νηπτικών», όχι λιγότερο από σένα, αν μου το επιτρέπεις».

Δεν αγνοούσα, βέβαια, ότι ο φίλος μου απόφευγε κάθε δημόσια εμφάνιση κι όχι μόνο γιατί έπασχε από κάποια αγοραφοβία που πάντως μπορούσε να ελέγχει, όταν ήθελε. Έπρεπε να τον τιμωρήσω που έστρεφε εναντίον μου όσα του είχα εκμυστηρευτεί για τη μόνη επαφή μου με τον Σεφέρη, λίγες μέρες μετά τη δήλωσή του για τους απριλιανούς, όταν, σε κακή του, ίσως, στιγμή, παρεξήγησε το ελληνικότατο (πολύ προ των ξένων και δικών μας σοφών και δοκιμογράφων) «παίζω», «παίζω με τη γλώσσα», έστω της αναστάσιμης ωδίνης —έτσι είναι γραμμένο και με το χέρι του στην πανομοιότυπη έκδοση του χειρόγραφου τετραδίου που περιέχει το «τρίτο κρυφό ποίημα —θερινό ηλιοστάσι».

Παραδόξως ο φίλος μου όχι μόνο δεν άναψε περισσότερο με την προκλητική πρότασή μου, αλλά συνέχισε, μετά από μικρή παύση, με ασυνήθως ήρεμη φωνή. «Για πες μου, αλήθεια», με ρώτησε, «εσύ που είσαι και φιλόλογος, «το ρήμα χριστιανίζω δεν είναι η πρωτότυπη λέξη του χριστιανισμού και άρα ο χριστιανισμός δεν είναι η παράγωγη λέξη του χριστιανίζω;» «Ναι, ναι...» απάντησα, όχι χωρίς κάποιο ξάφνιασμα, «... αν ανασυγκροτήσουμε μια συμβατική, πάντως, ετυμολογική σειρά: Χριστός - χριστιανισμός - χριστιανίζω - χριστιανός. Αλλά ξέρεις όλ' αυτά, παίζουν —μου ξέφυγε η λέξη— μπαίνουν σ' ένα σύστημα, λιγότερο όμως άκαμπτο απ' όσο πολλοί φαντάζονται ακόμη και σήμερα. Η σειρά μάλιστα παραγωγής και σχηματισμού εμφανίζει στην πραγματικότητα κενά, υπερπηδήσεις και άλλες παραξενιές. Ακόμη μεγαλύτερες είναι οι κυμάνσεις στο σημασιολογικό μέρος που υποθέτω σ' ενδιαφέρει περισσότερο, όπως άλλωστε και τους γραμματικούς της εποχής μας. Το ρήμα χριστιανίζω απ' όσο μπορώ να ξέρω, πρέπει καμιά φορά να το βοηθήσουμε μ' ένα θετικό προσδιορισμό για να πάρει το ξάστερο και

αναμφίβολο —όχι το μιμητικό και κάποτε σκωπτικό νόημα που έχει το ίδιο—, για να ξεκαθαρίσει, να ξεθολώσει στο νόημα που, ωστόσο, έχει από πολλούς αιώνες το θεωρούμενο παράγωγό του: χριστιανισμός».

«Για βοήθησέ με ακόμη», είπε, «πρώτη φορά ένα τόσο σχολαστικό αντικείμενο μου προκαλεί τόσο λίγη ανία. Για πες μου: «Ο ενδοξός μας Βυζαντινισμός δεν παράγεται από το ρήμα Βυζαντινίζω;» «Ασφαλώς», απάντησα, «γραμματικά τουλάχιστον, αλλά, μια στιγμή, αφού σε ενδιαφέρει τόσο, να πιάσω τη «Συναγωγή Νέων Λέξεων» του Στέφανου Κουμανούδη του Ανδριανοπολίτου» —που να του πω ότι την έχω στην έκδοση του 1900 με σημειώσεις, δεν έχω ελέγξει ακόμη ποιανού ελληνομαθέστατου κληρονόμου του. Σε λίγο ήμουν έτοιμος να του διαβάσω. «Άσε, άσε», είπε «μη σε κουράζω, κοίταξε καλλίτερα...» «Για στάσου» επέμεινα, αναζητώντας κανένα χαριτωμένο σχόλιο του ποιητή λεξικογράφου, «Για κοίτα εδώ... Έχει δύο λήμματα: το ένα «Βυζαντηνισμός με «η». Και δες πως το σχολιάζει: «Την γραφήν ταύτη διὰ του η εν τη γ' συλλαβῇ της πολυβασανίστου λέξεως -άκουσες, τι ωραίο: της πολυβασανίστου λέξεως— είδα και εν άρθρω της «ΕΦ.» 6 Δεκ. 97, υπογραφὴν ἔχοντι «ο φίλος σου». Να σου διαβάσω και το άλλο λήμμα: Βυζαντινισμός, με «ι» τώρα. Λοιπόν βλέπω δύο χρονολογίες: 1895 και 1898. Η δεύτερη στην «Ακρόπολη» με την ένδειξη «Times». «Ωραία, ωραία», έδειχνε σαν να επαληθεύεται κάποια του σκέψη, «Για βρες μου τώρα, σε παρακαλώ, ρήμα βυζαντινίζω έχει ο καλός μας Κουμανίδης; «Ναι, ναι το περνάει όμως, σε απαρεμφατικούς μόνο τύπους και το άρθρο που καταχωρεί είναι ισχνότατο. Βυζαντινίζειν - Βυζαντινίζων μτχ. Σ.Α.Κ.68-Κ Σαθ (ας) «Βλέπεις το ρήμα δεν ήταν ακόμη σε μεγάλη χρήση». «Εντάξει», είπε, «δε θα σε ρωτήσω για το το Ελληνίζω» «Ν' ανοίξω άλλο λεξικό, αν θες», του είπα, «γιατί στη σημασία τουλάχιστον μιλάω ελληνικά είναι ήδη στους αρχαίους: Έλλην μεν εστί και ελληνίζει». «Έξοχα!», είπε, «Άρα να ποια θα ήταν η δική μου θέση, αν ξανάγραφα το βιβλίο μου. Ο Καβάφης ελληνίζει, χριστιανίζει και βυζαντινίζει»:

«Εμπρός λοιπόν, τον προκάλεσα και πάλι μια και ήμουν ακόμη, κατά βάθος, φουρκισμένος που μου θύμιζε την ατυχία μου με το Σεφέρη, «εμπρός κατέβα στο Συμπόσιο, να τα πεις, θα είναι και η Ησας, που ανοίγει διάλογο καιρό τώρα με τους χριστιανούς και τους ειδωλολάτρες του Καβάφη» ή, αν δεν προφταίνεις το πρόγραμμα, ετοίμασε μια παρέμβαση. Αν περιορίσεις λίγο τις θεολογικο-διαλεκτικές σου αποχρώσεις και δείξεις, σε μερικά σημεία, την απαραίτητη ή οπωσδήποτε χρήσιμη επιφυλακτικότητα, θα συμφωνήσουμε πολλοί μαζί σου. Το κάθε τι στον Καβάφη μένει ανοιχτό, δηλαδή το ανοίγει η ίδια η γλώσσα του που βλέπει μακριά και μετατοπίζει συνεχώς τις αντιφάσεις της, ποιητικότητα, συνήθως, σε πολλά συγχρόνως μεταίχμια, ιστορικά, γλωσσικά, ιδεολογικά κατά τον όρο που προτιμάς. Έλα λοιπόν στην Πάτρα και πρότεινέ το: «Ο Καβάφης χριστιανίζει...»

Η φωνή του ακούστηκε το ίδιο ήρεμη στο ενδοτικό μέρος του λόγου του: «Κι αν οι άνθρωποι των Αρχαίων ή και μεμονωμένοι συλλέκτες βγάλουν από τους χαρτοφύλακες ή τα θυλάκια τους, πενήντα χρόνια μετά το θάνατο του ποιητή, ένα χαρτί..., αν οι αρχειοκαβαφιστές...».

Κατάλαβα ότι έπρεπε να βάλω τα δυνατά μου για να εξουδετερώσω τα όσα κάλυψε με τη σιωπή του: «Σώπα» του είπα, «δεν πα να βγάλουν, όχι ένα, να ανεμίσουν τρία χαρτιά, που να λένε έξαφνα ότι α) οι πραιτορες του επίμαχου ποιήματός μας ήταν πράκτορες του αρχηγού των βαρβάρων, β) ότι ο αυτοκράτορας είχε κοντά του για να τον δώσει «τρία ή τέσσερα» ή μόνο «δυο τρία» απ' τ(α) αξιόλογα / τα συμπαθητικά εκείνα ζώα» που τιμά ο ποιητής στο έκτακτο κείμενο των «Ανεκδότων» με τον τίτλο «Σπίτι με κήπον», γ) ότι ο αρχικός τίτλος του ποιήματος δεν ήταν «Περιμένοντας τους βαρβάρους» αλλά «Το Σύνταγμα της Ηδονής».

«Πράκτορες» είπες;» με ρώτησε, «άκουσα καλά; Για να δούμε λοιπόν ένα ένα! «Πράκτορες»! Ειρωνεύεσαι τις απόψεις μου για «συμπαιγνία», αυτοκράτορα και αρχηγού των βαρβάρων. Δε λέω πρωτ' απ' όλα «συμπαιγνία» απλώς αναζητώ στο βάθος του ποιήματος...» «Δεν ειρωνεύομαι τίποτε και κανένα», βιάστηκα να τον βεβαιώσω, το «πράκτορες» το βλέπω τυπωμένο. Αλήθεια, από που σου έδωσα στο πρώτο τηλεφώνημά μας τις παραπομπές στους στίχους των «Βαρβάρων»; Από το πρώτο αφιερωματικό τεύχος της «Νέας Εστίας;»

Να, το έχω μπροστά μου, Ιούλιος 1933 σελ. 746. Το ίδιο λάθος μάλιστα αναπαράγεται και στο δεύτερο αφιέρωμα, του 1963, σελ. 1440. Τώρα φαντάσου να βρεθεί μια τέτοια γραφή σε χαρτί του ποιητή. Άνθρωπος ήταν κι αυτός! Θα τα βάψουμε μαύρα, Βέβαια το «πράκτορες» είναι ακραία περίπτωση και θα περνούσε πανηγυρικά σε μια ανθολογία τυπογραφικών λαθών. Τι λες τη φτιάχνουμε; Στο ίδιο τεύχος και στο ίδιο ποίημα, όμως, υπάρχει κι άλλο, σε στίχο της έβδομης στροφής: «σύγκλησις» (αντί «σύγχισης»), σα να βγαίνει από το συγκαλώ, ας πούμε, κι επειδή πιο πάνω έχουμε «Συγκλητικούς» καταλαβαίνεις.... Ένας ανύποπτος αναγνώστης διαβάσει άλλο ποίημα. Δεν αστειεύομαι. Κάθε φορά που έχουμε ένα λάθος ή μια νέα παραλλαγή και την πιο φαινομενικά ασήμαντη, το ποίημα πρέπει να διαβάζεται εξυπαρχής και ανεξάρτητα προς οποιαδήποτε άλλη μορφή του. Πάρε, έξαφνα, το ποίημα που μνημόνευα πριν λίγο, το «Σπίτι με κήπον». Ο εκδότης μας πληροφορεί ότι κάτω από το κείμενο, στη μια όψη του φύλλου, υπάρχει παραλλαγή με μολύβι: «τίτλος Ζώα». Είναι το ίδιο ποίημα, τη στιγμή που στα νεοελληνικά φροντιστήρια των Φιλοσοφικών Σχολών δίνουν πια εργασίες με θέμα: «η λειτουργία του τίτλου στην ποίηση»; Ύστερα σκέψου πως πάνω στο ίδιο αυτό κείμενο προτείνονται ήδη δυο ερμηνείες, δε θα έλεγα, διαμετρικά αντίθετες, αλλά πάντως ασύμβατες. Σου έχω πει για τη μια του Μιχάλη Πιερή, δεν είναι έτσι; Η άλλη είναι του Γιώργου Δανιήλ στο αφιερωματικό τεύχος της «Λέξης». Θα σου το στείλω ή καλλίτερα θα σου το φέρω. Σου έχω μια έκπληξη. Λοιπόν ο αρθρογράφος βρίσκει ότι το ποίημα αυτό ακεραιώνει καλύτερα από κάθε άλλο του ίδιου τόμου την εικόνα του ποιητή και προσθέτει, μ' ένα δίσημο, μέσα στην πλοκή του λόγου, ρήμα, ότι ο Καβάφης μπορούσε να «συναγελαστεί» θεοκρίτεια με τη φύση. Θα διαβάσουμε μαζί τη «νότα» αυτή, όταν θα με δεχτείς, θέλεις;

«Καλά, καλά», μου απάντησε, «μισοκαταλαβαίνω που το πας που έφερεις στη μέση «τες οκνές κεφάλες» που τάχα είχε κοντά του ο αυτοκράτορας, σημάδι για τον αρχηγό των βαρβάρων οχείας και Ρώμης μέσα στον όκνο, την «πολυτέλεια» και τον «εκνευρισμό», για να μη ξεχνάμε το ολέθριο σχόλιό μας. Χλευάζεις έτσι τις θέσεις μου, που, πίστεψέ με, παρεξηγείς. Αλλά για πες μου τώρα, το τρίτο εκείνο, για νέο τίτλο των «Βαρβάρων» «Το Σύν-

ταγμα της Ηδονής» σοβαρολογείς; το βρήκαν σε κάποιο παλίμψηστο του αρχείου; Μήπως δε διαβάζουν σωστά; μήπως λέει «Η λεγεώνα της ηδονής» ή «Οι ορδές της ηδονής;» «Ας το αυτό», είπα, «είναι η έκπληξη που σου έλεγα. Λοιπόν να 'ρθούμε να σε δούμε; Θα έχω μαζί μου τη Βερενίκη». Έλεγα έτσι χαϊδευτικά μια παλιά μαθήτριά μου και φίλη που μετάφραζε το μυθιστόρημα του Maurice Barres «Sous l'oeil des Barbares» (1888) και είχε μανία με το θέμα του γαλλικού εθνικισμού και εγωτισμού του τέλους του 19ου αιώνα και του αντίστοιχου ελληνικού. Τον τελευταίο τον τοποθετούσε περίπου, όπως έλεγε κάπως αινιγματικά, στις αρχές του 20ου. Καμιά φορά μιλούσε αορίστως για υπόγειες, λέει, σχέσεις του Περικλή Γιαννόπουλου και «περιφερειακών» ποιητών χωρίς να εξηγεί ποιους εννοεί. «Θα 'ρθούμε να σε δούμε αύριο», του είπα τη φορά αυτή με τον προσποιητό εκείνο τόνο επιβολής που καταρχήν δικαιολογούσε η διαφορά της ηλικίας μας και στην οποία ο φίλος μου συνήθως ενέδιδε. «Αύριο, όχι», το ξεκαθάρισε. Θα σου τηλεφωνήσω, να σου πω πότε. Να φέρεις και τη Βερενίκη, να μας διαβάσει πάλι το «Πάρθεν» και το μη Ιουδαίζον (Εν) δυνάμωσις. Έχεις δίκιο για τις παρενθέσεις: «Οι αρχιερείς δεν δύνανται (ή δεν θέλουν) να διαβάσουν». Στο βιβλίο μου προσπαθούσα να εμβαθύνω σ' αυτήν τη διαzeugτική παρένθεση στο κεφάλαιο: «Εκκλησιαστικές Δυνάμεις, Συναγωγές, Αρχές και Εξουσίες», να δω τι κρύβεται κάτω από την αδυναμία ή την απροθυμία (την αβουλησία, καλλίτερα) των αρχιερέων «υπό τα όμματα των βαρβάρων» να που μας κυνηγάει το ποίημα και το ανοικονόμητο σχόλιό του. Το βιβλίο δεν το βγάζω πια, αλλά τον ποιητή τον αγαπώ, ακριβώς γιατί Βυζαντινίζει κι ελληνίζει και γι' αυτό ακριβώς είναι ελληνικός και οικουμενικός; Πως το είπα: Ελληνικός και οικουμενικός;

Έτσι το είπα; Να 'σαι καλά».

Κατάλαβα ότι το ακουστικό του φίλου μου αναπαύεται στην υποδοχή του, αλλά δεν ξέρω γιατί η αναγνώρισή της ελληνικότητας και οικουμενικότητας του ποιητή, μολονότι δε γινόταν ολωσδιόλου για πρώτη φορά ηχούσε στ' αυτί μου και σχεδόν τρεμόπαιζε στα μάτια μου στην ίδια ακριβώς διατύπωση: «ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ». Με τη βεβαιότητα ότι βλέπω κιόλας το χαρακτηρισμό τυπωμένο και, περίεργο, με κεφαλαία γράμματα άφησα το ακουστικό στη συσκευή του.

Η κυρία φα-σολ-λα

Αφορμή μας δίνει αυτή τη φορά το σήριαλ που παίζεται ήδη στην τηλεόραση βασισμένο στο μυθιστόρημα της Λιλίκας Νάκου: «Η κυρία ντο-ρε-μι».

Η βιαιότητα της αντίδρασης των Ρεθυμνιωτών, αλλά και η επερώτηση στη Βουλή του βουλευτή της «Ν.Δ.» κ. Κεφαλογιάννη έδωσαν το πλαίσιο για την εξαιρετική παρέμβαση - συζήτηση που οργάνωσε η κ. Ρεζάν.

Η συμμετοχή σ' αυτή τη συζήτηση αποκλειστικά Κρητικών, του κ. Κεφαλογιάννη, της κ. Ανουσάκη, του κ. Ανδουλιδάκη και του κ. Ν. Κούνδουρου, έδωσε τα σημεία έναρξης σε μία πολύ γνωστή, όσο και πολλαπλά ενδιαφέρουσα πτυχή της προσέγγισης των νοοτροπιών. Και όχι μόνον των Κρητικών.

Πρόκειται για την ισχυρή τοπικιστική αντίληψη, στην οποία, βέβαια, οι Κρητικοί επενδύουν κατά τρόπο συστηματικότερο από τους περισσότερους Έλληνες. Έτσι το φαινόμενο δεν προκύπτει για πρώτη φορά, αλλά αντίθετα έρχεται ως επίταση μιας έξαρσης που σηματοδοτεί τα «κλασικά» ανακλαστικά, αλά Παυλώφ, των Κρητικών.

Το βιβλίο, βέβαια, δεν είναι καινούριο. Αλλά η τηλεόραση δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την ανανέωση και, κυρίως, την ευρύτατη δημοσιοποίηση της «μομφής» —όπως τουλάχιστον δείχνουν να την αισθάνονται οι Ρεθυμνιώτες.

Έτσι τα πράγματα κλιμακώνονται ταχύτατα και ως επόμενο βήμα έρχεται η στάση της καταστρατήγησης κάθε έννοιας δημοκρατίας και πλουραλισμού απόψεων. Δεν πρόκειται μόνον για την ελευθερία της καλλιτεχνικής έκφρασης, αλλά περισσότερο για την τέλεια αδυναμία αποδοχής του δικαιώματος στη διαφωνία που αναφέρεται όχι μόνο σ' εμάς τους ίδιους, αλλά κυρίως στις απόψεις που μας «θίγουν». Είμαστε υποχρεωμένοι ν' ακούμε όλα όσα εκπέμπονται και να τα συζητάμε. Η αντίδραση των Ρεθυμνιωτών να κοπεί η εκπομπή, αλλιώς θα φροντίσουν οι ίδιοι να τακτοποιήσουν μόνοι τους το ζήτημα... είναι, επίσης, μια βαρύτατη απειλή που στρέφεται εναντίον των ιδίων των κατηγορών και στην οποία θα πρέπει η δικαιοσύνη να δώσει μία πρέπουσα απάντηση. Η επερώτηση στη Βουλή του κ. Κεφαλογιάννη, βέβαια, δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί άμοιρη ιδιοτέλειας, όταν τόσο καθαρά αφήνει να φανεί πως το αντικρητικό μένος είναι σημείο των καιρών και των τελευταίων χρόνων...

Η κυρία φα-σολ-λα, θα πρέπει να συνεχίσει, όμως, γιατί έτσι πιέζεται η αλλαγή αυτών των αντιλήψεων, γιατί έτσι διδάσκεται όλη η οκτάβα στο πιάνο. Διαφορετικά, ποτέ σ' αυτόν τον τόπο δε θα προχωρήσουμε στην εκτέλεση της δουλειάς εκείνης που είναι ίσως η σημαντικότερη της αλλαγής στο επίπεδο των νοοτροπιών και συνειδήσεων.

«Βεγγέρα»

Ο Ηλίας Καπετανάκης, θεατρικός συγγραφέας του τέλους του 19ου αιώνα, με έργο μικρό σε ποσότητα, αλλά σημαντικό όσο και σημαδιακό, άφησε μια τριπρακτική κωμωδία, τον *Γενικό Γραμματέα* και δύο μονόπρακτες, τη *Βεγγέρα* και το *Γεύμα του Παπύ*.

Κοινωνική σάτιρα, κριτική της συμπεριφοράς των αστών, αντέχει ως σήμερα, ειδικά μάλιστα, έτσι όπως παρουσιάστηκε από την Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης» στο θέατρο του Βαφοπούλειου Πνευματικού Κέντρου της Θεσσαλονίκης. Δηλαδή, όχι όπως γράφτηκε από τον Καπετανάκη, ως έργο καθαρής πρόζας, αλλά διασκευασμένη σε μουσική

Δις εις θάνατον

Πόσες φορές πεθαίνει ένας άνθρωπος, θα μπορούσε να τιτλοφορηθεί σχόλιο για τον τρόπο με τον οποίο ο Τύπος και τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας «θυμήθηκαν» τον Στρατή Δούκα. Όμως, ο συγγραφέας της «Ιστορίας ενός αιχμαλώτου» βρίσκονταν από καιρό ξεχασμένος απ' τη δημοσιότητα σε οίκο ευημερίας, άρρωστος, με συντροφιά τη γυναίκα του και τη συμπάρσταση της οικογένειάς του.

Είναι αλήθεια πως, τελευταία, τα κρούσματα αυτού του τύπου της «βιασύνης» έχουν γίνει συχνότερα. Υπενθυμίζουμε το δις (;) εις θάνατον της Λαμπέτη και να τώρα ο «δαιμόν» του Τύπου ξαναχτύπησε. Θύμα ο Στρατής Δούκας και θύτης η «εφημερίς ΕΣΤΙΑ», που την ψαλλίδισε (;) η «Θεσσαλονίκη».

Θα άξιζε έναν καλύτερο αποχαιρετισμό ο συγγραφέας της υψηλής σεμνότητας και του ήθους του Στρατή Δούκα.

Ώρα Ελλάδας!

● Μοιάζει, για δημοτική, αλλά δεν είναι. Προσαρμόζοντας μόνο την κατάληξη και διατηρώντας τη γενική πτώση, στην ουσία αλλάζουμε την όψη κι όχι τον μηχανισμό.

Η Δημοτική είναι η γλώσσα της απλότητας. Καλύτερα το: ώρα Ελλάδος, που σήμερα πια είναι για όλους μια φράση παραδοσιακή, τυποποιημένη, αυθόρμητη, παρά το: ώρα Ελλάδας, που προδίδει προχειρότητα, υποκρισία, και μηχανιστική αντίληψη. Υπάρχει και το απλούστερο: η ώρα είναι... Κι αν, τελοσπάντων, πρέπει

κωμωδία.

Μια θεατρική ανάγνωση που προσδίδει στο έργο μια έντονα σύγχρονη ατμόσφαιρα και εκτείνει το σατιρικό του χαρακτήρα. Η σκηνοθεσία έγινε με αριστοτεχνικό τρόπο από τον Νίκο Αρμάο, που δούλεψε όμως με συνεργάτες σε «πολύ καλή ώρα». Όλοι οι συντελεστές αυτής της παράστασης είχαν καλοκουρδιστεί τη θεατρική τους προσπάθεια... Ο μουσικός Ηρακλής Πασχάλιδης, ο χορογράφος Γιώργος Τότσιος, η σκηνογράφος-ενδυματολόγος Ιωάννα Μανωλεδάκη με τη συνεργασία φοιτητών. Αλλά και η εξαιρετική παρουσία όλων των ηθοποιών, με προεξάρχουσα τη Σοφία Φιλίππι-

συνεχώς μ' αυτήν την έκφραση να μας δηλώνουν και την γεωγραφική σχετικότητα του χρόνου, ως προτιμήσουν οι καινοτόμοι της ΕΡΤ το: η ώρα στην Ελλάδα είναι... Δεν είναι καλύτερα έτσι;

Ένα νέο παιγνίδι

● Έχετε, αλήθεια, ποτέ προσπαθήσει να διαβάσετε τις ξενόγλωσσες ταμπέλες; Να, δηλαδή, την ώρα που τρέχετε στον αυτοκινητόδρομο, κάντε τον κόπο να ρίξετε μια ματιά στην ξενόγλωσση μεταγραφή ενός τοπωνυμίου. Σχεδόν ποτέ δεν φτάνετε στην κατανόηση περί ποίου πρόκειται. Δοκιμάστε τότε, να προφέρετε πολύ συνηθισμένα ονόματα, όπως ας πούμε Mesogion (Μεσογείων). Στα αγγλικά ηχεί Μιζότζιον, στα γαλλικά Μεζοζιόν, στα ιταλικά Μεσοτζιόν, κτλ., κτλ. Και έτσι θα αντιληφθείτε ότι αυτές οι ταμπέλες δεν χρησιμεύουν σε κανέναν. Γιατί είναι έτσι κι αλλιώς άχρηστες για τους Έλληνες και σκορπίζουν τη σύγχυση φαντάζομαι στους ξένους.

Τα προβλήματα μεταγραφής των ελληνικών στο λατινικό αλφάβητο είναι, οπωσδήποτε, μεγάλα τα προβλήματα αυτά γίνονται ακόμη μεγαλύτερα, όσο δεν προτείνεται ένα ενιαίο σύστημα μεταγραφής.

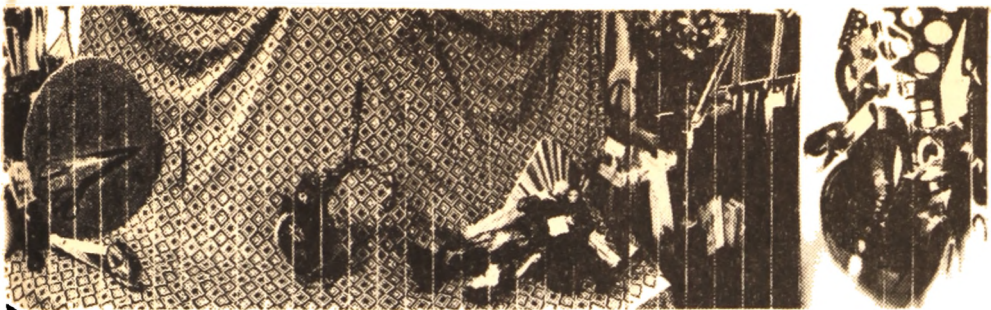
Αλλά, εδώ που τα λέμε, γιατί δεν αποφασίζουμε ότι η εκμάθηση του ελληνικού αλφαβήτου δεν είναι και τόσο δύσκολη και, στο κάτω κάτω, δεν είναι μόνο δική μας η υποχρέωση προσαρμογής, αλλά αντιστοιχεί ανάλογο μερίδιο και στους ξένους να διδαχθούν κάτι με την άφιξή τους στην Ελλάδα.

Μια λατινική ταμπέλα στις εισόδους της χώρας μας θα ήταν, νομίζουμε, αρκετή για να μας απαλλάξει μια και καλή απ' τις λατινίζουσες υποχωρήσεις. «Non ministrari, sed ministrare» και με λατινογενή διδασκισμό, να καταργήσουμε την αθλιότητα των άναρχων μεταγραφών.

Στο μεταξύ, μπορούμε να παίξουμε με όλη μας την άνεση το νέο παιγνίδι: διαβάζω ταμπέλες και μαντεύω!

δου, που έχει γράψει τους στίχους τεσσάρων τραγουδιών από αυτά που ακούστηκαν. «Ο έρωας είναι, λοιπόν, δεσποινίς, μια δύναμις εν γένει / που ζωντανεύει τους νεκρούς, τους ζωντανούς μωραίνει». Και είναι οι ηθοποιοί: Κ. Ζαχαράκης, Θ. Σκαρλάτου, Χρ. Αρνομάλλης, Λ. Σαββίδου, Ν. Κουμαριάς, Σ. Φιλίππιδου, Δ. Σκαρλάτου, Γ. Καμενή, Μ. Κυριάκογλου, Ε. Σταμούλη.

Με ζωντανή μουσική εκτέλεση στο πιάνο απ' τον συνθέτη Ηρ. Πασχάλιδη παράγεται ένα συνεχές κλίμα ευφορίας και χάρης, που συνδυασμένο με τη σκηνική ενάργεια κάνει αυτή τη μικρή, σε διάρκεια, παράσταση μια αληθινή απόλαυση.

● Με ξεχωριστό ενδιαφέρον αναμένεται η έκθεση ζωγραφικής του Λουκά Σαμαρά που θα γίνει στην γκαλερί Μπερνιέ από τις 7 Δεκεμβρίου ως τις 14 Ιανουαρίου 1984. Ο Σαμαράς είναι σήμερα από τα πρώτα ονόματα της αμερικανικής ζωγραφικής. Κατάγεται από την Κατορία, απ' όπου έφυγε έφηβος στις ΗΠΑ, οι μνήμες όμως της πατρίδας που εμφανίζονται συχνά μέσα στο έργο του που το διατρέχει η ελληνικότητα. Γι' αυτήν την έκθεσή του, (που περιλαμβάνει 17 νέα έργα του), θα βρίσκεται στην Αθήνα ο ίδιος ο Σαμαράς.

Επανόρθωση

Ο Σάκης Παπαδημητρίου μας τηλεφώνησε ότι από παραδρομή δική του δεν αναφέρθηκαν τα ονόματα των μουσικών του κουαρτέτου L.S.F.M. στο σημειώμά του «Ο Τσικ Κορή στα Δημήτρια...», τχ. 245. Για την επανόρθωση του θέματος, οι τέσσερις αυτοσχεδιαστές είναι οι εξής: ο άγγλος Πολ Λίτον στα κρουστά, οι γερμανοί Χανς Σνάιντερ, μπάσο και Πέγκουν Μόσνερ τούμπα και ευφώνιο και Φλώρος Φλωρίδης άλτο και σοπράνο σαξόφωνο.

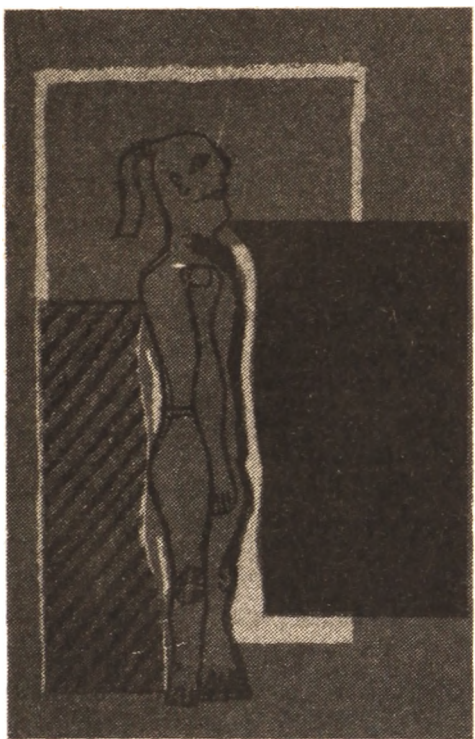
Επίσης από παραδρομή δεν αναφέρθηκαν και τα ονόματα του Κουαρτέτου εγχόρδων που είναι: Άιντα Καβαφιάν και Κάρολ Σάιβ, βιολιά, Τόμπι Άπελ, βιόλα και Φρεντ Σέρι, τσέλο.

● Πληθωρικό αφιέρωμα στον μεγάλο Αργεντινό συγγραφέα Χόρχε Λουίς Μπόρχες αποτελεί το νέο τεύχος του Χάρτη. Δημοσιεύονται πρωτότυπα κείμενα των Νάσου Βαγενά, Δ. Καλοκύρη, Φ. Δρακονταειδή, Γ. Χουλιάρα κ.ά. καθώς και χρήσιμοι πίνακες, χρονολόγια κτλ.

Τέλος, φωτογραφίες του Μπόρχες από την πρόσφατη επίσκεψή του στην Αθήνα δίνουν στο αφιέρωμα τον χαρακτήρα ντοκουμέντου.

● Αν επιμένετε ακόμα να αδιαφορείτε για την υποβάθμιση που υφίσταται το περιβάλλον σε κάθε γωνιά της γης, τότε η Οικολογική εφημερίδα θα σας κάνει να μετανιώσετε για την ολιγωρία σας. Με άρθρα για τις συνέπειες της λειτουργίας των σταθμών της ΔΕΗ στο Κερατσίνι και την Πτολεμαίδα, για το Ι.Χ. στην πόλη, για την καταστροφή του Σέιχ-Σου, για την σύγχρονη γεωργία και δύο πολύ ενδιαφέροντα κείμενα του Ρούντολφ Μπάρο και του Αντρέ Γκορζ, κυκλοφόρησε το 10ο τεύχος της Οικολογικής εφημερίδας. Θα την βρείτε στα κεντρικά βιβλιοπωλεία, περίπτερα και στα γραφεία της, Αραχώβης 46.

● Στην αίθουσα Ομάδας Τέχνης 4 (Αγίου Μελετίου 60) λειτουργεί από τη Δευτέρα έκθεση του ζωγράφου Μπάμπη Κατσατσιδή.

Στην έκθεση παρουσιάζονται Σχέδια και Ζωγραφική της τελευταίας δουλειάς του καλλιτέχνη με κεντρικό θέμα την ανδρική και γυναικεία φιγούρα.

● Ακόμη μια μεγάλη έκθεση βιβλίου —και μακάρι το πρόβλημα να λυνόταν με τις εκθέσεις και μόνο... Πρόκειται για την 12η Πανελλήνια Έκθεση Βιβλίου που οργανώνεται στο διάστημα 2-11 Δεκεμβρίου στο εκθεσιακό χώρο του ΟΛΠ στον Πειραιά. Συμμετέχουν περισσότεροι από 100 εκδότες.

● Τα περισσότερα περιοδικά για τον χώρο είναι αρχιτεκτονικά. Αυτή τη φορά έπεσε στα χέρια μας η «Εφήμερη Πόλη» ένα περιοδικό που μιλά για τον χώρο μ' ένα λόγο «βιωματικό και φανταστικό» —όπως διευκρινίζουν οι ίδιοι οι εκδότες του.

Εκεί διαβάσαμε πως «το πιο κόκκινο πανεπιστήμιο» είναι αυτό στην διασταύρωση Σίνα και Ακαδημίας και πως στα Φαστ-Φουντ «πλαστικοποιείται» και το καμάκι.

● Οι εκφραστικές δυνατότητες του Σχεδίου είναι το θέμα της δουλειάς της Αντιγόνης Χαλαράκη στα τελευταία δέκα χρόνια. Η Χαλαράκη διερευνά αυτές τις δυνατότητες, τις οποίες άλλοτε ανάγει στις ιστορικές τους πηγές (15ος αιώνας) και άλλοτε προωθεί σε νέους χώρους. Η έκθεσή της με θέμα Ζωγραφική με μολύβια περιλαμβάνει πρόσφατα αποτελέσματα αυτής της δημιουργικής της πορείας.

Η έκθεση λειτουργεί στην «γκαλερί Κρεωνίδης», μέχρι τις 9 Δεκεμβρίου 1983.

● Μια εναλλακτική ιδέα από το μπαρ εναλλάξ (Μαυρομιχάλη 139). Αντί να καθόμαστε και ν' ακούμε παθητικά τα μεγάφωνα, ας ακούσουμε τα τραγούδια νέων συνθετών, όπως κάποτε στις μπουάτ... Λοιπόν, στις 5, 8, 12, 18, 21 Δεκεμβρίου, οι Β. Νικολαΐδης, Γ. Μακρής, Γ. Σταυριανός, Δ. Λέκκας και Λένα Πλάτωνος αντίστοιχα, μας δίνουν μια εναλλακτική μορφή διασκέδασης σε χαμηλούς τόνους.

● Χτες, Πέμπτη άνοιξε και θα παραμείνει ανοιχτή όλο το Δεκέμβριο έκθεση του Γιώργου Βακιρτζή στη Γκαλερί «Χρυσόθεμις» στο Χαλάνδρι (Λεωφ. 25η Μαρτίου 20).

Ο Γιώργος Βακιρτζής, παρουσιάζει σε μικτή κόλα 17 νέα έργα του που χωρίζονται σε δυο ενότητες.

● «Η γέννηση, η λειτουργία και τα προβλήματα του Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης στο Βέλγιο» είναι το θέμα της διάλεξης που θα γίνει στην γκαλερί Μπερνιέ (Μαρασλή 51) στις 9 Δεκεμβρίου 6.30 το απόγευμα. Ομιλητής είναι ο Jan Hoet, διευθυντής του Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης της Γάνδης.

Μία ομιλία στην οποία πιστεύουμε πως θα παραβρεθούν αρκετοί φορείς πολιτιστικών εκδηλώσεων αν σκεφθεί κανείς ότι το Βέλγιο θεωρείται αναλογικά η χώρα με τα περισσότερα Μουσεία, τους περισσότερους φιλότεχνους και περισσότερους συλλέκτες στον κόσμο...

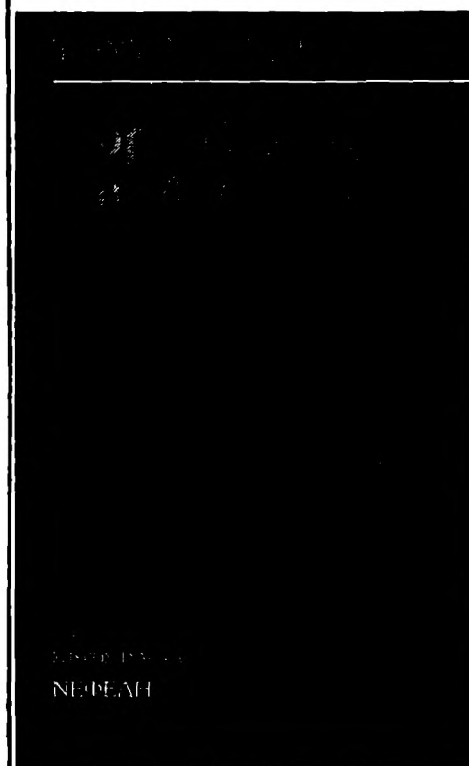
● Για όσους ενδιαφέρονται για τα τεκταινόμενα στο χώρο της παιδείας, και τους κόλπους του νεολαιϊστικού κινήματος, υπάρχει η Κριτική. Στο 4ο τεύχος της που κυκλοφόρησε, θα βρείτε άρθρα για τα εξαμηνιαία προγράμματα σπουδών των ΑΕΙ, τις φοιτητικές πολιτιστικές δραστηριότητες, τις αντιθέσεις στο Ρήγα, τη συναυλία του Σαββόπουλου, και ένα αφιέρωμα-καταγραφή των καταφάσεων και των αρνήσεων που έχει δημιουργήσει η στελέχωση του υπουργείου Νέας Γενιάς από ανένταχτους αριστερούς.

● Κυκλοφορεί αυτές τις ημέρες ένα ημερολόγιο τοίχου για τον Νέο Χρόνο διακοσμημένο με 13 θαυμάσιες φωτογραφίες από τη «Συλλογή Ιστορικών Ντοκουμέντων» του Νίκου Μάργαρη.

1984

Οι φωτογραφίες αναβιώνουν τις μνήμες της Εθνικής Αντίστασης από τη Θράκη ως την Πελοπόννησο, ενώ παράλληλα συνθέτουν και έναν χαρακτηριστικό καθρέφτη της αντιστασιακής εποποιίας '40-'44.

Ένα βιβλίο που μελετά με σαφήνεια τα πιο καιρία προβλήματα της σύγχρονης θεωρίας της λογοτεχνίας, που ΑΝΑΛΥΕΙ: Τό έργο των Ρώσων Φορμαλιστών, τη σχέση τους με την γλωσσολογία, τη συμβολή τους στον σύγχρονο στρουκτουραλισμό, το θεωρητικό έργο του Μπαχτίν, των Λονι Άλτουσέρ, Έτιέν, Ρενέ Μπαλιμπάρ, Πιέρ Μασερέ, Τέρυ Ήγκλετον... σε μετάφραση Σπ. Τσακνιά.

TONY ΜΠΕΝΕΤ

Φορμαλισμός καί μαρξισμός

εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομιχάλη 9, Αθήνα 10679

Τηλ: 3639962 — 3607744

Οι μεταφράσεις του Μαγιακόφσκι στα ελληνικά

Μια πρώτη προσέγγιση

του Γιώργου Μολέσκη

Ο Β. Μαγιακόφσκι στο Λένινγκραντ (1917).

Οι πρώτες μεταφράσεις του Μαγιακόφσκι στα ελληνικά —τουλάχιστον αυτές που έχουμε επισημάνει— ανήκουν στη μεταπολεμική περίοδο. Το πρώτο μεταφρασμένο έργο είναι το ποίημα «Σύγνεφο με παντελόνια». Δημοσιεύτηκε το 1947 στο περιοδικό «Ελεύθερα γράμματα»¹ σε μετάφραση Γ. Ρίτσου και Α. Αλεξάνδρου². Τούτη η μετάφραση παραμένει μέχρι τώρα η μοναδική και αναδημοσιεύτηκε, τρεις τουλάχιστον φορές, στην *Παγκόσμια εγκυκλοπαίδεια της σύγχρονης λογοτεχνίας*, που επιμελήθηκε ο Ν. Βρεττάκος³, στο περιοδικό *Επιθεώρηση Τέχνης*⁴ και τέλος στο βιβλίο του Γ. Ρίτσου *Μαγιακόφσκι Ποιήματα*⁵.

Εδώ πρέπει να παρατηρήσουμε πως η μετάφραση του συνθετικού αυτού ποιήματος δεν είναι πλήρης. Παραλείπονται στίχοι, είτε ολόκληρες στροφές, χωρίς πάντοτε να σημειώνεται αυτό στο κείμενο. Επίσης, παρά το γεγονός ότι στον υπότιτλο του ποιήματος δηλώνεται πως πρόκειται για «τετράπτυχο», τα τέσσερα μέρη του γίνονται τρία με τη σύμπτυξη του τρίτου και του τέταρτου μέρους σε ένα. Αυτό είναι αντίθετο, κατά κάποιο τρόπο, προς τη λογική του ποιήματος, όπου τα τέσσερα μέρη αντιστοιχούν με τις «τέσσερις κραυγές» του ήρωα του ποιήματος, με τα «τέσσερα κάτω»⁶. Είναι αξιοσημείωτη, ωστόσο, η εκλογή του ποιήματος αυτού για μια πρώτη παρουσίαση του Μαγιακόφσκι στην Ελλάδα. Το «σύγνεφο με παντελό-

νια» κατέχει μια κεντρική θέση μέσα στην όλη δημιουργία του ποιητή και υπήρξε έργο προγραμματικό για την εποχή του, σύμφωνα και με τις παρατηρήσεις του Μαγιακόφσκι⁷. Αυτό δείχνει τον ποιητή και από τις δυο παράλληλα βασικές πλευρές του: τον ανακαινιστή του ποιητικού λόγου, που επαναστατικοποίησε τη μορφή, αλλά και το περιεχόμενο της ποιητικής έκφρασης, κάνοντας την τέχνη μέσο κοινωνικού αγώνα.

Μερικά χρόνια αργότερα, το 1955, η *Επιθεώρηση Τέχνης* δημοσιεύει το πρώτο μέρος από το δοκίμιο του Μαγιακόφσκι «Πώς να φτιάχνετε στίχους» σε μετάφραση που έκανε από τα γαλλικά ο ποιητής Τίτος Πατρίκιος⁸. Τρεις μήνες αργότερα, το ίδιο περιοδικό δημοσιεύει και το δεύτερο μέρος του δοκιμίου, παρ' όλο που αυτό έχει πιο συγκεκριμένο χαρακτήρα και αναφέρεται στο πώς γράφτηκε το ποίημα «Στον Σεργκέι Γιεσένιν», ποίημα αμετάφραστο και άγνωστο τότε στην Ελλάδα, όπως άλλωστε και το αποχαιρετιστήριο ποίημα του Γιεσένιν στο οποίο αναφέρεται ο Μαγιακόφσκι. Σε μια σημείωσή του, ο μεταφραστής, παρατηρεί: η δημοσίευση του πρώτου μέρους του δοκιμίου, προκάλεσε τέτοιο ενδιαφέρον, που έκανε το περιοδικό να προχωρήσει στη δημοσίευση και αυτού του δεύτερου μέρους⁹. Στο ίδιο τεύχος της *Επιθεώρησης Τέχνης*, δημοσιεύεται κι ένα απόσπασμα από το ποιητικό έργο του Μαγιακόφσκι «Καλά!», είτε, ό-

πως αποδόθηκε το τίτλος «Πολύ καλά», σε μετάφραση Κ. Κουλουφάκου¹⁰. Η μετάφραση αυτή, επίσης, δεν έγινε από τα ρωσικά. Η εκλογή είναι και εδώ χαρακτηριστική, γιατί όπως και το «Σύγνεφο με παντελόνια» στην προεπαναστατική ποίηση του Μαγιακόφσκι, το «Καλά!» αποτελεί ένα έργο προγραμματικό για την μετεπαναστατική του δημιουργία, που περικλύει τόσο τις αισθητικές, όσο και τις ιδεολογικοκοινωνικές αναζητήσεις του ποιητή. Βέβαια, όλα αυτά δεν μπορούσαν να φανούν μέσα σε μια αποσπασματική μετάφραση. Το ίδιο μπορούμε να πούμε και για το απόσπασμα που δημοσιεύει από το ίδιο ποίημα ο Ν. Παππός στην «Παγκόσμια ποιητική ανθολογία» του, που εξέδωσε μαζί με τη γυναίκα του Ρ. Μπούμη-Παπά¹¹. Στην ανθολογία αυτή δημοσιεύεται, επίσης σε μετάφραση Ν. Παππά, το ποίημα του Μαγιακόφσκι «Είναι ήδη δυο, θα 'χεις ξαπλώσει», που δίνεται με τον τίτλο «Ποίημα αποχαιρετισμού» και σε μετάφραση Γ. Σαραντή το συνθετικό ποίημα «Το φλάουτο των σπονδύλων», είτε όπως το απέδωσε αργότερα ο Ο. Ελύτης «Στων σπονδύλων τον αυλό». Το ποίημα αυτό, γραμμένο την ίδια εποχή με το «Σύγνεφο με παντελόνια» είναι χαρακτηριστικό για το βαθύ και δραματικό λυρισμό του, για τις ανανεωτικές ποιητικές του εικόνες και την ορμητική του φαντασία.

Έτσι, μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1950 ο Μαγιακόφσκι κάνει την παρου-

1. *Ελεύθερα γράμματα*, 15 Δεκεμβρίου, 1947

2. Ο Α. Αλεξάνδρου, που γεννήθηκε στο Λένινγκραντ από Έλληνα πατέρα και Ρωσίδα μητέρα, γνώριζε πολύ καλά τη ρωσική γλώσσα.

3. *Παγκόσμια εγκυκλοπαίδεια της σύγχρονης λογοτεχνίας*, επιμέλεια Ν. Βρεττάκου, Εκδόσεις Ημέρας (χωρίς χρονολογία έκδοσης).

4. *Επιθεώρηση τέχνης*, τχ. 106-107, 1963.

5. Γ. Ρίτσου, *Μαγιακόφσκι. Ποιήματα*. Πρώτη έκδοση Κέδρος 1964. Σε μια σημείωσή του στο βιβλίο αυτό ο Ρίτσος παρατηρεί πως ο Αλεξάνδρου έκανε κατά λέξη μετάφραση που την επεξεργάστηκε ο ίδιος. Το ίδιο έγινε και με μερικά άλλα ποιήματα, όσα δεν μεταφράστηκαν από τα

γαλλικά.

6. Κοίτα: Εισαγωγή, σημ. αρ. 8 σελ. 15.

7. ό.π.

8. *Επιθεώρηση τέχνης*, τχ. 8, 1955.

9. «Επιθεώρηση τέχνης», τχ. 11, 1955.

10. ό.π.

11. Παππός Ν., Παπά Ρ.—Μπ., *Παγκόσμια ποιη-*

οία του στα ελληνικά γράμματα με λίγα, αλλά χαρακτηριστικά, αποσπάσματα από το έργο του, που δείχνουν τόσο τη λυρική όσο και την επαναστατική του πλευρά. Μια πιο ολοκληρωμένη, πιο πολύμορφη και πιο πλούσια τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά μεταφραστική προσέγγιση του Μαγιακόφσκι θα δοθεί, ωστόσο, στις επόμενες δύο δεκαετίες.

Στις δεκαετίες του 1960 και του 1970 το ενδιαφέρον γύρω από το έργο του Μαγιακόφσκι μεγαλώνει. Μεταφράζονται πολλά από τα ποιητικά του έργα, που τυπώνονται τόσο σε περιοδικά όσο και σε ξεχωριστά βιβλία. Μεταφράζονται επίσης τα θεατρικά του έργα που φτάνουν μέχρι τη σκηνή του ελληνικού θεάτρου. Παράλληλα ο Μαγιακόφσκι αρχίζει να απασχολεί την ελληνική κριτική· εμφανίζονται διάφορα άρθρα για τη ζωή και το έργο του και πληθαίνουν οι αναφορές γι' αυτόν στις διάφορες κριτικές και αισθητικές εργασίες, αλλά και στην ίδια του την ποίηση.

Το 1960 κυκλοφορεί η *Ανθολογία παγκοσμίου ποιήσεως* του Α. Δικταίου στην οποία δημοσιεύονται και δυο ποιήματα του Μαγιακόφσκι, το «Ακούστε» —ένα από τα πρώτα του ποιήματα και το «είναι ήδη δυο, θα 'χεις ξαπλώσει» που δημοσιεύεται εδώ με τον τίτλο «τελευταίοι στίχοι»¹², μεταφρασμένο και προηγούμενα από το Νίκο Παππά. Τα δυο αυτά ποιήματα, μεταφρασμένα από κάποια ευρωπαϊκή γλώσσα, δημοσιεύονται κατά δυσερμήνευτο τρόπο μαζί, στο κεφάλαιο του φουτουρισμού.

Το 1961, στο περιοδικό *Καινούρια Εποχή*, δημοσιεύεται σε μετάφραση Α. Αλεξάνδρου το ποίημα του Μαγιακόφσκι «Ξεπούλημα»¹³. Την ίδια εποχή ο Αλεξάνδρου εργάζεται πάνω στις μεταφράσεις των θεατρικών έργων του Μαγιακόφσκι. Το 1962 δημοσιεύει τον «Κοριό», στο περιοδικό *Θέατρο*¹⁴. Στο ίδιο τεύχος, δημοσιεύεται κι ένα άρθρο του Μαγιακόφσκι για τον «Κοριό», γραμμένο για την πρώτη παράσταση του έργου του. Αργότερα, ο Αλεξάνδρου, εξέδωσε σε ξεχωριστό βιβλίο τα τρία θεατρικά έργα του Μαγιακόφσκι «Μυστήριο Μπούφο», «Ο κοριός», και «Το Χαμάμ» μαζί με την τραγωδία σε

στίχους «Βλαδίμηρος Μαγιακόφσκι» που ανήκει στην προεπαναστατική περίοδο της δημιουργίας του ποιητή¹⁵. Τα θεατρικά έργα του Μαγιακόφσκι, εμφανίστηκαν επίσης και σε άλλες μεταφράσεις, καμωμένες από τα γερμανικά, στις εκδόσεις «Αντιπαράλληλα». Σ' αυτές τις εκδόσεις, βγήκαν και διάφορα σενάρια του Μαγιακόφσκι.

Το 1963, στο περιοδικό *Επιθεώρηση Τέχνης*, δημοσιεύονται μαζί με την παλιά μετάφρασή του «Σύγγεφο με παντελόνια» εκτεταμένα αποσπάσματα από τα ποιητικά έργα του Μαγιακόφσκι «Καλά!», είτε όπως αποδόθηκε εδώ ο τίτλος «Καλά πάμε», σε μετάφραση Γ. Ρίτσου και Α. Αλεξάνδρου και «Ο πόλεμος και το σύμπαν» σε μετάφραση του Ρίτσου που έγινε από τα γαλλικά. Τούτες οι μεταφράσεις, μαζί με μια σειρά άλλες, δημοσιεύτηκαν στο βιβλίο του Γ. Ρίτσου, *Μαγιακόφσκι. Ποιήματα*, που βγήκε τον επόμενο χρόνο¹⁶. Εδώ πρέπει να παρατηρήσουμε πως ο Ρίτσος δείχνει γενικά μια προτίμηση προς την επική και την επαναστατική ποίηση του Μαγιακόφσκι, όπως φαίνεται και από τα έργα και τα αποσπάσματα που επιλέγονται για μετάφραση.

Το 1970 βγήκε στην Ελλάδα και το βιβλίο του Α. Πάρνη, *Βλαντίμιρ Μαγιακόφσκι. Εκλογή*¹⁷, όπου μαζί με μια σειρά από σατιρικά, κυρίως, ποιήματα, δημοσιεύεται και το συνθετικό ποίημα «Β. Ι. Λένιν». Η επιλογή των σατιρικών αυτών ποιημάτων του Μαγιακόφσκι, όπως φαίνεται και από τα διάφορα σχόλια που συνοδεύουν τις μεταφράσεις, έχουν σκοπό να προβάλλουν την κοινωνική κριτική που ασκεί ο Μαγιακόφσκι μέσα στις συνθήκες που ακολούθησαν την επανάσταση. Στην πλευρά αυτή του έργου του ποιητή, δίνει περισσότερο βάρος ο Α. Πάρνης.

Δυνατό ενδιαφέρον για το «λυρικό» Μαγιακόφσκι, σ' αντίθεση με τον «επαναστατικό», δείχνει ο Ο. Ελύτης. Στο βιβλίο του *Δεύτερη γραφή*, όπου συγκεντρώνει μεταφράσεις από επτά ποιητές, τους «πατέρες», κατά την έκφρασή του, της σύγχρονης ποίησης, περιλαμβάνει και τα ποιήματα του Μαγιακόφσκι «Στων σπονδύλων τον αυλό», «Η καταπληκτική

περιπέτεια του Βλαδμήρου Μαγιακόφσκι ένα καλοκαίρι στην εξοχή» και «Η γέφυρα του Μπρούκλιν». Τα ποιήματα αυτά είναι χαρακτηριστικά για το λυρισμό και την αισθητική τους αρτιότητα και δεν είναι τυχαίο που σ' αυτά σταμάτησε ο Ελύτης την προσοχή του. Τα έργα του Μαγιακόφσκι γειτονεύουν στο βιβλίο του Ελύτη, με τα ποιήματα των Α. Ρεμπώ και Κ. ντε Λυτρεαμών, με τους οποίους ο ίδιος ο Μαγιακόφσκι, είχε ενδιαφέρουσες «ποιητικές σχέσεις», τουλάχιστον με τον δεύτερο, του Π. Ελύαρ, ο οποίος επηρεάστηκε από τον Μαγιακόφσκι, των Π. Ζιουβ, Τζ. Ουγκαρέτι και Φ. Γ. Λόρκα. Όπως σημειώνει ο Ελύτης όλες οι μεταφράσεις έγιναν από το πρωτότυπο με μόνη εξαίρεση του Μαγιακόφσκι που έγιναν από τα Γαλλικά. «*Η επιθυμία μου να συμπληρωθεί ο πίνακας ήτανε τέτοια που μ' έκανε να κατανικήσω τους δισταγμούς μου*», γράφει στον πρόλογο του βιβλίου του¹⁸.

Το 1980, βγήκε ακόμα ένα βιβλίο με μεταφράσεις, αυτή τη φορά άρθρων του Μαγιακόφσκι για την τέχνη, με τον τίτλο *Ποίηση κι επανάσταση*. Κύριο χαρακτηριστικό των άρθρων αυτών είναι ο πολεμικός τους χαρακτήρας, κάτι πολύ συνηθισμένο και για τον Μαγιακόφσκι και για την εποχή του.

Διάφορες άλλες μεταφράσεις του Μαγιακόφσκι δημοσιεύτηκαν σε περιοδικά και εφημερίδες της Ελλάδας, της Κύπρου και των Ελλήνων πολιτικών προσφύγων σε σοσιαλιστικές χώρες. Οι μεταφράσεις ωστόσο αυτές, ευκαιριακές και καθόλου «επαγγελματικές», δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και τις παραλείπουμε εδώ. Πρέπει, ωστόσο, να ξεκαθαρίσουμε ένα πράγμα: Με την έλλειψη συστηματικής βιβλιογραφίας στα ελληνικά, πράγμα που μας ανάγκασε να καταφύγουμε σε έρευνες για επισήμανση μεταφράσεων του Μαγιακόφσκι σε περιοδικά, εφημερίδες και καταλόγους εκδόσεων, είναι πολύ πιθανό να μας διαφεύγουν και μεταφράσεις σημαντικές, που θα 'πρεπε να αναφερθούν εδώ. Απολογούμαστε για τέτοιες τυχόν παραλείψεις¹⁹.

τική ανθολογία, έκδοση Γ. Παπαδημητρίου, 1952.

12. Δικταίος Α., *Ανθολογία Παγκοσμίου ποιήσεως*, Αθήνα, Φέξης, 1960.

13. *Καινούργια εποχή*, Άνοιξη 1961.

14. *Θέατρο*, τχ. 6, 1962.

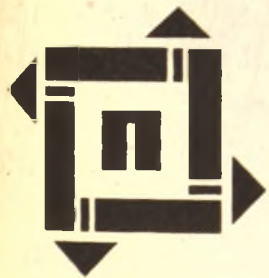
15. Αλεξάνδρου Α., *Μαγιακόφσκι. Θεατρικά*, (Χωρίς χρονολογία έκδοσης).

16. Γ. Ρίτσος, *Μαγιακόφσκι. Ποιήματα*, Αθήνα, Κέδρος, 1964.

17. Πάρνης Α., *Βλαντίμιρ Μαγιακόφσκι. Εκλογή*, Αθήνα 1970.

18. Ελύτης Ο., *Δεύτερη γραφή*, Αθήνα, Ίκαρος, 1976.

19. Όλες οι μεταφράσεις στις οποίες αναφερθήκαμε κυκλοφόρησαν ως το 1980, όπου και σταματά η έρευνά μας.

Βιβλιοπωλείο «ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ»

Μέτωνος 62, Χολαργός 1η παράλληλος της Μεσογείων,

τρίτη στάση, τηλ. 32.34.270

- Κάτι νέο στο χώρο του βιβλίου
- Αναγνωστήριο
- Παιδική γωνιά

- Αυστηρή επιλογή βιβλίων
- Εκπτώσεις
- Ειδικές προσφορές

ΚΑΛΕΝΤΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε.

Γραφεία: Κολοκοτρώνη 15, τηλ. 32.31.781

ΣΤ. ΑΝΤΩΝΑΚΟΣ

«Νέον» και νέοι εκφραστικοί τρόποι

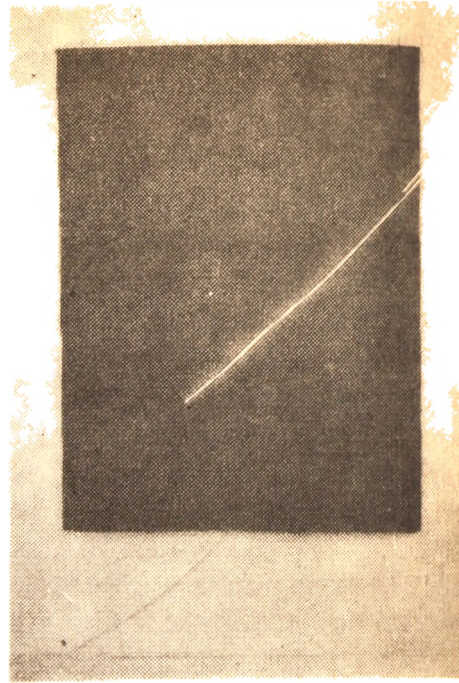
Ο St. Antonakos είναι σήμερα ένας διεθνώς γνωστός δημιουργός στο χώρο της σύγχρονης ζωγραφικής. Γεννημένος το 1926 στον Αγ. Νικόλα Γυθείου, ζει από το 1930 στις ΗΠΑ και έχει πραγματοποιήσει δεκάδες εκθέσεις εκεί και σ' όλον τον κόσμο. Θεωρείται από τους σημαντικότερους σύγχρονους ζωγράφους και ένας από τους πρωτοπόρους στη χρήση του «νέον» σαν εκφραστικού υλικού. Αυτές τις μέρες τελειωσε η δεύτερη έκθεσή του στην Αθήνα (7 Νοεμβρίου - 2 Δεκεμβρίου, γκαλερί Μπερνιέ). Μ' αυτήν την ευκαιρία το ΑΝΤΙ του πήρε την συνέντευξη που ακολουθεί:

ΕΡ: Κε Αντωνάκο, είστε ένας από τους πιο γνωστούς σύγχρονους αμερικανούς καλλιτέχνες. Ωστόσο συχνά μιλάτε για την ελληνική σας καταγωγή. Αυτό είναι κάτι που πιστεύετε ότι φαίνεται και μέσα απ' το έργο σας;
ΑΠ: Στην Αμερική είμαστε πολλοί καλλιτέχνες με διαφορετική εθνική καταγωγή. Ίσως σε πρώτη ματιά να μην φαινόμαστε όλοι παρά σαν σύγχρονοι αμερικανοί καλλιτέχνες. Όμως λίγο βαθύτερα, στην αίσθηση π.χ. των χρωμάτων και στον τρόπο της σύνθεσης, είναι συχνά φανερό η αίσθη-

τική που παραπέμπει στην πατρίδα του καθένα μας.
ΕΡ: ... στην αίσθηση φωτός, π.χ....
ΑΠ: Κάτι τέτοιο. Η γυναίκα μου λέει συχνά ότι τα έργα μου έχουν μια ατμόσφαιρα που όταν έρχεται στην Ελλάδα την αναγνωρίζει. Αυτή η μαρτυρία, έχει μεγάλη σημασία για μένα, έχει ίσως για όλους. Ακόμη κι ο Ρόθκο μπορεί ν' αναγνωρισθεί ότι είναι σλαβικής καταγωγής.
ΕΡ: ... από το μυστικισμό των έργων του;
ΑΠ: Ακριβώς.
ΕΡ: Πείτε μας, από πότε

χρησιμοποιείτε το «νέον» σαν εκφραστικό υλικό;
ΑΠ: Περίπου 25 χρόνια. Στην αρχή σαν ένα ρεαλιστικό στοιχείο, εμπνευσμένος από τις φωτεινές επιγραφές στον δρόμο. Κατόπιν, όλο και περισσότερο, εξετάζοντας τις αυτόνομες εκφραστικές του δυνατότητες. Το χρησιμοποίησα για να κάνω γλυπτά και ζωγραφική. Συχνά σε συνδυασμό με άλλα υλικά, όπως πρόσφατα ο μουςαμάς.

Τα γλυπτά μου είναι μεγάλων διαστάσεων, ένα έργο μου π.χ. στο Μόναχο έχει ύψος 35 μέτρα.
ΕΡ: Και είναι αναμένο συνεχώς;
ΑΠ: Βέβαια. Έχω μάλιστα προβλέψει ώστε να συμβαίνουν κάποιες μεταλλαγές στη τάση και στο χρώμα, ανάλογα με τον κύκλο της ημέρας.
ΕΡ: Τα έργα σας τελικά είναι και γλυπτική και ζωγραφική αλλά και «εγκατάσταση». Εσείς πώς τα χαρακτηρίζετε;
ΑΠ: Για μένα είναι πρώτα ζωγραφική, και μετά ό,τι άλλο. Ξεκινώ από το φως.
ΕΡ: Κάτι άλλο. Πιστεύετε εσείς ότι ένας καλλιτέχνης μισο-αμερικανός και μισο-έλληνας, μπορεί να εκπροσωπήσει την Ελλάδα σε μια διεθνή έκθεση;
ΑΠ: Εγώ προσωπικά το έκανα, στα Ευρωπαϊκά και στον Μήνα του Λονδίνου το 1975. Πιστεύω ότι όλοι πρέπει να βοηθούμε στην διεθνή εκπροσώπηση της πατρίδας μας.
ΕΡ: Αγοράστηκε ποτέ έργο σας

από την ελληνική κυβέρνηση ή από την Εθνική Πινακοθήκη;
ΑΠ: Όχι, ποτέ...
ΕΡ: Δηλαδή ζητούν από σας, από την Χρύσα, από τον Τάκη, από τον Κουνέλη, να μας εκπροσωπήσετε αλλά δεν θεωρούν απαραίτητο να έχουν έργα σας στην Εθνική Πινακοθήκη ή αλλού;
ΑΠ: ... Αυτό που έχει τώρα σημασία είναι να βοηθηθούν οι νέοι έλληνες καλλιτέχνες στην καριέρα τους. Να οργανώνονται εκθέσεις, ν' αγοράζονται έργα τους. Να γίνει ένα μουσείο σύγχρονης τέχνης για να δίνει στον κόσμο την ευκαιρία να επικοινωνεί με την τέχνη του καιρού μας. □

για τις φετινές γιορτές
ή όμορφη συσκευασία κασετίνας
καί τά δυό έρωτευμένα
βιβλιοφάγα πιθηκάκια
πού προσφέρει μέ κάθε αγορά σας

ό όδυσσέας

θά κάνουν τα βιβλία
πού θά δωρίσετε στους αγαπημένους σας
πραγματική γιορταστική έκπληξη!

(ζητήστε από τόν βιβλιοπώλη σας
τήν ειδική συσκευασία δώρου
πού έτοιμάσαμε για σάς)

όδυσσέας

ΑΘΗΝΑ: Σόλωνος 116. Τηλ. 36.19.724
ΘΕΣ/ΝΙΚΗ: Χρ. Σμύρνης 19. Τηλ. 27.14.23
ΠΑΤΡΑ: Κανακάρη 69. Τηλ. 270.726

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
ΤΟ 3^ο ΤΕΥΧΟΣ

Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ
ΤΕΥΧΟΣ 3, ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 83, ΔΡΧ. 100
Σήμερα

Greenham Common.
Οι γυναίκες
«κατάσκηψαν» ειρήνης»

Οι δυνάμεις της ειρήνης
στη Δύση και στην Ανατολή

Night for day

Οι πολιτικές
διαστάσεις της «φωτιάς»

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ Α. ΚΥΡΚΟ
ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ
ΜΕ ΤΟΝ PETER MIPART

**Ο Βασίλης Στεφανής γράφει
για το ποιητικό βιβλίο
του Νικόλαου Κάλα,
Γραφή και φως,
Εκδ: Ίκαρος,
Αθήνα 1983**

Το ενδιαφέρον της νέας συλλογής του Νικόλαου Κάλα (*Γραφή και φως*) βρίσκεται στο ότι κατά το μεγαλύτερο μέρος της είναι παλιά. Διότι εκτός από τα ποιήματα της εξαετίας 1977-1983 που περιέχει, περιλαμβάνει και τη δυσσευρετή πρώτη συλλογή του ποιητή (*Ποιήματα*, 1933), με την οποία ο νεαρός τότε Κάλας, με το ψευδώνυμο Νικήτας Ράντσος, είχε κάνει την ορμητική του είσοδο στην ποίηση της εποχής του '30. Ήταν από τα πρώτα δείγματα της μοντέρνας ποίησης στον τόπο μας, που προσπαθούσε να βγάλει τον ποιητικό λόγο από το βαλτωμένο δρόμο του Παλαμισμού. Ο Κάλας ήταν πρωτοπόρος των νέων ποιητικών ιδεών όχι με το στίχο του μόνο αλλά και με τα πολεμικά του δοκίμια, που τα υπόγραφε με το ψευδώνυμο Μ. Σπιέρος, τα οποία —σήμερα που τα διαβάζουμε συγκεντρωμένα σ' ένα τόμο χάρη στη στοργική φροντίδα του Αλέξανδρου Αργυρίου— φανερώσουν κριτικό ανάστημα από τα πιο σπουδαία της εποχής εκείνης. Πολέμησε με τόλμη και σθένος για να επιβληθεί η μοντέρνα ποίηση, και οι θεωρητικές του θέσεις δεν έχουν χάσει τίποτα από τη δύναμή τους ίσαμε σήμερα.

Δύο λοιπόν σύνολα ποιημάτων συγκροτούν το *Γραφή και φως*, σύνολα που τα χωρίζει ένα διάστημα σαραντατριών ετών. Τα ποιήματα του μεσοδιαστήματος ο Κάλας τα έχει συγκεντρώσει στο βιβλίο του *Οδός Νικήτα Ράντσου* (1977), με το οποίο έκανε εκ

νέου την εμφάνισή του στον ποιητικό ορίζοντα της Ελλάδας, έπειτα από πολύχρονη απουσία στο εξωτερικό (Γαλλία, ΗΠΑ). Μας εκπλήσσει το γεγονός ότι ανάμεσα στα πρώτα του ποιήματα και τα τελευταία η φωνή του Κάλα δεν έχει αλλάξει ουσιαστικά. Το ίδιο πάθος, η ίδια ειρωνεία σφραγίζει τη στάση του απέναντι στα πράγματα:

*Στο πρώτο πλάνο
ο Παρθενός
ο δηλητηριασμένος με ψυχαρική
μελάνη
ο ψεύτικος, ο νεκρός
ο σκοτωμένος με φακό σε πλούσιο χαρτί*

*από τον Μπουασονά
νεκροθάπη της Ελλάδας—
για φόντο χέρια σταυρωμένα
μπλεγμένα
σε θέση προσευχής
εντατικής προσευχής
τα χέρια φλύαρα χοντρά
εξόχως χοντρά
στα δάχτυλα για δαχτυλίδια
σύρματα ηλεκτρικά
τρεμοσβύνουν τη λέξη
Ρ ε ν ά ν*

*Άθεος μονάχα ο Ερμαφρόδιτος
του κήπου των Γραμμάτων
«Είμι ο ων». Πρεσβεύει
πως το καλόν είναι ασθένεια
του κακού
κι ότι καταπολεμιέται
απ' τους αλχημιστές του λόγου
από πλανόδιους ταχυδακτυλουργούς*

*κι άλλους πεπλανωμένους
σε μια διασταύρωση τέμνει
η τύχη την ιστορία
σε άλλη την αγάπη.
Έτσι ξαναγεννιέται η Ελευθερία.*

Είναι δύσκολο να πούμε ποιο από τα δύο ανωτέρω αποσπάσματα είναι του 1933 και ποιο του 1977. Από την πρώτη παρουσία του κιόλας ο Κάλας είχε μια ολοκληρωμένη ποιητική προσωπικότητα, μολονότι δεν έλειψαν οι

διαφοροποιήσεις. Η σπουδαιότερη, που όρισε το ποιητικό του πεπρωμένο, είναι η προσχώρηση στο υπερρεαλιστικό στρατόπεδο, που σημειώθηκε το 1935, την ίδια χρονιά που ο Εμπειρικός βγάζει την *Υψικάμινο*. Έκτοτε ο Κάλας γίνεται από τους πιο θερμούς υποστηρικτές του επαναστατικού κινήματος και θα αναδειχτεί σε διεθνή του φυσιογνομία. Δεν θα είναι βέβαια πάντα πιστός τηρητής της αυτόματης γραφής, γιατί στα ποιήματά του υπάρχει σημαντικό ποσοστό λογικής σκέψης. Ο υπερρεαλισμός έδωσε στην επαναστατικότητά του ένα θεωρητικό πλαίσιο συγκεκριμένο, πλαίσιο που ο Κάλας το χρησιμοποίησε όχι μονάχα σαν σκοπό αλλά και σαν μέσο για τον σταθερό του στόχο, που ήταν η διάλυση της παραδοσιακής γραφής.

Ο έρωτας είναι ένα βασικό θέμα που διατρέχει όλη την ποίηση του Κάλα. Αυτό όμως που προβάλλει τώρα έντονα, καθώς διαβάζουμε όλο το έργο συγκεντρωμένο, είναι η δυνατή κοινωνική-πολιτική προοπτική, έμμεση στην παλαιότερη, φανερότερη στην πιο πρόσφατη δουλειά του, προοπτική που αποκαλύπτει τον Κάλα σαν ένα σημαντικό πολιτικό ποιητή:

*Πρώτοι μας δυνάστες οι Βιτελο-
βλάχοι
Κόθωνας με Αμυαλία. Μετά
ξέρασαν ο Βόλγας την Αφροδίτη
Βρωμάροβνα
που τόκισε τους Γλυκοβούργους
με χυλόπιτες
και τους Ρωμιούς με αναθέματα.
Του πετεινού ο γιος αντίς από την
Πόλη
πήρε την Ασοφία.*

Και ακόμη:

*Πολύ με συνεκίνησε ο πρώην ό-
ταν δροσίνισε*

*χτυπώντας το κούτελό του σε χώ-
μα από μπετόν ελληνικό
κι άμα σηκώθηκε κρεμόταν από
το στόμα του
ολίγος μαϊδανός.*

Οι στίχοι αυτοί φτάνουν στις πιο ακραίες περιοχές της πολιτικής διάστασης του ποιητή Κάλα. Ό,τι τους μορφώνει σε ποίηση είναι η σκωπτική τους χροιά που παρασύρει το αίσθημα, όπως συμβαίνει και σε αρκετά ανάλογα ποιήματα του Κώστα Βάρναλη.

Η κυριότερη διαφορά ανάμεσα στα πρώτα και στα πρόσφατα ποιήματα είναι ότι ο Κάλας στα τελευταία απομακρύνεται από το μεγάλο ποίημα με τους μακρούς στίχους που ενίοτε άφηναν μια πληθωριστική ρητορική εντύπωση. Πιο πυκνός τώρα ο στίχος και πιο σφιχτός, επιτρέπει να αναβλύσει πιο άμεσα η καυστική φλέβα και πετυχαίνει το στόχο του χωρίς περιστροφές. Έτσι μας προσφέρεται πιο άμεσα και το πλούσιο βιωματικό περιεχόμενο, η θησαυρισμένη πείρα μιας ολόκληρης ζωής, που έχει κατασταλάξει σε βαθύτερη στοχαστικότητα. Το παρελθόν γίνεται συχνά σημείο αναδρομής και η συγκεκριμένη προσωπική εμπειρία ο δείκτης:

*Πόσο μου θυμίζει η Μύκονος αυ-
τής της κάρτας
τη Μύκονο της προπολεμικής μου
ζωής.
Είναι ο εαυτός μου που δυσαναλο-
γεί. Επέστρεψα
στραμμένος προς το μέλλον...*

Όμως ο χρόνος δεν έχει αφήσει ίχνη στο σφρίγος της φωνής. Ο Νικόλαος Κάλας, ένας από τους πιο σημαντικούς νεωτερικούς ποιητές μας του μεσοπολέμου, μιλάει ακόμα και σήμερα με νεανικότητα που θα τη ζήλευαν και οι ποιητές της γενιάς του '70.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ

**Η ΧΩΡΑ
ΤΟΥ ΕΔΩ
ΚΑΙ ΤΩΡΑ**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΝΕΦΕΛΗ-ΤΗΛ.3607744

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΕΧΝΗΣ, ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

**Αποκτήστε μια πλήρη σειρά
του «ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ»
κάνοντας μόνο μια ετήσια συνδρομή.**

Προσφορά για την περίοδο Ιουλίου - Δεκεμβρίου 83.

Με κάθε καινούργια ετήσια συνδρομή, δώρο ολόκληρη σειρά των μέχρι τώρα εκδοθέντων τευχών του «ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ». (Πεζογραφία, ποίηση, δοκίμια, θέατρο, χορός, μουσική, βιβλιοκριτική).

Τεύχη περιορισμένα!

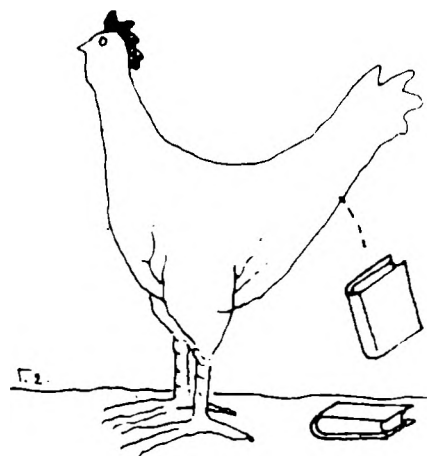
Συμπληρώστε τα στοιχεία σας και στείλτε με ταχυδρομική επιταγή την συνδρομή σας (1.000 δρχ.).

Τα τεύχη θα σταλούν με απόλυτη προτεραιότητα στις 10, 20 και 30 κάθε μήνα αντίστοιχα.

ΔΕΛΤΙΟ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΣ

Προς
«ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ»
ΚΩΣΤΑ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΣΤΕΝΩΝ ΠΟΡΤΑΣ 20
161 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 723 4122
Παρακαλώ στείλτε μου ταχυδρομικά την μέχρι τώρα σειρά των τευχών του «ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ». Εσώκλειω ταχυδρομική επιταγή 1.000 δρχ. για την ετήσια συνδρομή μου.

ΟΝΟΜΑ
ΕΠΩΝΥΜΟ
ΟΔΟΣ ΑΡΙΘ.
ΠΟΛΗ ΤΗΛ.

ΑΝΑΣΤΟΣ ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΥ
Συνοριακό επεισόδιο
Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1983

Στο νέο βιβλίο του γνωστού πεζογράφου περιέχονται 4 νουβέλες με ήρωες πρόσωπα της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας. Τα ιστορικά γεγονότα που καθορίζουν τον κοινωνικό τους χώρο, διαμορφώνουν και την συμπεριφορά των πρωταγωνιστών που τελικά οδηγούνται σε συγκρούσεις δραματικές όσο και αποκαλυπτικές. Η τελική συντριβή των ηρώων από την σκληρή πραγματικότητα, αφήνει να φανεί ένα πικρό μήνυμα, που η έντεχνη αφήγηση το κάνει πειστικό.

ΜΑΓΔΑ ΤΣΙΡΟΓΙΑΝΝΗ
Ο άλλος κόσμος
Εκδ: Ζώδιο, Αθήνα 1983

Να μια νέα ποιητική φωνή που διακρίνεται αμέσως για την ποιότητα των στόχων και των αποτελεσμάτων της. Η Τσιρογιάννη ανήκει στη γενιά του '70. Η ποιητική της ματιά ωστόσο, ξεπερνά τις εξωτερικές συνάψεις των ερεθισμάτων της και προχωρά στην ανίχνευση της συμβολικής της διασύνδεσης με την ανθρώπινη υπόσταση. Λιτός λόγος, έντεχνες επανεγγραφές συμβόλων, συγκρατημένη λυρική πνοή, διαμορφώνουν μια ποίηση ώριμη που κομίζει μια έντεχνη κατάθεση στη συνείδηση της γενιάς της.

ΜΑΝΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ
Το μυστικό πηγάδι
Εκδ: Γνώση, Αθήνα 1983

Στην νέα του ποιητική συλλογή ο γνωστός ποιητής καταθέτει την προσωπική του αγωνία, όπως διαμορφώνεται στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα. Ενοχές, όνειρα, μνήμες, ερωτικές εμπειρίες, ενορχηστρώνονται σ' ένα δύσκολο ποιητικό παιχνίδι και αποκτούν νέες διαστάσεις. Σαν αποτέλεσμα, έχουμε μια έντιμη και καταλυτική καταγραφή του σύγχρονου ελληνικού δράματος, μέσα από την κατάθεση προσωπικών βιωμάτων.

ΠΑΤΡΙΚ ΒΑΛΝΤΜΠΕΡΓΚ
Σουρεαλισμός
Μετ: Αλεξ. Παπαθανασοπούλου
Εκδ: Υποδομή, Αθήνα 1983

Το βιβλίο αυτό έρχεται να καλύψει ένα κενό στην ελληνική βιβλιογραφία. Γιατί ο Σουρεαλισμός υπήρξε (και είναι ακόμη) ένα βασικό ρεύμα στη σύγχρονη τέχνη είτε πρωτογενώς είτε σαν έμμεση επίδραση.

Το βιβλίο του Βάλντμπεργκ είναι κλασικό στο θέμα του και περιέχει εκτός από την ιστορία του κινήματος, τα σουρεαλιστικά μανιφέστα, βιογραφικά στοιχεία των κυριότερων σουρεαλιστικών ζωγράφων, χρονολόγιο, βιβλιογραφία. Οι περισσότερες από 200 εικονογραφήσεις του τόμου, συμπληρώνουν εποπτικά τα κείμενα.

ΖΑΝ - ΜΙΣΕΛ ΠΑΛΜΙΕ
Λακάν
Μετ: Κ. Παπαγιωργίδης
Εκδ: Νεφέλη, Αθήνα 1983

Ο Λακάν υπήρξε για τη γαλλική ψυχανάλυση ένας πατριάρχης. Το έργο του άμεσα ή έμμεσα, ωστόσο, επηρέασε όχι μόνο τους ψυχαναλυτές αλλά συνδέθηκε και με την κριτική, τη σημειολογία τον στρουκτουραλισμό και την κοινωνική κριτική. Το βιβλίο του Παλμιέ είναι μια

ουσιαστική προσέγγιση του έργου του και μάλιστα μας είναι ιδιαίτερα χρήσιμη, αφού τα πρωτότυπα έργα του Λακάν (écrits I, II) είναι εξαιρετικά δύσκολα για πρωτογενή μελέτη.

ΤΑΣΟΣ ΔΑΡΒΕΡΗΣ
Μια ιστορία της νύχτας
Εκδ: Τρίλοφος,
Θεσσαλονίκη 1983

Ένα μυθιστόρημα που στην ουσία είναι περισσότερο ένα ημερολόγιο - ντουκουμέντο. Ο συγγραφέας, γνωστός από τα βασανιστήρια που υπέστη στην επταετία, περιγράφει στιγμή προς στιγμή τις περιπέτειες μιας παρέας από την 21η Απριλίου ως την μεταπολίτευση, δίνοντας την εφιαλτική ατμόσφαιρα των φυλακών, των δικαστηρίων και της στρατιωτικής ζωής.

Σ' αυτά τα πλαίσια διαγράφεται ακόμη το ψυχολογικό υπόβαθρο των ηρώων, η αποτυχία των προσωπικών σχέσεων και η απογοήτευση μιας γενιάς.

ΚΩΣΤΑ ΜΟΝΤΗ
«Αντίμαχα» (Με γλωσσάριο για τα ποιήματα τα γραμμένα στο Κυπριακό γλωσσικό ιδίωμα)
Φιλολογική επιμέλεια:
Στάλω Μόντη - Πουαγκαρέ,
Λευκωσία 1983

Το βιώμα του Κύπριου, πολίτη και ανθρώπου της τέχνης, ανιχνεύουμε μέσα στα ολιγόστιχα ποιήματα του Κώστα Μόντη. Γνήσια ποιητική ματιά, φιλοσοφημένος κι αισθαντικός τόνος, χιούμορ εκεί που το τραγικό αγίζει τα όρια του αδιέξοδου:

«Το αρχαίο ναυάγιο της Κερύνιας»: Όχι, δεν το βύθισε η τρικυμία / μονάχο του βυθίστηκε / για ν' αποφύγει την απομάκρυνση.

Τα ποιήματα - επιγράμματα του Κώστα Μόντη αποπνέουν αγάπη για τη ζωή και εγκαρτέρηση, όχι όμως και υποχώρηση. Ο ποιητής προστά στο θάνατο διαλέγει την όρθια στάση:

«Ο θάνατος: Όσο τον φοβάμαστε, αυτά θα μας κάνει».

Η ποίησή του αγγίζει με τρυφεράδα τα ανθρώπινα και μας συγκινεί, αυτό όμως που μας συγκλονίζει (και μας καθιστά αμήχανους;) είναι η συνειδητοποίηση από τον ποιητή της μοναξιάς, όχι τόσο σε προσωπικό επίπεδο, όσο της μοναξιάς της Κύπρου και του λαού της:

«Είμαστε μόνοι, μητέρα, ολομόναχοι / Όλα τα άλλα είναι παραμύθια για τα μικρά παιδιά».

SIEGFRIED KRACAUER
Θεωρία του κινηματογράφου
Μετ: Δημ. Κούρτοβικ
Εκδ: Κάλβος, Αθήνα 1983

Ένα από τα σημαντικότερα βιβλία για τον κινηματογράφο. Από την πρώτη του έκδοση (1960) ως σήμερα εξακολουθεί να είναι το βασικό εγχειρίδιο για το θέμα του σε πανεπιστημιακό επίπεδο αλλά και για όποιον άλλο ενδιαφέρεται σοβαρά για το θέμα. Τα επί μέρους περιεχόμενά του καλύπτουν πολλά ειδικά κεφάλαια για τον πειραματικό κινηματογράφο, την αφήγηση, την κατασκευή του στόρι κτλ. Η σχετική βιβλιογραφία, οι κατάλογοι και οι πίνακες, κάνουν αυτό το βιβλίο εκτός από θεωρητικό εγκόλπιο και ένα πρακτικό οδηγό.

ΑΣΗΜΑΚΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ
Η ΚΙΝΑ, η δική μου
Εκδόσεις Κέδρος, 1983

Το Σινικό τείχος, η Πολιτιστική Επανάσταση, ο κόσμος των αγαλμάτων της Σι Αν, η Απαγορευμένη Πόλη, η Σαγγάη, η Μεγάλη Πορεία, ο Κομφούκιος, ο Μάο, η δυναστεία των Μινγκ, η Πηγή του Τιγρη, το Πηγάδι του Δράκου... Εικόνες από μια χώρα μακρινή και εξωτική, την Κίνα.

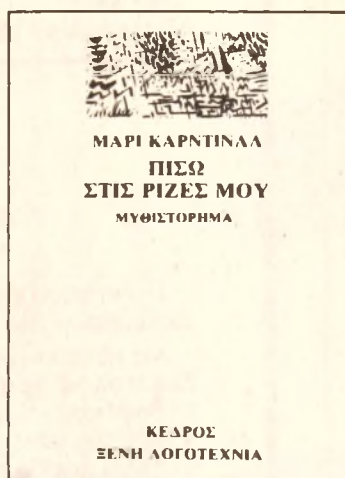
Ύστερα από την περιήγησή του στην Κίνα, ο Ασημάκης Πανσέληνος κυκλοφορεί τις ταξιδιωτικές εντυπώσεις του, διανθισμένες με σχόλια, κρίσεις, παρατηρήσεις και εμβόλιμες συγκρίσεις με την

3 βιβλία
της **ΜΑΡΙ ΚΑΡΝΤΙΝΑΛ**
στον
ΚΕΔΡΟ

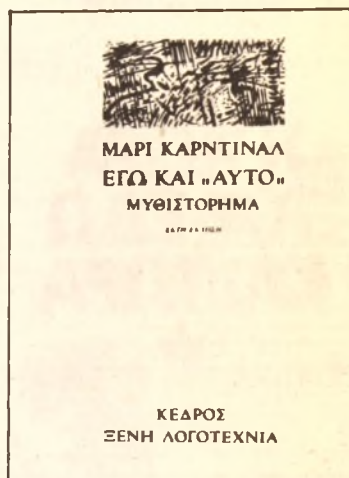
ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΚΕΔΡΟΣ

**ΜΕ ΤΟ ΚΛΕΙΔΙ
ΣΤΗΝ ΠΟΡΤΑ**
(Μυθιστόρημα)
(Μεταφ. Νίκος Βώκος)

**ΠΙΣΩ ΣΤΙΣ
ΡΙΖΕΣ ΜΟΥ**
(Μυθιστόρημα)
(Μεταφ. Τατιάνα Γκρίση - Μυλιέξ)

ΕΓΩ ΚΑΙ «ΑΥΤΟ»
(Μυθιστόρημα)
(Μεταφ. Τατιάνα Γκρίση - Μυλιέξ)

Γεωργίου Γενναδίου 6 (πάροδος 'Ακαδημίας) - Τηλ.: 36.15.783

πατρίδα του τη Μυτιλήνη.

Η ζωντάνια, και η διεισδυτικότητα της ματιάς του συγγραφέα δίνουν την ευκαιρία στο αναγνώστικό κοινό, να αποκτήσει μια εικόνα της Κίνας, και του μακραίωνα πολιτισμού της, που η δυτική σκέψη μας δεν μπορεί να συλλάβει.

ΘΑΝΑΣΗΣ ΜΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

Συνοπτική ιστορία
θρακικής λογοτεχνίας,
Κομοτινή 1982

Στη μελέτη του αυτή ο γνωστός ξανθιώτης δοκιμιογράφος παρουσιάζει μία σύντομη ιστορία της θρακικής λογοτεχνίας, από τα χρόνια του Βυζαντίου ως τις μέρες μας. Το κείμενο συνοδεύει και μικρή σχετική ανθολογία που μας δίνει την ευκαιρία να επικοινωνήσουμε με το έργο πολλών συγχρόνων λογοτεχνών με πολύ ενδιαφέρον.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΣΑΧΙΝΗΣ

Η σύγχρονη πεζογραφία μας
Εκδ: Εστία, Αθήνα 1983

Το χρήσιμο βιβλίο του κ. Σαχίνη έφθασε αισίως στην τέταρτη έκδοση. Η ευρύτητα της ανάλυσης και η συστηματικότητα των κατατάξεων κάνουν τη μελέτη έργο πολύτιμο για το φιλόλογο. Η νέα αυτή έκδοση είναι διορθωμένη από τον συγγραφέα και εμπλουτισμένη με νέα στοιχεία που ήλθαν στο μεταξύ στο φως.

ΙΩΑΝΝΑ ΚΑΡΑΤΖΑΦΕΡΗ

Οι δύο τελευταίοι (μυθιστόρημα)
Εκδ: Καστανιώτη,
Αθήνα 1983

Τα γεγονότα της δεκαετίας του '40 και οι ιδεολογικές τους επιπτώσεις, είναι το γενικό πλαίσιο του νέου βιβλίου της Καρατζαφέρη. Με μια γλώσσα δυνατή, άμεση και ρέουσα περιγράφει την ατμόσφαιρα της εποχής, την μυθοποίηση των προσώπων και των καταστάσεων, τα ιστορικά και συνειδησιακά αδιέξοδα των ηρώων. Το συναρπαστικό αυτό βιβλίο είναι το β' μέρος μιας τριλογίας που άρχισε με το «Μπαζαγιάζι».

ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΣΙΜΠΟΥΚΙΔΗ

Οι κλασικοί του Μαρξισμού
για την Αρχαία Ελλάδα
Εκδ: Gutenberg, Αθήνα 1983

Ο Μαρξ με τον Ένγκελς διέγνωσαν τις βασικές νομοτέλειες ανάπτυξης της αρχαιοελληνικής φιλοσοφίας, μελέτησαν την ελληνική τέχνη, και ανάλυσαν το ρόλο του χρήματος σαν μέσο των ανταλλαγών και σαν αντικείμενο εμπορίου στα πλαίσια της φυσικής οικονομίας του αρχαίου κόσμου. Ο Ένγκελς διερευνήσε τις βασικές αιτίες κρίσης των σχέσεων της δουλοκτητικής κοινωνίας, ιδιαίτερα τις αιτίες παρακμής του αθηναϊκού κράτους και ο Λένιν ασχολήθηκε με το πρό-

βλημα των ιστορικών φαινομένων και της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας.

Αυτά μεταξύ άλλων υποστηρίζει το βιβλίο του διδάκτορα ιστορίας στην Ακαδημία Επιστημών της ΕΣΣΔ, Δ. Τσιμπουκίδη στο οποίο περιέχονται τα βασικά κείμενα εδάφια και αποσπάσματα των κλασικών του Μαρξισμού που αφορούν την αρχαία Ελλάδα. Στον πρόλογο του σοβιετικού Ακαδημαϊκού τονίζεται η «ιδιαίτερη σημασία (που έχει στην εποχή μας) το λενινιστικό στάδιο ανάπτυξης της μαρξιστικής θεωρίας για τη μελέτη του αρχαίου κόσμου»...

ΤΑΚΗΣ ΚΑΡΒΕΛΗΣ

Η μνήμη μισοφέγγαρο
Εκδ: Γνώση, Αθήνα 1983

Είναι η πέμπτη ποιητική συλλογή του σημαντικού ποιητή των «Σημάτων» (1956), της «Κατάθεσης» (1966), της «Μεταφάσης» (1972) και της «Γραφής των παράνομων» (1977). Κι εδώ ο κόσμος του κινείται στο ίδιο κλίμα που διαμορφώθηκε ήδη από την πρώτη του συλλογή: βιώματα που ανασύρονται από το παρελθόν για να προσδιορίσουν το παρόν, ψυχολογικές καταστάσεις που συμβολοποιούν τα τραύματα των παλιών ημερών, διαπήδηση του προσωπικού μέσα στο αντικειμενικό. Ο ποιητικός λόγος του Καρβέλη ωστόσο διαφοροποιείται σε σχέση με τις προηγούμενες συλλογές: εδώ ερευνά την εκφραστικότητα της ποιητικής γραφής στα όρια του πεζού λόγου και καθώς έτσι γίνεται πιο καιριος, δίνει νέα διάσταση στη θεματική του.

Ε.Β. ΙΛΙΕΝΚΩΦ

Διαλεκτική λογική -
Δοκίμια Ιστορίας και Θεωρίας
Εκδ: Gutenberg, Αθήνα 1983

Ο Ιλιένκωφ επιχειρεί να ανιχνεύσει στο βιβλίο αυτό τις εσωτερικές αντιφάσεις και τα αδιέξοδα της παραδοσιακής λογικής και τη διαδικασία της υπέρβασής τους μέσα στην ιστορία της νόησης, όπου οι εξωτερικοί, οικονομικοί, κοινωνικοί και ιδεολογικοί παράγοντες λειτούργησαν πάντα μέσα από την εσωτερική δύναμη της ίδιας λογικής. Με δυο λόγια σκιαγραφεί τη διαλεκτική λογική που είναι: λογική της αντίθεσης, της ανάπτυξης και της ιστορίας.

Στο έργο δεσπόζει το ιστορικό στοιχείο· η ανάδειξη της ιστορικής διάστασης σύμφωνα με το σημείωμα του εκδότη είναι ο καλύτερος τρόπος έκθεσης της διαλεκτικής λογικής, που οι κατηγορίες και οι νόμοι της είναι προϊόντα της ιστορίας και όργανα του ιστορικού γίγνεσθαι.

Την έκδοση προλογίζει ο Ευτύχης Μπιτσάκης, καθηγητής της Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

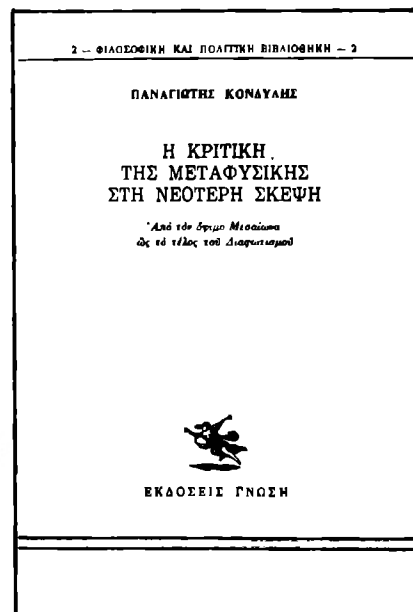

Τα βιβλία της «Γνώσης»

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

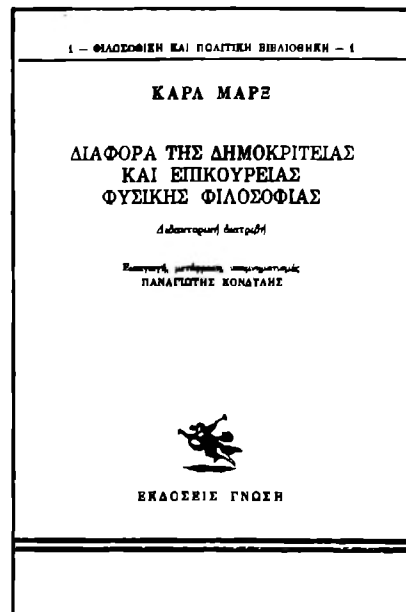
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΝΔΥΛΗΣ

ΚΑΡΑ ΜΑΡΞ

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗΣ ΣΤΗ ΝΕΟΤΕΡΗ ΣΚΕΨΗ

Από τον όψιμο Μεσαίωνα
ως το τέλος του Διαφωτισμού

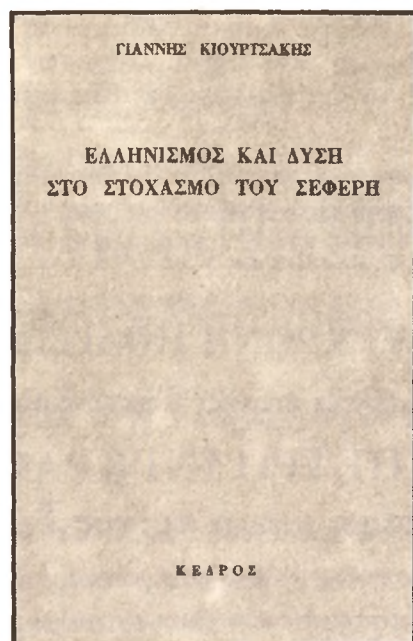
ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΑΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Διδακτορική διατριβή

Εισαγωγή, μετάφραση, υπομνηματισμός
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΝΔΥΛΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ», ΓΡΗΓ. ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ 26, ΙΛΙΣΙΑ
ΑΘΗΝΑ 621, ΤΗΛ. 7794879 - 7754963 - 7786441

Δυο δοκίμια του ΓΙΑΝΝΗ ΚΙΟΥΡΤΣΑΚΗ στις εκδόσεις ΚΕΔΡΟΣ

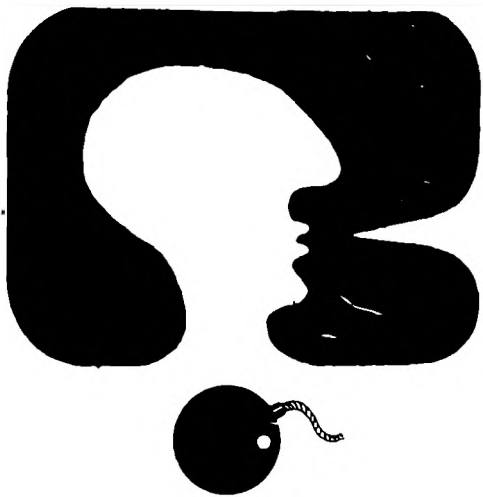

ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΥΣΗ ΣΤΟ ΣΤΟΧΑΣΜΟ ΤΟΥ ΣΕΦΕΡΗ

ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΟΜΑΔΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ Το παράδειγμα του Καραγκιόζη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ
Γ. Γενναδίου 6, τηλ. 36.15.783

ΑΠΕΙΛΕΣ

Για την αρθρογραφία «17 Νοέμβρη» που δημοσιεύτηκε στο προηγούμενο τεύχος (246) «θα υπάρξουν αντίποινα». Αυτό μας γνωστοποιήθηκε, όταν κάποιος ανώνυμος τηλεφώνησε στα γραφεία του ANTI και δήλωσε ότι εκπροσωπεί την οργάνωση.

Κατ' αρχήν θεωρούμε ότι πρόκειται περί φάρσας. Κάποιοι άλλοι όμως ίσως να γνωρίζουν καλά αν πράγματι είναι ή όχι ένα κακόγουστο αστείο. Για όλους όσους λοιπόν έχουν λόγους να απειλούν το ANTI, απαντούμε απλά συνιστώντας τους να ξαναδιαβάσουν το κείμενο του περιοδικού. Θα τους κάνει καλό.

«ΤΟ ANTI»

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΑΠΡΕΠΕΙΑ

● Η απάντηση της Μαρίας Κορομηλά που ακολουθεί αναφέρεται και στο γράμμα του Τζων Βεϊνόγλου που δημοσιεύτηκε στο προηγούμενο τεύχος. Η ευθύνη της ξεχωριστής δημοσίευσης βαρύνει αποκλειστικά τη σύνταξη

του περιοδικού, γιατί η Μαρίας Κορομηλά είχε απαντήσει «εφ' όλης της ύλης». Το «κακό» δεν θα ήταν τόσο μεγάλο αν η φρασεολογία του κ. Βεϊνόγλου δεν άφηνε —φαινομενικά— έκθετη την κ. Κορομηλά και εμείς δεν διαπράτταμε το ατόπημα... Αλλά τα πράγματα μιλούν μόνα τους. Και η απρέπεια, φυσικά, δεν βαρύνει τη Μικρασία.

● Όσον αφορά την επιστολή του κ. Βεϊνόγλου η κ. Κορομηλά μας έστειλε την ακόλουθη απάντηση αυτή τη φορά απευθυνόμενη στο περιοδικό:

Αγαπητό ANTI,

ευχαριστώ που έθεσες υπόψη μου το γράμμα της κυρίας Σταυρινίδου στην οποία απαντώ χωριστά γιατί θεωρώ καθήκον μου να διευκρινίσω ένα τόσο λεπτό θέμα που αγγίζει την ουσία του προβλήματος.

Όσο για το κομψό σημείωμα του κ. Βεϊνόγλου, νομίζω ότι πρέπει να δημοσιευτεί ολόκληρο. Δίνει πολλές πληροφορίες ιστορικού περιεχομένου τις οποίες δεν μπορείς να στερήσεις από το αναγνωστικό σου κοινό. Έτσι, ανάμεσα στα άλλα, θα βεβαιωθούν μερικοί ότι πράγματι η Πόλη βρίσκεται στη Θράκη, γιατί στα σπέρτα το «Ελληνικό Μονοπώλιο» επιμένει να γράφει «Αγία Σοφία, Κωνσταντινούπολη, 60 χρόνια χωρίς Μικρασία», γεγονός που δημιουργεί πρόσθετα ερωτηματικά.

Για το θρακικό χώρο που εγκαταλείφθηκε από τους ελληνικούς πληθυσμούς (ολόκληρη η Ανατ. Θράκη πλην του δήμου Κωνσταντινουπόλεως) μην γράφεις τίποτα ιδιαίτερο, ούτε για τα ωραία μου πόδια. Πέρασαν κι αυτά στην ιστορία καθώς φαίνεται.

Φιλικά

Μαρίας Κορομηλά

● Για το ίδιο θέμα, η αναγνώστριά μας Χαρούλα Σταυριανίδου, έρχεται να διατυπώσει, τις αντιρρήσεις της:

Αγαπητό Αντι,

Είμαι τακτική αναγνώστρια και εκτιμώ την ύλη σου. Κάτι που με προβλημάτισε, με λύπησε και με έκανε να αντιδράσω και να μην θέλω να σε ξαναδούμε εγώ, τα παιδιά μου και οι φίλοι μου που δυστυχώς κατάγονται από τη Μικρά Ασία.

Είμαστε τόσοι πολύ οι μικρασιάτες και ένας λαός πολιτισμένος γραμματισμένος μέσα μας βαθιά Έλληνες και Άνθρωποι με Α κεφαλαίο. Λυπάμαι για το Αντι που ξέφυγε η δημοσίευση και ζητώ διόρθωση και για μας τους ζωντανούς Μικρασιάτες και για τους σκοτωμένους με τον πιο βάνουσο τρόπο από τους Τούρκους, ξεχνώ τους αιχμαλώτους που δε γύρισαν ποτέ.

Το τι τράβηξαν οι γονείς μας για να μας μεγαλώσουν, για να βγουν από την κατατρεγμένη γενιά, το ξέρουν πρυτάνεις και καθηγητές σαν τον Τενεκίδη και τον Ανδρόνικο. Παραπέμπω την κ. Κορομηλά στην Ένωση Σμυρναίων, στην Ένωση Ποντίων και σε άλλα Μικρασιατικά σωματεία για να μάθει πρώτα και μετά να αρθρογραφεί. Τι λέει η κοπέλλα για τα ελληνικά σπέρτα «που διαφημίζουν πυρκαϊά». Πολύ μαύρο χιούμορ έχει, μακάβριο και περιγελαστικό για μας τους Μικρασιάτες.

Έχω μπροστά μου τα σπέρτα, αυτός που θέλει να καταλάβει, θα καταλάβει, όποιος όμως δεν ξέρει ιστορία, ας βρει κάποιον να του μάθει. Εγώ ρωτάω:

α) Γιατί μπλέκει η κ. Κορομηλά το υπ. Εξωτερικών. Μήπως θα πρέπει να πάσουμε να λέμε την αλήθεια για τους βάρβαρους Τούρκους; Ή μήπως θα πρέπει να ξεχάσουμε και την Κύπρο;

β) Ρωτά τι είναι οι δύο κατάμαυ-

ρες ταινίες στα σπέρτα. Πένθος είναι, γι' αυτούς που χάθηκαν και βασανίστηκαν.

γ) Μήπως η εμπάθεια και η ημιμάθειά της μας βγάζει το μάτι; (δική της η έκφραση).

δ) Ρωτά γιατί δεν τιμήσαν άλλες πόλεις, όπως η Καισάρεια, ή η Τραπεζούντα. Γιατί συχνά γίνονταν διωγμοί στη Μικρασία, αλλά ο κόσμος έβρισκε καταφύγιο στην Σμύρνη, που ήταν ελεύθερη. Όταν γιορτάζουμε τα 60 χρόνια είναι για όλη τη Μικρασία. Άλλωστε και το κουτί, γράφει «60 χρόνια χωρίς Μ. Ασία».

Και μια συμβουλή: Μην θίγεις αυτές τις επετείους, έχουν πολύ δάκρυ, πολύ αίμα, πολύ μνήμη.

Χαρούλα Σταυριανίδου

● Η Μαρ. Κορομηλά, απαντά στην επιστολογράφο για να διευκρινίσει την ουσία του προβλήματος, που πιθανόν να διέφυγε:

Αγαπητή κυρία Σταυριανίδου, η σειρά των σπέρτα που κυκλοφόρησαν για τα 60 χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή, φέρνουν την υπογραφή ενός κρατικού οργανισμού και όχι ενός Σωματείου, Ιδρύματος ή Ένωσης που εκπροσωπεί τον Ελληνισμό της Μικρασίας, του Πόντου ή της Ανατολικής Θράκης, αυτόν που τόσο βίαια ξεριζώθηκε από τον φυσικό χώρο της ανάπτυξής του. Αν το «Ελληνικό Μονοπώλιο» τιτλοφορούσε την αναμνηστική αυτή σειρά «60 χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή», θα είχε εκτελέσει μια θετική προσφορά —ελάχιστη βέβαια— συμμετέχοντας με τον τρόπο του στην τραγική επέτειο. Όταν όμως ένας φορέας του επισημού ελληνικού κράτους τιτλοφορεί τη σειρά «60 χρόνια χωρίς

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΣΕΙΡΑ «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ»

Επιμέλεια σειράς: Τάκης Καφετζής

ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ

Η κρίση και ο τρίτος δρόμος

Επαναπροσδιορισμός της έννοιας της κρίσης στο φως των νέων κοινωνικών φαινομένων ● μια ριζοσπαστική κοινωνική πρόταση απέναντι στη συντεχνιακή αντίληψη ● νεοφιλελευθερισμός και κρίση του κράτους ● η ανάγκη ενός άλλου τύπου κόμματος ● η νέα αντίληψη για τον παραγωγικό ορθολογισμό ● ο τρίτος δρόμος και η ευθύνη της ευρωπαϊκής αριστεράς ● η διπλή κρίση, του μαρξισμού και της κοινωνίας του υπαρκτού σοσιαλισμού.

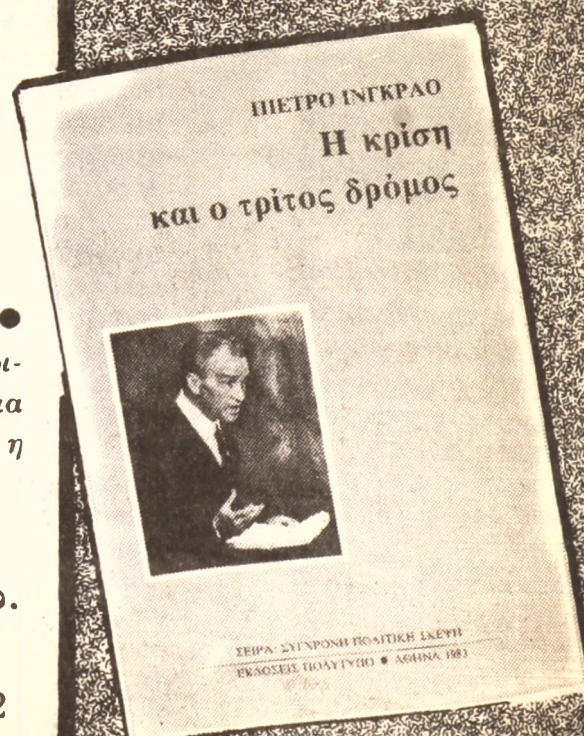
Στην ίδια σειρά κυκλοφορεί:

Νίκος Πουλαντζάς: Για τον Γκράμσι - Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΑΘΗΝΑ: εκδόσεις «ΝΕΦΕΛΗ» Μαυρομιχάλη 9, Τηλ. 36.07.744 — 36.39.962

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Μ. Κοτζιά και Σια ΟΕ, Τσιμισκή 78, Τηλ. 279.720

Μικρασία», δημιουργεί προβλήματα και σύγχυση. Γιατί το κράτος (μια έννοια άκρως περιοριστική και πολύ συγκεκριμένη), μπορεί να διαχειρίζεται μερικά από τα θέματα του Ελληνισμού, αλλά δεν μπορεί να ταυτίζεται με την τεράστια δυναμική που φέρνει μέσα της η έννοια Ελληνισμός, Ελληνικός Πολιτισμός, Ελληνικοί Πληθυσμοί.

Ας μην ξεχνάμε ότι συχνά τέτοιου είδους ταυτίσεις δικαιολογούν την παρεμβατική κρατική πολιτική η οποία υπήρξε ολέθρια και κατέληξε πάντα σε βάρος του ελληνισμού.

Κλείνοντας το σημείωμα αυτό θα ήθελα να σας διαβεβαιώσω ότι υπάρχουν αρκετοί Ελλαδίτες που θεωρούν τη Μικρασιατική Καταστροφή ως το μεγαλύτερο έγκλημα που διαπράχθηκε ποτέ σε βάρος του ελληνισμού. Τις συνέπειες θα τις πληρώνουμε στον αιώνα τον άπαντα.

Όσο για την κακή εκτύπωση και τη γενική εμφάνιση αυτών των σπριτόκουτων δεν θα είχα να εξηγήσω τίποτα παραπάνω. Νομίζω ότι θα θέλατε και σεις κάτι φτιαγμένο με περισσότερο σεβασμό στο θέμα και στην αισθητική μας.

Μαριάννα Κορομηλά

ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ Σ. ΓΥΑΛΙΣΤΡΑ

● Η επιστολή που ακολουθεί είναι του υποπτεράρχου ε.α. Ηλία Καρταλαμάκη. Αναφέρεται σε ένα άρθρο στο οποίο γινόταν μια συνοπτική παρουσίαση τριών «Άκρως Απόρρητων» εκθέσεων του τότε υφυπουργού Αεροπορίας Σ. Γυαλίστρα. Στα κείμενα αυτά, που κατετέθηκαν στην Βουλή από τον βουλευτή της «Ν.Δ.» Διονύση Λιβανό κατά τη διάρκεια της συζήτησης για τη «Δίκη των Αεροπό-

ρων», γίνεται μια αποκαλυπτική παρουσίαση των μεθόδων που χρησιμοποιούσε ο τότε αρχηγός της Αεροπορίας Κελαϊδής προκειμένου να ελέγξει το σώμα χρησιμοποιώντας «ημετέρους». Σαν χαρακτηριστική περίπτωση ο Γυαλίστρας ανέφερε την περίπτωση του κ. Καρταλαμάκη.

Κύριε Διευθυντά,

Πριν 4 μήνες, στο φύλλο της 8ης Ιουλίου 1983 (σελ. 22 μεσαία στήλη επάνω), γράψατε χαρακτηρισμό μου αποδιδόμενο στο στρατηγό Γυαλίστρα, όπου πέρα της όχι και τόσο... κολακευτικής μου «διακόσμησης» αναφέρεστε ακόμη και στην τοποθέτησή μου, ότι:

«αποτελεί αυτόχρονα διοικητικών σκάνδαλον και

«δημιουργεί ευθύνας προσωπικάς δια τον κ. Αρχηγόν...»

Επειδή η αστήρικτη αλλά και ασαφής «κατηγορία» δημιουργεί ερωτηματικά για τους αναγνώστες του άρθρου, είμαι υποχρεωμένος να διευκρινίσω, και να αμυνθώ της ασύστατης αυτής αυθαιρεσίας, της οποίας ουδέποτε έλαβα γνώση για ν' αμυνθώ, και φυσικά ήταν ένα κομμάτι από τα δημιουργήματα της φαντασίας του «τηλεκατευθυνόμενου» τότε Υπουργού Γυαλίστρα —χαρακτηρισμός παλαιότερων που τον γνώριζαν πολύ καλά.

Την τοποθέτηση που αναφέρεται ο τότε Υπουργός —και εννοεί τη Διοίκηση της 111 πτέρυγας Μάχης— ανέλαβα «με το σπαθί μου», και με εξ αντικειμένου απαραίτητα προσόντα.

Για μια τέτοια διοίκηση κ. Διευθυντά, δεν χωράνε ρουσφέτια. Δεν μπορούσε ο τότε Αρχηγός Γ.Ε.Α. —που γνώριζε άριστα τα απαιτούμενα προσόντα για μια Διοίκηση Πτέρυγα Μάχης— να παίζει με τη μαχητικότητα της Αεροπορίας, και κατ' επέκταση με την ασφάλεια της Ελλάδας.

Ο κ. Κελαϊδής μ' εγνώριζε πο-

λύ καλά, και αυτό μαρτυρούν τα προσόντα μου στο εσώκλειστο παράρτημα «Α». Ήταν η εποχή που μόλις είχα γυρίσει απ' τη Γερμανία όπου είχα την ευκαιρία να σπουδάσω θεωρητικά αλλά και πρακτικά τα καθήκοντα και υποχρεώσεις για μια τέτοια αξιολογη θέση.

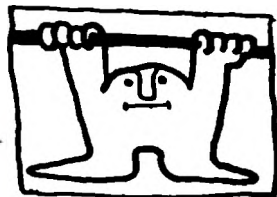
Δεν μου 'καναν χατήρι. Τους ήμουν απαραίτητος, ίσως ο ειδικευμένος γι' αυτή τη θέση. Πολλοί τότε αρχαιότεροί μου ΔΕΝ είχαν διατεθεί στ' αεριωθούμενα (Τζετ) και το έργο μου ήταν πραγματικά δύσκολο.

Ήμουν απ' τους πρώτους που ζήτησαν και πέταξαν τα «επαναστατικά» για την εποχή τους αεροπλάνα. Αυτό πρέπει να το γνωρίζουν οι πληροφοριοδότες σας. Είναι αλήθεια ότι παρέλαβα πριν από πολλούς ανωτέρους μου και αρχαιότερους μου. Μα το ίδιο συνέβη και το 1946 όταν παρέλαβα διοικητής της 335 Μοίρας Καταδιωκτών. Και τότε «ρουσφέτι» μου 'καναν;

Ασφαλώς έγιναν αναθέσεις Διοικήσεων σε ακατάλληλους, αλλά αντικειμενικά —βάσει των εσώκλειστων στοιχείων— διαχωρίζεται η θέση μου, και εκεί υπάρχει ευθύνη Αρχηγού / ΓΕΑ —όποιος κι αν ήταν αυτός.

Νομίζετε κ. Διευθυντά, ότι ύστερα απ' τις πιο πάνω διευκρινίσεις η τοποθέτησή μου «ήταν αυτόχρονα διοικητικό σκάνδαλο»; Αυτά για την αποκατάστασή μου, και παρακαλώ, ελπίζοντας ότι κι εσείς συμφωνείτε, να δημοσιεύσετε την παρούσα για την αποκατάσταση της αλήθειας.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία Καρταλαμάκης Ηλίας

ΠΕΡΙ ΗΘΟΥΣ

● Ο παλαιόμαχος καπετάνιος του ΕΛΑΣ και του ΔΣ Αχιλλέας Παπαϊωάννου μας έχει γράψει και άλλες φορές. Παραπονιέται που δεν δημοσιεύουμε όλα τα γράμματά του. Οι καταγγελίες του είναι γραμμένες με οξύτητα αλλά οι στήλες αυτές έχουν συχνά - πυκνά αυτό το χάρισμα. Γράφει, λοιπόν ο Αχ. Παπαϊωάννου:

Στο 238 τεύχος διάβασα το άρθρο του Α. Αποστολόπουλου «Η πολιτική χειραφέτηση ενός χουντικού δημοσιογράφου και οι χειραφτίες ενός κομμουνιστή ηγέτη». Είδα και την φωτογραφία του χαμογελαστού Φλωράκη με τον χουντικό δημοσιογράφο, κι αυτή κάτω από το βλέμμα του Λένιν.

Αυτό μοιάζει με εκείνο το περίφημο: Δυίλιζετε τον κώνωπα και καταπίνετε την κάμηλο κύριοι του «Αντί».

Η συνάντηση αυτή Φλωράκη - Μιχαλοπούλου μπορεί να είναι μια συνηθισμένη και ίσως τυπική συνάντηση που κατ' εμέ δεν χτυπά στις συνειδήσεις, μα μόνον λίγο, στα μάτια των αγωνιστών και κομμουνιστών. Δυο σελίδες ολόκληρες δεν άξιζε τον κόπο να διαθέσει το «Αντί». Θεωρείται από τον αρθρογράφο η συνάντηση χειραφέτηση του χουντικού αυτού δημοσιογράφου, αμάρτημα, ίσως έγκλημα. Ο χειραφετημένος χρόνια τώρα πολλά από το ΚΚΕ, μέλος του Π.Γ. της Κ.Ε. Κώστας Τσολάκης μια «προσωπικότητα» σημαντική βεβαρυμένη με αμέτρητα εγκλήματα ποινικά και πολιτικά πώς πρέπει να θεωρηθεί;

Τι είδους τερατουργήματος μπορεί να χαρακτηριστεί, να καθοδηγεί την μισή Ελλάδα, τους κομμουνιστές της Β. Ελλάδας μια προσωπικότητα αίνιγμα, με σκοτεινό αμαρτωλό και εγκληματικό παρελθόν, με «άγνωστες για τους κομμουνιστές οικονομι-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ

Συνηγορία της Παραλογοτεχνίας

Τέσσερις μονογραφίες και ένα δοκίμιο πάνω στα αστυνομικά και κατασκοπικά μυθιστορήματα, την «επιστημονική φαντασία» και τα κόμικς.

Οι ιστορικές καταβολές, οι λογοτεχνικές συγγένειες και η ψυχολογική λειτουργία της ανάγνωσης της παραλογοτεχνίας.

Μια μελέτη που διαβάζεται με τόσο ενδιαφέρον όσο και ένα αστυνομικό μυθιστόρημα· επιπλέον δίνει όλες τις πληροφορίες και τα στοιχεία για την κατανόηση ενός είδους με πολλούς φίλους.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΑΘΗΝΑ: εκδόσεις «ΝΕΦΕΛΗ» Μαυρομιχάλη 9, Τηλ. 36.07.744 — 36.39.962

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Μ. Κοτζιά και Σία ΟΕ, Τσιμισκή 78, Τηλ. 279.720

ΤΑΚΗΣ ΤΖΑΜΑΛΙΚΟΣ

ΕΧΕΙ ΜΕΛΛΟΝ Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ;

ΠΡΟΛΟΓΟΣ
τοῦ πρώην Πρωθυπουργοῦ
Ακαδημαϊκοῦ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐκδόσεις «Ἰωνία»

Κεντρική Διάθεση:

**Αθήνα: Μαυρομιχάλη 15
τηλ. 36.35.223**

**Θεσ/νίκη: «Κέντρο βιβλίου»
τηλ. 237.463**

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ
Μεροληπτική κατάθεση

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1982

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Κ' εσυ
καθε αυγη
με την

ΑΥΓΗ

ΖΗΤΗΣΗ ΣΤΟΝ ΑΝΤΙΣΤΡΕΦΤΟ
ΤΑ ΠΥΡΗΝΙΚΑ

κές ατασθαλίες των περιφημών
εράνων κτλ.;

Πρόκειται κύριοι του «Αντί»
για τον άνθρωπο αυτό που κατέ-
χει την δεύτερη θέση στο ΚΚΕ, το
δεύτερο πρόσωπο μετά το Φλω-
ράκη.

Και άλλες φορές σας είχα ενο-
χλήσει με άρθρα μου γύρω από
την προσωπικότητα αυτή του
ΚΚΕ. Θεωρήσατε σκόπιμο αγα-
πητό «Αντί», δεν ξέρω γιατί, να
μην τα δημοσιεύσετε, να τα απο-
σιωπίσετε, να τα καλύψετε, να
τα καταχωνιάσετε στα αρχεία
σας, καλύπτοντας έτσι συνειδη-
τά μια αλήθεια. Για μένα αυτό εί-
ναι απόκρυψη μιας αλήθειας του
εγκληματικού παρελθόντος μερι-
κών καθοδηγητών του ΚΚΕ.

Τώρα επανέρχομαι και επανα-
λαμβάνω εκείνο το δυίλιζετε τον
κώνωπα... Είναι μια ανήκουστη,
τεράστια σε μέγεθος πολιτική α-
πάτη, ένα απάισιο πολιτικό περι-
παίγνιο, με τις συνειδήσεις των
αγωνιστών και κομμουνιστών
της παλιότερης γενιάς, της γε-
νιάς του 1940-49 να κατέχει τα α-
νώτατα σκαλιά της καθοδήγη-
σης του ΚΚΕ ένας εγκληματίας
που σκότωσε τον γείτονα με το
δικέλι για μια δρασκειλιά γης στα
1943 στην περίοδο της κατοχής
και για να χάσει τα ίχνη βγαίνει
αντάρτης στις γραμμές του Ε-
ΛΑΣ με το «επαναστατικό» ψευ-
δώνυμο «Ταρζάν». Αυτός ο Ταρ-
ζάν σήμερα είναι η σκληρή πτέ-
ρυγα, η αδιάλλακτη, η ορθόδοξη
του Π.Γ., φυσικά και η «ψυχή» ο
οδηγός ο μπροστάρης των κομ-
μουνιστών της Β. Ελλάδας!

Στα 1945 ο Ταρζάν βρέθηκε
στο Μπούλκες της Γιουγκοσλα-
βίας, στο στρατόπεδο εκείνο των
καταδιωκομένων αγωνιστών, με
το ειδυλλιακό ψευδώνυμο ΓΙΑΝ-
ΝΟΣ. Στο Μπούλκες κατάφερε
να αποκτήσει την εμπιστοσύνη
της καθοδήγησης Μπεσταχτσίδη
Μ. και γίνεται έμπιστος χαφιάς
να παρακολουθεί τους αείμνη-
στους ή θρυλικούς καπεταναίους
του ΕΛΑΣ Ξυνό Νίκο, (Σμόλι-
κα), Θεοχαρόπουλο Νίκο (Σκοτί-
δα), Γιαννούλη Γιώργη, Γκανά-
τσου (Χείμαρου), Παπαδημη-
τρίου Ηλία (Λιάκου) καπετάν

(Περικλή) Χουλιάρα, Πατσούρα,
Καραφωτιά Παπαϊωάννου, Βα-
σίλκου κτλ., κτλ. Έγινε στέλε-
χος της ΥΤΟ (αστυνομία του
Μπούλκες) —Υπηρεσία Τάξης
Ομάδας. Στέλνεται επικεφαλής
ενός λόχου νεολαίας στην κατα-
σκευή της σιδηροδρομικής γραμ-
μής Μπίτσικο - Μπάνοβιτς εκεί
στην Γιουγκοσλαβία. Επιστρέφο-
ντας γίνεται ο φυσικός αυτουρ-
γός μαζί με άλλους των ε-
γκλημάτων της καθοδήγησης
Μπούλκες που ρίχναν τους αντι-
πάλους κι ανεπιθύμητους στα πη-
γάδια (τάφους) κι έτσι τέλειωναν
μ' αυτούς.

Στις γραμμές του ΔΣΕ βρέθηκε
με το ψευδώνυμο ΓΙΑΝΝΟΣ, έ-
φτασε μέχρι πολιτικός επιτροπος
λόχου. Στην θέση (κορυφή)
Λούντσιρ του Βίτσι εγκατέλειψε
τον λόχο για να γλυτώσει από
την κόλαση του πυρός πυροβολι-
κού κι αεροπορίας. Υπηρέτησε
και στην 103 ταξιαρχία του ΔΣΕ
που διοικούσα εγώ, επιτροπος
λόχου και για λίγες μέρες επιτρο-
πος τάγματος, ελλείπει άλλου.
Στον Γράμμο στα 1949 στη θέση
ΚΟΥΡΙΑ εγκατέλειψε και πάλι
τον λόχο του προωθημένο μπρο-
στά από τον σταθμό διοίκησης
ταξιαρχίας και εξ αιτίας του κυ-
κλώθηκε η Δ/ση με τους ασυρ-
μάτους κτλ., από τα ΛΟΚ του
αντιπάλου. Ήταν για να περάσει
στρατοδικείο του ΔΣΕ.

Στα 1950 τον είδα τσαγκάρη
στην 11η πολιτεία της Τασκέν-
δης με το όνομα Κώστας Τσολά-
κης.

Στα περίφημα γεγονότα της
Τασκένδης παλουκοφόρος ένας
από τους σημαίνοντες του λεγό-
μενου Πογκρόμ. Μετά το ριζιμο
του Ζαχαριάδη μπαίνει στην
(Τρόικα) τριάδα της καθοδήγη-
σης Τασκέντ (Τσολάκης Κώ-
στας, Δημητρίου Πάνος, Τζε-
φρώνης Λεωνίδας).

Διέγραψαν κι οι τρεις τους από
τους 8.000 κομμουνιστές τους
7.500, έστειλε στην εξορία στις ε-
ρημιές του Καρακούμ στο νησί
της Αράλης τρεις αγωνιστές, σα-
ράντα περίπου εκτόπισε στην Σι-
βηρία και Β. Καζαχστάν, δεκά-
δες πέρασε από πολιτικές δίκες,

δεκάδες φυλάκισε (όλους ζαχα-
ριαδικούς), έναν τον Κοτρώτσο
στα υπόγεια της ΚΑ.ΚΕ.ΜΠΕ
δυο χρόνια (πέθανε από τις κα-
κουχίες). Τον καπετάν Νεμέρτζι-
κα - Ράπτη Κώστα τον έριξε στο
τρελοκομείο (πέθανε). Τον στρα-
τηγό Μεσήνη (Καλιανέση), τον
πολιτικό επιτροπο ταξιαρχίας
Βύσιο Δημήτρη και άλλους στα
κάτεργα της Σιβηρίας.

Προτάσετε λοιπόν μια συζήτη-
ση μ' ένα χουντικό κι αποσιωπά-
τε την συνεργασία Φλωράκη μ' έ-
ναν της χουντικής τριάδας Τα-
σκένδης. Ναι! χούντα την είχαν
πει οι αγωνιστές της Τασκένδης.
Είναι ζήτημα ηθικής τάξης η πα-
ραμονή Τσολάκη στην ηγεσία
του ΚΚΕ; Ο Ριζοσπάστης, Φλω-
ράκης και ο ίδιος ο Τσολάκης,
φωνάζουν για κάθαρση του κρα-
τικού μηχανισμού από τους χουν-
τικούς, και τώρα με την σοσιαλι-
στική κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ α-
κόμα φωνάζουν για κάθαρση και
δεν λεν τίποτα για κάθαρση της
ηγεσίας τους από τέτοιους χαλα-
σμένους καθοδηγητές.

Με τη δημοσίευση του άρθρου
τούτου, εάν δημοσιευθεί, ο Ρίζος
κι οι κνίτες, θα μιλήσουν, θα γρά-
ψουν εκείνο το «και άλλοι στο
χορό».

Στο «ΒΗΜΑ» 29 Δεκεμβρίου
1982 ο Μιχ. Δημητρίου δημοσιεύ-
ει μια συνέντευξη με τον τίτλο:
«Κ. Τσολάκης: Ο άνθρωπος αί-
νιγμα του ΚΚΕ ...»

Ιδού λοιπόν το άνοιγμα. Ρωτά
τον Τσολάκη ο Δημητρίου για
τον ρόλο του στα 1955 και μετά
το 1956. Η απάντηση του Τσολά-
κη: τι τα θες αυτά; Συνέντευξη θα
κάνουμε τώρα ή ανάκριση; Ρω-
τιέται ο Δημητρίου Πάνος από
τον Καββαδά για τον ρόλο του
τότε, και για το πώς ο Α. Πα-
παϊωάννου βρέθηκε στο νησί της
Αράλης και στη φυλακή. Απά-
ντηση του Δημητρίου Π.: Αυτά
θα λέμε τώρα;

Τούτο το άρθρο πρέπει να δη-
μοσιευτεί, να μάθουν οι κομμου-
νιστές για τις μελανές σελίδες
της ζωής του ΚΚΕ που είναι μια
αλήθεια κατ γίνεται προσπάθεια
να μην αποκαλυφτούν, από αρι-
στερούς δημοσιογράφους διάφο-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΠΡΟΣΕΧΩΣ:

ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ:
Τα παλιά αθηναϊκά σπίτια

ΛΕΥΚΩΜΑ

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ:
Φύλλα—Φτερά

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ—ΜΑΡΤΕΝ:
Οι Λαμπράκηδες
ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΙΑΣ ΓΕΝΙΑΣ

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ:
Σεφέρης—Μακρυγιάννης
—ΜΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

ρων εφημερίδων και από το «Αντί» ακόμα που κρατά προσχηματικά μια ουδέτερη στάση. Δεν φαντάζομαι τούτο το άρθρο να βρει την τύχη και άλλων άρθρων μου.

24 Αυγούστου 1983
Αχιλλέας Παπαϊωάννου

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

● Από τον φίλο Κώστα Ζωγράφο σχετικά με το θέμα ενός «εσωτερικού διαλόγου» και μία βιβλιοπαρουσίαση πήραμε την ακόλουθη επιστολή:

Αγαπητοί φίλοι,

Το ότι θορυβηθήκατε τόσο πολύ από την επιστολή Κεχαγιόγλου (τχ. 241) να μου επιτρέψετε να σας πω ότι το βρίσκω και αδικαιολόγητο και άστοχο και απογοητευτικό. Όταν μάλιστα, όπως λέτε, τυχαίνει να είναι και συνεργάτης σας και, επομένως, περισσότερο γνωστός σας σαν προσωπικότητα και σαν χαρακτήρας απ' όσο είναι σε μας, που προσπαθούμε να τον μάθουμε κυρίως μέσα από τα γραπτά του (στο «Αντί», στο «Διαβάζω», στον «Μαντατοφόρο» κ.ά.), μια και δεν ανήκουμε ούτε στο σινάφι των νεοελληνιστών ούτε στο επιτελείο του περιοδικού σας.

Ε λοιπόν, πιστεύω ότι αν το «ατόπημα Μητσάκη - Φιλιππότη» πρέπει να σας βάζει σε σκέψεις, εξίσου και περισσότερο θα έπρεπε να σας είχε απασχολήσει το «σύμπτωμα Κεχαγιόγλου» (πριν αντιδράσετε όπως αντιδράσατε). Γιατί είναι φανερό, αγαπητοί μου, πως το πραγματικό γεγονός του χουντισμού του καθηγητή Νεοελληνικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών Μητσάκη ο κ. λέκτορας - νεοελληνιστής - συνεργάτης - επιστολογράφος σας μόνον ως πρόσχημα το μεταχειρίστηκε, υπολογίζοντας στην δικαιολογημένα οξυμένη ευαισθησία σας απέναντι σ' ένα τέτοιο θέμα, ενώ τα ελατήρια και ο σκοπός του είναι, θα έλεγα, συντεχνιακά, ανταγωνιστικά, προσωπικά ίσως (ας μην ξεχνάμε ότι ο Μητσάκης ήταν καθηγητής - αφεντικό δηλαδή - στη Φιλοσοφική Θεσσαλονίκης, όταν ο Κ. ήταν φοιτητής ή βοηθός). Θα χειροκροτούσα ανεπιφύλακτα την επίθεση κατά του χουντικού Μητσάκη, εάν είχε γίνει πριν ο Κ. μονιμοποιηθεί στη θέση του λέκτορα, εξασφαλί-

ζοντας, χάρη στις διατάξεις του νέου νόμου για τα πανεπιστήμια, την ανά διετία περίπου προαγωγή του στην επόμενη βαθμίδα μέχρις ότου καθηγητοποιηθεί (δηλαδή, τώρα που βολεύτηκε και δεν έχω ανάγκη την ψήφο σου, θα σου δείξω εγώ ...) και όχι με τις συνθήκες που έγινε και μάλιστα με αφορμή ένα όχι από τα μεγαλύτερα - για τα μέτρα της στήλης του ANTI - «βιβλιο-παρουσιαστικό» σχόλιο που δεν ξεπερνά τις 33 αράδες (τη στιγμή που στο ίδιο όπου και η επιστολή Κ. τεύχος σας δημοσιεύεται σημειώμα 37 αράδων για το βιβλίο της Σ. Ιλίνσκαγια, εκδ. Κέδρου). Προς θεού, δεν κάνω σύγκριση επιστημονικών μεγεθών αυτή τη στιγμή (δεν έχω διαβάσει ούτε το ένα ούτε το άλλο βιβλίο), στόχος μου είναι η κριτική αμεροληψία και το επιστημονικό ήθος του κ. Κ. (Κάποτε, και για να μην τα ψέλνουμε μόνον στον λέκτορα του «Αθήνησιν» Γιατρομανωλάκη - βλ. τχ. 241 - θα πρέπει να μιλήσουμε και για ένα ευρύτερο σύνδρομο των λεκτόρων - νεοελληνιστών του ΑΠΘ, ένα κόμπλεξ ανωτερότητας που εκδηλώνεται μεταξύ άλλων και με επίσημες δηλώσεις του Τύπου «η Φιλοσοφική Θεσσαλονίκης είναι καλύτερη από της Αθηνάς». Πρακτικά Α' Συμποσίου Πάτρας, τομ. Α' σ. 269 - αλλά για την ώρα στο προκείμενο).

Παρακολουθώ ανελλιπώς (αλλοίως, τι ...τακτικός αναγνώστης θα ήμουν) τις «βιβλιο-παρουσιάσεις» του ANTI και μπορώ να πω ότι βρίσκονται σε μεγάλο ποσοστό μέσα στο πνεύμα κάποιου, κολακευτικού συνήθως, σημειώματος που έγραψε ο συγγραφέας σε συνεργασία ή όχι με τον εκδότη. Αναγκαίο κακό, θα έλεγα, αλλά πόσο πιο δικαιολογημένο και θεμιτό και νόμιμο απ' το να πέσει ένα βιβλίο στα χέρια κάποιου «ειδήμονα» που πολλές φορές δεν αγγίζει καν την ουσία του περιεχομένου του, αν δεν διαστρεβλώνει εντελώς την οπτική του (έχετε δίκαιο να επισημαίνετε ότι στην Ψ-Κώσταίνα πάσχουμε από έλλειψη σωστών ειδημόνων), ή στα χέρια κάποιου κ. Κ., που με μία και μόνο αστήρικτη και ατεκμηρίωτη αξιολογική κρίση (π.χ. «ένα επιστημονικά απαράδεκτο συνονθύλευμα») επιδιώκει να εξουθενώσει και βιβλίο και συγγραφέα;

Και έχω λόγους να μην εμπιστευομαι μια τέτοια τακτική που είναι επιστημονικά και αντιδεοντολογική και αν-ήθικη. Για να μη μακρυγορήσω περισσότερο, θα ήθελα να σας

θυμήσω μία ακόμη (αλήθεια, πώς δεν τη θυμηθήκατε από μόνοι σας, πριν αντιδράσετε) περίπτωση, γιατί υπάρχουν πολλές. Ενώ το πολυσυζητημένο επικριτικό σχόλιο του Κ. στο ANTI για το πρώτο Συμπόσιο της Πάτρας που, όπως αποκαλύφθηκε, έγινε πάλι με βαθύτερα κίνητρα ανταγωνιστικά, δεδομένου ότι διοργανώνει και ο ίδιος στη Θεσ/νίκη μια παρόμοια ποιητική φιάστα! Στο σχόλιο εκείνο, ενώ επιδεδίκευε επαίνους στον εαυτό του (ψευδωνύμως), στους προϊσταμένους του καθηγητές και σε φίλους και γνωστούς κυρίως απ' τη Θεσ/νίκη, επέκρινε ως ασήμαντες και ανάξιες λόγου τις εισηγήσεις των άλλων ομιλητών, χαρακτηρίζοντας μάλιστα, αυτός ο ιδιοτελής, ως αήθεις και τις «συμπεριφορές» μερικών συνέδρων. Φυσικά, δεν εξαπέλυε και τότε παρά, ανάλογες μ' αυτή που είδαμε πιο πάνω, γενικευτικές και αναπόδεικτες κρίσεις, ζητώντας προκλητικά τη γρήγορη δημοσίευση των Πρακτικών για να ...επιβεβαιωθεί του λόγου το ασφαλές! Και έγινε η δημοσίευση των Πρακτικών και αποδείχτηκε πως, δίπλα στην ποιότητα άλλων εισηγήσεων, η δική του τουλάχιστον με τίτλο «Θεματογραφία της πρώτης μεταπολεμικής ποιητικής γενιάς» ασχολείται, στο σύνολό της σχεδόν, με την έννοια και τη χρήση των όρων θεματική - θεματολόγιο - θεματογραφία κτλ. (αυτά είχε διαβάσει την προηγούμενη στην εγκυκλοπαίδειά του το παιδί, αυτά ήρθε και μας είπε), ενώ με την ουσία της ποιησης, και μάλιστα της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς, η ανακοίνωσή του έχει τόση σχέση όση και ...ο μαϊδανός! Πώς, λοιπόν, να έχει κανείς εμπιστοσύνη, ύστερα από τέτοια (κ.ά., κ.ά.) καμώματα, στη γνώμη ενός τόσο ...αδέκαστου κριτή;

Και επιτέλους, όταν, σύμφωνα με την (ειρωνική, αν καταλαβαίνω καλά) πρόταση - αντίδραση του συνεργάτη σας «Μ.» στην επιστολή Κ., από δω και στο εξής τον «βιβλιο-παρουσιαζόμενο» συγγραφέα «κανονικά θα πρέπει να τον φωνάζουμε στο γραφείο και να τον ρωτάμε ευθαρσώς: πού ήσουν φίλε το '40; Τι γνώμη έχεις για το παιδομάζωμα; (...) Πρώτα το βιογραφικό σημείωμα, πρώτα», με τους κήνσορες της φιλολογικής μας ζωής τύπου Κεχαγιόγλου τι πρέπει να κάνουμε;

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
(και ...μη με κόψετε, δεν θα επανέλθω)

Κώστας Ζωγράφος

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 80
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 - 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΛΑΧΟΣ
Μιλτιάδου 23β
Χαλάνδρι
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΜΠ. ΜΠΟΖΕΝΑ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237

«ΛΙΘΟΤΥΠ» Α.Ε.
Ιασιού 5 - Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού
Εξαμ. 600 δρχ. - Ετήσια 1.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 4.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού
Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 13
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 26
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 15
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 30
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 20
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 40

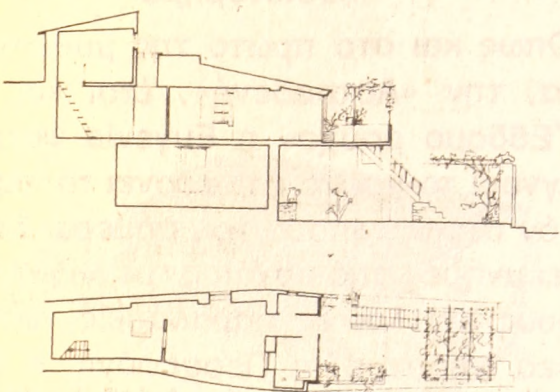
- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 80,
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 50
- ΠΛΗΡΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 80

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Εκδόσεις «Νεφέλη»
Μαυρομιχάλη 9,
Τηλ. 36.07.744 - 36.39.962
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο
Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, Τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΣΠΙΤΙΑ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Σε λίγες μέρες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
Ο ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ

Ο Κοσμάς ο Ευρωπαίος είναι ένα γελοιογραφικό πρόσωπο, ο ήρωας του ομώνυμου σατιρικού κόμικ, που δημιουργήθηκε την Πρωτοχρονιά του 1981 με την ευκαιρία της ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ. Ένα βιβλίο διασκεδαστικό, με το γνωστό καυστικό πολιτικό κριτήριο του Γιάννη Ιωάννου.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΕ ΛΙΓΕΣ ΜΕΡΕΣ

Ο τρίτος δρόμος '83

ΕΛΛΗ ΑΛΕΞΙΟΥ
ΑΠΑΝΤΑ 22
ΥΠΟ ΕΧΕΜΥΘΕΙΑΝ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ΙΩΑΝΝΑ ΚΑΡΑΤΖΑΦΕΡΗ
ΟΙ ΔΥΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΙ
Μυθιστόρημα

Δεύτερο μέρος μιας τριλογίας που άρχισε με το «Μπαζαγιάζι», όπου η συγγραφέας, με τη χαρακτηριστική της γραφή, καταγράφει με γλώσσα ρέουσα και συγκλονιστικές σκηνές τις ιστορικές εποχές του αιώνα μας, έτσι όπως έγιναν αντιληπτές από τον αφηγητή και σημάδεψαν τη ζωή του τόπου μας.

ΕΛΕΝΗ ΣΑΡΑΝΤΙΤΗ - ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ
ΤΑ ΔΕΝΤΡΑ ΠΟΥ ΤΑ ΛΕΝΕ
ΝΤΙΒΙ ΝΤΙΒΙ
Διηγήματα

Μια επιλογή από διηγήματα κατά καιρούς δημοσιευμένα σε μεγάλες αθηναϊκές εφημερίδες, γραμμένα με τρυφερότητα, με αγάπη κι ελπίδα για τον άνθρωπο, όπου κι αν βρίσκεται, στην πόλη ή στην επαρχία, όποιος κι αν είναι ο αγώνας του, ό,τι ζωή κι αν κάνει.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΤΡΗΣ
Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΦΩΣ
ΠΟΥ ΚΑΙΕΙ

Μόνιμος στις επάλξεις της μαχόμενης δημοσιογραφίας ο Γιάννης Κάτρης, ανατέμνει τη δημόσια ζωή της τελευταίας τριετίας. Με μια σειρά άρθρα, προβάλλει και αποκαλύπτει τη βαθύτερη σημασία γεγονότων και περιστατικών του δημόσιου βίου, που συνήθως περνούν απαρατήρητα στα «ψιλά» των εφημερίδων. Και, όπως πάντα, κατάφέρει να εξορύξει από το φαινομενικά ασήμαντο τη βαθύτερη ουσία του, συνδεδεμένη σχεδόν πάντα με τη δηλητηριώδη κληρονομιά του φασισμού, της μισαλλοδοξίας και του δεξιού τρόπου διακυβέρνησης αυτής της χώρας.

ΕΥΓΕΝΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ
ΤΟ ΕΒΔΟΜΟ ΡΟΥΧΟ
Μυθιστόρημα

Όπως και στο πρώτο της μυθιστόρημα, την «Αστραδενή», έτσι και στο «Έβδομο ρούχο» η Ευγενία Φακίνου αγνοεί το χρόνο και φέρνει το παρελθόν στους τόπους του σήμερα. Σκαλίζει μνήμες από αρχαίες τραγωδίες, μύθους και λαϊκές παραδόσεις, ώστε η θεά Δήμητρα, η Περσεφόνη, ο Ορέστης και ο Άι - Νικόλας των Ψαρών να ζουν δίπλα μας, κουβαλώντας ο καθένας τον προσωπικό του μύθο, ανάμεσα σε υπεραστικά λεωφορεία, τρακτέρ και καμινάδες εργοστασίων.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

βιβλία

από την Εθνική Τράπεζα

Εκδόσεις Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος

Ελληνική Εμπορική Ναυτιλία (Συλλογικός τόμος)	2.300.-
• Νεολιθική Ελλάς (Συλλογικός τόμος)	2.000.-
• Μονή Σταυρονικήτα (Συλλογικός τόμος)	1.700.-
Κύπρος '74 (Συλλογικός τόμος)	600.-
• Ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα (Φ. Ανωγειανάκη)	2.300.-
Λεύκωμα Μακρυγιάννη/Ζωγράφου	1.200.-
Εικόνες της Πάτμου (Μανόλη Χατζηδάκη)	2.700.-
Η ελληνική ζωγραφική (1832-1922) (Χρυσ. Χρήστου)	3.000.-
Χειρόγραφα εκκλησιαστικής μουσικής (1453-1820) (Μανόλη Κ. Χατζηγιακουμή)	4.000.-

* Η ελληνική έκδοση εξαντλήθηκε. Κυκλοφορεί στην αγγλική γλώσσα

Εκδόσεις Μορφωτικού Ιδρύματος Ε.Τ.Ε.

ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΣΕΜΝΗΣ ΚΑΡΟΥΖΟΥ Ανθολόγημα Θησαυρών του Εθνικού Μουσείου	3.000.-
ΣΟΛΩΝΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ Εγκυκλοπαίδεια της Αρχαίας Ελληνικής Μουσικής	500.-
J.P.V.D. BALSDON Ρωμαίες Γυναίκες	600.-
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ Ελληνική Εμπορική Ναυτιλία (1833-1856)	450.-
R. HARRE Επιστημονική Σκέψη 1900-1960	450.-
DOUGLAS DAKIN Ο Αγώνας των Ελλήνων για την Ανεξαρτησία (1821-1833)	550.-
W. SCHADEWALDT Από τον κόσμο και το έργο του Ομήρου (Β' τόμος)	400.-
C.M.BOWRA Αρχαία Ελληνική Λυρική Ποίηση (Β' τόμος)	450.-
ENCYCLOPEDIE DE LA PLEIADE Ιστορία και Μέθοδοί της (Τόμος Β2)	430.-

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ, ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ, ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΗ ΣΕΡΒΙΑΣ 2, ΤΗΛ 3222730
ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΜΙΕΤ
ΠΛΑΤΕΙΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ 3 - ΑΘΗΝΑ 117 ΤΗΛ 3221335 - 3221337

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ